

Fler ruttjänster och höjt tak för rutavdraget

Delbetänkande av Rut-utredningen

Stockholm 2020

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2020:5

SOU och Ds kan köpas från Norstedts Juridiks kundservice.
Beställningsadress: Norstedts Juridik, Kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Norstedts Juridik AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2020

ISBN 978-91-38-25020-4

ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Finansdepartementet

Regeringen beslutade den 5 juni 2019 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att utreda utvidgningar av rutavdraget. F.d. avdelningschefen Ulf Rehnberg förordnades som särskild utredare fr.o.m. den 13 juni 2019.

Som experter förordnades fr.o.m. den 13 augusti 2019 departementssekreteraren Viveca Bergstrand, rättsliga experten Pia Blank Thörnroos, ämnesrådet Charlotta Broman, departementssekreteraren Magnus Gustavsson, förbundsstyrelseledamoten Kjell Hansson, rättssakkunnige Henrik Hasslemark, näringspolitiska experten Evelina Kogsta, nationalekonomen Johan Lidfelt, handläggaren Thomaz Ohlsson, ordföranden Christina Tallberg och departementssekreteraren Jenny Wada.

Den 27 augusti 2019 entledigades Viveca Bergstrand och som ny expert förordnades fr.o.m. samma datum departementssekreteraren Marina Ekenberg. Den 7 oktober 2019 entledigades Thomaz Ohlsson och som ny expert förordnades fr.o.m. den 8 oktober 2019 samordnaren Greger Bengtsson.

Som sekreterare anställdes fr.o.m. den 1 juli 2019 kammarrättsassessorn och adj. universitetsadjunkten Catarina Fäger. Ämnesrådet Jenny von Greiff var anställd som sekreterare på deltid under perioden 29 augusti 2019–15 januari 2020. Skattehandläggaren Trine Daleng var anställd som sekreterare i utredningen under perioden 1 oktober–15 januari 2020.

Utredningen, som har antagit namnet Rut-utredningen, överlämnar härmed betänkandet *Fler ruttjänster och höjt tak för rutavdraget* (SOU 2020:5). Två särskilda yttranden bifogas betänkandet.

Återstående fråga som omfattas av utredningens uppdrag kommer att behandlas i utredningens slutbetänkande som ska redovisas senast den 1 september 2020.

Stockholm i januari 2020

Ulf Rehnberg

/Catarina Fäger
Jenny von Greiff
Trine Daleng

Innehåll

Sammanfattning	13
1 Författningsförslag	21
1.1 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	21
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete	26
1.3 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).....	30
2 Utredningens arbete och uppdrag	31
2.1 Uppdraget.....	31
2.1.1 Avgränsningar.....	32
2.1.2 Allmänna utgångspunkter för uppdraget.....	32
2.2 Utredningens redovisning av uppdraget.....	34
2.3 Utredningens arbete	35
2.4 Betänkandets disposition.....	36
2.5 Förklaringar av begrepp.....	37
2.5.1 Fakturamodellen.....	37
2.5.2 Köpare	37
2.5.3 Rutarbete.....	37
2.5.4 Rotarbete.....	38
2.5.5 Rotavdrag.....	38
2.5.6 Rutavdrag.....	38
2.5.7 Skattereduktion	38
2.5.8 Utförare.....	39

2.5.9	Underlag för rutavdrag	39
2.5.10	Återanvändning	39
2.5.11	Återvinning.....	39
2.5.12	Återvinningscentral.....	39
2.5.13	Återvinningsstation	39
3	Bakgrund.....	41
3.1	Rutavdragets historia.....	41
3.1.1	Rutavdraget införs den 1 juli 2007	41
3.1.2	Löneförmån i form av hushållsarbete 2008	42
3.1.3	Fakturamodellen och inkomstskattelagen 2009	42
3.1.4	Läxhjälp 2013.....	43
3.1.5	Läxhjälp slopas augusti 2015	43
3.1.6	Sänkt tak för rutavdraget, matlagning exkluderas och endast enklare städning från och med januari 2016	43
3.1.7	Trädgårdstjänster, flytt- och it-tjänster från och med augusti 2016	44
3.1.8	Reparation och underhåll av vitvaror 2017.....	44
3.1.9	Höj tak för rutavdraget 2019.....	44
3.1.10	Krav på elektronisk betalning 2020.....	44
3.2	Gällande rätt	45
3.2.1	Rut- och rotavdragen.....	45
3.2.2	Krav på köparen	46
3.2.3	Krav på bostaden.....	47
3.2.4	Underlaget för skattereduktionen	48
3.2.5	Krav på elektronisk betalning för rätt till rut- och rotavdrag.....	51
3.2.6	Förfarandet.....	52
3.2.7	EU-rätt.....	55

4	Statistik, sysselsättning och effekter av rutavdraget.....	61
4.1	Inledning.....	61
4.2	Statistik för rutavdraget.....	61
4.2.1	Rutavdraget ökar från år till år.....	61
4.2.2	Vilka ålders- och inkomstgrupper som använder rutavdraget	63
4.2.3	Fler kvinnor än män köper ruttjänster.....	66
4.2.4	Få personer slår i taket för rutavdraget	68
4.2.5	Hur rutavdraget används i olika delar av Sverige.....	69
4.2.6	Vilka rutarbeten köps mest?	71
4.2.7	Tidsanvändningsundersökning	73
4.3	Sysselsättningseffekter av rutavdraget.....	75
4.3.1	Hur sysselsättning, arbetsutbud och svartarbete kan påverkas av ett rutavdrag.....	76
4.3.2	Statistik över de sysselsatta i utvalda rutbranscher	79
4.4	Tidigare rapporter och utvärderingar kring rutavdraget.....	84
4.4.1	Rapporten Välfärd	84
4.4.2	Kvinnor med flyktingbakgrund i rutsubventionerade företag	85
4.4.3	Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?	86
4.4.4	Utvärdering av RUT-avdraget – effekter på företagens tillväxt och överlevnad	87
4.4.5	Om RUT och ROT och VITT och SVART.....	88
4.4.6	Resultat från de årliga attitydundersökningarna 2017	89
4.4.7	Dags för större lönespridning?	90

5	En nordisk utblick.....	91
5.1	Inledning.....	91
5.2	Danmark.....	91
5.2.1	Bakgrund.....	91
5.2.2	Tjänster som omfattas av serviceavdrag.....	92
5.2.3	Vem har rätt till serviceavdrag?	93
5.2.4	Förutsättningar för serviceavdrag	93
5.2.5	Underlaget och taket för serviceavdraget samt krav på elektronisk betalning.....	94
5.3	Finland	94
5.3.1	Bakgrund.....	94
5.3.2	Arbeten som omfattas respektive inte omfattas av hushållsavdrag.....	95
5.3.3	Hushållsavdrag beviljas endast fysiska personer.....	98
5.3.4	Arbetet ska vara utfört i bostad eller fritidsbostad	98
5.3.5	Förutsättningar för hushållsavdrag	100
5.3.6	Underlaget för hushållsavdrag.....	100
5.3.7	Taket för hushållsavdraget.....	101
6	Tvätt vid tvättinrättning	103
6.1	Inledning.....	103
6.2	Kort om tvätteribranschen.....	103
6.3	Olika former av tvätt vid tvättinrättningar	105
6.3.1	Vattentvätt.....	105
6.3.2	Kemtvätt	109
6.3.3	Mattvätt	110
6.4	Vilka arbetar med konsumenttvätt?	111
6.5	Skatteverkets kontrollmöjligheter av tvätteriverksamhet ..	111
6.5.1	Personalliggare	112
6.5.2	Kassaregister.....	113

6.6	Tidigare förslag om skattelättnad för tvätteritjänster.....	114
6.6.1	Tjänstebeskattningsutredningen	114
6.6.2	Finansdepartementets förslag.....	115
6.7	Utredningens överväganden och förslag	116
6.7.1	Vård av kläder och hemtextilier vid tvättinrättning.....	116
6.7.2	Hämtning och lämning av tvättgods	124
6.7.3	Underlaget för rutavdraget – en schablonberäknad arbetskostnad.....	127
6.7.4	Följdändringar och lagtekniska lösningar	131
7	Möblering	133
7.1	Inledning.....	133
7.2	Bakgrund	133
7.3	Utredningens överväganden och förslag	135
8	Transporttjänster	147
8.1	Inledning.....	147
8.2	EU:s avfallsreglering.....	147
8.3	Svensk avfallsreglering	149
8.3.1	Vad är hushållsavfall?	149
8.3.2	Vem ansvarar för vad i avfallshanteringen?	151
8.4	Återanvändning.....	158
8.4.1	Tre huvudkategorier för återanvändning	158
8.4.2	Andrahandsmarknaden	159
8.5	Yrkesmässig godstrafik.....	161
8.5.1	Rätten att bedriva yrkesmässig godstrafik	161
8.5.2	Typexempel på vissa transporttjänster på marknaden.....	162
8.5.3	Problem inom transportbranschen.....	163
8.6	Utredningens överväganden och förslag	165
8.6.1	Bortforsling av hushållsavfall.....	168
8.6.2	Bortforsling av bohag och annat lösöre i syfte att främja återanvändning.....	172

8.6.3	Transport av bohag till och från magasinerings....	175
8.6.4	Underlaget för rutavdraget – en schablonberäknad arbetskostnad	176
8.6.5	Följdändringar och lagtekniska lösningar.....	182
8.6.6	Skatteverkets kontrollmöjligheter	183
9	Trygghetstjänster – tillsyn av bostad	189
9.1	Inledning	189
9.2	Utredningens överväganden och förslag.....	190
10	Höjt tak för rutavdraget	199
10.1	Inledning	199
10.2	Bakgrund.....	199
10.3	Utredningens överväganden och förslag.....	200
11	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	205
11.1	Utredningens överväganden och förslag.....	205
12	Överensstämmelse med EU-rätten	207
12.1	Inledning	207
12.2	Fri rörlighet för personer inklusive etableringsfriheten.....	207
12.3	Den fria rörligheten för tjänster	210
12.4	Statligt stöd	212
13	Konsekvenser av förslagen	217
13.1	Inledning	217
13.2	Offentligfinansiella effekter.....	217
13.2.1	Kortsiktig offentligfinansiell effekt	218
13.2.2	Offentligfinansiell effekt när marknaden har anpassats till det nya priset.....	223

13.3	Effekter på sysselsättning och arbetade timmar	231
13.3.1	Tvätt vid tvättinrättning.....	232
13.3.2	Möblering.....	243
13.3.3	Transporttjänster.....	244
13.3.4	Trygghetstjänster – tillsyn av bostad	245
13.3.5	Höjt tak för rutavdraget.....	249
13.4	Effekter för hushållen.....	250
13.5	Fördelningseffekter	252
13.6	Effekter för företag.....	255
13.7	Särskild hänsyn till små företag.....	258
13.8	Effekter för jämställdhet	258
13.9	Effekter på svartarbete.....	260
13.10	Effekter för Skatteverket och domstolar.....	261
13.11	Effekter för miljön.....	262
13.12	Förslagens överensstämmelse med EU-rätten.....	262
13.13	Övriga konsekvenser	263
13.14	Finansiering av förslagen.....	264
14	Författningskommentar	265
14.1	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).....	265
14.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete	274
14.3	Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).....	275
	Särskilda yttranden	277
	Bilagor	
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2019:26	281
Bilaga 2	Kommittédirektiv 2019:100	291

Sammanfattning

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå

- hur rutavdraget kan utökas med vissa angivna tjänster
- en höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor
- en särskild ordning för rutavdrag för äldre personer.

I enlighet med tilläggsdirektiv omfattar detta delbetänkande frågorna om hur fler tjänster kan inkluderas i rutavdraget och ett höjt tak för rutavdraget. Frågan om en särskild ordning för rutavdrag för äldre kommer att redovisas i slutbetänkandet, som ska lämnas senast den 1 september 2020.

Utredningen föreslår att rutavdraget ska utökas med fyra tjänster:

- Tvätt vid tvättinrättning, inklusive transport av tvätten.
- Möblering av bostad, inklusive montering av nya möbler.
- Transport av bohag till andrahandsbutiker, loppmarknader och liknande där bohaget kan komma till återanvändning samt till och från magasinering.
- Enklare tillsyn av bostad, t.ex. ett fritidshus.

Utredningen föreslår vidare att taket för rutavdraget ska höjas till 75 000 kronor per person och beskattningsår medan rotavdragets tak på 50 000 kronor ska lämnas oförändrat.

Enligt förslaget ska de nya tjänsterna inkluderas i rutavdraget fr.o.m. den 1 januari 2021. Detsamma ska gälla det höjda taket för rutavdraget.

Ett viktigt syfte med rutavdraget är att omvandla obetalt hushållsarbete till marknadsarbete och därigenom öka arbetsutbudet bland

köparna av tjänsterna. Ett välutformat rutavdrag förväntas dessutom leda till att fler arbetstillfällen skapas för personer med svag anknytning till arbetsmarknaden, vilket bedöms kunna leda till ökad sysselsättning i ekonomin i sin helhet på lång sikt. Ökat arbetsutbud bland köparna och ökad sysselsättning leder till fler arbetade timmar i ekonomin och således till en högre bruttonationalprodukt (BNP). Ett annat syfte är att omvandla svart arbete till vitt.

Tvätt vid tvättinrättning

Hushållen ska kunna få rutavdrag för att lämna sin tvätt till en tvättinrättning. Om tvättinrättningen erbjuder transport av tvättgodset kan kostnaden för transporten också ge rutavdrag. Arbeten som normalt förknippas med tvättning ska ingå, t.ex. torkning, mangling, strykning och vikning.

Rutavdraget förväntas öka efterfrågan på tvätteritjänster och leda till att hushållens egna arbete hemma med tvätt till viss del omvandlas till marknadsarbete. Det bedöms leda till ökat arbetsutbud bland köparna och till ökad sysselsättning inom tvätteribranschen. Den ökade sysselsättningen i tvätteribranschen förväntas i viss mån komma personer till del som är bosatta i Sverige och har en svag anknytning till arbetsmarknaden.

All slags tvätt ska inte ge rätt till rutavdrag. För att ge rätt till rutavdrag krävs att kläderna eller hemtextilierna tvättas i vatten. Varken kostnader för att tvätta t.ex. äkta mattor i särskilda matttvättmaskiner eller för att tvätta kläder eller hemtextilier på kemisk väg (kemtvtätt) ska ingå i rutavdraget.

Tvättningen ska utföras vid en tvättinrättning för att ge rutavdrag. Vad som menas med tvättinrättning ska definieras i lagen.

Kostnader för arbeten som ligger nära tvättning ska också ge rutavdrag. På motsvarande sätt som när tvättning utförs i bostaden ska det vara möjligt att få rutavdrag för bl.a. mindre reparationer av kläder, förutsatt att detta tas om hand av tvättinrättningen.

Kostnaderna för ett tvätteri att tvätta hushållstvätt är i stor utsträckning hänförliga till lokaler, maskiner och förbrukningsmaterial. Tvättning av hushållstvätt är inte en lika arbetsintensiv tjänst

som t.ex. städning. Eftersom rutavdrag ska ges för arbetskostnaderna kan därför inte hela kostnaden för tvättningen läggas till grund för rutavdrag.

För att hantera denna problematik föreslår utredningen att en schablon används för att fastställa arbetskostnaden och att schablonen ska bestämmas till 50 procent av den totala kostnaden, inklusive mervärdesskatt, för tjänsten. Med andra ord ska hälften av kostnaderna för att lämna tvätt till en tvättinrättning läggas till grund för rutavdrag. I praktiken innebär det att rutavdrag ges med 25 procent av tvättkostnaden. I kostnaden kan då ingå transportkostnader.

Möblering

Kostnader för att få hjälp med att möblera och flytta bohag och annat lösöre i en bostad ska kunna ge rutavdrag.

Ett arbete som ligger nära möblering är att montera och demontera möbler. Enligt utredningens mening är särskilt arbetet med att montera nya möbler ett lämpligt rutarbete som kan leda till fler arbetstillfällen för personer med svag anknytning till arbetsmarknaden. Att inkludera montering och demontering av nya möbler minskar samtidigt gränsdragningsproblemen mot andra ruttjänster, i första hand flytttjänsten, som också kan avse arbete med montering och demontering.

Arbetet ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden. Om en möbel monteras någon annanstans ges inget rutavdrag.

Inredning och hemstajling inför t.ex. en försäljning av bostaden omfattas inte av möbleringstjänsten. Detta är mer specialiserade och kompetenskrävande arbeten. Rutavdrag för sådana arbeten bedöms inte ge några positiva sysselsättningseffekter på lång sikt.

Transporttjänster

Enligt direktiven ska utredningen lämna förslag på olika slags transporttjänster som kan underlätta för hushållen, med undantag för sådan bortforsling av hushållsavfall för vilken kommunen eller en producent ansvarar.

Utredningen föreslår att rutavdraget ska utvidgas med två separata transporttjänster.

Den ena är transport eller bortforsling av bohag och annat lösöre från bostaden till en plats där det kan komma till återanvändning, närmare bestämt till en försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning. Det kan exempelvis vara transporter till andrahandsbutiker, loppmarknader, auktionsverk, antikvariat och liknande. En sådan transporttjänst kan underlätta för hushållen i vardagen samt främja återanvändning och därigenom bidra till den cirkulära ekonomin.

Den andra tjänsten är transport av bohag och annat lösöre mellan bostaden och utrymmen för magasinering av bohaget. Transport till och från magasinering kan redan i dag ge rutavdrag, om den utförs i samband med en flytt. Utredningen föreslår att sambandet med flytt mellan bostäder slopas och att alla transporter av bohag mellan en bostad och magasinering kan ge rätt till rutavdrag, om en transportör anlitas.

På samma sätt som för tvätteritjänster är transportverksamhet i regel förenad med andra stora verksamhetskostnader än arbetskostnader, såsom fordonskostnader, drivmedel, försäkring etc. Hela kostnaden för en transport kan därför inte ge rätt till rutavdrag.

Utredningen föreslår att en schablon ska användas för att beräkna arbetskostnaden och att schablonen ska bestämmas till 50 procent av den sammanlagda kostnaden, inklusive mervärdesskatt, för transporten. Det innebär att rutavdraget blir 25 procent av priset för transporten.

Schablonen ska användas vid beräkning av arbetskostnadsandelen för transporter till återanvändning. När det gäller transport av bohag och annat lösöre till och från magasinering ska underlaget utgöras av arbetskostnaden enligt nuvarande regler.

Utredningen har övervägt om rutavdraget bör utvidgas med andra transporttjänster men kommit fram till att avvisa dessa tankar.

När det gäller varutransporter eller persontransporter bedömer utredningen att dessa typer av transporter inte lämpar sig för att ingå i rutavdraget. För sådana transporter är det i princip inte möjligt att på ett ändamålsenligt sätt särskilja transporter som utförs för hushållen från transporter som utförs för företag. Varu- och persontransporter utförs också redan i dag utan rutavdrag, varför dödviktskostnaden med ett rutavdrag för sådana transporter skulle bli betydande. Mot den bakgrunden har utredningen bedömt att varken varu- eller persontransporter ska inkluderas i rutavdraget.

Efter en omfattande genomgång av regelverket om hantering av hushållsavfall har utredningen vidare kommit fram till att inte lämna något förslag om att inkludera transport för bortforsling av grovavfall, trädgårdsavfall, förpackningar, returpapper eller elavfall i rutavdraget. Skälet till detta är att sådan bortforsling faller inom kommunens eller producenternas ansvar enligt avfallsregleringen.

Trygghetstjänster – tillsyn av bostad

När man är bortrest eller lämnar fritidshuset för säsongen finns det ofta ett behov av att någon ser till bostaden medan man är borta. Denna tillsyn utförs i dag många gånger utanför den reguljära marknaden, exempelvis av grannar, släktingar eller vänner.

Utredningen föreslår att rutavdraget utvidgas med en tjänst som avser tillsyn av bostad. Med ett rutavdrag ges förutsättningar att i större utsträckning än i dag erbjuda detta arbete på den reguljära marknaden. Tillsynen, som ska vara av enklare slag, ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden. Det kan t.ex. handla om att vattna blommor, spola kranar och toaletter och att se efter om något inträffat i bostaden eller om något behöver tas om hand, t.ex. vid strömavbrott.

Den tjänst som utredningen har i åtanke, och som kan ha förutsättningar att växa fram med hjälp av ett rutavdrag, befinner sig i gränslandet mellan säkerhetsföretagens tillståndspliktiga verksamhet och gratistjänster grannar och vänner emellan.

Kostnader för hemmalarm eller bevakningstjänster som säkerhetsföretagen erbjuder ska inte ge rätt till rutavdrag. Det gäller både för installationer och utryckningar.

Rutavdrag ska ges för tillsyn av såväl permanentbostad som fritidsbostad. Anledningen till eller längden på frånvaron från bostaden ska inte påverka rätten till rutavdrag. Frånvaro från bostaden bör dock vara en förutsättning för rutavdrag.

Utredningen bedömer att en utvidgning av rutavdraget med en tjänst av beskrivet slag i viss mån kan bidra till en ökad sysselsättning hos personer med svag anknytning till arbetsmarknaden.

Höjt tak för rutavdraget

Det sammanlagda taket för rut- och rotavdragen höjs från 50 000 kronor till 75 000 kronor per person och beskattningsår.

Rotavdraget får uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår.

Konsekvenser av förslagen

Utredningen beräknar att förslagen har en offentligfinansiell kostnad på totalt cirka 270 miljoner kronor vid ett införande den 1 januari 2021. På längre sikt, då efterfrågan och utbud anpassats till nya lägre priser på tjänsterna, bedöms kostnaden bli högre.

Den största kostnaden på 121 miljoner kronor avser tvätt vid tvättinrättning. Möblering och montering av möbler beräknas kosta 82 miljoner kronor och det höjda taket för rutavdraget 67 miljoner kronor. Övriga förslag beräknas ha försumbara offentligfinansiella effekter införandeåret.

Sysselsättningseffekterna av förslagen är svåra att beräkna. Effekterna har i de flesta fall inte varit möjliga att kvantifiera på grund av bristande underlag. Ett undantag gäller för tvätteritjänsten. Förutsättningarna för en sysselsättningsökning inom tvätteribranschen bedöms vara relativt goda. En grov uppskattning indikerar att sysselsättning i branschen kan öka med 1 500 personer. Hur det antas påverka sysselsättningen respektive arbetslösheten på längre sikt i ekonomin i sin helhet beskriver utredningen i tre scenarier med olika antagande kring andelen som var bosatta i Sverige före sysselsättningen. I samtliga scenarior förväntas en viss ökning av sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet. Även möbleringstjänsten bedöms på lång sikt bidra till ökad sysselsättning i ekonomin i sin helhet. För övriga förslag förväntas effekterna vara små eller försumbara.

Tvätteritjänsten antas öka köparnas arbetsutbud, främst bland kvinnor, men storleken på ökningen går inte att närmare kvantifiera. Effekten på köparnas arbetsutbud av övriga förslag bedöms vara försumbar.

Förslagen förväntas öka omsättningen för befintliga företag och leda till att fler företag startas inom de berörda branscherna. Förslagen bedöms även i någon utsträckning minska svartarbetet.

På kort sikt bedöms förslagen bidra till en något större spridning i disponibel inkomst, men på lång sikt då effekterna för dem som sysselsätts till följd av förslagen beaktas, är effekten på fördelningen av disponibel inkomst oklar. Förslagen bedöms ha en något positiv effekt på den ekonomiska jämställdheten.

Som finansiering av förslagen föreslår utredningen att flygskatten höjs så att den 2021 inbringar ytterligare 270 miljoner kronor till staten.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)

dels att 67 kap. 11, 13 och 19 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 67 kap. 11 a § och 14 a §, och närmast före 67 kap. 11 a § ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

67 kap

11 §¹

Rätt till skattereduktion enligt 12–19 §§ har efter begäran de som

1. vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år,

2. är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret, och

3. har haft utgifter för utfört hushållsarbete, fått förmån av hushållsarbete som ska tas upp i inkomstlaget tjänst eller har redovisat ersättning för utfört hushållsarbete i en förenklad arbetsgivardeklaration.

Sådan rätt till skattereduktion har efter begäran också de som är begränsat skattskyldiga enligt 3 kap. 18 § första stycket 1, 2 eller 3, om deras överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige.

Även dödsbon har efter begäran rätt till skattereduktion för hushållsarbete som har utförts före dödsfallet.

¹ Senaste lydelse 2011:1256.

Utgifterna för hushållsarbetet utgörs av det debiterade beloppet för arbetet inklusive mervärdesskatt.

Utgifter för hushållsarbete

11 a §

Utgifterna för hushållsarbetet utgörs av det debiterade beloppet för arbetet inklusive mervärdesskatt, om inte annat följer av andra stycket.

Utgifter för sådant hushållsarbete som anges i 13 § 12 och 13 utgörs av 50 procent av det debiterade beloppet för tjänsten i sin helhet inklusive mervärdesskatt.

13 §²

Med hushållsarbete avses vid tillämpningen av detta kapitel följande.

1. Enklare städarbete eller annat rengöringsarbete samt flyttstädning som utförs i bostaden.
2. Vård av kläder och hemtextilier när vården utförs i bostaden.
3. Snöskottning som utförs i nära anslutning till bostaden.
4. Häck- och gräsklippning, krattning och ogräsrensning samt beskärning och borttagande av träd och buskar som utförs på tomt eller i trädgård i nära anslutning till bostaden.
5. Barnpassning som inte mer än i ringa omfattning innefattar hjälp med läxor och annat skolarbete och som utförs i eller i nära anslutning till bostaden samt lämning och hämtning till och från förskola, skola, fritidsaktiviteter eller liknande.
6. Annan omsorg och tillsyn än barnpassning som en fysisk person behöver och som utförs i eller i nära anslutning till bostaden eller i samband med promenader, bankbesök, besök vid vårdcentral eller andra liknande enklare ärenden.

² Senaste lydelse 2016:1055.

7. Flytt av bohag och annat lösöre mellan bostäder samt till och från magasinering *i samband med flytt mellan bostäder.*

8. Arbete som avser installation, reparation och underhåll av data- och informationsteknisk utrustning, dataprogram och dataförbindelser samt handledning och rådgivning i samband med sådant arbete, när arbetet, handledningen och rådgivningen utförs i eller i nära anslutning till bostaden.

9. Reparation och underhåll av vitvaror som utförs i bostaden.

7. Flytt av bohag och annat lösöre mellan bostäder samt till och från magasinering.

10. Möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre som hör till hushållet samt montering och demontering av sådana föremål, när arbetet utförs i eller i nära anslutning till bostaden.

11. Enklare tillsyn av bostaden när tillsynen utförs i eller i nära anslutning till bostaden.

12. Vattentvätt och vård av kläder och hemtextilier vid tvättinrättning samt hämtning och lämning av sådant tvättgods till och från tvättinrättningen, om det ingår i tjänsten.

13. Transport av bohag och annat lösöre från bostaden till försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning.

14 a §

Med tvättinrättning avses vid tillämpning av 13 § 12 lokaler som används för sådan tvätteriverksamhet som avses i 39 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Till tvättinrättning räknas även andra lokaler som huvudsakligen används i verksamheten.

Med försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning avses vid tillämpning av 13 § 13 auktion, loppmarknad, andrahandsbutik och liknande som bedrivs inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

19 §³

Skattereduktionen uppgår till

1. belopp motsvarande den preliminära skattereduktion som avses i 18 § första stycket 1,
2. 50 procent av underlaget enligt 18 § första stycket 2 till den del det avser sådant hushållsarbete som anges i 13 § och 30 procent av underlaget till den del det avser annat hushållsarbete, och
3. belopp motsvarande de arbetsgivaravgifter i fråga om sådan ersättning för hushållsarbete som har redovisats i en förenklad arbetsgivardeklaration enligt 18 § första stycket 3.

³ Senaste lydelse 2019:450.

Den sammanlagda skatte-
reduktionen får uppgå till högst
50 000 kronor för ett beskatt-
ningsår.

Den sammanlagda skatte-
reduktionen får uppgå till högst
75 000 kronor för ett beskatt-
ningsår. *Skattereduktionen för så-
dant hushållsarbete som anges i
13 a § och 13 b § får dock uppgå
till högst 50 000 kronor för ett
beskattningsår.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2. Lagen tillämpas första gången på hushållsarbete som har ut-
förts och betalats efter den 31 december 2020, förmån av hushålls-
arbete som har tillhandahållits efter den 31 december 2020 samt
hushållsarbete som har utförts efter den 31 december 2020 och för
vilket ersättning har betalats ut och redovisats i en förenklad arbets-
givardeklaration efter detta datum.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete

Härigenom föreskrivs att 7, 9, 17 och 19 §§ lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §⁴

Utbetalningen får uppgå till ett belopp som motsvarar mellanskillnaden mellan den debiterade ersättningen för hushållsarbetet inklusive mervärdesskatt och köparens faktiska betalning för arbetet till utföraren före begäran om utbetalning.

Utbetalningen får dock uppgå till högst

1. samma belopp som köparen har betalat om den avser sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229), och

2. tre sjundedelar av det belopp som köparen har betalat om den avser annat hushållsarbete.

Utbetalning får inte ske till den del köparens sammanlagda preliminära skattereduktion enligt 17 § skulle uppgå till ett belopp som överstiger 50 000 kronor för ett beskattningsår.

1. samma belopp som köparen har betalat om den avser sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229), och

2. tre sjundedelar av det belopp som köparen har betalat om den avser annat hushållsarbete.

Utbetalning får inte ske till den del köparens sammanlagda preliminära skattereduktion enligt 17 § skulle uppgå till ett belopp som överstiger 75 000 kronor för ett beskattningsår. *Utbetalning får inte ske till den del den preliminära skattereduktionen för sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen skulle överstiga 50 000 kronor för ett beskattningsår.*

⁴ Senaste lydelse 2019:451.

9 §⁵

En begäran om utbetalning ska innehålla uppgifter om

1. namn, adress och, om sådant nummer finns, organisationsnummer, personnummer, samordningsnummer eller motsvarande registreringsnummer för utföraren,

2. personnummer eller samordningsnummer i de fall sådant nummer finns för köparen,

3. debiterad ersättning för hushållsarbete, debiterad ersättning för material och debiterad ersättning för annat än hushållsarbete och material, betalt belopp för hushållsarbete och den dag som betalningen för hushållsarbetet kommit utföraren tillhanda,

4. vad hushållsarbetet avsett och antalet arbetade timmar,

4. vad hushållsarbetet avsett och antalet arbetade timmar
förutom i fråga om sådant arbete som avses i 67 kap. 13 § 12 och 13 inkomstskattelagen (1999:1229),

och

5. det belopp som utföraren begär som utbetalning från Skatteverket.

17 §⁶

Köparen ska tillgodoräknas preliminär skattereduktion med

1. ett belopp motsvarande den utbetalning som Skatteverket enligt 11 § beslutat om till utföraren, och

2. ett belopp motsvarande redovisade arbetsgivaravgifter i fråga om sådan ersättning för hushållsarbete som har redovisats i en förenklad arbetsgivardeklaration enligt 26 kap. 4 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

Om Skatteverket har beslutat om återbetalning enligt 14 §, ska den tidigare tillgodoräknade preliminära skattereduktionen minskas med belopp motsvarande den beslutade återbetalningen.

⁵ Senaste lydelse 2014:1458.

⁶ Senaste lydelse 2019:451.

Den preliminära skattereduktionen får sammanlagt uppgå till högst 50 000 kronor för ett beskattningsår.

Den preliminära skattereduktionen får sammanlagt uppgå till högst 75 000 kronor för ett beskattningsår. *Den preliminära skattereduktionen för sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen (1999:1229) får uppgå till högst 50 000 kronor för ett beskattningsår.*

19 §⁷

Skatteverket ska så snart som möjligt skriftligen meddela köparen av hushållsarbetet om

1. beslut enligt 11 § om utbetalning,
2. beslut enligt 14 § om återbetalning, och
3. belopp motsvarande redovisade arbetsgivaravgifter i fråga om sådan ersättning för hushållsarbete som har redovisats i en förenklad arbetsgivardeklaration enligt 26 kap. 4 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

Meddelandet ska innehålla uppgifter om

1. namn, adress och, om sådant nummer finns, organisationsnummer, personnummer, samordningsnummer eller motsvarande registreringsnummer för utföraren eller annan mottagare som avses i 13 § första stycket,

2. utbetalt belopp till eller återbetalt belopp från respektive utförare eller annan mottagare som avses i 13 § första stycket, och

3. den totala preliminära skattereduktionen som tillgodoräknats köparen enligt 17 §.

3. den totala preliminära skattereduktionen som tillgodoräknats köparen enligt 17 §, *och hur stor del av denna skattereduktion som avser sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen (1999:1229).*

⁷ Senaste lydelse 2019:451.

Skatteverket ska på begäran av köparen lämna denne ett särskilt meddelande om den totala preliminära skattereduktionen som tillgodoräknats enligt 17 §.

Skatteverket ska på begäran av köparen lämna denne ett särskilt meddelande om den totala preliminära skattereduktionen som tillgodoräknats enligt 17 §.
Det ska av meddelandet framgå hur stor del av denna skattereduktion som avser sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.
 2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2020.

1.3 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 14 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

14 §⁸

Skatteavdrag för förmån av hushållsarbete enligt 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) ska reduceras, om den som har utfört arbetet var godkänd för F-skatt vid någon av de tidpunkter som anges i 67 kap. 16 § 1 inkomstskattelagen. Detsamma gäller om utföraren har ett intyg eller någon annan handling som avses i 67 kap. 17 § samma lag. Reduktionen ska vara

1. 50 procent av värdet på förmån av sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen, och

2. 30 procent av värdet på förmån av annat hushållsarbete.

Skatteavdraget ska som mest reduceras med 50 000 kronor per beskattningsår.

Skatteavdraget ska som mest reduceras med 75 000 kronor per beskattningsår. *I fråga om förmån av sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen ska dock skatteavdraget som mest reduceras med 50 000 kronor per beskattningsår.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.

2. Lagen tillämpas första gången i fråga om skattepliktig förmån av hushållsarbete som kommit den skattskyldige till del efter den 31 december 2020.

⁸ Senaste lydelse 2019:452.

2 Utredningens arbete och uppdrag

2.1 Uppdraget

Utredningen ska enligt kommittédirektivet Utvidgningar av rutavdraget (dir. 2019:26) utreda utvidgningar av rutavdraget. Utredningen ska bl.a.

- föreslå hur rutavdraget kan utökas med fler tjänster i form av tvättarbete som utförs utanför bostaden, ommöblerings- och bortforslingstjänster samt trygghetstjänster,
- föreslå en höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor,
- föreslå en särskild ordning för rutavdrag för äldre personer, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Utredaren ska beräkna och redovisa offentligfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenser av förslagen inklusive effekter för berörda myndigheter, den ekonomiska jämlikheten liksom konsekvenserna i övrigt av eventuella förslag i enlighet med 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474).

Enligt tilläggsdirektiv till Rut-utredningen (dir. 2019:100) ska uppdraget i de delar som avser en utökning av antalet tjänster i rutavdragssystemet och en höjning av taket för rutavdraget redovisas i ett delbetänkande senast den 31 januari 2020. Uppdraget ska vad gäller en särskild ordning för rutavdrag för äldre personer redovisas senast den 1 september 2020.

Uppdraget beskrivs närmare i utredningens direktiv som finns i *bilaga 1* och *2*.

2.1.1 Avgränsningar

Utredningen har under arbetet att förhålla sig till vissa givna gränser. Uppdraget avgränsas i utredningsdirektiven enligt följande.

Utredningens förslag på införande av flera tjänster i rutavdraget kan ges formen av såväl helt nya tjänster som justeringar av befintliga tjänster. De förslag som lämnas får dock inte innebära någon inskränkning av det nuvarande tillämpningsområdet. Även rutavdragets subventionsgrad på 50 procent av arbetskostnaden ska lämnas orörd. Detta gäller emellertid inte uppdraget i den del som handlar om utökad rutavdrag för äldre. Här står möjligheten öppen för utredningen att lämna förslag som låter äldre ha en högre subventionsgrad eller ett högre tak för maximal skattereduktion. Frågan om en särskild ordning för rutavdrag för äldre kommer, som ovan nämnts, att behandlas senare.

De förslag som lämnas ska vidare inte innebära någon ändring av rutavdragets inriktning mot arbetskostnader. Utredningen bör därför vid förslagets utformning beakta att det för vissa typer av tjänster kan vara svårt att särskilja vad som är kostnader för arbete.

Det ligger inte heller i utredningens uppdrag att föreslå någon ändring av vilka tjänster som i dag ingår i rotavdraget eller andra förändringar av rotavdragets utformning eller omfattning.

2.1.2 Allmänna utgångspunkter för uppdraget

Riktlinjer för skattepolitiken

Som en allmän utgångspunkt för utredningen gäller att uppdraget ska utföras med beaktande av de riktlinjer och vägledande principer för skattepolitikens utformning som riksdagen antog våren 2015.¹

Enligt riktlinjerna är skattepolitikens främsta syfte att finansiera den gemensamma välfärden, olika samhällsfunktioner och andra offentliga utgifter. Skatterna ska tas ut på ett sätt som är förenligt med de övergripande målen för regeringens ekonomiska politik. Skattepolitiken ska vid sidan om att säkra goda och stabila skatteintäkter även skapa förutsättningar för ett rättvist fördelat välstånd, en hållbar

¹ Propositionen *2015 års ekonomiska vårproposition Förslag till riktlinjer* (prop. 2014/15:100), avsnitt 5.5, bet. 2014/15:FiU20, rskr. 2014/15:254.

tillväxt och hög sysselsättning. Skattepolitiken ska stödja en utveckling där produktiviteten och det totala antalet arbetade timmar i ekonomin ökar och där fler jobb skapas. Dessutom ska skattepolitiken bidra till ett miljömässigt och socialt hållbart samhälle. För att kunna stödja den ekonomiska politiken på ett effektivt sätt bör skattepolitiken utformas enligt ett antal vägledande principer bl.a. följande.

Ett legitimt och rättvist skattesystem

Skatter ska tas ut på ett rättssäkert sätt. För att stärka legitimiteten ska regelverket vara möjligt att förstå och inte leda till onödigt stora administrativa kostnader för dem som tillämpar reglerna. Detta ska särskilt beaktas vid utformningen av nya skatteregler. Nyttan av förenklingar ska dock alltid vägas mot behovet av att värna skatteintäkterna, åstadkomma rättvisa mellan skattskyldiga samt motverka skattefusk och skatteundandragande.

Generella och tydliga regler

Skatteregler ska vara generella och tydliga, utan komplicerade gränsdragningar, med breda skattebaser och skattesatser som är väl avvägda gentemot målen för den ekonomiska politiken. Detta bidrar till förståelse och legitimitet för skattesystemet och minskar även utrymmet och riskerna för fel och fusk.

Beskattning i nära anslutning till inkomstillfället

Beskattning ska i möjligaste mån ske i nära anslutning till inkomstillfället. En minskad förekomst av skattekrediter säkerställer svenska skatteintäkter. Avsteg från denna princip kan i vissa fall motiveras av explicita krav på styrning eller av samhällsekonomiska effektivitetsskäl. Skatteutgifter, dvs. stöd till hushåll och företag på budgetens inkomstsida till följd av särregler t.ex. nedsatt skatt på vissa varor och tjänster, bör därför regelbundet omprövas.

Hållbara regler i förhållande till EU

Regelverket ska vara förenligt med EU-rätten, både i förhållande till specifika rättsakter och till bestämmelser i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt om fri rörlighet och om statligt stöd.

Utredningsdirektiven

Enligt direktiven ska de förslag som utredningen lämnar så långt möjligt utformas för att bidra till ökad efterfrågan på tjänster och därmed ökad sysselsättning hos personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden. Arbetstillfällena kan ta formen av såväl anställning som eget företagande.

Förslagen ska vidare så långt möjligt utformas så att det inte uppstår så kallade dödviktseffekter, dvs. subvention av tjänster som skulle ha utförts ändå utan subvention, och undanträngning av befintliga tjänster. Förslagen bör även, så långt möjligt, bidra till att köparna ökar sitt arbetsutbud, dvs. ökar antalet arbetade timmar.

Utvidgningar av rutavdraget kan också bidra till minskat svartarbete.

I direktiven anges inte särskilt att utredningen ska överväga om följdändringar eller andra författningsändringar krävs med anledning av utredningens förslag. Här utgår emellertid utredningen från att det i uttrycket ”nödvändiga författningsändringar” ingår att lämna förslag på följdändringar eller andra författningsändringar som bedöms nödvändiga med anledning av utredningens olika förslag i sakfrågorna.

Vad gäller utredningens tolkning av direktiven avseende de specifika delfrågorna redovisas denna, i förekommande fall, i respektive övervägandekapitel.

2.2 Utredningens redovisning av uppdraget

Utredningen påbörjade sitt arbete i juli 2019. I ett tidigt skede konstaterade utredningen att uppdraget är relativt omfattande och väcker flera förhållandevis komplicerade frågeställningar, särskilt i fråga om ett utvidgat rutavdrag för äldre personer (äldrerut). Utredningstiden bedömdes därför som för knapp för den delen av uppdraget. I och

med det begärde den särskilde utredaren att tidpunkten för redovisningen av uppdraget avseende äldreut skulle flyttas fram till den 1 september 2020. Övriga delar av uppdraget bedömdes kunna redovisas inom den tid som anges i direktivet men att redovisningen då görs genom ett delbetänkande.

Regeringen beslutade den 11 december 2019 om tilläggsdirektiv till utredningen.² I tilläggsdirektivet anges att utredaren ska redovisa uppdraget avseende utvidgningen av rutavdraget med fler tjänster och höjt tak för rutavdraget senast den 31 januari 2020 och att utredningstiden för uppdraget avseende äldreut förlängs. Uppdraget i den delen ska redovisas senast den 1 september 2020.

Utredningens förslag om en särskild ordning för rutavdrag för äldre kommer alltså redovisas särskilt i ett betänkande senast den 1 september 2020. I det betänkande som nu lämnas redovisar utredningen sina förslag om hur rutavdraget kan utökas med fler tjänster som avser tvätt vid tvättinrättning, inklusive transport av tvättgods, möblerings-, transport- och trygghetstjänster (tillsyn av bostad) samt en höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor.

2.3 Utredningens arbete

Utredningsarbetet inleddes, som ovan nämnts, i juli 2019. Arbetet har bedrivits på sedvanligt sätt med regelbundna sammanträden med experterna. Sammanlagt har utredningen haft fyra sammanträden inför delbetänkandet.

Den samverkan som utredningen enligt direktivet ska ha i form av att hämta in synpunkter från berörda myndigheter, pensionärs- och anhörigorganisationer och andra intresseorganisationer har huvudsakligen skett genom experterna. Därutöver har utredningen träffat representanter för Avfall Sverige, Sveriges Transportarbetarförbund, Sveriges Tvätteriförbund och Säkerhetsföretagen i syfte att fånga upp information, kunskap och synpunkter från respektive organisation. Information har vidare inhämtats från Mio AB och Myrorna. Utredningen har också gjort studiebesök på Vic Tvätt AB i Källered och Triangeltvätt i Malmö samt intervjuat innehavaren av Gothia Antik i Göteborg.

² Dir. 2019:100.

Utredningen har under arbetets gång även tagit hjälp av Skatteverket, Statistiska centralbyrån, Trafikanalys och Lars Aspholmer AB, som arbetar på uppdrag av Sveriges Åkeriföretag, för att hämta in statistiska uppgifter. Slutligen har Tjänstemännens centralorganisation (TCO) bidragit med en skrivelse med synpunkter på utredningens direktiv.

2.4 Betänkandets disposition

Betänkandet är indelat i 14 kapitel. Författningsförslagen presenteras i kapitel 1. I detta kapitel, kapitel 2, redogörs för utredningens uppdrag och arbete. Här finns också de allmänna utgångspunkterna för uppdraget samt förklaringar till olika begrepp som återkommande används i betänkandet. Sedan redogörs i kapitel 3 kortfattat för de regeländringarna som rutavdraget under årens lopp har varit föremål för, följt av dagens bestämmelser om rutavdrag samt EU-rätt. I kapitel 4 redogörs för statistik kring rutavdraget, vilka effekter man kan förvänta sig av ett rutavdrag på sysselsättning, arbetade timmar och svartarbete samt tidigare rapporter och utvärderingar avseende rutavdraget. Därefter redovisas i kapitel 5 de skattelättnader vid köp av hushållstjänster som finns i våra grannländer Danmark och Finland.

I kapitel 6–10 behandlas de olika sakfrågorna. I kapitel 6 behandlas tvätt vid tvättinrättning, inklusive transport av tvättgods. Därpå behandlas möbleringstjänster i kapitel 7, transporttjänster i kapitel 8, trygghetstjänster (eller enligt utredningens benämning; tillsyn av bostad) i kapitel 9 och ett höjt tak för rutavdraget i kapitel 10. Utredningen redogör för sina överväganden och förslag i respektive kapitel.

Utredningens förslag till ikraftträdande och övergångsbestämmelser presenteras i kapitel 11. Detta följs av en analys av förslagets överensstämmelse med EU-rätten i kapitel 12. I kapitel 13 analyseras konsekvenserna av förslagen och slutligen finns författningskommentaren i kapitel 14.

2.5 Förklaringar av begrepp

För att underlätta läsningen av betänkandet lämnas nedan förklaringar till vissa begrepp och uttryck som återkommande används i texterna.

2.5.1 Fakturamodellen

Fakturamodellen innebär förenklat att den som köper rut- och rotarbete får en ekonomisk lättnad redan när han eller hon köper arbetet genom att enbart betala hälften av den fakturerade arbetskostnaden. När kunden har betalat och arbetet är utfört begär utföraren av arbetet utbetalning från Skatteverket med resterande belopp.

Fakturamodellen beskrivs närmare i avsnitt 3.2.6.

2.5.2 Köpare

Med köpare avses en privatperson som inte bedriver näringsverksamhet och som köper hushållsarbete hänförligt till sitt eller sin förälders hushåll.

2.5.3 Rutarbete

Som rutarbete räknas hushållsarbete som normalt utförs av hushållen själva och som utförs i eller i nära anslutning till bostaden.

Vad som omfattas av begreppet hushållsarbete i rutsammanhang framgår av 67 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229). Här listas rutarbetena i den ordning som de räknas upp i lagtexten. Rut står för rengöring, underhåll och tvätt.

1. Städ- och rengöringsarbete.
2. Kläd- och textilvård.
3. Snöskottning.
4. Trädgårdsarbete.
5. Barnpassning.
6. Personlig omsorg och tillsyn.
7. Flyttjänster.

8. It-tjänster.
9. Reparation och underhåll av vitvaror.

2.5.4 Rotarbete

Som rotarbete räknas reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av ett småhus eller en ägarlägenhet som ägs av den som begär skattereduktion eller av en lägenhet som upplåtits med bostadsrätt.³

2.5.5 Rotavdrag

Skattereduktionen för rotarbete kallas ofta för rotavdrag. Skatterettsligt handlar det emellertid inte om ett avdrag utan en reduktion av den skatt som Skatteverket räknat fram utifrån deklarerade uppgifter. Uttrycket rotavdrag är emellertid allmänt vedertaget och används därför även i betänkandet som uttryck för skattereduktion för rotarbete.

2.5.6 Rutavdrag

Skattereduktionen för rutarbete kallas ofta för rutavdrag. Skatterettsligt handlar det emellertid inte om ett avdrag utan en reduktion av den skatt som Skatteverket räknat fram utifrån deklarerade uppgifter. Uttrycket rutavdrag är emellertid allmänt vedertaget och används därför även i betänkandet som uttryck för skattereduktion för rutarbete.

2.5.7 Skattereduktion

En skattereduktion innebär att den skatt som Skatteverket räknar ut utifrån lämnade uppgifter i inkomstdeklarationen, minskas med ett belopp motsvarande det man får i skattereduktion.⁴ Regler om skattereduktion finns i 67 kap. inkomstskattelagen.

³ 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen.

⁴ Skattereduktionen räknas av mot skatten i en bestämd ordning enligt 67 kap. 2 § inkomstskattelagen och 56 kap 7 § skatteförfarandelagen (2011:1244). Skattereduktionen räknas av mot kommunal inkomstskatt, statlig inkomstskatt, kommunal fastighetsavgift och statlig fastighetsskatt.

2.5.8 Utförare

Med utförare menas den som utför hushållsarbetet.⁵

2.5.9 Underlag för rutavdrag

Enligt dagens bestämmelser om rutavdrag är det endast arbetskostnader som får ingå i underlaget för rutavdrag. I underlaget räknas även den mervärdesskatt som belöper på arbetskostnaden in, däremot inte kostnader för material, utrustning och resor.⁶

Se avsnitt 3.2.4 för en närmare redogörelse av underlaget för rutavdraget.

2.5.10 Återanvändning

Med återanvändning avses att något som inte är avfall används igen för att fylla samma funktion som det ursprungligen var avsett för.

Se vidare avsnitt 8.4 om återanvändning.

2.5.11 Återvinning

Användning av material, näringsämnen eller energi från avfall.

2.5.12 Återvinningscentral

Bemannad större anläggning för mottagning av grovavfall, trädgårdsavfall etc. Återvinningscentraler kan också kallas återvinningsgård, retur- eller kretsloppspark, återbruk m.m.

2.5.13 Återvinningsstation

Obemannad mindre station för mottagning av förpackningar, tidningar och andra trycksaker.

⁵ Denna förklaring är hämtad från 67 kap. 16 § inkomstskattelagen.

⁶ 67 kap. 18 § andra stycket inkomstskattelagen.

3 Bakgrund

3.1 Rutavdragets historia

I budgetpropositionen för 2007¹ aviserade regeringen ett införande av en skattereduktion för fysiska personers köp av hushållstjänster. Inom Finansdepartementet utarbetades därefter en promemoria – *Skattelättnader för hushållstjänster* – innehållande ett förslag till skattelättnader för fysiska personers utgifter för hushållsarbete. Promemorian remissbehandlades och propositionen *Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.*² arbetades fram med ett förslag om skattereduktion för fysiska personer som haft utgifter för hushållsarbete. Den 30 maj 2007 beslutade riksdagen i enlighet med propositionen.³

3.1.1 Rutavdraget införs den 1 juli 2007

Den 1 juli 2007 trädde lagen (2007:346) om skattereduktion för utgifter för hushållsarbete i kraft. Syftet med lagen var bl.a. att omvandla svart arbete till vitt samt att möjliggöra för kvinnor och män att öka sin tid på arbetsmarknaden. Avsikten var även att fler korttidsutbildade skulle komma in på arbetsmarknaden och att såväl kvinnor som män skulle kunna kombinera familjeliv och arbetsliv på lika villkor.⁴

Hushållsarbete som omfattades av lagen var städarbete eller annat rengöringsarbete, vård av kläder och hemtextilier, matlagning, snöskottning och skötsel av tomt eller trädgård i form av häck- och gräsklippning, krattning och ogrärensning. Även omsorg och tillsyn som

¹ Budgetpropositionen för 2007 Förslag till statsbudget för 2007, finansplan, skattefrågor och tilläggsbudget m.m. (prop. 2006/07:1) volym 1 s. 141.

² Prop. 2006/07:94.

³ Prop. 2006/07:94, bet. 2006/07:SkU15, rskr. 2006/07:181.

⁴ Prop. 2006/07:94 s. 1.

en fysisk person behöver samt barnpassning omfattades. Hushållsarbetet skulle i huvudsak vara utfört i eller i nära anslutning till bostaden av någon som hade F-skattsedel (numera godkännande för F-skatt).

Skattereduktion för hushållsarbete gavs enligt lagen med 50 procent av arbetskostnaden, dock högst 50 000 kronor för ett beskattningsår. Om det sammanlagda underlaget för skattereduktionen understeg 1 000 kronor tillgodoräknades dock ingen reduktion.

Det dåvarande systemet innebar att den som köpte hushållsarbete fick betala hela kostnaden till utföraren och sedan skriftligen ansöka om skattereduktion hos Skatteverket. Köparen kunde få ligga ute med pengar i upp till 23 månader. Det innebar att Skatteverket fick hantera ansökningar från ett stort antal personer.

Skattereduktionen kom hos gemene man att kallas för rutavdrag, där rut står för rengöring, underhåll och tvätt.

3.1.2 Löneförmån i form av hushållsarbete 2008

Den 1 januari 2008 kompletterades lagen om skattereduktion för utgifter för hushållsarbete med en möjlighet till skattereduktion även i de fall fysiska personer haft skattepliktigt löneförmån i form av hushållsarbete.⁵

3.1.3 Fakturamodellen och inkomstskattelagen 2009

Från och med den 1 juli 2009 ersattes systemet med ansökan om skattereduktion av den som köpt hushållsarbetet av den s.k. fakturamodellen, som fortfarande används. Modellen innebär att det är utföraren av tjänsten som rapporterar in underlaget för skattereduktion till Skatteverket.

Vidare infördes en bestämmelse om att skattereduktion även ska kunna tillgodoräknas en privatperson som köper hushållsarbete av en fysisk person som inte har godkännande för F-skatt och som inte bedriver näringsverksamhet.

Det var också nu som bestämmelserna om skattereduktion för hushållsarbete infördes i ett nytt kapitel – 67 kap. – i inkomstskattelagen

⁵ Se propositionen *Skattelättnader för förmån av hushållstjänster* (prop. 2007/08:13).

(1999:1229).⁶ Bestämmelserna kompletterades med en särskild lag (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete, som fortfarande gäller.

3.1.4 Läxhjälp 2013

När rutavdraget funnits i några år visade det sig att bestämmelsen om rutavdrag för barnpassning hade medfört tillämpningssvårigheter när det gällde läxhjälp. Detta ledde till att en ny bestämmelse infördes om rutavdrag för hjälp med läxor och annat skolarbete till barn och unga elever i grundskolan, gymnasieskolan och motsvarande skolformer.⁷

Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2013.

3.1.5 Läxhjälp slopas augusti 2015

Drygt ett och ett halvt år efter införandet slopades möjligheten till rutavdrag för hjälp med läxläsning och annat skolarbete.⁸ Samtidigt ändrades bestämmelsen om rutavdrag för barnpassning så att endast viss hjälp med läxor och annat skolarbete omfattas av den bestämmelsen.

Skatteverket har med anledning av den ändrade lagstiftningen gett ut ett ställningstagande om barnpassning i kombination med läxläsning.⁹

3.1.6 Sänkt tak för rutavdraget, matlagning exkluderas och endast enklare städning från och med januari 2016

Den 1 januari 2016 sänktes taket för rutavdraget från 50 000 kronor till 25 000 kronor för den som inte har fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång. Vidare begränsades rutavdraget till att endast innefatta enklare städarbete eller annat rengöringsarbete samt flyttstädning. Samtidigt slopades bestämmelsen om rutavdrag för matlagning.¹⁰

⁶ Prop. 2008/09:77, bet. 2008/09:SkU20, rskr. 2008/09:184.

⁷ Se vidare propositionen *Skattereduktion för läxhjälp* (prop. 2012/13:14).

⁸ Se propositionen *Vårändringsbudget för 2015* (prop. 2014/15:99) s. 49 f.

⁹ *Barnpassning i kombination med läxläsning – rutarbete*, 2015-07-21, dnr 131 408313-15/111.

¹⁰ *Budgetpropositionen för 2016 Förslag till statens budget för 2016, finansplan och skattefrågor* (prop. 2015/16:1) s. 187 f.

3.1.7 Trädgårdstjänster, flytt- och it-tjänster från och med augusti 2016

Under år 2016 utvidgades rutavdraget till att omfatta fler typer av trädgårdsarbete. Även flytt- och enklare it-tjänster infogades i rutavdragssystemet.

Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2016.¹¹

3.1.8 Reparation och underhåll av vitvaror 2017

Den 1 januari 2017 utvidgades rutavdraget ytterligare. Nya tjänster i form av reparation och underhåll av vitvaror som utförs i bostaden, även kallat repavdraget, fördes in i systemet.¹²

3.1.9 Höj tak för rutavdraget 2019

I det förslag till statens budget för år 2019 som riksdagen ställde sig bakom ingick ett tillkännagivande till regeringen om att taket för rutavdrag borde höjas för att ta till vara sysselsättningspotentialen i rutsektorn. Detta ledde till att taket för rutavdrag för personer som inte har fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång höjdes från 25 000 kronor till 50 000 kronor per person och beskattningsår.¹³

Lagändringen trädde i kraft den 1 juli 2019.

3.1.10 Krav på elektronisk betalning 2020

Den senaste ändringen av rutavdragssystemet trädde i kraft den 1 januari 2020. För att motverka felaktiga utbetalningar vid utfört rut- och rotarbete har ett krav på elektronisk betalning införts.¹⁴

¹¹ I propositionen *Vårändringsbudget för 2016* utvecklas vad som avses med respektive tjänst (prop. 2015/16:99) s. 33 ff.

¹² Bestämmelsen infördes som en miljöåtgärd genom budgetpropositionen för 2017 *Förslag till statens budget för 2017, finansplan och skattefrågor* (prop. 2016/17:1).

¹³ Se propositionen *Höjt tak för rutavdrag* (prop. 2018/19:89).

¹⁴ Budgetpropositionen för 2020 *Förslag till statens budget för 2020, finansplan och skattefrågor* (prop. 2019/20:1), bet. 2019/20:FiU1, rskr. 2019/20:59. Bestämmelsen finns i 67 kap. 15 a § inkomstskattelagen.

3.2 Gällande rätt

3.2.1 Rut- och rotavdragen

Rutavdraget trädde i kraft den 1 juli 2007. Det följdes av rotavdraget som gäller fr.o.m. den 8 december 2008. Syftet med rut- och rotavdragen är bl.a. att öka arbetsutbudet och därigenom stimulera sysselsättningen och tillväxten genom att omvandla sådant arbete som utförs av hushållen själva till marknadsarbete. Rotavdrag lämnas för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder.¹⁵

Rutavdrag lämnas enligt 67 kap. 13 § inkomstskattelagen för följande arbeten.

1. Enklare städarbete eller annat rengöringsarbete samt flyttstädning som utförs i bostaden.
2. Vård av kläder och hemtextilier när vården utförs i bostaden.
3. Snöskottning som utförs i nära anslutning till bostaden.
4. Häck- och gräsklippning, krattning och ogrärensning samt beskärning och borttagande av träd och buskar som utförs på tomt eller i trädgård i nära anslutning till bostaden.
5. Barnpassning som inte mer än i ringa omfattning innefattar hjälp med läxor och annat skolarbete och som utförs i eller i nära anslutning till bostaden samt lämning och hämtning till och från förskola, skola, fritidsaktiviteter eller liknande.
6. Annan omsorg och tillsyn än barnpassning som en fysisk person behöver och som utförs i eller i nära anslutning till bostaden eller i samband med promenader, bankbesök, besök vid vårdcentral eller andra liknande enklare ärenden.
7. Flytt av bohag och annat lösöre mellan bostäder samt till och från magasinering i samband med flytt mellan bostäder.
8. Arbete som avser installation, reparation och underhåll av data- och informationsteknisk utrustning, dataprogram och dataförbindelser samt handledning och rådgivning i samband med sådant arbete, när arbetet, handledningen och rådgivningen utförs i eller i nära anslutning till bostaden.

¹⁵ 67 kap. 13 a och b §§ inkomstskattelagen.

9. Reparation och underhåll av vitvaror som utförs i bostaden.

Rut- och rotavdrag ges, som tidigare framgått, genom skattereduktion. Skattereduktionen räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt, statlig fastighetsskatt samt kommunal fastighetsavgift.¹⁶

Skattereduktion ges inte för arbete för vilket har lämnats försäkringsersättning eller för vilket bidrag eller annat ekonomiskt stöd har lämnats från staten, en kommun eller ett landsting.¹⁷ Detta gäller oavsett i vilken form stödet lämnats.

3.2.2 Krav på köparen

Vilka som kan få rutavdrag

Personer som har rätt till skattereduktion är de som vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år och är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret eller, i vissa fall, begränsat skattskyldiga.¹⁸ En förutsättning för detta är att beskattning sker enligt inkomstskattelagen.

Normalt beskattas begränsat skattskyldiga i Sverige enligt lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta¹⁹ (SINK) men det finns möjlighet för utomlands bosatta att begära beskattning enligt inkomstskattelagen i stället. Samma möjlighet finns för begränsat skattskyldiga artister och idrottsutövare samt utländska artistföretag som omfattas av lagen om särskild inkomstskatt för utomlands bosatt artister (A-SINK).²⁰

För att begränsat skattskyldiga ska få rätt till rutavdrag krävs att personens överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige.²¹ Med begreppet överskott av förvärvsinkomster i Sverige menas summan av tjänsteintäkter och intäkter av näringsverksamhet efter avdrag för kostnader i respektive inkomstslag.

¹⁶ 67 kap. 2 § inkomstskattelagen.

¹⁷ Se 67 kap. 13 c inkomstskattelagen och prop. 2006/07:94 s. 44 och 60 för motivering.

¹⁸ 67 kap. 11 § inkomstskattelagen.

¹⁹ SFS-nr 1991:586.

²⁰ SFS-nr 1991:591.

²¹ 67 kap. 11 § andra stycket inkomstskattelagen.

När det gäller dödsbon har sådana rätt till skattereduktion för arbete som har utförts före dödsfallet.

Arbetet ska utföras i köparens hushåll

För att ha rätt till rutavdrag krävs att det utförda arbetet är hänförligt till den som begär skattereduktion (alltså köparen) eller dennes förälders hushåll.²² Föräldern måste vara bosatt i Sverige. Köparen kan däremot ha sin bostad i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Arbetet får vidare inte utföras av den som begär skattereduktion eller av en närstående till denne.²³ Personer som räknas som närstående är t.ex. föräldrar, barn, syskon, far- och morföräldrar.²⁴

Att köparen ska ha sitt hushåll i bostaden innebär också att arbete i utrymme där köparen eller någon annan bedriver näringsverksamhet inte kan ge rutavdrag. I förarbeten anges att om exempelvis en privatperson bedriver näringsverksamhet i en viss del av sin villa och bor i den övriga delen, då omfattas bara det arbete som utförs i den del som är köparens bostad av rutavdrag.²⁵

3.2.3 Krav på bostaden

En av de centrala utgångspunkterna för rutavdraget vid valet av tjänster har varit att arbetet huvudsakligen ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden.²⁶ Rutavdraget omfattar bl.a. mot den bakgrunden inte tvätt vid en tvättinrättning.²⁷

Med bostad menas ett utrymme som med nyttjanderätt eller äganderätt helt eller till väsentlig del används av köparen för boende, dvs. där köparen har sitt hushåll, inom EES. Till bostaden räknas även garage, förråd och tvättstuga. Med bostad menas inte hotell, pensionat eller vandrarhem.²⁸ Inte heller räknas gemensamhetsutrymmen i flerfamiljshus, exempelvis trappuppgång, som bostad.

²² 67 kap. 15 § inkomstskattelagen.

²³ 67 kap. 15 § andra stycket inkomstskattelagen.

²⁴ Vilka personer som ses som närstående anges i 2 kap. 20–22 §§ inkomstskattelagen.

²⁵ Prop. 2006/07:94 s. 46.

²⁶ Se bl.a. prop. 2006/07:94 s. 40, prop. 2015/16:99 s. 33 och 38 samt prop. 2016/17:1 s. 202.

²⁷ Prop. 2006/07:94 s. 42.

²⁸ 67 kap. 14 § inkomstskattelagen.

Vid dubbel bosättning omfattas båda bostäderna av begreppet bostad.

3.2.4 Underlaget för skattereduktionen

Arbetskostnaden

Eftersom rutavdragets subvention riktas mot arbete omfattar avdraget bara kostnader för arbete, inklusive mervärdesskatt, och inte kostnader för material, utrustning och resor.²⁹ Detta innebär att arbetskostnaden måste särskiljas från övriga kostnader när rutarbete utförs, oavsett om arbetet utförs till fast pris eller på löpande räkning.

Hur arbetskostnaden ska beräknas eller hur de totala kostnaderna ska fördelas mellan arbetskostnader och andra kostnader har inte reglerats. I samband med en översyn av bestämmelserna har lagstiftaren uttryckligen avisat tanken på att införa en sådan reglering.³⁰ I samma lagstiftningsärende uttalades att det inte finns något som hindrar att en utförare debiterar köparen för material till självkostnadspris eller med ett mycket lågt pålägg och bara tar ut fullt vinstpålägg för arbetet, så länge pålägget för arbetet inte är beräknat på ett sådant sätt att utföraren i själva verket kompenseras för avsaknaden av vinstpålägg på materialkostnaden.³¹

Kostnader för vissa enklare handverktyg som normalt är en förutsättning för att arbetet ska kunna utföras kan ingå i underlaget. Med handverktyg menas verktyg som hålls med en eller två händer. Det saknar betydelse om verktygen drivs med handkraft eller är motor-drivna. Det innebär att t.ex. motorsåg, cirkelsåg, skruvdragare och liknande är redskap som inte behöver särskiljas vid underlaget för skattereduktion.³²

Däremot anges i förarbetena att utrustning som gräsklippare, snöplog³³ och flyttbil och magasinshyra³⁴ inte får ingå i underlaget.

²⁹ Enligt 67 kap. 11 § fjärde stycket inkomstskattelagen utgörs utgifterna för hushållsarbetet av det debiterade beloppet för arbetet inklusive mervärdesskatt. I 67 kap. 18 § andra stycket samma lag anges att utgifter för material, utrustning och resor inte får räknas in i underlaget för skattereduktion.

³⁰ Propositionen *Förbättringar av husavdragets fakturamodell* (prop. 2014/15:10) s. 24 f.

³¹ Prop. 2014/15:10 s. 20.

³² Informationen hämtad på webbplatsen www.skatteverket.se den 30 november 2019.

³³ Prop. 2006/07:94 s. 49.

³⁴ Prop. 2015/16:99 s. 36.

En utförare som begär utbetalning för kostnader som uppges avse arbete men som rätteligen avser t.ex. materialkostnader kan göra sig skyldig till bedrägeri.³⁵ En köpare som är utföraren behjälplig med detta kan göra sig skyldig till medhjälp till bedrägeri. Om köparen i sin inkomstdeklaration begär skattereduktion för sådana kostnader kan vederbörande göra sig skyldig till skattebrott. Detsamma gäller naturligtvis i fråga om begäran om utbetalning eller begäran om skattereduktion för arbete som rätteligen inte omfattas av rut-avdrag.³⁶

Rättspraxis om beräkning av arbetskostnad

Om det visar sig att material, utrustning eller resor till viss del ingår i underlaget får Skatteverket uppskatta en skälig arbetskostnad. Högsta förvaltningsdomstolen har i två fall – HFD 2017 ref. 46 I och II – slagit fast hur arbetskostnaden ska beräknas vid rut- och rotarbete.

I det första fallet hade bolaget vidarefakturerat sina materialkostnader till kunderna med samma belopp som bolaget betalat, i förekommande fall efter avdrag för den inköpsbonus bolaget sedermera erhållit. Bolaget hade vidare beräknat arbetskostnaden genom att reducera den debiterade totalkostnaden med sådana utgifter som bolaget hade haft och som inte får räknas in i underlaget för skattereduktion. Det belopp som därefter återstod ansåg bolaget utgöra kundens kostnad för arbete. Högsta förvaltningsdomstolen ansåg att det saknades skäl att ifrågasätta den av bolaget tillämpade modellen för att beräkna arbetskostnaden.

I det andra fallet bedömde Högsta förvaltningsdomstolen att det inte var möjligt att fastställa den verkliga arbetskostnaden på ett tillförlitligt sätt utifrån det underlag som utföraren presenterat. Enligt domstolen hade därför inte utföraren rätt till någon utbetalning baserad på den verkliga arbetskostnaden. Domstolen prövade därefter frågan om utföraren hade rätt till utbetalning på grundval av en uppskattad arbetskostnad. Enligt Skatteverket var det inte möjligt att uppskatta arbetskostnaden om utföraren i förhållande till kunden hade valt att redovisa sina verkliga kostnader. En schablonmässig beräkning av arbetskostnaden kunde enligt verket bara komma i

³⁵ 9 kap. 1 § brottsbalken.

³⁶ Prop. 2014/15:10 s. 12.

fråga om utföraren även i förhållande till kunden hade beräknat arbetskostnaden på det sättet. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen saknades stöd för Skatteverkets uppfattning att en uppskattning av arbetskostnaden skulle vara utesluten bara för att utföraren hade valt att redovisa sina verkliga kostnader i förhållande till kunden. I ett fall som detta, där skattereduktionsgrundande arbete hade utförts men utföraren inte hade lyckats styrka den verkliga kostnaden, förhåller det sig, enligt domstolen, tvärtom på det sättet att arbetskostnaden måste uppskattas till vad som med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet framstår som skäligt.

Skatteverkets ställningstagande

Skatteverket har med anledning av viss problematik med att fastställa arbetskostnaden för utförda flyttjänster gett ut ställningstagandet *Rutarbete – beräkning av arbetskostnad vid flyttjänster*.³⁷ Av detta följer sammanfattningsvis följande.

Skattereduktion avseende flyttjänster, rutarbete, medges med 50 procent av arbetskostnaden. Med arbetskostnad avses i detta sammanhang utbetalad lön per timme multiplicerat med 250 procent plus moms. Om uppgift om utbetald lön per timme saknas kan i stället en för branschen genomsnittlig timkostnad (för den som utfört arbetet) användas. Av ansökan om utbetalning ska framgå hur många arbetstimmar som har utförts. Debiterat belopp utöver det uppräknade timpriset multiplicerat med antalet arbetade timmar ger normalt inte rätt till skattereduktion.

Om arbetskostnaden beräknats på annat sätt än ovan måste utföraren vid förfrågan kunna visa hur arbetskostnaden räknats fram. Om underlag för beräkning av arbetskostnad för utfört arbete saknas eller är bristfälligt ska Skatteverket medge ett skäligt belopp och i förekommande fall återkräva för mycket utbetalat belopp.

En beräkning av arbetskostnaden som innebär att material och kostnad för fordon och drivmedel räknas bort från totalpriset bör i normalfallet inte godtas eftersom en sådan beräkning inte klargör priset per arbetad timme samt antalet arbetade timmar.

Det har vidare visat sig att det kan vara svårt att fastställa hur stor del av det totala priset som avser arbete vid värmepumpinstallationer

³⁷ 2017-09-11, dnr 202 331999-17/111.

till fast pris. För att underlätta för utförare av sådana entreprenader och deras kunder har därför Skatteverket utfärdat ställningstagandet *Skattereduktion för husarbete – arbetskostnad vid värmepumpentreprenader* i vilket anges att Skatteverket godtar att arbetskostnaden beräknas enligt schablon.³⁸ För installation av vätska-vattenvärmepump (t.ex. bergvärme) godtas att arbetskostnaden beräknas till 35 procent av den totala entreprenadkostnaden och för installation av luftvärmepump är motsvarande andel 30 procent. Det är representanter för branschen i samverkan med Svenska Värmepumpföreningen som har beräknat hur stor del av totalpriset som i normalfallet utgör arbetskostnad vid installation av en ny värmepump.

3.2.5 Krav på elektronisk betalning för rätt till rut- och rotavdrag

Den 1 januari 2020 infördes en ny bestämmelse i rut- och rotavdragssystemet.³⁹ I denna anges att det för rätt till skattereduktion krävs att det utförda hushållsarbetet har betalats elektroniskt när arbetet har utförts av en näringsidkare som är godkänd för F-skatt eller, om arbetet utförts utomlands, genomgår motsvarande kontroll i utlandet. Syftet med bestämmelsen är att motverka felaktiga utbetalningar.

Betalningen ska anses ha skett elektroniskt endast om den har förmedlats av en betaltjänstleverantör enligt lagen (2010:751) om betaltjänster och innehåller uppgifter om avsändare, mottagare, belopp och tidpunkt. I förarbetena ges exempel på vad som avses med elektronisk betalning: betalning med kontokort, inbetalningskort, BankID och Swish. Däremot omfattas exempelvis inte betalning med check som är ett löpande skuldebrev, som löses in av innehavaren och som medför en utbetalning där uppgift om mottagare inte behöver anges. Inte heller utgör betalning med kryptovalutor, som Bitcoin och liknande betalningslösningar, en elektronisk betalning eftersom sådana betalningar inte förmedlas av en betaltjänstleverantör enligt betaltjänstlagen, vilket innebär att information om avsändare, mottagare, belopp eller tidpunkt inte kan identifieras.⁴⁰

³⁸ 2014-04-03, dnr 131 183266-14/111.

³⁹ 67 kap. 15 a § inkomstskattelagen.

⁴⁰ Budgetpropositionen för 2020 *Förslag till statens budget för 2020, finansplan och skattefrågor* (prop. 2019/20:1) s. 210.

3.2.6 Förfarandet

Tre spår

Det finns tre sätt att få rutavdrag inom systemet med skattereduktion.

För det första kan man anlita en näringsidkare som, när avtalet om arbetet träffas eller när ersättningen betalas ut, är godkänd för F-skatt. Detta sätt kallas fakturamodellen och är det absolut vanligaste sättet. Om rutarbete utförs utomlands men inom EES och utföraren inte bedriver någon näringsverksamhet i Sverige krävs inte F-skatt. Utföraren ska då i stället ha ett intyg eller liknande (skuldfrihetsintyg) som visar att företaget i sitt hemland genomgår motsvarande kontroll som den som är godkänd för F-skatt i Sverige, när det gäller skatter och avgifter.⁴¹

För det andra kan man anlita en privatperson som inte är godkänd för F-skatt (däremot inte en näringsidkare som av någon anledning inte är godkänd för F-skatt).

För det tredje kan man få tjänsterna tillhandahållna som en skattepliktig löneförmån av sin arbetsgivare. Den enskilde får en lättnad direkt genom att arbetsgivaren inte gör något avdrag för preliminär skatt för förmån av rutarbete.

När en näringsidkare med godkännande för F-skatt anlitas eller arbete tillhandahålls som en löneförmån är skattereduktionen 50 procent av arbetskostnaderna inom ramen för rutavdraget. Det sammanlagda taket för rut- och rotavdragen är 50 000 kronor.

Bestämmelser om förfarandet vid rutavdrag finns i lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete.

Fakturamodellen

Fakturamodellen innebär att köparen får sitt rutavdrag direkt i samband med betalningen av det utförda arbetet. För att fakturamodellen ska kunna tillämpas krävs att utföraren har godkännande för F-skatt. Utföraren fakturerar kunden som vanligt men gör avdrag med viss del av arbetskostnaden inklusive mervärdesskatt.⁴² För rutarbete är avdraget maximalt 50 procent av arbetskostnaden.

⁴¹ 67 kap 17 § inkomstskattelagen.

⁴² 6–9 §§ lagen om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete.

När arbetet är utfört och köparen har betalat sin del av arbetskostnaden kan utföraren ansöka om utbetalning av resterande del av arbetskostnaden hos Skatteverket. Ansökan ska lämnas elektroniskt och vara undertecknad av utföraren eller dennes ombud eller annan behörig företrädare för utföraren. Skatteverket gör utbetalningen till utföraren och samtidigt tillgodoförs köparen en preliminär skattereduktion. Den preliminära skattereduktionen är förifylld i inkomstdeklarationen. När köparen lämnar sin inkomstdeklaration begär denne slutlig skattereduktion genom att underteckna deklarationen.

Om köparen har tillräckligt mycket skatt att betala påverkar skattereduktionen inte den beräknade slutskatten. Köparen har i praktiken redan fått sin skattelättnad i och med den reducerade betalningen till utföraren. Skulle köparen ha mindre skatt att betala än det belopp som den preliminära skattereduktionen uppgår till resulterar det i en tillkommande post vid beräkningen av slutskatten.

Även för rutarbete som utförs utanför Sverige men inom EES tillämpas fakturamodellen.

Skatteverket ska ha fått begäran om utbetalning senast den 31 januari året efter det beskattningsår då arbetet utfördes och köparen betalade för arbetet. Anledningen till detta är att underlaget för skattereduktionen ska kunna förtryckas i inkomstdeklarationen.⁴³ Efter den 31 januari mister en utförare sin möjlighet att få utbetalning från Skatteverket för arbete som betalats av köparen föregående år. I detta sammanhang kan även noteras att fakturamodellen inte är tvingande. Det är därför viktigt, om köparen vill ha rutavdrag på det planerade arbete, att utföraren och köparen är överens om att fakturamodellen ska tillämpas innan arbetet påbörjas och att utföraren gör begäran om utbetalning hos Skatteverket i rätt tid. Det är nämligen inte möjligt att få rutavdrag i efterhand genom ett yrkande i inkomstdeklarationen.

När Skatteverket beslutar om utbetalning till utföraren ska verket så snart som möjligt skriftligen meddela köparen detta. Så ska också ske om verket beslutar om att utföraren ska återbetala ett belopp.⁴⁴

Om Skatteverket har betalat ut ett belopp utan att mottagaren varit berättigad till det, ska mottagaren snarast underrätta verket som i sin tur ska fatta beslut om att det felaktigt utbetalda beloppet

⁴³ Se propositionen *Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete* (prop. 2008/09:77) s. 39.

⁴⁴ 19 § första stycket 1 och 2 lagen om förfarandet vid skattereduktioner för hushållsarbete.

ska betalas tillbaka. Om utföraren betalar tillbaka ett belopp till köparen ska utföraren genast meddela Skatteverket om återbetalningen. Verket ska i sin tur snarast fatta beslut om återbetalning med ett belopp som motsvarar vad som betalats tillbaka till köparen.⁴⁵

När en anställd får rutarbete som förmån

Om en arbetsgivare erbjuder sina anställda en förmån av rutarbete beskattas de anställda för denna förmån. Förmånen värderas till marknadsvärdet, dvs. det pris som den anställde själv skulle få betala för motsvarande tjänst.⁴⁶ Den som får förmån av rutarbete har rätt till rutavdrag på den delen som avser arbetskostnad.

Förutsättningen för rutavdraget är att utföraren är godkänd för F-skatt eller har ett skuldfrihetsintyg. Uppgifterna förtrycks i inkomstdeklarationen och den anställda ska godkänna dessa för att slutlig skattereduktion ska medges.

Arbetsgivare ska vid beräkning av skatteavdraget beakta förmånens värde och minska skatteavdraget med det belopp som motsvarar arbetstagarens skattereduktion. Skatteavdraget ska således reduceras med 50 procent av värdet för förmån av rutarbete.

Köparen anlitar en person som inte har F-skatt

När en köpare anlitar en fysisk person som inte har godkännande för F-skatt och som inte bedriver näringsverksamhet motsvarar rutavdraget de arbetsgivaravgifter som redovisas för privatpersonen i en förenklad arbetsgivardeklaration.⁴⁷ Personen som utför arbetet får inte heller vara skattskyldig för mervärdesskatt i fråga om verksamhet som avser rot- eller rutarbete.⁴⁸ För att den enskilde i dessa fall ska kunna få skattelättnaden direkt slipper den enskilde betala arbetsgivaravgifterna.

⁴⁵ Bestämmelser om underrättelse om felaktig utbetalning och beslut om återbetalning finns i 13 och 14 §§ lagen om förfarandet vid skattereduktioner för hushållsarbete.

⁴⁶ 61 kap. 2 § inkomstskattelagen.

⁴⁷ Enligt 26 kap. 4 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

⁴⁸ 67 kap. 16 § inkomstskattelagen.

Skatteverket ska så snart som möjligt skriftligen meddela köparen den preliminära skattereduktionen som motsvaras av de redovisade arbetsgivaravgifterna i fråga.⁴⁹

3.2.7 EU-rätt

Allmänt

EU-rätten är en självständig rättsordning. Samtidigt utgör unionsrätten en del av varje medlemsstats rättsordning och medlemsstaterna är skyldiga att tillämpa och ge effekt åt EU-rättens regler och principer. Förhållandet mellan EU-rätten och de nationella rättsordningarna behandlas inte uttryckligen i de två grundfördragen, dvs. fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), som utgör EU:s rättsliga grund. I fördragen regleras unionens principer, befogenheter och funktioner. Genom rättspraxis har EU-rätten emellertid utvecklats till ett överordnat rättssystem som utgör en integrerad del av medlemsstaternas nationella rättssystem och som skapar rättigheter och skyldigheter för enskilda. Medlemsstaterna ska säkerställa att de skyldigheter som följer av grundfördragen och av unionens institutioners akter fullgörs.

En betydande del av EU-rätten är direkt tillämplig i medlemsstaterna genom s.k. direkt effekt. Detta gäller inte minst EU- och EUF-fördragen. Denna direkta effekt, i kombination med den allmänna samarbets- och lojalitetsförpliktelsen, innebär att bestämmelser i grundfördragen och bestämmelser med direkt effekt i andra av unionens institutioners akter kan åberopas direkt i en nationell domstol samt att nationell rätt som strider mot bestämmelserna måste sättas åt sidan och inte tillämpas av medlemsstaterna. Medlemsstaterna har också en skyldighet att inte behålla eller införa nationell rätt som är oförenlig med unionsrätten.

⁴⁹ 19 § första stycket 3 lagen om förfarandet vid skattereduktioner för hushållsarbete.

Skatterättens område

Skatterätten är ett rättsområde som i stor utsträckning påverkas av EU-rätten. Detta gäller särskilt den indirekta beskattningen. Det området styrs nästan uteslutande av direktiv på unionsnivå. Såväl mervärdesskatten som de mest centrala punktskatterna ligger inom det harmoniserade området. Annorlunda förhåller det sig med den direkta beskattningen. Den långtgående harmonisering som ägt rum på den indirekta beskattningens område saknar motsvarighet inom den direkta beskattningen. Detta innebär emellertid inte att EU-rätten saknar betydelse på den direkta beskattningens område. Exempelvis har de grundläggande fördragsbestämmelserna om fri rörlighet och icke-diskriminering fått stor betydelse på den direkta beskattningens område, framför allt sedan EU-domstolen i ett flertal fall funnit att olika inslag i medlemsstaternas nationella inkomstskattelagstiftningar varit oförenliga med de s.k. fördragsfriheterna.⁵⁰

I EUF-fördraget fastslås unionens grundläggande målsättning att upprätta en harmoniserad inre marknad med fri rörlighet för varor, tjänster, personer (inklusive fri etableringsrätt) och kapital inom unionen, fri från diskriminering och olikbehandling, där hindren för den fria rörligheten avskaffas. Även om det inte annat än för fri rörlighet för varor särskilt föreskrivs att det även omfattar fiskala hinder följer det av EU-domstolens rättspraxis att det gäller samtliga fördragsfriheter.

På skatterättens område kan en skatteregel som negativt särbehandlar gränsöverskridande förhållanden jämfört med motsvarande rent inhemska förhållanden, om det inte endast är ett resultat av att medlemsstaterna parallellt utövar sin beskattningsrätt, strida mot fördragsfriheterna. Några undantag från förbudet mot direkt diskriminering medges inte.

I vissa fall kan skatteregler som innebär indirekt missgynnande och i princip utgör hinder för fördragsfriheterna dock rättfärdigas. Då ska regeln kunna motiveras på de grunder som anges i fördraget eller som utvecklats i EU-domstolens rättspraxis.⁵¹ Utrymmet för

⁵⁰ Ståhl, Kristina m.fl., *EU-skatterätt*, s. 21 ff. och 70 ff., med där angivna hänvisningar, samt Derlén, Mattias m.fl., *Grundläggande EU-rätt*, s. 56 ff. med där angivna hänvisningar.

⁵¹ Rättfärdigandegrunder som har godtagits är önskemålet att hindra skatteflykt, upprätthållande av en effektiv skattekontroll och skatteuppbörd, skattesystemets inre sammanhang, territorialitetsprincipen, att bevara fördelningen av beskattningsrätten samt risken att förluster beaktas två gånger. Se Ståhl, Kristina m.fl., *EU-skatterätt*, s. 70 ff., med där angivna hänvisningar.

att godta skatteregler som hindrar fördragsfriheterna är emellertid begränsat.

EUF-fördragets regler säkerställer primärt den fria rörligheten inom EU-området men genom att motsvarande regler om fri rörlighet finns även i EES-avtalet gäller den fria rörligheten även inom EES. Utgångspunkten är att bestämmelserna om fri rörlighet i EES-avtalet tolkas på samma sätt som motsvarande bestämmelser i EUF-fördraget.⁵²

Fri rörlighet för personer

Den fria rörligheten för personer omfattar fri rörlighet för arbetstagare (artiklarna 45 EUF-fördraget) och etableringsfriheten (artikel 49 EUF-fördraget). För fysiska personer gäller både etableringsfriheten och den fria rörligheten för arbetstagare, medan endast etableringsfriheten kan aktualiseras för juridiska personer.

I artikel 45 punkterna 1 och 2 EUF-fördraget anges att fri rörlighet för arbetstagare ska säkerställas inom unionen och att denna fria rörlighet ska innebära att all diskriminering av arbetstagare från medlemsstaterna på grund av nationalitet ska avskaffas vad gäller anställning, lön och övriga arbets- och anställningsvillkor. Vilka aktiviteter som omfattas av den fria rörligheten för arbetstagare utvecklas i punkten 3. Där anges att den fria rörligheten för arbetstagare innefattar en rätt att anta erbjudanden om anställning, att förflytta sig fritt inom medlemsstaternas territorium för detta ändamål och att uppehålla sig i en medlemsstat i syfte att inneha anställning.

Numera skyddas inte endast arbetstagare av fördraget utan även den som endast flyttar sin bosättning. I artikel 21 punkt 1 EUF-fördraget om unionsmedborgarskap anges att varje unionsmedborgare ska ha rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av de begränsningar och villkor som föreskrivs i fördragen och i bestämmelserna om genomförande av fördragen.

När det gäller etableringsfriheten anges i artikel 49 i EUF-fördraget att inskränkningar för medborgare i en medlemsstat att fritt etablera sig på en annan medlemsstats territorium ska förbjudas. För-

⁵² Se t.ex. mål C-452/01 *Ospelt*, punkt 29 och mål C-286/02 *Bellio*, punkt 34.

budet ska även omfatta inskränkningar för medborgare i en medlemsstat som är etablerad i någon medlemsstat att upprätta kontor, filialer eller dotterbolag. Etableringsfriheten ska innefatta rätt att starta och utöva verksamhet som egenföretagare samt rätt att bilda och driva företag på de villkor som etableringslandets lagstiftning föreskriver för egna medborgare, om inte annat följer av bestämmelserna i kapitlet om kapital.

När det gäller skatteregler som utgör hinder för den fria rörligheten kan sådana förekomma både i verksamhetsstaten och i hemstaten. Med verksamhetsstaten avses den stat dit personen som utnyttjar rätten till fri rörlighet har sökt sig för att t.ex. ta en anställning eller genomföra en etablering och med hemstaten avses helt enkelt personens ursprungliga hemstat. Om det finns ett hinder för den fria rörligheten i verksamhetsstaten medför detta att utländska personer utestängs från denna stat eftersom de inte tillåts att verka där på samma villkor som inhemska personer. Ett hinder i hemstaten leder däremot till att inhemska subjekt tvingas stanna i det egna landet och hindras från att ta anställning eller etablera sig i andra medlemsstater.⁵³

Fördragsbestämmelserna tar i första hand sikte på att förbjuda öppen diskriminering av medborgare från andra medlemsstater. EU-domstolen har emellertid i flertalet mål slagit fast att bestämmelserna även förbjuder indirekt diskriminering.

Fri rörlighet för tjänster

Den fria rörligheten för tjänster regleras i artikel 56 EUF-fördraget. Där anges att inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom unionen ska förbjudas beträffande medborgare i medlemsstater som har etablerat sig i en annan medlemsstat än mottagaren av tjänsten.

För att artikeln ska vara tillämplig krävs att den som tillhandahåller tjänsten dels är medborgare i ett EU-land, dels är etablerad

⁵³ Ståhl, Kristina m.fl., *EU-skatte rätt*, s. 103.

inom unionen.⁵⁴ Artikel 56 gäller inte endast för den som tillhandahåller tjänsten utan även mottagaren av en tjänst har rätt att göra gällande de rättigheter som följer av artikeln.⁵⁵

Som ”tjänster” i fördragens mening ska enligt artikel 57 i EUF-fördraget anses prestationer som normalt utförs mot ersättning, i den utsträckning de inte faller under bestämmelserna om fri rörlighet för varor, kapital och personer.

Enligt EU-domstolens rättspraxis innebär artikel 56 att det är nödvändigt att avskaffa all form av diskriminering på grund av nationalitet av en tjänsteleverantör som är etablerad i en annan medlemsstat. Artikel 56 innebär även att det är nödvändigt att avskaffa varje inskränkning – även om den är tillämplig på inhemska tjänsteleverantörer och tjänsteleverantörer från andra medlemsstater utan åtskillnad – som innebär att den verksamhet som bedrivs av en tjänsteleverantör som är etablerad i en annan medlemsstat, där denne lagligen utför liknande tjänster, förbjuds, hindras eller blir mindre attraktiv.

Statligt stöd

EUF-fördraget innehåller, förutom regler om fri rörlighet, regler som ska säkerställa en väl fungerande konkurrens på den inre marknaden. Bland dessa finns bestämmelser om statligt stöd. Bestämmelserna återfinns i artiklarna 107–109 i fördraget och har till syfte att förhindra att konkurrensförhållandena inom unionen snedvrids genom att medlemsstaterna gynnar vissa företag eller viss produktion ekonomiskt.

Statligt stöd är enligt artikel 107.1 i EUF-fördraget som utgångspunkt förbjudet. Ett stöd kan emellertid efter prövning av Europeiska kommissionen bedömas vara förenligt med den gemensamma marknaden. Medlemsstaterna ska anmäla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder till kommissionen för granskning och får

⁵⁴ Se t.ex. mål C-290/04 *Scorpio* som visar att den fria rörligheten för tjänster inte omfattar en tjänstesäljare som är medborgare i tredje land trots att denne är hemmahörande, och att tjänsten tillhandahålls, inom unionen. Med EU-medborgare likställs enligt artikel 62 i EUF-fördraget jämförd med artikel 54 i EUF-fördraget juridiska personer som bildats i överensstämmelse med en medlemsstats lagstiftning och som har sitt säte, sitt huvudkontor eller sin huvudsakliga verksamhet inom unionen.

⁵⁵ Se t.ex. mål C-118/96 *Safir*.

inte genomföra åtgärderna förrän kommissionen gett sitt godkännande (genomförandeförbudet). Genomförandeförbudet följer av artikel 108.3 i fördraget och har direkt effekt, vilket innebär att det ger upphov till rättigheter för enskilda som kan åberopas även inför nationella domstolar. Kommissionen är den enda instans som får godkänna statligt stöd inom EU. För att underlätta och förenkla hanteringen av statligt stöd inom EU har kommissionen dock beslutat om vissa undantag från genomförandeförbudet.

För stöd som uppfyller förutsättningarna i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget (gruppundantagsförordningen) eller kommissionens förordning (EU) nr 1407/2013 av den 18 december 2013 om tillämpningen av artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt på stöd av mindre betydelse, finns undantag från anmälningförfarandet. Det finns dock regelverk och rapporteringsskyldigheter som måste följas för att dessa undantag ska vara tillämpliga.

Konsekvenserna av att inte följa bestämmelserna avseende genomförandeförbudet hanteras i lag (2013:388) om tillämpningen av Europeiska unionens statsstödsregler. Statligt stöd som lämnas i strid med genomförandeförbudet ska medlemsstaten återkräva från stödmotagaren med ränta så att konkurrensförhållandet återställs.

4 Statistik, sysselsättning och effekter av rutavdraget

4.1 Inledning

I detta kapitel redovisas rutavdragets utveckling över tid, vilka som utnyttjar rutavdraget och i vilken omfattning. Vidare diskuteras vilka effekter ett rutavdrag kan förväntas få på sysselsättning, arbetade timmar och svartarbete. Utredningen belyser även vilka som arbetar i några av dagens rutbranscher. Avslutningsvis sammanfattas tidigare utvärderingar och rapporter kring rutavdraget. Kapitlet syftar till att ge en bild av det nuvarande rutavdraget och att ge en bakgrund till bedömningarna av utredningens förslag. Det utgör också ett underlag för utredningens konsekvensutredning.

4.2 Statistik för rutavdraget

4.2.1 Rutavdraget ökar från år till år

I tabell 4.1 nedan framgår rutavdragets utveckling under 2009–2017. Tabellen visar totalt antal folkbokförda över 20 år, antal rutköpare över 20 år samt andelen rutköpare i förhållande till antalet folkbokförda. Andelen rutköpare mellan 18–20 år är försumbar och redovisas inte.¹ Tabellen visar också antal utförare respektive år.

¹ Uppgifter hämtade 2019-11-28 från Statistiska centralbyråns (SCB) databas hushållens ekonomi, området inkomster och skatter förutom uppgifter om utförare som hämtats 2019-11-28 från webbplatsen www.skatteverket.se, *Rot och rut*, senast uppdaterad 2018-12-21.

Tabell 4.1 Totalt antal rutköpare över 20 år samt utförare av ruttjänster under 2009–2017

År	Antal folkbokförda över 20 år	Antal rutköpare	Andel rutköpare (%)*	Rutavdrag, totalt (mnkr)	Medelvärde rutavdrag (tkr)	Antal utförare
2009	7 336 973	185 578	2,5	752,8	4,1	5 816
2010	7 431 890	320 614	4,3	1 317,0	4,1	12 204
2011	7 518 803	411 720	5,5	1 761,3	4,3	13 546
2012	7 602 797	479 328	6,3	2 155,3	4,5	15 442
2013	7 673 345	554 526	7,2	2 589,6	4,7	16 626
2014	7 758 812	607 619	7,8	3 000,0	4,9	17 454
2015	7 846 468	659 888	8,4	3 297,3	5,0	17 072
2016	7 985 815	728 361	9,1	3 703,1	5,1	17 853
2017	8 070 203	893 320	11,1	4 639,3	5,2	20 499

Källa: Statistiska centralbyrån och Skatteverket (antal utförare).

*) Utredningens beräkning.

Tabellen visar att köp av ruttjänster har ökat från år till år. Under 2009 uppgick rutavdraget till totalt cirka 750 miljoner kronor medan det under 2017 uppgick till totalt cirka 4,6 miljarder kronor. Vid en jämförelse med året innan var ökningen under 2016 cirka 406 miljoner kronor, vilket motsvarar 12 procent. Under 2017 var ökningen cirka 990 miljoner kronor, vilket motsvarar 25 procent.

Under 2009 köpte knappt 190 000 personer ruttjänster medan antalet köpare under 2017 var drygt 890 000. Detta motsvarar 2,5 respektive 11,1 procent av antalet folkbokförda över 20 år.

Medelvärdet för ruttjänster har ökat varje år sedan 2009. År 2009 var medelvärdet för köpta tjänster cirka 4 100 kronor och under 2017 var medelvärde cirka 5 200 kronor. Ökningen är större än vad som motsvaras av den allmänna prisökningen i ekonomin under samma period (mätt med konsumentprisindex). Antalet utförare av ruttjänster har också ökat, förutom under 2015 då det blev cirka 500 färre utförare.

4.2.2 Vilka ålders- och inkomstgrupper som använder rutavdraget

Som framgår av föregående avsnitt uppgick antalet rutköpare till drygt 890 000 personer under 2017. Av dessa var drygt 550 000 rutköpare i åldersgruppen 20–64 år, vilket motsvarar 62 procent av rutköparna. Drygt 340 000 köpare var i åldersgruppen över 65 år, vilket motsvarar 38 procent av rutköparna.²

I tabell 4.2 nedan redovisas andelen beviljade rutavdrag i förhållande till samtliga folkbokförda inom olika åldersgrupper. Även medelvärdet för rutavdraget inom respektive grupp redovisas. Tabellen visar också fördelningen mellan män och kvinnor. Uppgifterna omfattar personer över 20 år under 2017. Antalet personer i åldersgruppen 18–20 år som beviljades rutavdrag 2017 var försumbart och redovisas därför inte.

Tabell 4.2 Andel och medelvärde för rutavdraget för personer över 20 år under 2017

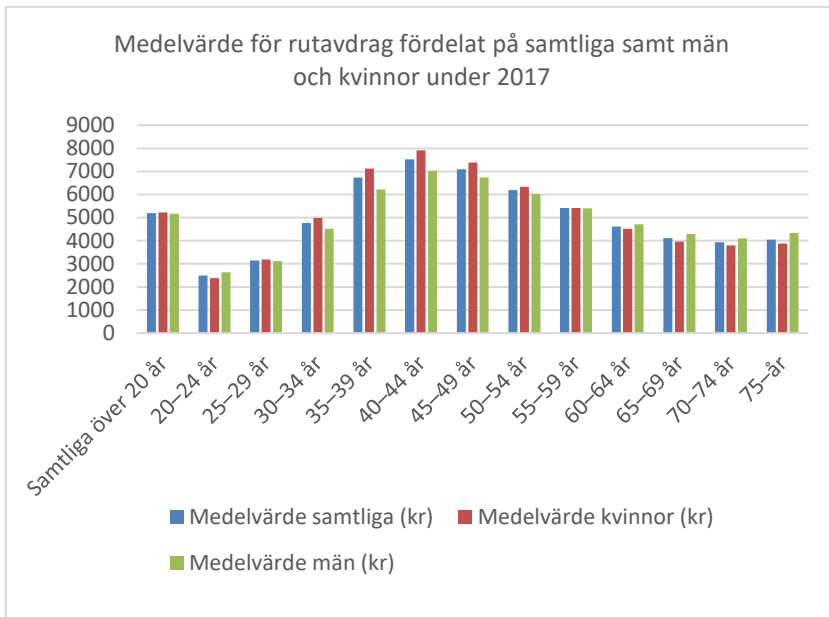
Åldersgrupper	Andel totalt (%)	Medelvärde (kr)	Andel kvinnor (%)	Medelvärde kvinnor (kr)	Andel män (%)	Medelvärde män (kr)
Samtliga över 20 år	11,1	5 193	12,6	5 217	9,5	5 162
20–24 år	1,4	2 492	1,5	2 378	1,2	2 627
25–29 år	5,1	3 151	5,7	3 183	4,5	3 113
30–34 år	8,7	4 771	9,9	4 986	7,6	4 513
35–39 år	11,8	6 729	13,7	7 126	10,1	6 225
40–44 år	12,9	7 521	14,7	7 916	11,1	7 026
45–49 år	11,8	7 092	13,2	7 383	10,5	6 739
50–54 år	10,9	6 191	12,3	6 331	9,6	6 020
55–59 år	10,7	5 416	12	5 422	9,3	5 407
60–64 år	10,9	4 609	12	4 519	9,8	4 717
65–69 år	12,2	4 116	13	3 958	11,4	4 299
70–74 år	13,9	3 932	15,1	3 794	12,8	4 099
75-år	19,8	4 049	22,1	3 886	16,7	4 336

Källa: Statistiska centralbyrån, *Skattereduktion för ROT-arbete och hushållsarbete (RUT) 2017 efter ålder* som senast uppdaterats 2019-01-31. Hämtad den 2019-11-28.

² Uppgifter hämtade från SCB:s databas om hushållens ekonomi.

Uppgifterna i tabell 4.2 åskådliggörs i nedanstående diagram.

Figur 4.1 Rutavdrag inom olika ålderskategorier

Källa: Statistiska centralbyrån.

Av tabell 4.2 och figur 4.1 kan man utläsa att medelvärdet var lägst i åldersgruppen 20–24 år där det var 2 492 kronor och högst i åldersgruppen 40–44 år där det var 7 521 kronor. Medelvärdet för kvinnor i åldersgruppen 40–44 år var 890 kronor högre än för män i samma åldersgrupp. I de efterföljande åldersgrupper sjunker medelvärdet och i gruppen 70–74 år uppgår det till 3 932 kronor. Medelvärdet ökar återigen i åldersgruppen över 75 år, då till 4 049 kronor. Kvinnor har ett högre medelvärde än män fram till åldersgruppen 55–59 år. Medelvärdet är därefter något högre för män än för kvinnor. I åldersgruppen över 75 år är medelvärdet för män 450 kronor högre än för kvinnor.

Hur rutavdraget används i olika inkomstklasser redovisas i tabell 4.3. Tabellen innehåller uppgifter om nyttjandet av rutavdrag i olika inkomstintervall för köpare över 20 år.

Tabell 4.3 Rutavdrag under 2017 för personer över 20 år i olika inkomstklasser

Årsinkomst (tkr)	Antal folkbokförda över 20 år	Antal rutköpare respektive inkomstklass	Andel rutköpare inom resp. inkomstklass (%)*	Rutavdrag totalt (mnkr)	Medelvärde inom respektive inkomstklass (tkr)
0–199	3 485 141	257 476	7,4	889,2	3,6
200–399	2 830 413	275 269	9,7	1 186	4,3
400–599	1 283 584	214 720	16,7	1 278	6,1
600–799	291 142	77 866	26,7	612	7,9
800–999	92 507	31 121	33,6	278	8,9
1 000–	87 416	36 868	42,2	396	10,7

Källa: Statistiska centralbyråns databas om hushållens ekonomi, området inkomster och skatter.

*) Utredningens beräkning.

Det kan noteras att andelen rutköpare 2017 var cirka 42 procent i inkomstklassen över 1 000 000 kronor. Inom denna klass köptes ruttjänster till ett belopp om 396 miljoner kronor. Medelvärdet var cirka 10 700 kronor. Vidare kan noteras att det stora antalet köpare, nästan 750 000 personer, fanns bland köpare med inkomster under 600 000 kronor. Dessa köpte ruttjänster till ett belopp om cirka 3,3 miljarder kronor. Medelvärdet var dock lägre i inkomstklasserna med inkomster under 600 000 kronor jämfört med inkomstklasserna med inkomster över 600 000 kronor.

Att få barn påverkar användningen av rutavdraget

Skatteverkets rapport om skattesystemets utveckling under 2006–2015³ visar på att kvinnor över 70 år samt höginkomsttagare med barn är överrepresenterade i användningen av rutavdrag. En iakttagelse som görs i rapporten är att andelen som använder rutavdraget gradvis ökar till och med första barnets födelseår, för att sedan minska, främst för kvinnor men också för män, och därefter åter öka. Skillnaden mellan andelen kvinnor och män som gör avdraget tycks inte påverkas långsiktigt av att bli förälder. Skillnaden är ungefär lika

³ Hämtad 2019-10-11 från webbplatsen www.skatteverket.se, *Skattesystemets utveckling 2006–2015 Del II*, daterad 2018-06-21.

stor några år efter att man blivit förälder som det var innan. I rapporten anges även att behovet av rut- och rottjänster verkar öka med antal barn upp till tre barn. Detta indikerar sammantaget att rutavdraget i hög grad används för att underlätta barnfamiljers vardag.

4.2.3 Fler kvinnor än män köper ruttjänster

Det är inte bara för ett enstaka år som kvinnor använder rutavdraget mer än män. Även sett över en längre period dominerar kvinnor som köpare av ruttjänster, även om de senaste årens utveckling indikerar av viss utjämning mellan könen. Detta framgår av tabell 4.4 som visar hur rutavdraget fördelat sig mellan kvinnor och män över 20 år under 2009–2017.

Tabell 4.4 Fördelning och utveckling av rutavdrag, kvinnor respektive män över 20 år, 2009–2017

År	Antal folkbokförda över 20 år	Antal kvinnor över 20 år med rutavdrag	Summa rutavdrag kvinnor 20+ (mnkr)	Andel kvinnliga rutköpare (%)*	Antal män över 20 år med rutavdrag	Summa rutavdrag män 20+ (mnkr)	Andel manliga rutköpare (%)*
2009	7 336 973	110 200	408,1	59,4	75 378	344,6	40,6
2010	7 431 890	197 584	767,6	61,6	123 030	549,4	38,4
2011	7 518 803	255 977	1 043,7	62,2	155 743	717,6	37,8
2012	7 602 797	296 426	1 278,4	61,8	182 902	876,9	38,2
2013	7 673 345	341 331	1 541,2	61,6	213 195	1 048,3	38,4
2014	7 758 812	371 996	1 782,1	61,2	235 623	1 217,9	38,8
2015	7 846 468	403 535	1 969,1	61,2	256 353	1 328,2	38,8
2016	7 985 815	434 232	2 171,8	59,6	294 129	1 531,3	40,4
2017	8 070 203	507 584	2 648,0	56,8	385 736	1 991,3	43,2

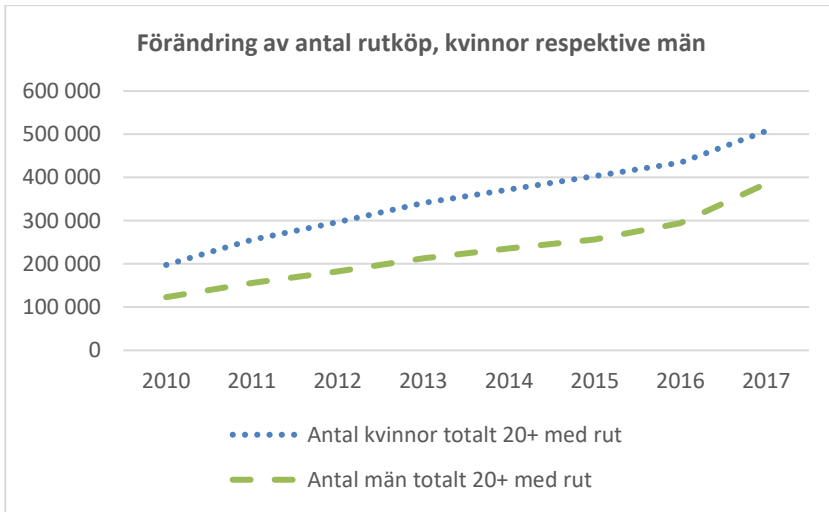
Källa: Statistiska centralbyråns databas om hushållens ekonomi, området inkomst och skatter.

*) Utredningens beräkning.

Andelen kvinnliga rutköpare var under ovan redovisad tidsperiod större än andelen manliga rutköpare. Till exempel utgjorde andelen kvinnliga rutköpare 61,2 procent under 2015 medan de manliga utgjorde 38,8 procent. Under 2017 sjönk andelen kvinnliga rutköpare till 56,8 procent, medan andelen manliga rutköpare ökade till 43,2 procent.

Nedanstående figur illustrerar förändringen av antalet rutköp för kvinnor respektive män. Figuren visar bl.a. att ökningen av andelen manliga rutköpare var förhållandevis jämn åren 2010–2016. Mellan 2016 och 2017 sker däremot en betydande ökning, nästan 3 procentenheter, av andelen manliga rutköpare jämfört med åren innan.

Figur 4.2 Antal kvinnor respektive män med rutavdrag under 2010–2017, kr

Källa: Statistiska centralbyrån.

Under 2016 genomfördes ett flertal förändringar av rutavdraget. Taket för rutavdraget begränsades till 25 000 kronor för den som var under 65 år vid årets ingång. Vidare begränsades avdraget till att endast innefatta enklare städning eller annat rengöringsarbete samt flyttstädning. Möjligheten till skattereduktion för matlagningshjälp, annat än av enklare slag, sloopades. Rutavdraget utvidgades samtidigt till att omfatta fler typer av trädgårdsarbete samt flytt- och enklare it-tjänster. Dessa förändringar kan sammantaget ha påverkat utvecklingen av rutavdraget i positiv riktning som framgår av figur 4.2.

4.2.4 Få personer slår i taket för rutavdraget

Utredningen har hämtat in uppgifter om hur många som under 2017 använde rutavdraget fullt ut, dvs. maximala 25 000 kronor för personer upp till 65 år respektive 50 000 kronor för personer över 65 år, samt antalet av dessa med en sambo eller make/maka⁴ med utrymme kvar att använda för köp av ruttjänster (och med skatt kvar att reducera), se tabellen 4.5 nedan. Det sammanlagda taket för rut- och rotavdragen uppgick för båda grupperna till 50 000 kronor.

Tabell 4.5 Antal personer som använde rutavdraget maximalt 2017

	Antal personer totalt	Antal personer med rutavdrag om 25 000 respektive 50 000 kr	Antal av dessa med en sambo eller make/maka med utrymme kvar för rutavdrag
Personer 65 år eller yngre	563 100	11 800	7 900
Personer 65 år eller äldre	326 700	200	100
Totalt	889 900	11 900*	7 900*

Källa: Statistiska centralbyråns simuleringsmodell FASIT, STAR-urvalet 2017. Uppgifterna avser de rutavdrag som individerna gjort avdrag för under året. Uppgifterna tar inte hänsyn till om den som gjort avdraget haft skatt att reducera eller inte, dvs. huruvida avdraget getts i den slutgiltiga taxeringen.

*) Det totala beloppet har summerats baserat på icke avrundade belopp, vilket förklarar varför delkomponenterna i tabellen inte summerar till totalen.

Som framgår av ovanstående tabell var det förhållandevis få, endast 11 900 personer, som under 2017 slog i taket för rutavdraget. Av dessa hade 7 900 personer en sambo eller make/maka med utrymme kvar att använda för köp av ruttjänster.

⁴ En person definieras som make/maka om den är gift eller har ingått partnerskap enligt partnerskapslagen. Personer som har gemensamt barn, utan att vara gifta med varandra eller vara registrerade partner, och är folkbokförda på samma fastighet eller lägenhet räknas som sammanboende i sambopar (sambo). Personer som saknar gemensamma barn och är folkbokförda på samma fastighet eller lägenhet räknas som sambo om: personerna är minst 18 år, personerna är av olika kön, ålderskillnaden mellan personerna är mindre än 15 år, personerna inte är nära släkt och endast ett möjligt sambopar kan bildas inom hushållet.

4.2.5 Hur rutavdraget används i olika delar av Sverige

Under inkomståret 2017 uppgick rutavdraget, som nämns ovan, till cirka 4,6 miljarder kronor. Av tabell 4.6 nedan framgår hur rutavdraget fördelade sig mellan Sveriges län under detta år.

Tabell 4.6 Antal personer och andel med rutavdrag per län 2017, samtliga (kvinnor och män) över 20 år

Län	Antal folkbokförda över 20 år	Antal med rutavdrag över 20 år	Andel med rutavdrag jämfört med antal folkbokförda, per län (%)*	Andel med rutavdrag jämfört med totalt antal i riket (%)*	Summa rutavdrag, mnkr	Andel av rutavdraget jämfört med totalt rutavdrag i riket (%)*
Stockholm	1 819 749	255 953	14,1	3,2	1 782	38
Skåne	1 063 503	139 803	13,1	1,7	696	15
Västra						
Götaland	1 342 147	133 338	9,9	1,7	643	14
Östergötland	361 251	39 024	10,8	0,5	180	4
Halland	253 046	33 442	13,2	0,4	166	4
Uppsala	289 177	30 388	10,5	0,4	153	3
Södermanland	228 154	24 146	10,6	0,3	106	2
Jönköping	279 136	26 677	9,6	0,3	105	2
Västmanland	213 882	22 724	10,6	0,3	101	2
Örebro	234 917	22 073	9,4	0,3	89	2
Värmland	227 996	21 866	9,6	0,3	84	2
Gävleborg	229 277	21 016	9,2	0,3	78	2
Dalarna	228 782	20 561	9,0	0,3	78	2
Kalmar	196 417	18 295	9,3	0,2	68	1
Kronoberg	155 406	15 053	9,7	0,2	56	1
Väster-						
norrland	198 158	15 581	7,9	0,2	56	1
Norrbottnen	206 727	15 108	7,3	0,2	55	1
Västerbotten	214 210	14 282	6,7	0,2	53	1
Blekinge	127 452	12 663	9,9	0,2	47	1
Jämtland	104 366	7 021	6,7	0,1	28	1
Gotland	47 575	4 301	9,0	0,1	17	0
Totalt riket	8 021 328	893 315		11,1	4 639	100

Källa: Statistiska centralbyråns databas om hushållens ekonomi, området inkomst och skatter.

*) Utredningens beräkning.

Av tabellen framgår att det under 2017 var i Stockholms län som flest personer gjorde rutavdrag. Det var också här som rutavdraget var störst totalt sett. Inom Stockholms län uppgick rutavdraget till cirka 1,8 miljarder kronor, vilket utgjorde 38 procent av hela rutavdraget. Stockholm var också det län där flest invånare i förhållande till den egna befolkningen gjorde rutavdrag, 14,1 procent av länets folkbokförda över 20 år gjorde rutavdrag.

Efter Stockholm följer Skåne län med cirka 700 miljoner i rutavdrag, vilket motsvarar 15 procent av det totala rutavdrag 2017. Det län med lägst rutavdrag i kronor var Gotland där avdraget uppgick till 17 miljoner kronor. Nio procent av Gotlands befolkning över 20 år gjorde rutavdrag under 2017. De län under 2017 där lägst antal personer gjorde rutavdrag i förhållande till den egna befolkningen var Västerbotten och Jämtland med 6,7 procent vardera.

Stockholms kommun har högst rutavdrag och Åsele kommun har lägst

Av tabell 4.7 framgår vilka 10 kommuner som under 2017 har högst respektive lägst rutavdrag.

Tabell 4.7 Rutavdrag i kommuner 2017

Kommun	Län	Antal med rutavdrag	Medelvärde tkr	Totalsumma mnkr
Stockholm	Stockholm	119 778	6,8	812,8
Göteborg	Västra Götaland	44 717	5,6	249,7
Malmö	Skåne	27 680	5,3	148,1
Nacka	Stockholm	14 624	8,2	119,7
Uppsala	Uppsala	19 683	5,2	102,3
Täby	Stockholm	11 689	8,1	94,2
Helsingborg	Malmö	15 437	5,1	78,7
Lund	Malmö	13 234	5,8	77,1
Sollentuna	Stockholm	8 937	8,5	76,1
Danderyd	Stockholm	7 490	9,9	74,4
Jokkmokk	Norrbottnen	163	2,5	0,4
Bjurholm	Västerbotten	73	3,7	0,3
Arjeplog	Norrbottnen	64	4,0	0,3
Övertorneå	Norrbottnen	86	4,0	0,3
Pajala	Norrbottnen	142	2,2	0,3
Malå	Västerbotten	121	1,9	0,2
Sorsele	Västerbotten	67	3,5	0,2
Överkalix	Norrbottnen	63	3,8	0,2
Dorotea	Västerbotten	63	2,3	0,1
Åsele	Västerbotten	51	2,5	0,1

Källa: Statistiska centralbyråns databas om hushållens ekonomi, området inkomst och skatter.

Av tabellen 4.7 framgår att rutavdraget användes mest i Stockholms kommun under 2017, cirka 800 miljoner kronor medan det i Åsele kommun användes endast till ett belopp om 100 000 kronor. Danderyds kommun hade högst medelvärde, cirka 9 900 kronor, medan Malå var kommunen med lägst medelvärde, cirka 1 900 kronor.

4.2.6 Vilka rutarbeten köps mest?

Tabellerna 4.8 och 4.9 visar antalet utförda arbetstimmar inom olika rutarbeten under 2015 och 2017. Det är intressant att jämföra dessa år då effekterna av införandet av flyttjänster, som infördes den 1 augusti 2016, ingår under 2017.

Tabell 4.8 Antal utförda ruttimmar totalt under 2017

	Totalt antal timmar (tusental)	Totalt (%)	Kvinnor antal timmar (tusental)	Kvinnor (%)	Män antal timmar (tusental)	Män (%)
Städning	18 286	79	11 055	82	7 231	75
Barnpassning	328	1	183	1	145	2
Klädvård/Hemtextil	21	0,1	12	0,1	9	0,1
Annan omsorg	91	0,4	60	0,4	31	0,3
Snöskottning	83	0,4	40	0,3	43	0,4
Trädgårdsarbete	2 699	12	1 319	10	1 380	14
Flytt	1 350	6	718	5	632	7
It	149	1	54	0,4	96	1
Vitvaror	69	0,3	28	0,2	41	0,4
Totalt	23 075	100	13 469	100	9 607	100

Källa: Skatteverket 2019-11-11 som hämtat uppgifterna från sitt informationslager. Uttaget för 2017 har Skatteverket gjort oktober 2019 utifrån betalningsår, godkänt belopp och status på ärendet. Köpare som saknar person-/organisationsnummer (på grund av skyddad identitet), har samordningsnummer eller har ett organisationsnummer (företag) har exkluderats.

Tabell 4.9 Antal utförda ruttimmar totalt under 2015

	Totalt antal timmar (tusental)	Totalt (%)	Kvinnor antal timmar (tusental)	Kvinnor (%)	Män antal timmar (tusental)	Män (%)
Städning	15 805	81	9 672	83	6 133	77
Barnpassning	354	2	180	2	174	2
Läxhjälp	137	1	86	1	51	1
Matlagning	16	0,08	10	0	7	0
Klädvård/Hemtextil	20	0,1	11	0	9	0
Annan omsorg	133	1	91	1	43	1
Snöskottning	80	0,4	36	0	43	1
Trädgårdsarbete	3 014	15	1 533	13	1 481	19
Totalt	19 559	100	11 618	100	7 941	100

Källa: Skatteverket 2019-11-11 som hämtat uppgifterna från sitt informationslager. Uttaget för 2017 har Skatteverket gjort oktober 2019 utifrån betalningsår, godkänt belopp och status på ärendet. Köpare som saknar person-/organisationsnummer (på grund av skyddad identitet), som har samordningsnummer eller organisationsnummer (företag) har exkluderats.

Städning är populärast bland rutarbetena och utgjorde under 2017 cirka 80 procent av samtliga ruttjänster. Trädgårdstjänster var näst populärast och utgjorde 12 procent av rutarbetena under 2017. Tredje störst under 2017 var flyttjänsten, som infördes den 1 augusti 2016, med 6 procent av rutarbetena. Andelen städtjänster var marginellt högre 2015.

4.2.7 Tidsanvändningsundersökning

Statistiska centralbyrån (SCB) har genomfört en undersökning av svenska folkets tidsanvändning under perioden 2010 fram till april 2011, vilket mynnat ut i rapporten *Nu för tiden – En undersökning av svenska folkets tidsanvändning år 2010/11*. Uppgifterna har samlats in med hjälp av telefonintervjuer och dagböcker. Fler än 7 000 kvinnor och män i åldern 15–84 år valdes slumpmässigt ut att delta i undersökningen. De utvalda personerna fick fylla i två dagböcker var, en för en vardag och en för en veckoslutsdag. Utredningen anser att siffrorna i stort ännu bör vara relevanta, trots att det passerat förhållandevis lång tid sedan undersökningen gjordes.⁵

Av rapporten framgår hur personer fördelat sin tid mellan t.ex. förvärvsarbete och hemarbete. I rapporten definierar SCB hemarbete som en aktivitetskategori som bygger på flera underkategorier såsom hushållsarbete, underhållsarbete, omsorg om egna barn, omsorg om andra och inköp av varor och tjänster. Med hushållsarbete menas bl.a. att laga mat, städa och tvätta. Underhållsarbete omfattar bl.a. arbete på tomt och i trädgård, renovering och att tvätta bilen.⁶

I åldersgruppen 20–64 år ägnade under 2010–2011 kvinnor mer än 56 procent av sin tid på hemarbete medan männen ägnade 44 procent av sin tid på hemarbete. Motsvarande siffror under 2000–2001 var 60 procent för kvinnor och 40 procent för män.⁷

I rapporten skriver SCB att tvätta är en betydande aktivitet sett till det totala hushållsarbetet i tid mätt och att det var kvinnorna som ägnade mest tid åt detta. Det är den minst jämställda hushållssysslan

⁵ SCB hänvisar till statistiken i sin lathund om jämställdhet från 2018: *SCB, På tal om kvinnor och män, en lathund om jämställdhet*, s. 43–45.

⁶ S. 63 f.

⁷ S. 64.

både sett till genomsnittlig tid och till andelen kvinnor respektive män som utför aktiviteten.⁸

Av tabell 4.10 nedan framgår tidsanvändning per vecka för kvinnor respektive män under 2010–2011.

Tabell 4.10 Tid för obetalt arbete för personer 20–64 år efter aktivitet 2010–2011, per vecka i timmar och minuter

Timmar och minuter per vecka	Kvinnor	Män
Hushållsarbete därav	12:2	7:14
Matlagning	4:25	2:58
Diskning, avdukning	1:50	1:04
Städning av bostaden	3:46	2:08
Tvätt, strykning	1:37	0:31
Underhållsarbete*	2:23	4:16
Omsorg om egna barn	3:57	2:26
Omsorg om andra	0:52	0:53
Inköp av varor och tjänster	3:11	2:26
Annat hemarbete	0:59	0:46
Resor i samarbete med hemarbete	3:10	3:12
Totalt	26:52	21:14

Källa: Webbplatsen www.scb.se, *Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet* som uppdaterats 2019-06-11, flik 4.5. Källan anges vara Tidsanvändningsundersökningen, SCB, publicerad i SCB Jämställdhet. Vidare framgår att: "Uppgifterna från Tidsanvändningsundersökningen kan i vissa fall skilja sig något från tidigare publicerade uppgifter på grund av förändrad beräkningsmetod. Skillnader i skattningarna är i huvudsak marginella och påverkar inte beskrivningen av tidsanvändningen i Sverige och dess utveckling." Hämtad 2019-11-07.

*) Sköta tomt och trädgård, renovera, tvätta bil m.m.

Kvinnor ägnade mer tid per vecka åt hemarbete än män. Vad gäller hushållsarbete så ägnade kvinnor cirka fem timmar mer i veckan åt detta än män. Vad gäller underhållsarbete ägnade män dubbelt så många timmar per vecka (4:16) åt detta jämfört med kvinnor (2:23). Mest tid i anspråk tog skötsel av tomt och trädgård samt reparationer och underhåll av olika slag i hemmet. Noterbart är att aktiviteter som har med reparationer och underhåll av hushållets fordon att göra i

⁸ SCB skriver att mätningen av tid för tvätt av kläder har varit något problematisk. I vissa dagböcker har personen fyllt i den tid det tog att fylla tvättmaskinen. De aktiviteter som utförs fram till att tvättmaskinen töms igen kan vara av helt annan karaktär. I andra dagböcker har personen fyllt i den tid som det tog för tvättmaskinen att bli klar från att den startades. SCB skriver att det därför råder en viss inkonsekvens i mätningen av tid som åtgår till tvättande av kläder vilket inte har justerats för i statistiken. Se s. 70.

stort sett enbart utfördes av män. Denna aktivitet är därför den minst jämställda underhållsaktiviteten.⁹ Man kan uttrycka detta på så vis att fördelning av hemarbetet enligt tidsstudien följde traditionella mönster, kvinnor ägnade mer tid åt hushållsarbete medan män ägnade mer tid åt underhållsarbete.

Om man jämför sammanboende personer utan barn kan man, enligt SCB,¹⁰ urskilja något som kan tolkas som att fördelningen av hemarbete möjligen är en generationsfråga. Sammanboende personer utan barn i åldersgruppen 20–44 år delade lika på det obetalda hemarbetet. Bland dem som var i åldern 45–64 år ägnade kvinnorna i det närmaste en timme mer än männen åt hemarbete. För sammanboende över 65 år var skillnaden något mindre, ungefär en halvtimme, men här ägnade kvinnor mer än en och en halv timme mer än män på hushållsarbete.

Den enda grupp där män ägnade mer tid åt hemarbete än kvinnor var ensamstående i åldern 45–64 år. Även i denna grupp var det dock så att kvinnor ägnade mer tid åt hushållsarbete än män. Män ägnade i stället mer tid än kvinnor på att arbeta med underhåll av hus och hem. Just underhållsarbete är något som sammanboende män över 65 år ägnade en stor del av den totala hemarbetstiden åt. Enligt SCB var det i denna grupp extra tydligt att uppdelningen av hemarbetet mellan kvinnor och män kan vara av tradition.

4.3 Sysselsättningseffekter av rutavdraget

I detta avsnitt presenteras inledningsvis teoretiska resonemang kring långsiktiga effekter av rutavdraget på antalet arbetade timmar, sysselsättning och svartarbete. Sedan presenteras statistik över de som är sysselsatta inom ett par av de nuvarande rutbranscherna.

⁹ S. 71.

¹⁰ S. 68.

4.3.1 Hur sysselsättning, arbetsutbud och svartarbete kan påverkas av ett rutavdrag

Sysselsättning

Ett rutavdrag sänker kostnaden för berörd tjänst och förväntas därför leda till ökad efterfrågan på denna typ av tjänst. Ökad efterfrågan på tjänsten, och således den arbetskraft som utför den, leder till ökad sysselsättning inom branschen.

I normalfallet förväntas ökad sysselsättning i en bransch leda till att sysselsättningen i övriga branscher minskar. Detta förklaras av att ökad efterfrågan på arbetskraft leder till en press uppåt på lönerna, vilket ökar arbetskostnaden, och således dämpas efterfrågan på arbetskraft. En möjlig mekanism bakom att lönerna stiger är att löntagarnas förhandlingsposition, i förhållande till arbetsgivarna, förbättras då arbetslösheten temporärt minskar. Den ökning av sysselsättningen som uppkommer initialt i den berörda branschen till följd av lägre kostnader för tjänsterna, neutraliseras på lång sikt i ekonomin som helhet.

En reform som ökar efterfrågan på arbetskraft bedöms varaktigt kunna öka sysselsättningen i ekonomin i sin helhet på lång sikt i den mån den riktas mot grupper med hög arbetslöshet och en svag position på arbetsmarknaden, vilket ofta utgörs av personer med kort formell utbildning och utrikes födda. I detta fall förväntas efterfrågan på arbetskraft kunna öka utan att det leder till en påtaglig press uppåt på lönerna. Det finns fler teoretiska förklaringar till detta. Ett resonemang går ut på att det för denna grupp i dag bedöms finnas ett arbetsutbudsöverskott, dvs. efterfrågan på arbetskraft är mindre än utbudet, till följd av bindande förhandlade lägstalöner.¹¹ Vid ett arbetsutbudsöverskott kan den ökade efterfrågan mötas av högre utbud utan att löner och priser ökar, eftersom man befinner sig i en avvikelse från jämvikt i utgångsläget.¹² Avgörande för huruvida

¹¹ För en diskussion kring minimilöner, lågkvalificerad arbetskraft och sysselsättning se, t.ex. Arbetsmarknadsekonomiska rådets rapport 2016. Se även huvudbetänkandet och bilaga 5 (skriven av Nils Gottfries) i Långtidsutredningen 2011.

¹² Det finns flera andra mekanismer utifrån nationalekonomisk teori som också kan förklara att ökad efterfrågan på personer med låga kvalifikationer och svag anknytning till arbetsmarknaden leder till högre sysselsättning på lång sikt. En mekanism, som lyfts fram i IFAU-working paper 2019:15 av A. Forslund, utgår från att då fler anställs med svag anknytning till arbetsmarknaden blir gruppen arbetssökande starkare (lägre grad av personer med svag anknytning till arbetsmarknaden). Det leder till att den förväntade tiden att fylla en vakans minskar vilket ökar företagets incitament att utlysa vakanser. Det resulterar, allt annat lika, i

en ökad efterfrågan på en tjänst bedöms ha långsiktiga sysselsättningseffekter är således anknytningen till arbetsmarknaden hos de personer som förväntas utföra de aktuella tjänsterna.

En annan viktig aspekt är i vilken mån de som sysselsätts är bosatta och folkbokförda i Sverige i utgångsläget, dvs. före sysselsättningen. Detta påverkar i vilken grad arbetslösheten och sysselsättningen i Sverige kommer att påverkas. En person med en påtagligt svag ställning på arbetsmarknaden som är bosatt och folkbokförd i Sverige och som går från arbetslöshet till sysselsättning kommer att innebära att både sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar. En person som flyttar till Sverige som arbetskraftsinvandrare eller från annat EU/EES-land till följd av att ett arbete erbjuds, kommer däremot inte påverka antalet arbetslösa. Antalet sysselsatta påverkas vidare endast i den mån personen avser att bosätta sig här i minst ett år, och således folkbokförs. Vid tillfälligt uppehälle i Sverige påverkas varken sysselsättning eller arbetslöshet, enligt den officiella statistiken.¹³

Om de som kommer hit för ett arbete folkbokförs i Sverige blir effekten på sysselsättningen lika stor som om hela sysselsättningsökningen sker genom ökad sysselsättning av personer med svag anknytning till arbetsmarknaden. Detta eftersom arbetsutbudet ökar lika mycket som sysselsättningen och att det förväntas medföra att det inte uppstår någon press uppåt på lönerna, på samma sätt som då personer med svag anknytning till arbetsmarknaden anställs. I detta fall blir den långsiktiga effekten på sysselsättningen i ekonomin sin helhet lika stor som effekten i branschen. Huruvida den som anställs till följd av subventionen är bosatt och folkbokförd i Sverige sedan tidigare är således sammantaget avgörande för effekten på sysselsättning och arbetslöshet.

en högre sysselsättning på lång sikt. Empiriskt är dock väldigt lite känt kring styrkan i denna effekt. En annan mekanism går genom arbetsutbudet. Om en person anställs med rutavdrag som annars hade lämnat arbetskraften, på grund av stora svårigheter att finna arbete, så leder rutavdraget till ökat arbetskraftsutbud (s.k. "Discourage-worker"-effekt). Ökat arbetskraftsutbud leder även långsiktigt till ökad sysselsättning. Detta resonemang har ett starkare empiriskt stöd enligt nämnd rapport.

¹³ Arbetskraftsundersökningen (AKU) från SCB mäter sysselsättningen i Sveriges befolkning. Befolkningen består av alla som är folkbokförda i Sverige. För att bli folkbokförd krävs att man bedöms vistas i Sverige i minst ett år.

Arbetsutbud bland köparna

Rutavdraget förväntas medföra en ökad efterfrågan på olika typer av marknadsproducerade tjänster. Då hushållen köper in tjänster från marknaden, som de annars hade utfört själva, frigörs tid för hushållet. Denna tid kan antingen läggas på fritid eller marknadsarbete. I den mån tiden läggs på marknadsarbete ökar köparnas arbetsutbud och antalet arbetade timmar i ekonomin i sin helhet. Hur stor effekten på arbetsutbudet blir beror på hur många timmar som frigörs och köparnas preferenser mellan fritid och marknadsarbete. För tjänster som är ofta återkommande och relativt omfattande i tid förväntas effekten på arbetsutbudet vara större än för tjänster som endast utförs sporadiskt eller är mindre tidskrävande. För olika tjänster som är lika tidskrävande men där den första utförs återkommande och den andra vid ett enskilt tillfälle, kan det vara rimligt att tro att arbetsutbudet ökar mer för den första. I det första fallet kan arbetsutbudet och antalet arbetade timmar tänkas påverkas genom grad av deltidsarbete, medan i det andra fallet bör det mer handla om grad av uttag av t.ex. semester, föräldraledighet eller annan tjänstledighet.

Det är också möjligt att arbetsutbudet ökar till följd av lägre sjukfrånvaro. Stressrelaterad psykisk ohälsa är en vanlig anledning till sjukskrivning bland främst kvinnor. Minskad grad av hemarbete kan minska stressen och således minska den stressrelaterade psykiska ohälsan, vilket leder till fler arbetade timmar.

Svartarbete

Rutavdraget innebär att relativpriset på vita tjänster gentemot svarta minskar. Relativprisförändringen förväntas leda till att köp av svarta tjänster minskar, och vita ökar. Ett rutavdrag bedöms således leda till en omvandling från svarta till vita tjänster. I vilken grad detta sedan sker är osäkert och beror på flera orsaker. Till exempel påverkas effekten av normer och värderingar hos köparna och utförarna av tjänsterna.

4.3.2 Statistik över de sysselsatta i utvalda rutbranscher

Som framgår av föregående avsnitt är de förväntade effekterna på sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet helt beroende av vilka som anställs för att utföra tjänsterna. Utifrån detta är det intressant att studera egenskaperna hos dem som i dag är sysselsatta inom rutbranscher. För att kartlägga detta har utredningen använt mikrodatabasen STATIV från SCB. Databasen innehåller detaljerad information kring en mängd olika områden för alla som är folkbokförda i Sverige.

I statistiken är det inte möjligt att identifiera de sysselsatta som arbetar med rutarbeten eller som arbetar i företag som utför sådana arbeten. I stället studeras branscher där rutavdragstjänster förekommer. De som inkluderas arbetar således inte uteslutande med tjänster som berättigar till rutavdrag, utan endast i branscher där rutarbeten förekommer. För att identifiera dessa branscher används en uppdelning enligt standard för svensk näringsgrensuppdelning från 2007 (SNI 2007). Kategoriseringen avser den sysselsattes arbetsställe.¹⁴ Indelningen innehåller 821 kategorier men även på den finaste nivån är det många delar av rutavdraget som ingår i en näringsgren som innehåller många andra tjänster vars karaktär kan skilja sig mycket från rutarbetena. Utredningen har därför valt att inte studera alla branscher där rutavdrag kan ges, utan endast branscherna som i hög utsträckning bedöms utgöras av tjänster som skulle kunna vara rutavdragsberättigande. De två näringsgrenar som valts ut är flytttjänster (SNI 49.420) och lokalvård (SNI 81.210).¹⁵ Städtjänster utgjorde 2017 den enskilt största posten inom dagens rutavdrag, och flytttjänster den tredje största posten (se tidigare avsnitt).

Utredningen studerar bakgrundsfaktorer för personer som är anställda eller enmansföretagare i de aktuella branscherna. Som enmansföretagare räknas den som arbetar i enskild firma, handelsbolag eller i eget fåmansbolag utan andra anställda. Utredningen avgränsar sig även till privat sektor, då rutavdrag endast är aktuellt där.

¹⁴ För individer som arbetar på flera ställen avses det huvudsakliga arbetsstället, i normalfallet för november månad. Det arbetsställe som har gett den högsta inkomsten i november månad anses vara det huvudsakliga arbetsstället. Ett företag kan ha fler arbetsställen.

¹⁵ Notera att inom lokalvård bör en stor del utgöra städning av lokaler och företag. Tjänsten är dock i stort mycket lik hemstädning, varför de som utför dessa tjänster även borde kunna utföra hushållstädning.

Bakgrundsfaktorer som är särskilt intressanta är utbildningsnivå, härkomst, när och varför man anlant till Sverige samt arbetslöshets-historia. Detta beror på att personer som har låg utbildningsnivå, är utrikes födda, i synnerhet utomeuropeiskt födda, och nyligen har anlant till Sverige oftare har en sämre anknytning till arbetsmarknaden och svårare att etablera sig än genomsnittet. Även arbetslöshets-historien indikerar hur stark anknytningen till arbetsmarknaden är. En person med svag förankring på arbetsmarknaden kan generellt sett förväntas att i högre omfattning ha fler och längre perioder av arbetslöshet än en person med god förankring. Huruvida utrikes födda personer har kommit till Sverige som flykting, arbetskrafts-kraftsinvandrare eller EU/EES-medborgare är intressant då det säger något generellt om anknytningen till arbetsmarknaden, men även mot bakgrund av att det är avgörande för effekterna på arbets-löshet och sysselsättning i Sverige.

I tabell 4.11 presenteras ett antal egenskaper hos anställda och en-mansföretagare på arbetsställen som utför lokalvård och flyttjänster i privat sektor. I jämförande syfte redovisas även siffror för privat sektor totalt sett för samtliga näringsgrenar.

Tabell 4.11 Anställda och enmansföretagare i privat sektor inom lokalvård, flyttjänster och samtliga näringsgrenar för 2017 (2016 för föregående år)

Andel om inget annat anges

	Lokalvård	Flyttjänster	Alla näringsgrenar
Genomsnittlig ålder, år	42	37	42
Kvinnor	0,66	0,14	0,39
Har barn	0,39	0,32	0,37
Svensk medborgare	0,67	0,86	0,93
Utländsk bakgrund	0,66	0,32	0,22
Utomeuropeiskt född	0,32	0,12	0,11
Nyanländ	0,19	0,09	0,05
Anlänt inom 10 år	0,37	0,16	0,09
Anlänt inom 15 år	0,48	0,20	0,12
Arbetskraftsinvandrare	0,03	0,01	0,01
EU/EES-medborgare	0,08	0,03	0,01
Flykting eller anhörig till flykting	0,23	0,09	0,08
Förgymnasial	0,27	0,27	0,12
Gymnasial	0,48	0,55	0,51
Eftergymnasial	0,20	0,15	0,36
Lågkvalificerat yrke	0,68	0,43	0,06
Inskrivna AF	0,26	0,26	0,11
Öppet arbetslös	0,17	0,18	0,08
Långtidsarbetslös	0,02	0,02	0,01
Arbete med stöd	0,05	0,05	0,03
Arbetsmarknadsåtgärd	0,06	0,05	0,02
Etableringsersättning	0,01	0,00	0,00
Inskrivna AF, föregående år	0,22	0,23	0,10
Öppet arbetslös, föregående år	0,14	0,15	0,07
Långtidsarbetslös, föregående år	0,01	0,02	0,01
Arbete med stöd, föregående år	0,05	0,07	0,03
Arbetsmarknadsåtgärd, föregående år	0,05	0,05	0,02
Etableringsersättning, föregående år	0,01	0,00	0,00
Antal observationer	44 233	2 207	3 346 837

Källa: Egna beräkningar baserat på databasen STATIV från Statistiska centralbyrån.

Det finns många intressanta saker som är värda att lyfta fram från tabell 4.11. Till att börja med kan man konstatera att det är en överrepresentation av kvinnor inom lokalvård men underrepresentation

inom flyttjänster. Andelen som är svenska medborgare är lägre inom både flyttjänster och lokalvård än inom privat sektor i stort, i synnerhet inom lokalvård. Detta kan kopplas samman med att det är en större andel personer som nyligen har anlänt till Sverige men även att det är en större andel EU/EES-medborgare, och för lokalvård, även en högre andel arbetskraftsinvandrare.

Både för flyttjänster och lokalvård är det en högre andel personer som har utländsk bakgrund än i privat sektor i stort. För lokalvård är skillnaden mycket stor. Inom lokalvård har 66 procent av de sysselsatta utländsk bakgrund, 32 procent är födda utanför Europa, 19 procent är nyanlända (de har anlänt till Sverige inom de senaste fem åren) och hela 48 procent har anlänt till Sverige inom de senaste 15 åren. Detta är stor skillnad jämfört med privat sektor i stort där 22 procent av de sysselsatta har utländsk bakgrund, 11 procent är födda utanför Europa och 12 procent har anlänt till Sverige inom de senaste 15 åren. Skillnaden för flyttjänster är avsevärt mindre. Avseende utomeuropeiskt födda, en grupp som överlag brukar ha särskilt svårt att etablera sig på arbetsmarknaden, är den obetydlig.

Det finns olika skäl till varför man kommit till Sverige och bosatt sig här. Här redovisas tre olika skäl för bosättning: flyktingar och deras anhöriga, arbetskraftsinvandrare och EU/EES-medborgare.¹⁶ Avseende orsak till bosättning i Sverige kan utredningen notera att skillnaderna är förhållandevis små i de redovisade kategorierna mellan flyttjänster och privat sektor i stort. För lokalvård finns det däremot stora skillnader. Det är en kraftig överrepresentation av flyktingar och deras anhöriga och av personer som är EU/EES-medborgare, samt en överrepresentation av arbetskraftsinvandrare. I personer räknat är det cirka 10 000 med flyktingbakgrund, 1 200 arbetskraftsinvandrare och 3 700 EU/EES-medborgare som är anställda eller enmansföretagare på ett arbetsställe inom lokalvård i privat sektor i Sverige.

Angående utbildningsnivå är det 27 procent som har högst för-gymnasial utbildning inom både lokalvård och flyttjänster, vilket är betydligt högre än i privat sektor i stort där motsvarande andel är 12 procent. Enligt SCB:s klassificering har 68 procent lågkvalificerade

¹⁶ Med EU/EES-medborgare avses här EU/EES-medborgare utan permanent uppehållsrätt. Som arbetskraftsinvandrare klassas de som har uppehållsrätt till följd av studier eller arbete. Notera att vi inte redovisar kategorin anhöriga till invandrare som ej är flyktingar.

arbeten inom lokalvård och 43 procent inom flyttjänster, att jämföra med endast 6 procent i privat sektor i stort.

När utredningen studerar arbetslöshetshistoria och deltagande i arbetsmarknadsåtgärder etc. kan man notera att bilden är väldigt lik för flyttjänster och lokalvård. En högre andel personer har i dessa näringsgrenar varit arbetslösa, långtidsarbetslösa, haft arbete med stöd¹⁷ och deltagit i arbetsmarknadspolitiska åtgärder någon gång under det senaste året i jämförelse med i privat sektor i stort.¹⁸ När man studerar föregående års arbetsmarknadsstatus ges en liknande bild.¹⁹ Få har erhållit etableringsersättning av de sysselsatta inom alla tre grupperna.

Utifrån detta kan utredningen konstatera att både inom lokalvård och flyttjänster tycks det vara en överrepresentation av personer med svag anknytning till arbetsmarknaden. Detta indikeras samstämmigt av arbetslöshetshistoria, härkomst (främst för lokalvård) och utbildningsnivå. Det sagda kan ses som ett stöd för att inkluderandet av dessa sektorer i rutavdragssystemet i viss mån kan bidra till högre sysselsättning i ekonomin i sin helhet på lång sikt. Som påpekats tidigare visar dock statistiken hur det ser ut för hela branschen och inte enbart för de företag som arbetar med rutavdragsberättigande tjänster. Det är oklart i vilken mån denna statistik är representativ för den senare gruppen. Överrepresentationen av arbetskraftsinvandrare och medborgare i övriga EU/EES inom främst lokalvård bör även noteras.

¹⁷ Följande anställningsformer ingår i arbete med stöd: utvecklingsanställning, trygghetsanställning, lönebidrag, offentligt skyddat arbete, trainee, extratjänster, utbildningsvikariat, kulturarslyftet, utvecklingsanställning Samhall, instegsjobb och nystartsjobb.

¹⁸ Som framgår av tabell 4.11 är det ett antal individer som haft ett arbete med stöd under innevarande år. Det framgår inte av statistiken huruvida detta avser sysselsättningen i november månad, dvs. huruvida de arbetar i de olika näringsgrenarna till följd av en anställning med stöd. Att exkludera alla personer som haft ett arbete med stöd under året ändrar dock inte bilden utan har endast marginella effekter.

¹⁹ Notera att det inte finns statistik för föregående år (2016) för samtliga individer som finns i data 2017. De siffror som presenteras avser således endast de individer som fanns i data även 2016. Att utredningen inte exkluderar de individer som inte finns i data både 2016 och 2017 beror på att utredningen är måna om att fånga även sådana individer som folkbokförs först 2017, och således inte är med 2016.

4.4 Tidigare rapporter och utvärderingar kring rutavdraget

I detta avsnitt sammanfattas ett antal tidigare rapporter och utvärderingar kring rutavdraget.

4.4.1 Rapporten Välfärd

I SCB:s rapport Välfärd 1/2016 presenteras och analyseras statistik om bl.a. utrikes födda i rot- och rutföretag. Det framgår att det under 2013 fanns 10 200 aktiva rutföretag, varav hälften var enmansföretag.²⁰ 82 procent av rutföretagen hade startat efter att rutavdraget infördes 2007. SCB tror inte att ökningen av antalet rutföretag och anställda inom dessa enbart beror på att rutavdraget infördes. SCB skriver att det har skett andra förändringar i samhället under de senaste åren som har påverkat viljan och möjligheten att starta företag. Som exempel nämns att i april 2010 sänktes beloppet för minsta aktiekapital för aktiebolag från 100 000 kronor till 50 000 kronor, vilket gjorde det lättare att starta aktiebolag. Under 2011 sattes rekord i antalet nybildade bolag hos Bolagsverket.

Vidare framgår att av samtliga företagare i Sverige under 2013 var 69 procent män och 31 procent kvinnor.²¹ Av de som drev rotföretag var andelen män 95 procent och bland rutföretagarna var 52 procent kvinnor. Det är således en överrepresentation av kvinnor inom rutföretag och av män inom rotföretag. Andelen utrikes födda rutföretagare var 38 procent, varav de vanligaste födelseländerna var Polen, Finland och forna Jugoslavien. Vad gäller anställda i rutföretag framgår att under år 2013 var 63 procent av de anställda kvinnor, varav var tredje anställd var född utanför Sverige. De vanligaste födelseländerna var Polen, forna Jugoslavien och Irak.

²⁰ S. 14.

²¹ S. 15.

4.4.2 Kvinnor med flyktingbakgrund i rutsubventionerade företag

I SNS Analys nr 56 *Kvinnor med flyktingbakgrund i rutsubventionerade företag* av Johanna Rickne²² studeras egenskaper för sysselsatta i rutsubventionerade företag i jämförelse med andra branscher. Särskilt fokus är på andelen kvinnor med flyktingbakgrund. Genom att använda data från Skatteverket och SCB identifieras företag som i stor utsträckning säljer ruttjänster, s.k. rutnischade företag. Egenskaperna för de anställda i dessa företag jämförs sedan med privat sektor i stort och utvalda branscher.

Med de data som används omfattas alla individer som har fått inkomster från lön eller företagande på mer än 99 kronor. Det medför att även personer som arbetar men inte är folkbokförda i Sverige ingår, t.ex. tillfälliga arbetskraftsinvandrare. Författaren skriver att det tycks vara få tillfälliga arbetskraftsinvandrare i rutbranschen, de utgör mindre än två procent. Dock noteras att omfattande serviceimport skulle kunna förekomma genom underentreprenader.

Författaren visar genom sin studie att de som främst är sysselsatta inom rutsubventionerade företag är kvinnor födda i Sverige och kvinnor födda i övriga Europa utan flyktingbakgrund. I företag som är starkt rutnischade (hög subventionsgrad) är andelen kvinnor som är födda i övriga Europa utan flyktingbakgrund till och med större än andelen födda i Sverige. Andelen sysselsatta som är födda i övriga Europa och utan flyktingbakgrund sticker ut kraftigt vid en jämförelse med övriga branscher och privat sektor i stort. I rutnischade företag är denna andel 24–32 procent (uppskattat utifrån figur i rapporten) och i starkt rutnischade företag 32–42 procent, att jämföra med privat sektor i stort där motsvarande andel ligger på 1–3 procent. Även kvinnor födda utanför Europa utan flyktingbakgrund är kraftigt överrepresenterade. Andelen i de rutnischade företagen är uppskattningsvis 6–12 procent, jämfört med privat sektor i stort där andelen tycks vara 0–3 procent. Bland etablerade anställda inom starkt rutnischade företag är andelen kvinnor utan flyktingbakgrund födda utanför Sverige uppskattningsvis 54 procent.

Kvinnor med flyktingbakgrund utgör en relativt liten andel. Denna andel är lägre än inom lokalvård i övrigt och inom hemtjänst,

²² SNS Analys nummer 56, 2019

men snarlik den i restaurangbranschen och högre än i privat sektor i stort.

Vidare finner hon att rutnischade företag till relativt stor del rekryterar från svaga grupper på arbetsmarknaden. Andelen som sysselsätts i rutnischade företag och som klassas som att de tidigare befunnit sig i ekonomiskt utanförskap är ungefär 15 procent. Detta är lägre än i övrig lokalvård och inom restaurangbranschen men i linje med hemtjänsten. Avseende tidigare arbetslöshet är andelen i rutnischade företag lika hög som inom övrig lokalvård och restaurangbranschen men högre än i hemtjänsten. Inga siffror presenteras för privat sektor i stort.

Författarens slutsats utifrån studien är att rutavdraget har skapat en ny efterfrågan på ”enkla jobb” med låga krav på utbildning och språkkunskaper och att dessa jobb till stor del utförs av utrikes födda kvinnor. Däremot utgörs dessa kvinnor endast i liten grad av kvinnor med flyktingbakgrund.

4.4.3 Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?

I artikeln *Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?* av Karin Halldén och Anders Stenberg²³ undersöks om rutavdraget leder till ett ökat arbetsutbud. Särskilt fokus läggs på kvinnor, eftersom de utför merparten av allt obetalt hemarbete. Med hjälp av registerdata över årlig förändring av hushållens rutavdrag, och ett antagande om timpris, mäter de frigjord tid och jämför detta med förändringar i arbetsutbudet. Arbetsutbudet mäts genom årsarbetsinkomsterna. Mer specifikt analyserar de om årslöneinkomsten för individer samvarierar med förekomsten av rutavdrag i hushållet och med rutavdragets storlek. Genom att matcha individer med liknande egenskaper försöker de beakta eventuella selektionsproblem.

Resultaten indikerar ett positivt samband mellan antalet timmar köpta hushållstjänster och gifta kvinnors arbetsutbud (årsarbetsinkomster). Ett rutavdrag som motsvarar cirka 40–80 timmar per år ökade arbetsinkomsterna för de studerade kvinnorna proportionellt med rutavdragets storlek. Inkomsterna ökar inte mer för avdrag större än 80 timmar per år, vilket indikerar ett tak för arbetsutbudseffekterna. För färre timmar än 40 finner de överlag endast försumbara

²³ Ekonomisk debatt nr 2 2015.

effekter. Arbetsutbudseffekterna för män än svagare och mindre stabila. Då författarna tolkar resultaten utifrån tidigare enkätdata, som indikerar att cirka 1,8 timmar frigörs för varje timme inköpt hushållsarbete, implicerar deras resultat att 60 procent av den frigjorda tiden för gifta kvinnor används till marknadsarbete. Man bör notera att det i studien inte går att skilja på en ökning av antalet arbetade timmar och timlönen.

4.4.4 Utvärdering av RUT-avdraget – effekter på företagens tillväxt och överlevnad

I rapporten *Utvärdering av RUT-avdraget - effekter på företagens tillväxt och överlevnad* av Tillväxtanalys²⁴ utvärderas rutavdragets effekt för företagen som utför tjänsterna. Tillväxtanalys studerar antalet anställda, omsättning, arbetsproduktivitet och företagens överlevnad. I utvärderingen används detaljerad registerdata för 2009–2015. För att kunna fånga effekterna av rutavdraget för antalet anställda, omsättning, arbetsproduktivitet studeras förändringar över åren i rutföretagen i jämförelse med motsvarande förändringar för andra tjänsteföretag som anställer personer med liknande bakgrund men som inte omfattas av rutavdraget. På detta sätt kan förändringarna rensas från trender som är gemensamma mellan rutföretagen och de utvalda tjänsteföretagen. För att fånga sannolikheten att företaget överlever används durationsanalys. Rutföretag definieras som ett företag som någon gång under 2009–2015 fått rutavdrag.

Resultaten av utvärderingen indikerar positiva effekter av rutavdraget för samtliga studerade utfall, dvs. antalet anställda, omsättning, arbetsproduktivitet och överlevnad. Tillväxtanalys drar slutsatsen att sysselsättningen ökat med i genomsnitt 9,2 procent, motsvarande cirka 8 500 personer, i befintliga företag till följd av rutavdraget. I den mån nya företag har skapats är denna siffra en underskattning. Beräkningen av antalet sysselsatta baseras på den skattade genomsnittliga ökningen för de studerade åren och antalet sysselsatta i rutföretag 2009. Den procentuella ökningen växer de första åren för att sedan stagnera och slutligen avta marginellt. Notera att denna sysselsättningsökning är ökningen i rutföretagen och inte i ekonomin i sin helhet.

²⁴ PM 2019:08.

4.4.5 Om RUT och ROT och VITT och SVART

I Skatteverkets rapport 2011:1 *Om RUT och ROT och VITT och SVART* analyseras effekterna av svartarbete av både rut- och rotavdrag. I denna sammanfattning återges endast resultaten kring svartarbete för rutavdraget.

För att fånga effekterna telefonintervjuar Skatteverket ett slumpmässigt urval om 2 000 rutköpare (fullständiga intervjuer genomfördes med 869 personer). Verket ställer ett antal frågor, bl.a. om rutköparna köpt motsvarande tjänst svart tidigare och hur de skulle reagera på ett borttagande av rutavdraget. Den uppmätta beteendeförändringen kring svartarbete relateras till mätningen av det totala svartarbetet inom detta segment i Skatteverkets tidigare svartarbetskartläggning för 2005.

Som svar på frågan om hur man skulle agera om rutavdraget skulle sänkas till 25 procent uppger 26 procent att de skulle sluta köpa och 30 procent skulle köpa mindre städtjänster. Om skattereduktionen skulle tas bort skulle 55 procent upphöra att köpa tjänsterna och 19 procent skulle köpa tjänsterna i mindre omfattning.

Till dem som uppgett att de skulle köpa mindre eller helt sluta köpa tjänsterna om rutavdraget upphörde ställdes frågan om hur de då skulle få arbetet utfört. Resultaten av detta, utslaget på samtliga som köpt städtjänster, innebär att 60 procent skulle ha utfört jobbet själva och 8 procent skulle ha anlitat svart arbetskraft. Baserat på Skatteverkets svartarbetskartläggningen 2005, och antalet tidigare svartköpare bland rutköparna, beräknas minskningen av antalet svartköpande hushåll till 10 procent. Överslagsmässigt beräknas rutavdraget ha inneburit en minskning av antalet svarta städtimmar med 11 till 12 procent.

I rapporten anges att det finns ett antal olika anledningar till varför effekten på svartarbete kan vara underskattad. En orsak kan vara att det är en känslig fråga som rutköparna väljer att inte svara uppriktigt på. Det kan även bland de nytillkomna ruthushållen finns sådana som annars skulle ha efterfrågat svart arbetskraft. Vidare kan det förekomma en utfasning av svartarbetet i takt med att gamla överenskommelser om svart städning upphör, vilket talar för en större effekt senare.

Vidare konstateras att den jämförelse som gjorts av svarta priser för städtjänster indikerar att svarta städtjänster har utförts på en tudelad marknad. En del med ”normala” svarta priser och en del med

extremt låg prissättning. Det kan i det senare fallet handla bl.a. om papperslösa migranter som lever dolt och arbetar svart. Det har troligen också funnits en del bidragstagare som drygat ut sitt bidrag med svartarbete.

4.4.6 Resultat från de årliga attitydundersökningarna 2017

Skatteverket gör regelbundet mätningar av privatpersoners och företagens syn på bl.a. skattefusk. I rapporten *Resultat från de årliga attitydundersökningarna 2017*²⁵ redogör Skatteverket bl.a. för mätningar som genomförts av Demoskop.²⁶ Mätningarna har skett inom Demoskop-panelen som genomförts vid 13 tillfällen under 2000-talet. Där har det ställts tre frågor till medborgare om egna normer kring svartarbete och skattefusk.

Resultatet från Demoskop-panelen visar att förhållningssättet kring svartarbete kontinuerligt förbättrats mellan 2007–2012 men att trenden under 2012–2016 snarare gick i motsatt riktning. I synnerhet syns en skillnad mellan 2015 och 2016 då fler kan tänka sig att anlita svart arbetskraft. Skatteverket anger att en bidragande orsak kan vara att rotavdraget reducerades den 1 januari 2016 från 50 procent till 30 procent av arbetskostnaden. Skatteverket konstaterar samtidigt att mellan 2016 och 2017 har resultaten återhämtat sig. Enligt Skatteverket är det en osäker slutsats men den omständigheten att moralen förbättrats igen 2017 ger en viss indikation på att regelförändringen endast orsakade en tillfälligt försämrad moral kring svartarbete.

Vidare har Demoskop bl.a. dragit följande slutsatser efter den aktuella mätningen under 2017:

- Benägenheten att anlita svart arbetskraft har återigen minskat.
- 37 procent har uppgett att de troligen eller absolut skulle anlita svart arbetskraft om de visste att det inte skulle få någon påföljd. Det är jämfört med förra året tre procentenheter lägre, en signifikant minskning.
- Som förra året är det störst andel i gruppen 30–49 år som kan tänka sig anlita svart arbetskraft och minst andel i gruppen 65–89 år.
- Benägenheten att jobba svart minskar.

²⁵ Rapport från Skatteverket 2018-02-16, *Resultat från de årliga attitydundersökningarna 2017*.

²⁶ S. 72.

4.4.7 Dags för större lönespridning?

I fördjupningsruta 4.3 i Arbetsmarknadsekonomiska rådets rapport *Dags för större lönespridning?* görs ett försök att beräkna hur många arbeten som uppkommit i rutbranscherna till följd av rutavdraget. Utifrån avdragets storlek 2015, och ett antagande om kostnad per timme, beräknar Arbetsmarknadsekonomiska rådet det totala antalet köpta timmar av hushållsnära tjänster. Dessa timmar, efter ett antal mindre justeringar, omvandlas sedan till antalet helårsarbetskrafter. Utifrån denna beräkning finner rådet att cirka 10 900 helårsarbetskrafter arbetar med denna typ av tjänster. En grov uppskattning, baserat på bl.a. en rapport från Skatteverket²⁷ av hur många som arbetade med hushållsnära tjänster innan avdraget infördes ger dem 1 500 sysselsatta. Utifrån detta säger rådet att rutavdraget grovt uppskattat (och avrundat) skapat 9 000 arbeten i de hushållsnära branscherna. Rådet noterar dock att det inte kan uteslutas att dessa arbeten skulle ha växt fram även utan skattereduktionen. Vidare bör påpekas att detta inte är en uppskattning av effekten i ekonomin i sin helhet, utan endast i branschen.

²⁷ Se ”Om RUT och ROT och VITT och SVART”, Rapport Skatteverket, SKV 2011:1.

5 En nordisk utblick

5.1 Inledning

Det finns ett antal länder inom EU, förutom Sverige, som har olika former av skattelättnader för köp av hushållsnära tjänster. Utredningen har tittat närmare på Danmarks och Finlands system för skattelättnader för hushållstjänster i syfte att ta reda på vilka tjänster som ingår i systemen och inhämta idéer om hur tjänster kan utformas i rutavdragssystemet. Utredningen har inte haft möjlighet att, inom tiden för uppdraget studera fler länders system.

I detta kapitel redogörs således för grunddragen av Danmarks och Finlands system för skattelättnader för hushållstjänster med särskilt fokus på de tjänster som ingår.

5.2 Danmark¹

5.2.1 Bakgrund

Systemet med skattelättnad för hushållsnära tjänster och hantverksarbeten – BoligJobsystemet – har funnits i Danmark i olika former sedan 2011 och fr.o.m. 2018 är det permanent.² Syftet är att skapa sysselsättning genom att minska hushållens gör-det-självarbete och köp av svarta tjänster.

¹ Avsnittet bygger huvudsakligen på information hämtad från den danska skattemyndighetens Skats webbplats *Den juridiske vejledning* 2019-2, C.A.4.3.6 *Servicefradrag og håndværkerfradrag*, 2019-10-07.

² Lov nr. 396 af 2. maj 2018.

5.2.2 Tjänster som omfattas av serviceavdrag

Den danska motsvarigheten till rut- och rotavdrag benämns serviceavdrag (*servicefradrag*) respektive hantverksavdrag (*håndværkerfradrag*).³ Följande tjänster omfattas av serviceavdrag.⁴

Allmän städning

- Tvätta och torka ytor i hemmet.
- Toalett- och badrumsstädning.
- Dammsugning, golvtvätt och boning.
- Diskning, tvätt och strykning.
- Rengöring eller tvätt av mattor, gardiner, persienner etc.

Fönsterputsning

- Invändigt och utvändigt.

Barnvakt

- Barnomsorg i hemmet eller i ett fritidshus.
- Lämning och hämtning av barn till och från daghem, skola, fritidsklubb och fritidsaktiviteter.

Vanlig trädgårdsskötsel etc.

- Gräsklippning.
- Häckklippning.
- Rensning av ogräs.
- Beskärning av buskar och träd.
- Snöskottning.

³ Bestämmelser om avdragen finns i 8 V § Bekendtgørelse af lov om påligningen af indkomstskat til staten (ligningsloven) och av Bekendtgørelse om BoligJobordningen i 2018 og frem.

⁴ Tjänsterna som ger rätt till avdrag räknas upp i en bilaga 1 till ligningsloven.

Hantverksavdrag medges för grön renovering, bredbandsanslutning och stöldlarmsinstallation.

5.2.3 Vem har rätt till serviceavdrag?

Den som i slutet av inkomståret är 18 år och som var permanent bosatt i helårsbostaden vid tidpunkten för arbetets utförande har rätt till serviceavdrag för arbete som utförts där. När det gäller fritidshus är avdragsrätten begränsad till personer som äger och som betalar fastighetsskatt för fritidshuset vid tidpunkten då arbetet utförs. Även ägarens make eller maka ingår i personkretsen, om makarna är gifta och sammanboende vid tidpunkten då arbetet utförs.

5.2.4 Förutsättningar för serviceavdrag

En förutsättning för serviceavdrag är att arbetet utförs av ett mervärdesskatteregistrerat företag i Danmark. Arbetet kan även utföras av en person som har fyllt 18 år före utgången av det aktuella inkomståret och som är obegränsat skattskyldig i Danmark.

Arbetet får inte utföras av personer som är permanent bosatta i helårsbostaden där arbetet utförs. Inte heller medges serviceavdrag för arbete som utförs av en person som äger fritidsbostaden, eller av en person som är permanent bosatt i samma helårsbostad som ägaren eller en av ägarna till fritidshuset.

Om arbetet har subventionerats med annat offentligt stöd, inklusive enligt reglerna i hemtjänstlagen, medges inte avdrag. Utgifter för barnomsorg, som är skattefria hos stödmottagaren, är i likhet med utgifter som dras av vid beräkningen av den beskattningsbara inkomsten enligt andra regler i skattelagstiftningen, inte avdragsgilla.

För personer som bor i ett hyreshus, kooperativ eller bostadsrätt är ett villkor för avdrag att personen har en individuell rätt till den del av fastigheten som arbetet utförs i.

I ett fritidshus beläget utanför Danmark måste arbetet utföras av ett företag som är registrerat för mervärdesskatt i ett EU/EES-land eller, vid arbete i form av städning, tvätt, strykning, fönsterrengöring, barnomsorg och trädgårdsskötsel, av en person som i slutet av inkomståret är 18 år och helt beskattningsbar i ett EU/EES-land.

Om fritidshuset ligger i ett land utanför EU/EES får arbetet utföras av ett företag i det berörda landet, om företaget är mervärdes-skatteregistrerat eller registrerat för andra omsättningsskatter eller inkomstskatter relaterade till arbetet eller vid arbete i form av städning, tvätt, strykning, fönsterstädning, barnomsorg och trädgårds-skötsel, av en person som i slutet av inkomståret är 18 år och obe-gränsat skattskyldig i det landet.

Landet där fritidsbostaden ligger måste utbyta information med de danska myndigheterna i enlighet med dubbelbeskattningsavtal, annat internationellt avtal eller konvention eller administrativt avtal om stöd i skattefrågor.

Ett villkor för avdrag för tjänster som avser fritidshus är att fritidsbostaden inte har hyrts ut under inkomståret. Detta beror på att avdrag för sådana intäkter redan indirekt beviljas enligt gällande regler för avdragsrätt vid hyra.

5.2.5 Underlaget och taket för serviceavdraget samt krav på elektronisk betalning

Serviceavdragets subvention riktas, i likhet med det svenska rutavdraget, mot arbete. Avdrag ges med 33 procent av arbetskostnaden. I underlaget räknas inte utgifter för material in.

Taket för serviceavdraget är fastställt till 6 200 danska kronor för 2020.

Ett krav för avdrag är att den skattepliktige har skriftlig eller elektronisk dokumentation för det utförda arbetet samt att arbetet betalats elektroniskt. Kontant betalning eller betalning med check ger inte rätt till avdrag.

5.3 Finland⁵

5.3.1 Bakgrund

I Finland infördes ett temporärt skattestöd för hushållsarbete redan 1997 i vissa delar av landet. Samtidigt gjordes, i andra delar av landet, ett experiment med en s.k. företagsstödmmodell, som grundade sig på

⁵ Avsnittet bygger huvudsakligen på information från Skatteförvaltningens webbplats, www.vero.fi, detaljerade anvisningar *Hushållsavdrag*, 11.12.2017 – tills vidare, hämtad den 9 december 2019.

en lag om temporärt stödsystem för hushållsarbete. Enligt den lagen beviljades stödet direkt till det företag som sålde hushållsarbetet. Vid ingången av 2001 slopades företagsstödet och skattestödmodellen kom att gälla hela landet.⁶

Ett av de viktigaste målen med det finska systemet är att förbättra sysselsättningen inom servicebranschen genom att öka efterfrågan på hushållstjänster bland hushållen. Ett annat mål är att skapa möjligheter för äldre att få hjälp i hemmet med t.ex. städning och mindre reparationer. Ytterligare ett mål är att minska omfattningen av svart arbete inom hushållssektorn.

Hushållsavdraget görs i första hand från inkomstskatten till staten. Avdraget görs från skatten på förvärvsinkomsten och skatten på kapitalinkomsten enligt förhållandet mellan dessa skattebelopp.

5.3.2 Arbeten som omfattas respektive inte omfattas av hushållsavdrag

Nedan anges vissa vanliga arbeten som kan utföras hemma eller i en fritidsbostad och som omfattas av det finska hushållsavdraget. Det finns också arbeten som inte ger rätt till hushållsavdrag, även om arbetet sker hemma hos den skattskyldige.⁷

Arbeten som omfattas av hushållsavdraget

- Arbete som utförs av s.k. professionell organisatör. En professionell organisatör är en yrkesmässig organisatör som tillsammans med kunden skapar systematiskt och logisk ordning och reda i utrymmen. En professionell organisatör hjälper kunden att avstå från onödiga saker och att ordna upp resterande viktiga föremål och papper.
- Städning av bostad (även städning av den gamla och nya bostaden vid flyttning).
- Mögelrengöring av bostad och möbler som utförs i en bostad eller fritidsbostad.

⁶ Bestämmelser om hushållsavdraget finns i 127 a–c § i inkomstskattelagen (995/2000).

⁷ Information från den finska skattemyndighetens webbplats www.vero.fi, *Tabell över mest frågade arbeten som berättigar till hushållsavdrag*, hämtad den 10 december 2019.

- Installations- och anvisningsarbete för digitalboxar, dvd-spelare och tv (även i samband med flyttning).
- Krattning och övrig renhållning på gårdsområdet.
- Butiksbesök, bankbesök eller apoteksbesök som en del av annat och mer omfattande arbete som berättigar till avdrag.
- Rastning av hundar e.d. som en del av annat och mera omfattande arbete som berättigar till avdrag (även om arbetet inte bokstavligen sker hemma hos den skattskyldige).
- Klädvård hemma (tvättning, strykning, reparation).
- Vattning av blommor i bostaden och på gårdsområde.
- Vård av barn, sjuka, handikappade och äldre i den skattskyldiges bostad eller fritidsbostad.
- Hjälp med barnens skolläxor som en del av annat och mer omfattande omsorgs- och vårdarbete som berättigar till avdrag.
- Snöskottnings- och snöplogningsarbete på gårdsområdet.
- Montering av nya möbler.
- Hushålls-, omsorgs- eller vårdarbete som sker i de egna utrymmena för en person som bor i ett servicehus om ingen servicesedel fåtts för samma arbete.
- Serverings-, kaffe- och matlagningsarbete i samband med familjefester hemma.
- Fällning av träd eller beskärning av grenar på gårdsområdet.
- Vedhuggning och vedstapling på gårdsområdet.
- Trädgårdsskötsel, planteringsarbete.
- Rensning av ogräs.
- Installationsarbete för driftsättning av en robotgräsklippare på gården till en bostad eller fritidsbostad, eller installation av en robotgräsklippare som utförs på gården.
- Matlagning.
- Gräsklippning och häckklippning.

- Strykning, bykvtvätt eller annan klädvård hemma.
- Planeringsarbete som en liten del av annat och mer omfattande arbete som berättigar till avdrag.
- Installation av persienner.
- Installations- och anvisningsarbete för dator (även i samband med flyttning).
- Installation och uppdatering av dataprogram och viruskontroll av program och filer.
- Bekämpning av skadedjur i bostaden och på gårdsområdet.
- Reparations-, service- och underhållsarbete på växtvägg inklusive klippning av blad, avlägsnande av gulnade blad, kontroll av att växterna mår bra, dammtorkning och annan putsning.

Arbeten som inte omfattas av hushållsavdraget:

- Rengöringsarbete för akvarier och terrarier.
- Överklädning av möbler.
- Avfallstransport.
- Butiksbesök, bankbesök, apoteksbesök etc.
- Hemsömskola (en person som kommer hem och ger handledning om familjens sovrytm).
- Persontransporttjänst.
- Privat hemundervisning eller tilläggsundervisning hemma för barn.
- Tömning av slambrunn.
- Omsorgs- och vårdarbete som erhållits i form av naturaförmån.
- Hushållsarbete som erhållits i form av naturaförmån.
- Musiker, orkester eller annan beställd artist (t.ex. i samband med bröllop eller födelsedag).
- Flyttjänster och packning av lösöre, demontering och montering av möbler i samband med flyttning.

- Omsorgsavgifter vid serviceboende och övriga avgifter i samband med serviceboende (avgifter för hyra, vatten, bastu, el, måltids-service och klädvård).
- Servicesedel har beviljats för samma hushålls-, omsorgs- eller vårdarbete (det saknar betydelse om sedeln använts eller inte).
- Stämning av piano.
- Fällning av träd på gårdsområdet i samband med nybyggnad.
- Hemtransport av matvaror och övriga varor.
- Säkerhetstjänster i servicehus.
- Säkerhets- och bevakningstjänster (t.ex. väktares larmbesök eller kontrollbesök till en tom bostad eller fritidsbostad).
- Kostnader för serviceavgifter, apparater, utrustning, varor, transport- och resekostnader och kostnader för resetid som hänför sig till utförande av normalt hushållsarbete, omsorgs- och vårdarbete.

5.3.3 Hushållsavdrag beviljas endast fysiska personer

Hushållsavdrag beviljas endast fysiska personer som betalar lön eller arbetsersättning för hushållsarbete. Därmed kan t.ex. ett aktiebolag, ett allmännyttigt samfund eller någon annan juridisk person eller sammanslutning inte få hushållsavdrag. Inte heller kan ett dödsbo få hushållsavdrag, förutom i beskattningen för det år då personen har avlidit. En näringsidkare (yrkesutövare och affärsidkare) kan inte beviljas något hushållsavdrag för sådant arbete som har anknytning till näringsverksamheten.

5.3.4 Arbetet ska vara utfört i bostad eller fritidsbostad

Hushållsavdrag medges för arbete som har utförts i en bostad eller fritidsbostad som används av den skattskyldiges eller dennes makes eller bortgångna makes föräldrar, adoptivföräldrar och fosterföräldrar eller av dessa personers släktingar i rätt uppstigande led eller dessa personers make.

Typen av bostad (egnahemshus, fristående hus, parhus, radhus eller flervåningshus) eller besittning har inte betydelse för beviljandet av avdrag. Bostaden kan vara en ägar- eller hyresbostad.

Enbart det faktum att någon äger en bostad berättigar inte till avdrag. För att hushållsavdrag ska kunna beviljas förutsätts att den skattskyldige eller en släkting använder bostaden som sin permanentbostad, andrabostad eller fritidsbostad. Om personen vårdas permanent på en institution kan man anse att bostaden fortfarande är i personens besittning om hans eller hennes lösöre finns där.

Den som bor i servicehus, vårdhem, grupphem, seniorhus eller liknande kan få avdrag för omsorgsarbete som utförs där i likhet med det som gäller för andra bostäder. Om kommunen gett en serviceedel eller en betalningsförbindelse med något annat namn för omsorgsarbetet får man dock inte avdrag, inte ens för direkta betalningar för arbetet till den som gett omsorgen. Avdrag medges inte heller för direkta betalningar till kommunen.

Arbete som utförs någon annanstans än i bostaden är inte avdragsgillt. Om exempelvis festarrangemang eller matlagning utförs någon annanstans än i hemmet medges inte avdraget. Tvättservice betraktades inte som normalt hushållsarbete eftersom detta utförs utanför hemmet.⁸

Med bostad eller fritidsbostad avses även bostadens gårdsområde samt på detta område belägna byggnader och konstruktioner som tjänar boendet, t.ex. fristående bastu, förråd, garage och vedbod.

Med gårdsområde avses i allmänhet tomten. På glesbygden kan gårdsområdet anses vara ett område som omger byggnaden och vars storlek är högst 10 000 kvadratmeter. En enskild väg utanför gårdsområdet hör inte till bostaden.

Hushållsavdrag kan även beviljas för arbete i en bostad eller fritidsbostad som finns utomlands, om de övriga förutsättningarna för avdraget är uppfyllda.

⁸ Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2001:52.

5.3.5 Förutsättningar för hushållsavdrag

En av förutsättningarna för avdrag är att företaget är registrerat i förskottsuppbördsregistret. Om arbetet köps av ett förskottsuppbördsregistrerat företag är subventionen 50 procent av arbetets andel inklusive mervärdesskatt.

Om hushållet anställer en arbetstagare får 20 procent av bruttolönen och arbetsgivarens lönebikostnader dras av.⁹

Även tjänster som tillhandahålls av företag i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) än Finland omfattas av systemet.

Den skattskyldige ska då visa att ersättningsmottagaren inte har försummelser som avses i 26 § i lagen om förskottsuppbörd. Sådana försummelser, som beaktas vid bedömningen av hushållsavdraget, är väsentliga betalnings- och deklarationsförsummelser samt bokföringsförsummelser.

5.3.6 Underlaget för hushållsavdrag

Hushållsavdrag beviljas endast för arbetskostnaderna. I underlaget räknas inte utgifter för apparatur, tillbehör, material, ämnen, resor eller transport in.

Högsta förvaltningsdomstolen har i ett fall ansett att en skattskyldig hade rätt till hushållsavdrag för arbetsersättning som betalats för leverans av en jordvärmeanläggning, då arbetsersättningen omfattade lönekostnader, leverantörens fasta och rörliga kostnader samt kostnader för apparatur som användes vid borrhningen.¹⁰ Avgörandet innebär att hushållsavdrag kan medges för arbetsersättning som även inkluderar en maskinandel.

Hushållsavdrag medges inte för arbete som den skattskyldige själv har utfört, och inte heller för arbete som har utförts av en person som bor i samma hushåll som den person som yrkar avdraget.

Vidare beviljas inte hushållsavdraget om stöd har mottagits för samma arbetsprestation i form av närståendevård, servicesedel som beviljats av kommunen för social- och hälsovård, stöd som avses i lagen om stöd för hemvård och privat vård av barn (vårdpenning,

⁹ Lönebikostnader är arbetsgivares sjukförsäkringsavgifter, obligatoriska arbetspensionsavgifter, olycksfallsförsäkringspremier, arbetslöshetsförsäkringspremier och grupplivförsäkringspremier.

¹⁰ Högsta förvaltningsdomstolens årsboksavgörande HFD 2009:73.

vårdtillägg och kommundillägg), lönesubvention enligt lagen om offentlig arbetskraftsservice (1295/2002) eller stöd enligt lagen om temporärt låglönestöd till arbetsgivare (1078/2005).

Andra understöd än de ovannämnda för samma arbetsprestation, t.ex. vårdbidrag för pensionstagare, utgör inte hinder för beviljande av hushållsavdrag. Understöden minskar dock de avdragsgilla kostnaderna.

5.3.7 Taket för hushållsavdraget

Hushållsavdragets maximibelopp är 2 400 euro per år och den enskilde får stå för en självrisk om 100 euro per person och år. Beloppen är desamma oberoende av om hushållet köper den avdragsgilla tjänsten från ett företag eller anställer en person.

Självriskens beräknas på det avdragbara beloppet. Om arbetets andel i företagets faktura är t.ex. 4 000 euro, är det avdragbara beloppet 2 000 euro ($4\,000 \times 50$ procent). Självriskens 100 euro dras av från 2 000 euro, varvid hushållsavdraget blir 1 900 euro.

På grund av självriskandelen beviljas avdraget först om det till företaget betalade avdragbara arbetets andel överskrider 200 euro. På motsvarande sätt måste den i arbetsförhållande betalda lönen vara cirka 250 euro innan avdraget kan beviljas.

6 Tvätt vid tvättinrättning

6.1 Inledning

Rutavdraget omfattar i dag vård av kläder och hemtextilier när vården utförs i bostaden. I detta inryms bl.a. tvättning och strykning. Med bostad avses såväl permanentbostad som fritidsbostad och i begreppet bostad ingår även biutrymmen som t.ex. tvättstuga. Detta gäller även när utrymmet disponeras gemensamt med andra, exempelvis vid boende i flerfamiljshus. Eftersom det har varit en utgångspunkt för rutavdraget att arbetet huvudsakligen ska vara utfört i eller i nära anslutning till bostaden omfattas inte tvätt som utförs vid en extern tvättinrättning av rutavdrag.¹

I detta kapitel lämnar utredningen förslag på hur tvättarbete, inklusive närliggande tjänster som t.ex. transport av tvättgods, som sker utanför bostaden kan inkluderas i rutavdragssystemet.

6.2 Kort om tvätteribranschen

Av Sveriges Tvätteriförbunds branschrapport² 2019 framgår att det råder en snabb utveckling inom tvätteribranschen. Från 2014 till 2018 ökade rörelseintäkterna i branschens aktiebolag med 30 procent och omsättningen, inklusive övriga företagsformer, var drygt 5,5 miljarder.³

¹ Propositionen *Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.* (prop. 2006/07:94) s. 42.

² Öster Research, *Branschrapport 2019 – Statistik om tvätt- och textilservicebranschens utveckling*.

³ Öster Research, *Branschrapport 2019 – Statistik om tvätt- och textilservicebranschens utveckling* s. 6–7.

Under 2018 fanns det totalt 425 registrerade konsumenttvätterier.⁴ Tvätteriföretagen är i stor utsträckning små företag med ett mindre antal medarbetare. Över 80 procent av företagen i branschen har som mest tio personer anställda.⁵

I aktiebolagen finns närmare 4 000 helårsanställda. Tillsammans med deltidsanställda, sommarpersonal etc. arbetar uppskattningsvis cirka 5 000 personer i tvätteribranschen.⁶ Det finns vidare ett antal olika yrkeskategorier inom branschen,⁷ varav den överlägset största yrkesgruppen är maskinoperatörer, inom blekning, färgning och tvättning. Inom yrkesgruppen har 30 procent grundskola som högsta avklarade utbildningsnivå och 26 procent har högst två års gymnasieutbildning. 46 procent inom yrkesgruppen är utlandsfödda, bland dessa är de vanligaste födelseregionerna Asien, Europa utanför Norden samt Afrika.⁸

Antalet arbetstillfällen inom branschen ökade med 14 procent under perioden 2013–2017.⁹ Under perioden 2014–2018 ökade personalstyrkan med 16 procent.¹⁰

Branschorganisation för näringen är Sveriges Tvätteriförbund. Förbundet har cirka 134 medlemmar med närmare 3 000 medarbetare (exklusive anställda hos leverantörsmedlemmar) som tillsammans står för 90 procent av branschens omsättning. Tvätteriförbundets uppdrag är att genom utbildning och information bidra till en ökad tillväxt i marknaden och därigenom främja tvätterineringen i Sverige.¹¹

⁴ Konsumenttvätterierna ingår i SNI 96.012 som omfattar tvätt, kemtvätt, strykning, pressning o.d. av olika beklädnadsvaror (inklusive skinn- och pälsvaror) och textilier för privatkunder, genom maskinutrustning, handtvätt eller tvättautomat, mattrengöring samt tvätt av draperier och gardiner för privatkunder, lagning och smärre ändringar av kläder, linne o.d. i anslutning till konsumenttvätt.

⁵ Öster research, *Branschrappport 2019 – Statistik om tvätt- och textilbranschens utveckling* s. 9.

⁶ Sveriges tvätteriförbund (2018), *Tvätt- och textilbranschens samhällsvärde – I dag och i morgon*.

⁷ Statistiska Centralbyrån (SCB) samlar in information om befolkningens yrken i Yrkesregistret med yrkesstatistik. Registret innehåller uppgifter på individnivå om i princip alla förvärvsarbetande anställda i åldrarna 16–64 år. Varje person delas in i en yrkeskategori.

⁸ Öster Research, *Branschrappport 2019 – Statistik om tvätt- och textilbranschens utveckling* s. 20.

⁹ Sveriges Tvätteriförbund, *Hållbarhetsrapport 2018*. Statistiken avser antalet helårsanställda, alla yrkesgrupper, i branschens aktiebolag.

¹⁰ Informationen hämtad på webbplatsen www.textilservicebranschen.se den 3 december 2019.

¹¹ Informationen hämtad på webbplatsen www.textilservicebranschen.se den 3 december 2019.

6.3 Olika former av tvätt vid tvättinrättningar

Stora som små tvätterier tvättar åt privata företag, offentliga institutioner och privatpersoner. I och med att rutavdraget gäller för privatpersoner behandlas i betänkandet enbart tvätteriverksamhet som riktar sig till privatpersoner.

Det finns vidare anledning att inledningsvis reda ut vissa begrepp som används i sammanhanget. I dagligt tal benämns tvätt vid tvättinrättning ofta som kemtvätt, oavsett om det är fråga om vanlig vattentvätt eller kemtvätt. Vattentvätt och kemtvätt, som står för kemisk tvätt, är dock två helt olika tvättformer (se vidare nedan).

Båda tvättformerna ingår dock i standarden för svensk näringsgrensindelning för konsumenttvätt som används i statistiska sammanhang.¹² Exempel på vad som ingår i koden för konsumenttvätt är tvätt, kemtvätt, strykning, pressning o.d. av olika beklädnadsvaror (inklusive skinn- och pälsvaror) och textilier för privatkunder, genom maskinutrustning, handtvätt eller tvättautomat, mattrengöring samt tvätt av draperier och gardiner för privatkunder, lagning och smärre ändringar av kläder, linne och dylikt i anslutning till konsumenttvätt.

För att göra åtskillnad mellan de olika tvättformerna använder utredningen begreppen vattentvätt respektive kemtvätt.

6.3.1 Vattentvätt

Till en tvättinrättning som utför vattentvätt lämnar privatpersoner sitt tvättgods för att där arbetande personal, utan arbetsinsats från kundens sida, ska sköta om önskad behandling. Själva tvättprocessen består av tvättning och sköljning i vatten som följs av torkning och efterbehandling, vilket motsvarar processen när man tvättar sin hushållstvätt i bostaden. Men eftersom hushållen själva inte är med och håller reda på sina plagg, kommer det vid vattentvätt vid tvättinrättning till en serie arbetsmoment: mottagning av tvättgods från kunderna, insortering, vägning, kontrollräkning och märkning samt utsortering, kontroll, debitering, emballering och utlämning. I arbetsmomenten kan också ingå hämtning och hemsändning av tvättgods.

¹² SNI 96.012.

Hämtning eller mottagning av tvättgods

Det är inte ovanligt att tvätterier hämtar och lämnar tvättgods vid kundernas bostäder. Ett mera centralt beläget tvätteri brukar också ha en direkt ansluten butik för leverans över disk till och från allmänheten. Större tvätterier har inte sällan flera butiker. En del av dessa är s.k. kallbutiker, vilket betyder att butiken inte bedriver någon tvätteriverksamhet på plats utan enbart tar emot och lämnar ut tvättgods för vidarebefordran till tvätteri, ofta i kombination med annan verksamhet som skrädveri eller skomakeri. Vidare distribueras tvätt genom tvättombud, dvs. olika företag som samarbetar med tvättföretag. Det kan t.ex. vara en skraddare, livsmedelsbutik, skivaffär eller en heminredningsaffär. Dessutom bedriver vissa tvätterier s.k. depåservice, vilket innebär att tvätteriet hämtar och lämnar tvättgods på arbetsplatser (som den anställde själva får stå kostnaden för enligt bifogad faktura eller, i ett fåtal fall, som den anställde får som löneförmån).

Insortering, kontrollräkning och märkning

Arbetet med insortering, kontrollräkning och märkning, som är en inledning till tvättgodsets förflyttning mellan de olika arbetsställena och processerna i tvätteriet, brukar organiseras i huvudsak enligt någon av följande principer.

1. Man försöker i möjligaste mån hålla ihop varje kunds tvättparti, exempelvis genom att tvätta i individuella småmaskiner eller i tvättpåsar i stora maskiner.
2. Man märker varje plagg. På så sätt möjliggöres även en för olika plaggtyper mera specialiserad behandling i olika maskiner.

Innan tvätt genomgår plaggen även en kontroll av fläckar, sömmar och knappar.

Insorteringen, kontrollräkningen och märkningen utförs manuellt. Samma är förhållandet med kontrollen under arbetets gång och utsorteringen och kontrollräkningen vid tvättarbetets slut.

Tvättning och interna transporter

Sedan tvättgodset insorteras, kontrollräknats och märkts förs godset till tvättavdelningen för tvättning, sköljning och centrifugering. Transporten sköts vanligen manuellt med hjälp av vagnar eller hjulförsedda bord men i större anläggningar sker den även med bandtransportörer och liknande.

Själva tvättarbetet utförs i tvättmaskiner av varierande storlekar enligt de anvisningar som finns i plaggen. Vid moderna anläggningar, där tvättmaskinerna automatiskt doserar tvättmedel, inskränker sig det manuella arbetet till fyllning och tömning av tvättmaskinerna och inställning av lämpligt tvättprogram för tvättgodset. Sådana maskiner finns främst vid större tvätterier.

Från tvättmaskinerna förflyttas sedan tvättgodset, i t.ex. vagnar, till nästa station.

Torkning och efterbehandling

Plagg som ska manglas, som lakan, örngott och handdukar, skickas efter tvätt till mangelavdelningen. I större företag finns ibland s.k. utslagningsmaskiner,¹³ som skakar ut – slår ut – plaggen innan manglingen. Det finns även s.k. stacknings- och vikningsmaskiner, som tar emot plaggen efter manglingen.¹⁴ Plagg, som inte går till mangling, t.ex. underkläder, torkas oftast i torktumlare. Ömtåliga plagg torkas i torkskåp.

En del tvätterier syr före efterbehandlingen i felande knappar och lagar eventuellt även andra småskador. Andra utför sådana sysslor efter tvätt.

Strykgods sänds antingen från centrifugerna direkt eller via torktumlare till press- och strykavdelningen. Strykpressar förekommer i en mångfald modeller för olika ändamål och plagg. I olika verksamheter används olika utrustningar för att göra godset slätt efter tvätt. Allt från ångdockor, ångbord, ångpressar till strykjärn där man stryker

¹³ En utslagningsmaskin är en vanlig torktumlare som ”slår ut” tvätten som kan vara väldigt hårt packad efter centrifugering. Uppgifter lämnade per mail av Sveriges Tvätteriförbund den 1 januari 2020.

¹⁴ ”Stackningsmaskin” är en staplare. Sådana finns ofta i samband med en vikmaskin för manglat gods. Vikmaskiner med eller utan staplare förekommer sällan på tvätterier som hanterar gods till privatpersoner. Vikmaskiner fungerar bäst då det är gods av samma kvalitet. Exempelvis tvätt till hotell. Därför är i stort sett all hantering av lakan och dukar till privatpersoner en helt manuell hantering. Uppgifter lämnade per mail av Sveriges Tvätteriförbund den 1 januari 2020.

allt för hand. I samband med strykning förekommer ibland även stärkning.

När det särskilt gäller efterbehandling av skjortor finns olika metoder. Allt från att man stryker hela skjortan för hand med ett strykjärn till avancerade maskiner. Normalt används en maskin för krage och manschett som pressar och torkar i samma moment. Det finns också olika ”skjortdockor”, som stryker skjortan samtidigt som den sträcks och blir helt slät. De enklaste maskinerna har bara varmluft medan mer avancerade har både ånga, varmluft och i vissa fall pressas skjortan samtidigt. Kapaciteten är mellan 15–60 skjortor per timme beroende på hur avancerad maskin som används.

Utsortering, kontroll, debitering och emballering

Sedan plaggen fått den avsedda behandlingen förflyttas dessa till sorteringen. Där samlas varje kunds tvättgoods ihop och samtliga plagg räknas in.

Som emballage till tvätten används vanligen papper eller också hängs plaggen på klädhängare som sedan skyddas med överdragen plast. Efter emballeringen är tvättgodset klart för leverans.

Vattentvätt kräver, som framgår av redogörelsen ovan, en relativt betydande arbetsinsats för sortering, dirigering, kontroll och distribution. Detta utöver själva tvättprocesserna som kräver arbetskraft, lokalutrymme och utrustning samt administration.

Expedition

Vid tvätteriet måste vidare vidtas en serie kontrollåtgärder till skydd för kunden och företaget, vilket kräver en väl fungerande administration. Varje kundparti, antingen det är litet eller stort, fordrar vanligen upprättande av följesedlar och fakturor. Kundens namn och adress samt telefonnummer måste noteras, oberoende av tvättens storlek. Ungefär samma arbetsinsats krävs vad gäller bokföring och kassahantering för en stor tvätt som för en liten.

Det förekommer en del kommunikation i form av telefonsamtal, e-post eller sms mellan ett tvätteri och en kund. Samtal kan exempelvis gälla tvättråd, reservationer, leveransdag, skador på godset, pris,

osv. Allt detta och administrationen i övrigt medför att varje kundparti oavsett sin storlek belastas med en viss fast kostnad.

Reklamationer

Även i ett välskött tvätteri går det knappast att undvika att tvättskador uppstår eller att plagg kommer bort. Ett tvätteri måste därför kalkylera med att få betala ersättningar till kunder. Skadeersättningar är ett känsligt problem för ett tvätteri. Just tvätteriets goodwill är i hög grad beroende av att kunderna känner sig rättvist behandlade av företaget. En tvätterägare som utredningen haft kontakt med uppger att man generellt är ganska generös med att betala ut skadeersättningar eftersom det är av stort värde för företaget att ha nöjda kunder.

6.3.2 Kemtvätt

Kemtvätt, eller kemisk tvätt, är en rengöring av textilier i annan vätska än vatten. I stället används organiska lösningsmedel såsom perkloretylen eller olika former av kolväte. När kemtvätten infördes här i landet i början av 1800-talet användes bensin och terpentin. Utrustningen var länge starkt hantverksbetonad och det är närmast efter första världskriget, som maskiner i större utsträckning infördes i branschen.

I dag utförs kemtvätt i specialmaskiner som både tvättar och torkar. Kemtvätt används till allt gods som inte tål vattentvätt såsom ull, siden, olika blandmaterial och skinn. Tillverkare är skyldiga att märka textilier och skinn med den tvättmetod som ska användas.

Den manuella hanteringen av tvättgodset som ska kemtvättas liknar den som ovan beskrivs avseende vattentvätt. När plaggen kommer till kemtvätteriet, sker först insortering, kontrollräkning och märkning. Därefter inspekteras plaggen och skärpspännen och andra tillbehör, som kan skadas eller skada, avlägsnas. I den mån det behövs utifrån material delas plaggen före tvätt upp i skilda partier. Dessa kan i sin tur sorteras ytterligare med hänsyn till kulör, smutsighet etc.

De sorterade plaggen placeras i en kemtvättmaskin, som kan variera i fråga om typ och utformning. En modern kemtvättmaskin

har inga lösningsmedelsförluster. En destillator renar all vätska som återanvänds gång på gång. All smuts samlas upp i destillatorn som sedan skickas till destruktion.

Efter tvättning centrifugeras och torktumlas plaggen. I en kemtvättmaskin utförs, som ovan nämnts, tvätt och torkning i samma maskin. Plaggen får inte torkas i ett torkskåp. Det finns däremot olika program för olika smutsiga och känsliga plagg.

För efterbehandling av kemtvättade plagg använder man i många fall samma utrustning som vid vattentvätt, dock inte mangel. Olika utrustningar för att göra godset slätt efter kemtvätt är ångdockor, ångbord, ångpressar till strykjärn där man stryker allt för hand.

Kemtvätt är en anmälningspliktig verksamhet. Det är förbjudet att utan anmälan bedriva tvätteriverksamhet som förbrukar mer än ett kilogram organiska lösningsmedel per kalenderår.¹⁵

6.3.3 Mattvätt

Mattor som lämnas in för tvätt vid en tvättinrättning är ofta stora, dyra och äkta.¹⁶ Proceduren som följer vid en mattvätt kan beskrivas enligt följande.

Mattor tvättas ofta manuellt med vatten, skurmaskiner med mjuka borstar och anpassat tvättmedel. Det finns även särskilda mattvättmaskiner, men om sådana används sker tvätten under ständig övervakning eftersom det ofta är dyrbara mattor som tvättas i dessa. Hela proceduren för att hantera tvätt av mattor är tung och utförs i de flesta fall helt manuellt.

När mattan är torr ska den borstas, dammsugas, kontrolleras och godkännas. Slutligen rullas och plastas mattan in för leverans.

Sammanfattningsvis kan sägas att rengöring av mattor är en särskild rengöringsprocess som, liksom kemtvätten, kräver specialkunskap hos den anställde samt en stor och avancerad utrustning.

¹⁵ 19 kap. 4 § miljöprövningsförordning (2013:251).

¹⁶ Uppgift lämnad vid möte med Sveriges Tvätteriförbund den 5 september 2019.

6.4 Vilka arbetar med konsumenttvätt?¹⁷

Utredningen har tagit fram statistik om egenskaper för anställda och enmansföretagare på arbetsställen som utför konsumenttvätt i privat sektor. Dessa uppgifter redovisas närmare i avsnitt 13.3.1 och tabell 13.2.

Den framtagna statistiken visar att det är en kraftig överrepresentation av personer med utländsk bakgrund inom konsumenttvätt. Nästan hälften av dem som arbetar inom denna näringsgren är födda utanför Europa. Vidare är 17 procent nyanlända (anlänt till Sverige inom de senaste fem åren) och 38 procent har kommit till Sverige de senaste 15 åren, vilket är avsevärt mycket högre än för privat sektor i stort.

Utbildningsnivån inom konsumenttvätt är lägre än i privat sektor i stort. Hela 35 procent har som högst förgymnasial utbildning medan motsvarande andel för den privata sektorn i stort är 12 procent. Endast 3 procent anses dock enligt Statistiska centralbyråns klassificering ha ett lågkvalificerat yrke (kvalifikationsnivå 1). De flesta yrkena tillhör i stället kvalifikationsnivå 2.¹⁸ Enligt klassificeringen är detta yrken som normalt sett kräver gymnasiekompetens. Baserat på den höga andelen med endast förgymnasial utbildning är det dock uppenbart att dessa yrken i praktiken kan utföras av personer utan gymnasiekompetens.

När det gäller ålder och kön finns det inom branschen en relativt stor andel kvinnor i åldern 45–60 år. I yngre åldersgrupper är det dock en jämnare könsfördelning, med något större andel män än kvinnor. Tittar man på utvecklingen över tid har det blivit en jämnare fördelning vad gäller kvinnor och män. Enligt den senaste statistiken är 55 procent kvinnor.¹⁹

6.5 Skatteverkets kontrollmöjligheter av tvätteriverksamhet

Skatteverket har i sin kontrollverksamhet tillgång till olika typer av kontrollformer. De generella kontrollformer som Skatteverket kan använda är s.k. skrivbordskontroll. Därutöver finns vissa särskilda

¹⁷ SNI 2007 näringsgren konsumenttvätt (96.012).

¹⁸ Vanliga yrkeskoder inom konsumenttvätt är SSK 8151 Maskinoperatörer, blekning, färgning och tvättning och SSK 8159 Övriga maskinoperatörer, textil-, skinn- och läderindustri. Dessa hör till kvalifikationsnivå 2.

¹⁹ Öster Research, *Branschrapport 2019 – Statistik om tvätt- och textilservicebranschens utveckling*.

kontrollformer som att utföra kontrollbesök hos den som är skyldig att föra personalliggare och att utöva tillsyn över kassaregister samt utföra kontrollbesök hos den som är eller kan antas vara skyldig att använda kassaregister.

6.5.1 Personalliggare

Tvätteribranschen omfattas sedan den 1 april 2013 av kravet på att föra personalliggare enligt bestämmelserna i skatteförfarandelagen (2011:1244). Syftet med personalliggaren är att bidra till att minska förekomsten av svartarbete och att skapa sunda konkurrensförhållanden.²⁰ Att tvätteriverksamhet fördes in i personalliggarsystemet beror till stor del på att Sveriges Tvätteriförbund till regeringen framförde att tvätteribranschen borde omfattas av systemet med personalliggare eftersom det fanns en stor och besvärande konkurrens från oseriösa företag.²¹

Bestämmelserna om personalliggare innebär en skyldighet för den som bedriver tvätteriverksamhet att föra en personalliggare och i denna dokumentera nödvändiga identifikationsuppgifter för näringsidkaren och löpande dokumentera nödvändiga identifikationsuppgifter för de personer som är verksamma i näringsverksamheten.²² Med tvätteriverksamhet menas näringsverksamhet som avser rengöring av textilier eller därmed jämförbara material samt sådan utyrning, färgning, lagning eller ändring av textilier eller därmed jämförbara material som sker i samband med den näringsverksamheten.²³

Undantag från skyldigheten att föra personalliggare gäller för enskild näringsverksamhet där bara näringsidkaren, dennes make eller barn under 16 år är verksamma. Detsamma gäller för fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag där bara företagsledaren, dennes make eller barn under 16 år är verksamma.²⁴

²⁰ Propositionen *Personalliggare* i fler verksamheter (prop. 2017/18:82) s. 21.

²¹ Sveriges Tvätteriförbunds skrivelser till regeringen, dnr Fi2007/10077 och Fi2009/3789.

²² 39 kap. 11 § skatteförfarandelagen.

²³ 39 kap. 2 § skatteförfarandelagen.

²⁴ 39 kap. 11 § andra stycket skatteförfarandelagen.

Personalliggaren ska finnas tillgänglig för Skatteverket i verksamhetslokalen.²⁵ Med verksamhetslokal avses utrymmen som huvudsakligen används i verksamhet som medför eller kan antas medföra bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen eller som bedrivs av annan juridisk person än dödsbo. Med verksamhetslokal avses även markområden, transportmedel, förvaringsplatser och andra utrymmen som disponeras eller kan antas disponeras i verksamheten.²⁶

Skatteverket får besluta om kontrollbesök för att kontrollera att den som är eller kan antas vara skyldig att föra personalliggare fullgör sina eventuella skyldigheter. Kontrollbesök får bara genomföras i verksamhetslokalerna.²⁷

Om Skatteverket vid ett kontrollbesök finner att den som är skyldig att dokumentera identifikationsuppgifter i en personalliggare inte fullgör denna skyldighet eller inte håller personalliggaren tillgänglig i verksamhetslokalen ska en kontrollavgift tas ut.²⁸

6.5.2 Kassaregister

En särskild kontrollform utöver personalliggare som tvätteriverksamhet omfattas av är krav på kassaregister i 39 kap. skatteförfarandelagen. Den som i näringsverksamhet säljer varor eller tjänster mot kontant betalning eller mot betalning med kontokort ska använda kassaregister.²⁹

Med kassaregister avses kassaapparat, kassaterminal, kassasystem och liknande apparatur för försäljning av varor och tjänster mot kontant betalning eller mot betalning med kontokort.³⁰ All försäljning och annan löpande användning av ett kassaregister ska registreras i detsamma och vid varje försäljning ska ett av kassaregistret framställt kvitto tas fram och erbjudas kunden.³¹

Skatteverket utövar tillsyn över att den som är eller kan antas vara skyldig att använda kassaregister har kassaregister och att kassaregister som används i en verksamhet uppfyller föreskrivna krav.³²

²⁵ 39 kap. 12 § skatteförfarandelagen.

²⁶ 3 kap. 18 § skatteförfarandelagen.

²⁷ 42 kap. 8 § skatteförfarandelagen.

²⁸ 50 kap. 3 § skatteförfarandelagen.

²⁹ 39 kap. 4 § skatteförfarandelagen.

³⁰ 39 kap. 2 § skatteförfarandelagen.

³¹ 39 kap. 7 § skatteförfarandelagen.

³² 42 kap. 3 § skatteförfarandelagen.

Skatteverket får besluta om kontrollbesök för att kontrollera om den som är eller kan antas vara skyldig att använda kassaregister fullgör sina eventuella skyldigheter. Verket får vid sådant besök göra kundräkning, kontrollköp, kvittokontroll och kassainventering.³³

Om Skatteverket vid tillsyn eller kontrollbesök finner att den som är skyldig att använda kassaregister inte fullgör denna skyldighet eller inte har lämnat uppgift om de kassaregister som finns i verksamheten enligt vad som anges i lag³⁴ ska verket ta ut kontrollavgift.³⁵

6.6 Tidigare förslag om skattelättnad för tvätteritjänster

6.6.1 Tjänstebeskattningsutredningen

I september 1996 beslutade regeringen att tillkalla en särskild utredare för att analysera förutsättningarna för tjänstesektorns utveckling.³⁶ Utredningen, som antog namnet Tjänstebeskattningsutredningen, redovisade i mars 1997 uppdraget i betänkandet *Skatter, tjänster och sysselsättning*.³⁷

En del av utredningens uppdrag var att analysera motiv för och effekter av olika tänkbara regelförändringar som syftade till att främja utbud och efterfrågan på privat tillhandahållna tjänster och sysselsättningen inom den privata tjänstesektorn. Här föreslog utredningen bl.a. sänkt skatt på hushållsnära tjänster.

Ett av utredningens förslag var att tvätt av kläder, mattor m.m. vid tvättinrättning borde höra till det avgiftsfria området då sådant arbete är nära substitut till hemarbete. Tvättinrättningar som vänder sig till näringslivet, t.ex. hotell och restauranger, skulle inte omfattas av avgiftsfriheten. Inte heller sjukhustvättar skulle ingå i det avgiftsfria området. För att kunna skilja de olika verksamheterna från varandra föreslog utredningen att kemtvättar o.d. endast skulle omfattas av avgiftsfriheten, om verksamheten vände sig till enskilda konsumenter.

Regeringen gick inte vidare med utredningens förslag.

³³ 42 kap. 6 § skatteförfarandelagen.

³⁴ 7 kap. 3 och 4 §§ skatteförfarandelagen.

³⁵ 50 kap. 1 § skatteförfarandelagen.

³⁶ Dir. 1996:69.

³⁷ SOU 1997:17.

6.6.2 Finansdepartementets förslag

Finansdepartementet föreslog i oktober 2006 i promemorian *Skattelättnader för hushållstjänster*, som låg till grund för propositionen *Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.*,³⁸ att tvätt vid tvättinrättning skulle ingå i sådant arbete som omfattas av en skattereduktion. I detta ingick även kemtvätt.

Skatteverket avstyrkte dock förslaget om att tvätt vid tvättinrättning skulle omfattas. Verket menade att denna tvätt oftast avser sådan tvätt som inte kan utföras i hemmet. Vidare ansåg Konkurrensverket att tvätt vid tvättinrättning avviker från övriga tjänster som omfattades av förslaget och att de därför inte borde ingå. Tvätteriförbundet tillstyrkte emellertid förslaget och påpekade att mer tvätt skulle komma att tas om hand på ett miljömässigt riktigt sätt genom förslaget.

Regeringen ansåg, i likhet med vad Skatteverket och Konkurrensverket anfört, att skattereduktion inte skulle medges för kostnader för tvätt vid tvättinrättning. Detta mot bakgrund av att tvätt vid tvättinrättning, till skillnad från övrigt hushållsarbete som omfattas av skattereduktionen, inte utförs i nära anslutning till bostaden och att den tvätt som utförs vid tvättinrättningar huvudsakligen avser mattvätt, kemtvätt och annan tvätt som inte utförs i bostaden. Regeringen menade att det således inte var fråga om sådant arbete som hushållen utför själva och att det därför sannolikt inte nämnvärt skulle öka arbetsutbudet bland de som köper sådana tvätteritjänster.³⁹

³⁸ Prop. 2006/07:94.

³⁹ Prop. 2006/07:94 s. 42.

6.7 Utredningens överväganden och förslag

6.7.1 Vård av kläder och hemtextilier vid tvättinrättning

Utredningens förslag: Rutavdraget ska utvidgas med en tjänst som avser tvätt av kläder och hemtextilier vid tvättinrättning.

Rutavdraget ska, förutom tvättning, även omfatta torkning och annan efterbehandling samt mindre reparationer av kläder och hemtextilier.

Arbetet med tvätt, efterbehandling och mindre reparationer av kläder och hemtextilier ska utföras vid tvättinrättningen. Begreppet tvättinrättning definieras i lagtexten.

Utredningens bedömning: Kemtvätt och mattvätt bör inte inkluderas i rutavdragssystemet.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

En tvätteritjänst som sker utanför bostaden ska omfattas av rutavdrag

Enligt direktivet ska utredningen lämna förslag på hur tvättarbete, inklusive närliggande tjänster som t.ex. transporter av textilier, som sker utanför bostaden kan inkluderas i rutavdraget.

Tvätt och vård av kläder och hemtextilier är en hushållssyssla som tar mycket tid och som till övervägande del utförs av kvinnor i den obeskattade hemmasektorn. Som redovisas i tabell 4.10 lägger kvinnor i genomsnitt ned 1 timme och 37 minuter på tvättning och strykning per vecka. Motsvarande siffra för män är 31 minuter. Uppräknat till år motsvarar det för kvinnor cirka 84 timmar och för män cirka 27 timmar. Utifrån antagandet att en timmes köpt tjänst motsvarar cirka 2,1 timmar hemarbete (företagen utför tjänsterna mer effektivt) och om hela individens tvättande skulle köpas in, skulle antalet inköpta ruttimmar uppgå till cirka 40 för den genomsnittliga kvinnan och 13 för den genomsnittliga mannen. Man bör därför, enligt utredningens bedömning, kunna förvänta sig positiva arbetsutbudseffekter för den genomsnittliga kvinnan, om rutavdrag för tvätteritjänster utanför bostaden införs. Särskilt mot bakgrund av att rutavdraget för kläd- och textilvård i hemmet totalt sett utnyttjas i

synnerligen begränsad omfattning, endast 0,1 procent av andelen ruttimmar totalt 2017 (se tabell 4.8).

Som vidare redovisas i avsnitt 6.2 är tvätteribranschen en bransch med goda förutsättningar att erbjuda människor inträde på arbetsmarknaden. Kraven på kunskaper i svenska är ofta låga. Utbildningsnivån är lägre än i privat sektor i stort och 35 procent har som högst förgymnasial utbildning jämfört med 12 procent för den privata sektorn i stort (se avsnitt 13.3.1). Typiskt sett behövs inte någon särskild utbildning eller kompetens för arbete vid tvättinrättning.

Att inkludera en tvätteritjänst i rutavdragssystemet skulle således kunna leda till att fler arbetstillfällen tillkommer personer med svag anknytning till arbetsmarknaden, vilket bedöms öka sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet.

Mot den bakgrunden, och i enlighet med direktivet, föreslår utredningen att rutavdraget utökas med en tvätteritjänst, dvs. en tjänst i form av tvätt av kläder och hemtextilier, som utförs utanför bostaden. Var tjänsten ska utföras, hur den bör avgränsas och vilka arbeten som bör respektive inte bör omfattas av rutavdrag behandlas närmare nedan.

En konsekvens av att införa denna tjänst i rutavdraget är, såsom Skatteverket framför i sitt särskilda yttrande, att sambandet försvagas mellan den som medges skattereduktionen och den som köper tjänsten. Den vars tvätt som tvättas behöver inte vara samma person som betalar för den utförda tjänsten och därmed medges skattereduktion, vilket kan öppna för ett visst missbruk av rutavdraget. Om det sker i större omfattning bör dock detta upptäckas av Skatteverket. Med tanke på att utredningen föreslår att taket för rutavdraget höjs till 75 000 kronor per person och beskattningsår (se avsnitt 10.3) och att det stora flertalet av befolkningen har skatt att reducera och således möjlighet att få rutavdrag, antas detta inte bli ett särskilt stort problem.

En tvätteritjänst utanför bostaden är, liksom en del andra rutarbeten, något som äldre kan erbjudas inom ramen för hemtjänstens serviceinsatser och som ges med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. Utredningen vill understryka att rutavdraget för den nu föreslagna tvätteritjänsten inte ska påverka kommunernas åtaganden och erbjudanden enligt nämnda lagar. Utredningen avser att återkomma till äldres användning av rutavdraget och hur det samspelar med offentligfinansierade

insatser och tjänster som kommunerna utför i slutbetänkandet, som ska redovisas senast den 1 september 2020.

För rätt till rutavdrag ska arbetet utföras vid en tvättinrättning

Frågan är då om rätten till rutavdrag bör begränsas till att arbetet ska utföras vid en tvättinrättning eller om rutavdrag kan medges även när tvätteriet använder en underentreprenör som utför arbete i egen lokal som inte är en tvättinrättning, t.ex. en skräddare som utför mindre reparationer på uppdrag av tvätteriet i egna lokaler som inte är en tvättinrättning.

Mot en begränsning kan anföras att ett flertal tvättinrättningar är relativt små och helt enkelt inte har plats att utföra samtliga arbeten som kunder efterfrågar. Det finns i sådant fall ett behov av att kunna lägga ut arbeten som skrädderier eller strykning på underentreprenörer som inte alltid bedriver tvätteriverksamhet. Att tillåta att arbete utförs på annat ställe än vid tvättinrättning skulle dock kunna medföra att tvätt m.m. sker under mindre ordnade former, som t.ex. i garage eller privat tvättstuga.

Tanken med den nya tvätteritjänsten är vidare att skapa nya arbetstillfällen inom tvätteribranschen för personer med svag anknytning till arbetsmarknaden. Om rutavdraget kopplas till tvätteritjänster, inklusive närliggande arbeten, som faktiskt utförs vid tvättinrättning öppnas utvecklingsmöjligheter för de tvätterier som önskar expandera och nyanställa.

Utredningen är mot den bakgrunden inte beredd att utvidga rutavdraget till att omfatta arbete som utförs hos en annan verksamhetsutövare än ett tvätteri.

Sammanfattningsvis anser utredningen att arbetet ska utföras vid en tvättinrättning för att det ska ge rätt till rutavdrag.

Begreppet tvättinrättning bör definieras i lagtexten

Med hänsyn till att arbetet ska utföras vid en tvättinrättning för att ge rätt till rutavdrag, blir begreppet tvättinrättning i sammanhanget ett centralt begrepp. Utredningen har därför kommit fram till att begreppet bör definieras i lagtexten. Enligt de riktlinjer och vägledande principer

som riksdagen antagit för skattepolitikens utformning ska skatte-regler vara generella och tydliga, utan komplicerade gränsdragningar (se vidare avsnitt 2.1.2).

Som beskrivs i avsnitt 6.5.1 omfattas tvätteriverksamhet av krav på att föra personalliggare som regleras i skatteförfarandelagen. Där definieras tvätteriverksamhet som näringsverksamhet som avser rengöring av textilier eller därmed jämförbara material samt sådan uthyrning, färgning, lagning eller ändring av textilier eller därmed jämförbara material som sker i samband med den näringsverksamheten.⁴⁰

Vidare definieras verksamhetslokal i skatteförfarandelagen. Med verksamhetslokal avses utrymmen som huvudsakligen används i verksamhet som medför eller kan antas medföra bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen eller som bedrivs av annan juridisk person än dödsbo. Med verksamhetslokal avses även markområden, transport-medel, förvaringsplatser och andra utrymmen som disponeras eller kan antas disponeras i verksamheten.⁴¹

För att undvika komplicerade gränsdragningar bör enligt utredningens mening definitionen av tvätteriverksamhet i rutavdragssystemet så långt möjligt knyta an till de definitioner som redan är kända och tillämpas av såväl tvätterierna som Skatteverket. Det är dock inte lämpligt att föra in samma definitioner i rutavdragssystemet eftersom de är aningen för omfattande, särskilt begreppet verksamhetslokaler. En viss kombination av de två definitionerna kan dock bli ändamålsenlig. Utredningen föreslår därmed att med tvättinrättning avses lokaler som används för sådan tvätteriverksamhet som avses i 39 kap. 2 § skatteförfarandelagen inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Till tvättinrättning räknas även andra lokaler som huvudsakligen används i verksamheten.

Definitionen innebär att arbete som utförs i tvätteriets huvudlokaler omfattas av rutavdrag men även arbete som utförs i butiker som huvudsakligen används i tvätteriets verksamhet, t.ex. kallbutiker som endast tar emot och lämnar ut tvättgods för vidarebefordran till tvätteriet. Med huvudsaklig andel avses cirka 75 procent.⁴²

⁴⁰ 39 kap. 2 § skatteförfarandelagen.

⁴¹ 3 kap. 18 § skatteförfarandelagen.

⁴² Av författningskommentarerna till den numera upphävda branschkontrollagen framgår att med huvudsaklig del avses cirka 75 procent (prop. 2005/06:169 s. 125). Även enligt förarbetena till inkomstskattelagen avses med huvudsaklig del cirka 75 procent (prop. 1999/2000:2 del 1 s. 498 f.).

Däremot omfattas inte tvättombud, dvs. olika företag som samarbetar med tvätterier såsom skraddare, livsmedelsbutik, skivaffär eller en heminredningsaffär, av definitionen. Dessa företag bedriver nämligen inte tvätteriverksamhet. För det fall tvätterier vill använda sig av tvättombud och ändå möjliggöra för kunder att få rutavdrag vid tvätt av kläder och hemtextilier kräver detta att tvätteriet fakturerar kunden direkt. Tvättombudet kan således inte, som ofta görs i dag, ta betalt av kunden för att sedan betala tvätteriet för tvättkostnaden med avdrag för ombudets provision. Det innebär att transaktionsflödena mellan tvätterier och tvättombud behöver ställas om för det fall kunder ska kunna få rutavdrag för tvättgods som distribueras genom ett tvättombud.

Alternativt kan tvätteriet anmäla till Skatteverket vilket ombud eller annan behörig företrädare som får underteckna en begäran om utbetalning av ersättning för utfört rutarbete med en e-legitimation för utförarens räkning. Ett sådant ombud får också ta emot betalning för den utförda tjänsten.

Vattentvätt ska omfattas av rutavdrag

Vilken form av tvätt – vattentvätt, kemtvätt och mattvätt – bör då omfattas av rutavdrag?⁴³ Här har utredningen att förhålla sig till direktiven som anger att utredningen så långt som möjligt ska utforma förslag som bidrar till ökad efterfrågan på tjänster, att det inte uppstår s.k. dödviktseffekter och undanträngning av befintliga tjänster och att det så långt som möjligt bidrar till att köparna ökar sitt arbetsutbud.

En förutsättning för rutavdrag för den nya tvätteritjänsten är att det arbete som ska omfattas också kan utföras av hushållet självt. Den tvätt som för närvarande omfattas av rutavdrag är huvudsakligen tvätt i vanliga tvättmaskiner, dvs. vattentvätt. Det är således naturligt att också sådan tvätt av kläder och hemtextilier som utförs vid en tvättinrättning ska omfattas av rutavdrag. Enkelt uttryckt bör den tvätt som man stoppar in i tvättmaskinen hemma omfattas av rutavdrag även när tvätten utförs vid tvättinrättning. Exempelvis kan

⁴³ Tvättformerna beskrivs i avsnitt 6.3.

tvätt av en avtagbar klädsel för en soffa eller fåtölj ses som ett rutarbete under förutsättning att det är fråga om vanlig vattentvätt. Däremot ger rengöring av möbler med specialmaskin inte rutavdrag.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att tjänsten ska omfatta vattentvätt. Tvätt av kläder och textilier som ingår i en näringsverksamhet omfattas däremot inte.

Kemtvätt och mattvätt ska inte ingå i tvätteritjänsten

I förarbetena som behandlade ändringen av städtjänsten då den kom att omfatta endast enklare städarbete eller annat rengöringsarbete uttalas att som enklare arbete anses inte städning och annan rengöring som utförs med städutrustning eller annan kringutrustning som är mer avancerad och som inte är vanligt förekommande i en genomsnittlig bostad. Där anges vidare att kraven på arbetet således tar sikte dels på kärnan för hushållsarbete i allmänhet, dels på utrustningsnivån i genomsnittliga bostäder.

Exempel på moment som inte kan anses utgöra enklare städ- eller rengöringsarbete är enligt förarbetena grovstädning med mer avancerad utrustning, sanering av t.ex. klotter och rengöring av inomhuspool. Som exempel på mer avancerad utrustning anges större ångtvättmaskin.⁴⁴

När det gäller kemtvätt framgår av avsnitt 6.3.2 att kemtvätt är ett sätt att rengöra kläder och textilier som förutsätter en särskild kemtvättmaskin. I stället för vatten som ämne för att föra bort smutsen används organiska lösningsmedel såsom perkloretylen eller olika former av kolväte.

Kemtvätt motsvarar inte något normalt förekommande hushållsarbete i bostaden eftersom det kräver avancerad utrustning. Ett rutavdrag för kemtvätt skulle i stor utsträckning innebära en subvention av en tjänst som ändå skulle ha utförts utan subvention och således ha betydande dödviktseffekter. Rutavdrag för kemtvätt kan därför inte heller antas öka hushållens arbetsutbud eller sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet.

Tvätt av mattor bör inte heller omfattas av rutavdraget, eftersom sådan tvätt normalt inte kan utföras av hushållet självt i bostaden. Detta utesluter dock inte all tvätt av mattor vid tvättinrättning från

⁴⁴ *Budgetpropositionen för 2016* (prop. 2015/16:1) s. 188 f.

rutavdrag. Tvätt av mindre mattor, t.ex. trasmattor, som inte kräver rymliga och avancerade maskiner, dvs. som kan tvättas i en vanlig tvättmaskin, bör omfattas av rutavdrag.

Sammantaget anser utredningen att kemtvätt och tvätt av mattor som utförs i en särskild matttvättmaskin inte bör inkluderas i rutavdragssystemet.

Det är dock värt att notera att behovet av kemtvätt troligen kommer att minska och på sikt kanske till och med upphöra på grund av förändrade materialsammansättningar i kläder. Tvätt i klorerade organiska lösningsmedel avvecklas successivt och ersätts med mer miljövänlig teknik som vattenkemtvätt (med vattenreningsutrustning), koldioxidtvättar och kolvätetvättar under en övergångsperiod tills dess att all tvätt kan ske i vattentvätt med miljöanpassade kemikalier.⁴⁵

Efterbehandling i form av torkning, strykning, mangling, press m.m. ska omfattas av rutavdrag

Minsta tvätтарbetet som är praktiskt möjligt att leverera från ett konsumenttvätteri är centrifugerad tvätt. Tvättgodset levereras vid detta utförande i fuktigt tillstånd. Nästa steg i utförande är torkat, varvid plaggen levereras torra men utan någon som helst tillslätning. Slätar tvätteriet efter torkningen även ut plaggen för hand och viker dem i nödvändigt transportformat, blir leveransutförandet torkat och vikt. Tvättgodset kan också tillslätas genom mangling och därefter vikas. Plagg, som behandlas i strykpressar, pressas och vikes. Givetvis kan tillslätning ske även med strykjärn eller genom ångpress.

Dessa behandlingar har, enligt utredningens uppfattning, sådant nära samband med vardagslivet och med den kläd- och textilvård som utförs i hemmet att de också bör inkluderas i tvätteritjänsten. Mot bakgrund av den utveckling som kan ske inom tvätteribranschen är det dock inte möjligt att ge en uttömmande lista över vilka behandlingsformer som ska omfattas av rutavdrag. Den närmare gränsdragningen bör därför ske i rättstillämpningen.

⁴⁵ Stockholm stad, Miljöförvaltningen, *Vägledning för tvätterier*, utgåva 03 2012.03.

Mindre reparationer av kläder och hemtextilier ska omfattas av rutavdrag

Enligt dagens bestämmelse om rutavdrag för kläd- och textilvård som utförs i bostaden ingår inte endast arbete med tvätt och strykning utan även lagning, uppläggning och skoputs innefattas.⁴⁶ Den ovan föreslagna tvätteritjänsten vid tvättinrättning bör enligt utredningens mening, så långt det är lämpligt, spegla den befintliga bestämmelsen om kläd- och textilvård i bostaden.

När det först gäller mindre reparationer av kläder och hemtextilier tillhandahåller redan i dag många av tvätterierna sådana arbeten. Att reparera och återanvända produkterna är ofta bättre ur miljösynpunkt än att slänga, återvinna och köpa nytt, vilket också klargörs i EU:s avfallshierarki, som redogörs för i avsnitt 8.2, där minimering av mängden avfall och återanvändning prioriteras framför återvinning, energiutvinning och deponering.⁴⁷ EU-kommissionen har också i ett meddelande om cirkulär ekonomi⁴⁸ framhållit att medlemsstaterna har en viktig roll i att uppmuntra till återanvändning och reparation. Vidare framgår det av de riktlinjerna för skattepolitiken att skattepolitiken bl.a. ska bidra till att kostnadseffektivt styra mot mål som minskad miljöbelastning i Sverige och världen.⁴⁹ Skattepolitiken kan skapa drivkrafter som påverkar beteenden, t.ex. genom att styra konsumtion, resursanvändning och investeringar i en mer hållbar riktning.

Det framstår således som värdefullt att få fler att laga eller ändra redan tillverkade varor i stället för att köpa nytt. Ett mer effektivt och hållbart användande av redan tillverkade varor bedöms öka efterfrågan på reparationer, vilket även kan leda till ökad sysselsättning. Att mindre reparationer av kläder och hemtextilier som utförs vid tvättinrättning bör omfattas av rutavdrag i syfte att främja ett varaktigt användande av redan tillverkade varor, ligger i linje med utredningens förslag om att en tjänst i form av transport av bohag och annat lösöre från bostaden till försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning ska inkluderas i rutavdragssystemet.

⁴⁶ Prop. 2006/07:94 s. 41 och 59.

⁴⁷ Artikel 4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv.

⁴⁸ KOM (2015) 614/2.

⁴⁹ Prop. 2014/15:100, avsnitt 5.5, bet. 2014/15:FiU20, rskr. 2014/15:254.

Vad som avses med mindre reparationer behandlas närmare i författningsskommentaren (kapitel 14).

Utredningen föreslår mot denna bakgrund att mindre reparationer av kläder och hemtextilier som utförs vid tvättinrättning ska ingå i den nya tvätteritjänsten. Den föreslagna tvätteritjänsten bör omfatta samma arbetsmoment som när klädvården utförs i bostaden.⁵⁰

6.7.2 Hämtning och lämning av tvättgods

Utredningens förslag: Hämtning och lämning av tvättgods till och från en tvättinrättning ska omfattas av rutavdrag, när transporten utgör en del av den föreslagna tvätteritjänsten.

Skälen för utredningens förslag

Hämtning och lämning av kläder och hemtextilier (tvättgods) ska omfattas av rutavdrag

När man tvättar i bostaden behövs i regel inte några särskilda transporter av tvättgods. Antingen finns tvättmöjligheter i bostaden eller i direkt anslutning till bostaden. Det förekommer också att hushållen lämnar och hämtar sitt tvättgods vid en tvättinrättning. Att lämna tvätt vid en tvättinrättning kräver vanligtvis att den enskilde själv transporterar sitt tvättgods till inrättningen. Man besöker t.ex. ett tvätteri, en inlämningsbutik eller ett tvättombud.

I städer har man ofta, men inte alltid, möjlighet att välja ett tvättombud eller inlämningsbutik som ligger nära antingen arbetsplatsen eller bostaden. Om man har tillgång till bil är det också möjligt att själv transportera större mängder tvättgods. Förutsättningen för detta är dock att det finns parkeringsplatser i nära anslutning till tvätteriet, inlämningsbutiken eller tvättombudet. Om detta inte finns, särskilt om man har större mängder tvättgods eller när man bor mer avlägset från inlämningsstället, skulle det underlätta att få tvätten hämtad och hemtransporterad.

⁵⁰ Se prop. 2006/07:94 s. 41 och 59.

En möjlighet att köpa tjänster i detta avseende skulle vidare underlätta för vissa hushåll när det gäller att få vardagspusslet att gå ihop och kan på marginalen öka antalet arbetade timmar för köparna av tjänsten. Detta gäller särskilt för kvinnor som i dag ägnar mer tid än män till tvättning och strykning.

Hämtning och lämning av tvättgods till och från tvättinrättning bör därför omfattas av rutavdrag, när transporten utgör en del av den föreslagna tvätteritjänsten. Rutavdraget bör inte endast omfatta transport till och från bostaden utan också hämtning och lämning vid s.k. depåservice på enskildas arbetsplatser, under förutsättning att den enskilde själv bekostar tjänsten eller att den utgör en löneförmån.

En utvidgning av rutavdraget till att omfatta transport av tvättgods kan enligt utredningens mening antas leda till ökad efterfrågan på sådana tjänster, vilka i viss mån kan utföras av personer med svag anknytning till arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att hämtning och lämning av tvättgods vid bostaden eller annan plats, t.ex. arbetsplatsen, för transport till och från tvättinrättningen ska inkluderas i rutavdraget.

Tvättinrättningen ska ansvara för hämtning och lämning av tvättgods

Frågan som då uppkommer är hur transporten av tvättgodset till och från tvättinrättningen ska behandlas inom rutavdraget. Ska den rutavdragsberättigade tvätteritjänsten inkludera transport förutsatt att det är en del i ett paketpris eller ska det vara möjligt att få rutavdrag dels för själva tvättningen utförd av ett företag, dels för transporten utförd av ett annat företag?

På marknaden finns i dag ett antal tvätterier som erbjuder privatpersoner hämtning och lämning av tvätt vid bostaden eller vid arbetsplatsen. Bokning av transport kan ske genom mejl eller telefon. Många tvätterier erbjuder även bokningssystem genom en applikation (app) i mobiltelefonen eller internet. I ett sådant system lägger kunden själv in sin bokning av önskad tjänst. Tvättgodset hämtas därefter vid bostaden och returneras efter tvätt. Till sådana tjänster kopplas ibland även diverse extratjänster som lagning, extra snabba leveranser och prenumeration.

När det gäller transport av tvättgods finns det enligt en rapport från Sveriges Tvätteriförbund (2018) *Tvätt- och textilservicebranschens samhällsvärden – I dag och i morgon* många affärsmodeller att arbeta efter. Man kan enligt rapporten kategorisera dessa utifrån vem som står bakom modellen: 1. tvättföretaget eller 2. ett företag som inte själv äger eller driver tvätterier.

Vissa tvätterier väljer att ha kontroll över hela tvättprocessen från början till slut. Dessa sköter alltså själva distributionen av tvättgods. För de som redan i dag befinner sig i branschen är digitala lösningar, enligt rapporten, ett sätt att nå ut till nya målgrupper och öka servicen till kunderna. Fördelen med denna modell är just att tvätterierna är med i hela processen, de utför transporter i egna bilar som är specialinredda med boxar och ställningar anpassade till tvättgods. Nackdelen med modellen är enligt rapporten att den kräver stora investeringar av tvätterierna för att de ska kunna växa.

Det finns vidare modeller där företaget som erbjuder såväl tvätt som transport, varken driver tvätterier eller transportverksamhet. Det handlar då om it-plattformar som kopplar ihop tvätterier med nya kunder. Fördelen med detta är att verksamheten kan växa snabbt genom att knyta till sig samarbeten med lokala tvätterier och med transportörer. Nackdelen är att det finns mindre kontroll över processen. Det kan också vara svårt för kunden att få tag i någon som arbetar med själva förmedlingen av tjänsten och ibland framgår det inte var själva tvätten utförs.

Rutavdraget bör vara neutralt vad gäller hur tvätteriet väljer att organisera transporten av tvättgodset mellan ett upphämningsställe och tvättinrättningen. Det kan ske genom egna bilar och egna anställda eller genom fristående transportörer. Däremot bör rutavdrag inte medges för transporten i sig utan transporten ska utgöra en del av tvätteritjänsten och köparens betalning för tjänsten ska i sin helhet ske till tvättinrättningen, eller i sin helhet fås som löneförmån, för att transporten ska berättiga till rutavdrag. Om rutavdrag skulle ges särskilt för transporten utan att den ingår i tvätteritjänsten skulle gränsen mot andra varutransporter till hushållet i praktiken bli nästan omöjlig att upprätthålla.

6.7.3 Underlaget för rutavdraget – en schablonberäknad arbetskostnad

Utredningens förslag: Arbetskostnaden för tvätteritjänsten ska beräknas enligt schablon. Arbetskostnaden ska beräknas till 50 procent av det debiterade beloppet (inklusive mervärdesskatt) för den utförda tvätteritjänsten i sin helhet, inklusive hämtning och lämning av tvättgodis för transport till och från tvättinrättning.

Skälen för utredningens förslag

Bakgrund

Rätten till rutavdrag knyts i dag till den del av priset som utgörs av faktiska arbetskostnader, inklusive mervärdesskatt. Varken kostnader för material, maskiner eller restid ska ingå i underlaget för skatte-reduktion.⁵¹ För arbeten som i princip enbart omfattar arbetskostnad, exempelvis hushållsstädning och fönsterputsning, har timpriset stor betydelse i konkurrensen om kunderna. Det medför att timpriset som regel motsvarar det pris som en kund normalt är beredd att betala för det aktuella arbetet.

För arbete där priset även inkluderar material och kostnader för dyra maskiner eller fordon är det betydligt svårare att fastställa hur stor del av priset som avser arbetskostnad. Hur arbetskostnaden ska beräknas eller hur de totala kostnaderna ska fördelas mellan arbetskostnader och andra kostnader har inte reglerats. I samband med en översyn av bestämmelserna har lagstiftaren uttryckligen avvisat tanken på att införa en sådan reglering.⁵²

Arbetskostnaden för tvätteritjänsten ska beräknas schablonmässigt

När det gäller tvätt vid tvättinrättning bör det närmare undersökas hur arbetskostnaden ska kunna fastställas så att inte rutavdraget i för stor utsträckning används för att täcka kostnader för bl.a. tvättmaskiner och lokaler.

⁵¹ 67 kap. 18 § andra stycket inkomstskattelagen.

⁵² Propositionen *Förbättringar av husavdragets fakturamodell* (prop. 2014/15:10) s. 24 f.

Utredningen har övervägt två metoder som kan användas för att bestämma arbetskostnaden för tjänster som säljs till ”paketpris”, dvs. innehåller både kostnad för arbete och andra kostnader som t.ex. kostnad för tvättmaskiner, lokaler, fordon och drivmedel.

Den första metoden är den som gäller i dag med arbetskostnaden som underlag. Fördelen med konstruktionen är att den ger en tydlig styrning mot arbetskostnaden. Metoden är lämplig för arbetsintensiva tjänster som använder sig av rörligt pris kopplat till arbetsinsatsen, exempelvis städning av en bostad. Till metodens nackdelar hör att den kan vara svår att tillämpa i praktiken. Detta gäller särskilt för tjänster där priset ska täcka en rad olika kostnader och där fast pris tillämpas. Den har visat sig vara svår att använda för flytttjänsten,⁵³ som innefattar transport, där priset inte bara ska täcka arbetskostnader utan även investeringar i t.ex. fordon, service och administration.

Utredningen bedömer att metoden skulle vara svår att använda för tvätteritjänster med närliggande transporttjänster där priset, förutom arbetskostnader, ska täcka kostnader för bl.a. tvättmaskiner, torktumlare, mangel, torkskåp, fordon, drivmedel, service och administration. Det är svårt att veta hur stora arbetskostnaderna är för arbetena som utförs manuellt med tvättgodset.

Systemet ska vidare vara lätt att administrera för utförarna. Att upprätta ett system och rutiner för att hantera rutavdraget vid tvättinrättningarna kommer med dagens teknik och utvecklade it-program troligen inte möta några större hinder. När det gäller kostnaden för hämtning och lämning av tvätt kan det emellertid, särskilt i städer, bli fråga om många, korta transportsträckor och inte så höga belopp, vilket kan bli administrativt krångligt för utförarna att hantera. Till detta kommer att många tvätterier planlägger rutter för uppsamling av tvätt från ett antal hushåll, vilket komplicerar uträkningen av hur stor del av arbetskostnaden som är hänförlig till respektive kund. Även för Skatteverket skulle det bli administrativt svårhanterligt.

Sammantaget anser utredningen att den metod som gäller i dag med arbetskostnaden som underlag för rutavdraget inte är lämplig att använda när det gäller skattereduktion för tvätteritjänsten.

Den andra metoden som utredningen övervägt går ut på att använda en schablon för att beräkna arbetskostnaden. I korthet innebär den att arbetskostnaden schablonmässigt antas stå för en

⁵³ 67 kap. 13 § 7 inkomstskattelagen.

viss andel av priset för tjänsten i sin helhet, oavsett hur det ser ut i verkligheten. Den övriga delen antas då avse kostnaden för tvättutrustning, lokaler, fordon, service, administration etc.

En schablon gör det enligt utredningens mening lättare att göra rätt och svårare att göra fel. Däremot har metoden en mindre precis styrning mot arbetskostnaden.

Det har till utredningen framförts att det kan bli problematiskt att arbeta med schabloner om det i priset ingår flera olika rutarbeten där en del av arbetena ska räknas enligt schablon medan andra ska räknas ut utan schablon. Detta problem undviker man dock genom att det pris som schablonen ska beräknas utifrån, omfattar samtliga rutarbeten som utförts vid tvättinrättningen, inklusive hämtning och lämning av tvättgods. Utredningen föreslår inte att något arbete som utförs vid tvättinrättning ska beräknas utifrån arbetskostnaden enligt dagens regler. Givetvis måste tjänsten som beräknas enligt schablon redovisas särskilt av utföraren i begäran om utbetalning.

Sammantaget anser utredningen att metoden med en schablon för att beräkna arbetskostnaderna är att föredra. Den främsta fördelen är att den är lätt att tillämpa och förstå, för såväl köparna som utförarna och Skatteverket. Den största nackdelen är att den inte styr så precist mot arbetskostnaden och därmed riskerar att inte fullt ut ge de positiva sysselsättningseffekter som annars skulle kunna förväntas. Schablonen kommer vidare att överkompensera de företag som har lönekostnader under schablonen och underkompensera de företag som har lönekostnader över schablonen.

Schablonen för arbetskostnadens andel av priset

Enligt statistik från Företagens ekonomi från Statistiska centralbyrån (SCB) är arbetskostnadens andel av de totala rörelsekostnaderna för näringsgrenen konsumenttvätt⁵⁴ i genomsnitt 45 procent för åren 2007–2017.⁵⁵ I näringsgrenen ingår förutom de arbeten som föreslås ingå i rutavdraget, även kemtvätt och mattvätt. Det finns ingen statistik över arbetskostnadens andel för de olika tvättformerna. Det är möjligt att arbetskostnadens andel är lägre för

⁵⁴ SNI 2007 96.012.

⁵⁵ I arbetskostnad inkluderas lönekostnader och övriga personalkostnader. Åren 2007–2017 utgör alla tillgängliga år på SCB:s hemsida.

kemtvätt och mattvätt än för de arbeten som föreslås ingå i rutavdraget, på grund av hög maskinkostnad. Detta talar för en något högre schablon än 45 procents arbetskostnadsandel.⁵⁶

Det är emellertid viktigt att schablonen är enkel och lätt att tillämpa. Därför föreslår utredningen att arbetskostnadens andel av priset för tvätt, efterbehandling samt hämtning och lämning av tvättgods beräknas till 50 procent av den totala kostnaden. Eftersom rutavdraget enligt gällande bestämmelser medges med 50 procent av arbetskostnaden, blir därmed den totala prissänkningen 25 procent av slutpriset.

I detta sammanhang kan noteras att rutavdraget per tvätt i många fall kommer att bli relativt lågt. Om ett tvätteri t.ex. tar 200 kronor för tvätt, torkning och efterbehandling av fem skjortor, då blir rutavdraget för kunden 50 kronor. Detta innebära att administrationen för en tvätt kan överstiga nyttan för tvätteriet att erbjuda tvätteritjänsten med rutavdrag. Som nämnts i avsnitt 6.3.1 sker emellertid redan i dag en relativt omfattande administration avseende kunder. Även om den tillkommande administrationen kan utgöra ett problem vid framför allt mindre köp bedöms den dock generellt sett inte vara så betungande för tvätteribranschen att den ovan diskuterade schablonen på 50 procent inte bör införas. Den administrativa bördan för tvätterier beskrivs närmare i avsnitt 13.6.

Vidare kommer sannolikt antalet ärenden hos Skatteverket avseende små belopp att öka till följd av tvätteritjänsten. Detta kommer troligen, i vart fall inledningsvis, att tynga administrationen hos verket och kräva vissa resurser. När väl rutiner och system är på plats antas emellertid tvätteritjänsten bli administrativt enkel att tillämpa för Skatteverket i och med att arbetskostnaden för tvätteritjänsten ska beräknas enligt schablon.

⁵⁶ Sveriges Tvätteriförbund har per mail den 12 december 2019 presenterat exempel på företag inom tvätteribranschen som de senaste fem åren haft ett snitt på 60 procent i personalkostnader i förhållande till rörelseintäkterna. Förbundet uppger att det för arbetskostnadens andel är avgörande vilken inriktning företaget har och hur mycket tjänster man köper av annat tvätteri. De beräkningar som förbundet gjort för arbetskostnadsandelen i tvätteribranschen baseras på officiell statistik och är helt i linje med utredningens beräkningar och ligger på knappt 50 procent.

6.7.4 Följdändringar och lagtekniska lösningar

Utredningen ser inget behov av att i övrigt föreslå några särskilda bestämmelser för den nya tvätteritjänsten. Det innebär att samma bestämmelser om vilka som kan få rutavdrag, hur en begäran om rutavdrag ska göras, villkor samt subventionsgraden för rutavdraget kommer att gälla för tvätteritjänsten som för övriga ruttjänster.

När det gäller taket för rut- och rotavdragen gäller enligt nuvarande bestämmelser att avdrag får tillgodoräknas med maximalt 50 000 kronor per person och beskattningsår. Utredningen föreslår emellertid i kapitel 10 att taket för rutavdraget ska höjas från 50 000 kronor till 75 000 kronor per person och beskattningsår samt att rotavdraget får uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår. Se närmare om utredningens förslag i denna del i avsnitt 10.3.

Förslagets konsekvenser

När det gäller förslagets offentligfinansiella kostnader och konsekvenser för enskilda, företag, sysselsättning, svartarbete, m.m. redovisar utredningen sina bedömningar i kapitel 13.

Den lagtekniska lösningen

Utvidgningen av rutavdraget med en tjänst som avser tvätt av kläder och hemtextilier vid en tvättinrättning samt hämtning och lämning av tvätt bör lagtekniskt infogas som en ny punkt i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen (1999:1229).

I lagtexten bör definieras vad som avses med tvättinrättning.

Utredningen föreslår att arbetskostnaden ska beräknas enligt schablon. Det bör regleras i lag. Bestämmelsen om schablonen för beräkning av arbetskostnaden bör, tillsammans med nuvarande bestämmelse om utgifter för hushållsarbete, samlas i en ny bestämmelse.

I och med att arbetskostnaden för tvätteritjänsten, inklusive hämtning och lämning av tvättgod, ska beräknas enligt schablon ska kravet på redovisning av antalet arbetade timmar i 9 § 4 lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete slopas för utförare av sådan tjänst.

Lagförslag

Förslaget föranleder en ny bestämmelse i 67 kap., 11 a §, och en ändring i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen samt i 9 § 4 lagen om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete.

7 Möblering

7.1 Inledning

Rutavdraget har sedan det infördes den 1 juli 2007 i omgångar utökats med nya tjänster. Utredningens uppdrag är att utreda och föreslå hur rutavdraget kan utökas med fler tjänster i form av tvättarbete som utförs utanför bostaden, ommöblerings- och bortforslingstjänster samt trygghetstjänster. I detta kapitel lämnas ett förslag om hur rutavdraget kan utökas med en tjänst som avser ommöblering, eller som nedan framgår, möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre inom en bostad.

7.2 Bakgrund

Rutavdraget omfattar i dag flytt av bohag och annat lösöre mellan bostäder samt till och från magasinering i samband med flytt mellan bostäder.¹ Det innebär att man kan få rutavdrag för flytt av hela eller enstaka delar av bohaget som sker *mellan bostäder* som ligger i olika byggnader eller i samma byggnad. Även flytt av bohag och annat lösöre till och från magasinering i samband med flytt av egendom mellan bostäder är rutavdragsberättigande.

Enligt Skatteverket ges rutavdrag också för flytt av bohag i samband med s.k. homestyling eller homestaging av bostaden inför försäljning av denna. Ett annat uttryck för detta är *hemstajla*.² Utredningen använder det uttrycket i det följande.

Flytt av bohag *inom samma bostad*, t.ex. mellan olika våningar eller rum, omfattas dock inte av rutavdraget i den del som avser

¹ 67 kap. 13 § 7 inkomstskattelagen (1999:1229).

² Svenska Akademiens ordlista (2015).

flyttjänster.³ När det emellertid gäller den del av rutavdraget som avser städarbete⁴ inkluderas ommöblering som ingår som ett led i städningen.⁵ I övrigt omfattar rutavdraget inte förflyttningar av bo-hag och annat lösöre inom en bostad.

Den ovan beskrivna avgränsningen av rutavdraget för städtjänster har visat sig medföra viss gränsdragningsproblematik. Enligt Skatteverket förekommer det att utförare känner osäkerhet kring i vilken omfattning möbler kan flyttas i en bostad som ett led i städningen utan att det ska ses som ommöblering och därmed inte vara rutavdragsberättigande. Gränsdragningen innebär att utförarna måste dela upp sina tjänster i sådant som omfattas av rutavdrag och sådant som inte gör det. Det innebär en risk för att de tjänster som utförs, i större utsträckning än vad som annars skulle vara fallet, klassificeras som sådana tjänster som omfattas av rutavdraget.

Någon diskussion om varför möblering och ommöblering inom en och samma bostad inte omfattas av rutavdrag har utredningen inte funnit i förarbetena. I förarbetena inför införandet att rutavdraget den 1 januari 2007⁶ nämns överhuvudtaget inte något om möblering eller dylikt som ett tänkbart rutarbete och i förarbetena som låg till grund för införandet av flyttjänster mellan bostäder berörs inte frågan.⁷

³ Se Skatteverkets lista *Ger arbetet rätt till rutavdrag?* på webbplatsen www.skatteverket.se. Informationen hämtades den 10 september 2019.

⁴ 67 kap. 13 § 1 inkomstskattelagen.

⁵ Propositionen *Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.* (prop. 2006/07:94) s. 59.

⁶ Se Finansdepartementets promemoria *Skattelättnader för hushållstjänster* (december 2006) och prop. 2006/07:94.

⁷ Se Finansdepartementets promemoria *Kompletteringar av RUT-avdraget* (december 2015), lagrådsremissen *Kompletteringar av RUT-avdraget* (mars 2016) och propositionen *Vårändringsbudget för 2016* (prop. 2015/16:99).

7.3 Utredningens överväganden och förslag

Utredningens förslag: Rutavdraget ska utvidgas med en tjänst som avser möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre som hör till hushållet samt montering och demontering av sådana föremål.

Arbetet ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden.

Utredningens bedömning: Inredning och hemstajling inför t.ex. en försäljning av bostaden omfattas inte av möbleringstjänsten.

Skälen för utredningens förslag

Utgångspunkter

Utredningen ska lämna förslag på hur ommöblering och andra förflyttningar av möbler och bohag kan inkluderas i rutavdraget. Frågan är vilka tjänster och arbetsmoment som avses och hur dessa lämpligen ska avgränsas. En alltför snäv avgränsning kan skapa tillämpningsproblem och innebära att tjänster exkluderas som skulle kunna ha positiva effekter för samhället i stort. Om i stället för många tjänster täcks in finns det en risk för att tjänster utan positiva effekter, annat än ett sänkt pris på tjänsten, inkluderas.

Som närmare redovisas i avsnitt 4.3.1 kan en ökad efterfrågan på tjänster som kräver låga kvalifikationer förväntas leda till en ökad efterfrågan på personer med en svag anknytning till arbetsmarknaden. Det bedöms leda till ökad sysselsättning på lång sikt i ekonomin i sin helhet. För mer kvalificerade tjänster förväntas däremot ingen långsiktig sysselsättningseffekt uppstå i ekonomin i sin helhet. För att den ökade efterfrågan på tjänsten ska medföra en mer betydande ökning av arbetsutbudet för köparna krävs att det är en förhållandevis ofta återkommande tjänst som köparen annars hade utfört själv.

En ambition för utredningen är också att undvika avgränsningar till enskilda arbetsmoment, som alltför ofta skapar onödiga tillämpningsproblem. Ett större och mer omfattande begrepp som kan inrymma flera olika arbetsmoment som är av liknande karaktär, underlättar oftast tillämpningen av reglerna och ger flexibilitet att möta en framtida utveckling av såväl arbetsmetoder som affärskoncept. Det

minskar också behovet av avgränsningar på detaljnivå och ger möjlighet att vid tillämpningen ta hänsyn till det övergripande syftet med rutavdraget. Även med den ambitionen går det dock inte att undvika en del av de gränsdragningsproblem som en ny tjänst inom rutavdraget ofrånkomligen genererar.

En möbleringstjänst ska inkluderas i rutavdragssystemet

En första fråga som man kan reflektera över, när det gäller att inkludera ommöblering i rutavdraget, är om uttrycket ommöbleringar möjligen är för snävt och om man i stället borde använda sig av uttrycket möblering.

Vid tillämpningen av rutavdraget för flyttjänster är följande arbetsmoment avdragsberättigade (enligt Skatteverkets hemsida): upp- och nedmontering av möbler som inte kan flyttas hela, uppsättning och nedtagning av tavlor, gardiner och armaturer samt flytt av t.ex. pianon eller andra tunga föremål som ingår i bohaget. Flertalet av dessa arbetsmoment är sådana att de kan uppfattas som möblering av en bostad.

Om en ny bostad tillförs möbler – nya eller begagnade – som inte ingått i den enskildes (eller dennes förälders) bostad ligger det nära till hands att betrakta möbleringen och placeringen av dessa i bostaden som arbetsmoment som inte bör falla utanför rutavdraget bara för att dessa varken avser en ommöblering eller är ett led i en flytt. I syfte att undvika gränsdragningsproblem bör därför en inkludering av en ommöbleringstjänst i rutavdraget i stället avse en *möbleringstjänst*, som tangerar både städtjänster och flyttjänster. Med en sådan tjänst kan man få en sömlös gränsdragning mellan de tre tjänsterna när det gäller olika förflyttningar av bohag.

En möbleringstjänst bör omfatta ny- och ommöblering inom en och samma bostad, t.ex. mellan olika våningar eller rum, och ta sikte på flertalet av de praktiska moment som en möblering av en bostad kan omfatta. Tjänsten bör, som behandlas nedan, även inkludera montering och demontering av nya och begagnade möbler.

Utredningen föreslår mot den bakgrunden att möblering och annan förflyttning av bohag inom bostaden ska inkluderas i rutavdraget. Tjänsten tar sikte på praktiska arbetsmoment som behöver utföras vid möblering av en bostad. En möbleringstjänst sammansatt

av nämnda arbetsmoment bedöms vidare att – om den omfattas av rutavdrag – ha goda förutsättningar att bli producerad på marknaden. Vilka arbeten som bör omfattas respektive inte bör omfattas av möbleringstjänsten och var den ska utföras utvecklas närmare i följande avsnitt.

Ska inredning omfattas av rutavdrag?

Enligt utredningens mening behöver man i detta sammanhang göra skillnad mellan å ena sidan möblering och å andra sidan inredning. Utredningen definierar möblering av en bostad som själva genomförandet av en idé om hur en boendeyta ska användas samt var möbler och annat bohag ska placeras. Inredning har däremot en betydligt vidare innebörd och innefattar, enligt utredningens mening, även arbete med att ta fram en skiss, plan eller liknande för hur en bostad ska inredas. Sådana inredningsmoment bör dock inte ingå i möbleringstjänsten och således inte heller komma i fråga för rutavdrag. Det innebär att tjänster som t.ex. en inredningsarkitekt utför inte kommer att ingå i rutavdraget. Det gäller även hemstajling, som diskuteras mer nedan. Ett motsvarande designarbete avseende en trädgård ger inte heller rätt till rutavdrag. Det rimmar väl med att ett sådant arbete kan antas vara mer specialiserat och kompetenskrävande. Ett inkluderande av sådana tjänster bedöms därför inte ge några positiva sysselsättningseffekter på lång sikt i ekonomin i sin helhet. Vidare bör denna tjänst inte vara ofta återkommande och omfattande inom hushållet, varför inte heller några betydande arbetsutbudseffekter kan förväntas.

Det praktiska arbetet med att möblera och flytta bohag inom en bostad bör dock kunna omfattas av rutavdrag även om det ingår som en del i en större och mer omfattande inredningstjänst. En del praktiska moment inom ramen för inredning kan ju också omfattas av rotavdrag, såsom målning och tapetsering i småhus eller bostadsrätter.

Montering och demontering av bohag ska omfattas av möbleringstjänsten

Utredningens förslag ska enligt direktiven så långt som möjligt utformas så att det bidrar till en ökad efterfrågan på tjänster och därmed en ökad sysselsättning hos personer med svag anknytning till arbetsmarknaden. Förslagen ska vidare så långt som möjligt utformas så att det inte uppstår s.k. dödviktseffekter och undanträngning av befintliga tjänster. Förslagen bör även så långt som möjligt bidra till att köparna ökar sitt arbetsutbud. En utvidgning av rutavdraget till att omfatta en möbleringstjänst aktualiserar mot den bakgrunden frågan om hur montage och demontering av möbler och annat bohag bör bedömas.

Inom ramen för flytttjänsten får rutavdrag göras för upp- och nedmontering av möbler som inte kan flyttas hela. Det förefaller naturligt att dessa arbetsmoment också ska kunna ingå i en möbleringstjänst, oavsett om det handlar om en om- eller nymöblering. En större bokhylla kan behöva demonteras för att flyttas i samband med en ommöblering, för att därefter monteras på en annan plats i bostaden. Detta arbete bör naturligtvis kunna ge rutavdrag. Men hur ska man se på montage av nyinköpta möbler?

En inte obetydlig del av de möbler som köps av hushållen förutsätter i varierande grad montage i bostaden. Hushållen ansvarar själva för den slutliga monteringen, vilket kan antas avspegla sig i varans pris. Om monteringen sker i bostaden kan det övervägas om inte köpet av en sådan tjänst borde omfattas av ett utvidgat rutavdrag.

Typiskt sett är montage en relativt enkel uppgift som flertalet hushåll klarar själva. Den som förväntas utföra arbetet skulle alltså inte avkrävas någon särskild utbildning eller kompetens. Arbetet skulle således kunna leda till fler arbetstillfällen för personer med svag anknytning till arbetsmarknaden, vilket bedöms öka sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet.

Att inkludera montage av nya möbler i rutavdraget skulle dock kunna innebära en viss subvention av möbelproduktion som förutsätter att köparen själv monterar möblerna. Utvecklingen mot att hushållen själva utför en del av arbetet med att få fram färdiga och användbara möbler kan samtidigt ses som en konsekvens av beskattningen av arbete och ha sin grund i att arbete som hushållen utför åt

sig själva är obeskattat medan motsvarande arbete köpt på marknaden är beskattat. På grund av bl.a. inkomstskatten bedöms det kanske inte vara lönsamt att arbeta några timmar extra för att i stället köpa färdigmonterade möbler.

Beroende på vilket perspektiv som anläggs kan en utvidgning av rutavdraget till att omfatta montering av nytt bohag i bostaden ses som en åtgärd med såväl positiva som negativa konsekvenser.

Det kan, på samma sätt som gällde för att låta städarbete bli föremål för rutavdrag, leda till en ökad grad av specialisering och en större andel marknadsproduktion i förhållande till hemproduktion. I detta fall förväntas det medföra att fler arbetstillfällen tillkommer personer med svag anknytning till arbetsmarknaden, vilket bedöms öka sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet.

Ett annat perspektiv ger vid handen att slutpriset på en färdigmonterad möbel med rutavdrag blir lägre om den monteras i bostaden, genom en köpt monterings tjänst, än om den färdigmonterats i Sverige före köpet, vilket kan anses snedvrída konkurrensförhållandena.

Utredningen gör dock bedömningen att fördelarna med att inkludera montering av möbler – såväl nya som begagnade – i bostaden överväger nackdelarna givet det syfte som rutavdraget har. Därtill kan läggas att flera gränsdragningsproblem undviks, vilket också talar för att montering bör ingå i rutavdraget. Det kan i sammanhanget också noteras att montering av nya möbler omfattas av hushållsavdraget i Finland (se avsnitt 5.3.2).

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att montering och demontering av bohag, både nytt och gammalt, som hör till hushållet ska ingå i möbleringstjänsten.

Frågan om åtgärden att inkludera montering i hemmet av nya möbler i rutavdraget är förenligt med statsstödregerlingen inom EU behandlas i avsnitt 12.4.

Hemstajling ska inte ingå i möbleringstjänsten

En på marknaden inte ovanlig tjänst, som är nära förknippad med möblering, är hemstajling. Tjänsten köps oftast i anslutning till en förestående försäljning av bostaden och syftar till att göra bostaden mer attraktiv på marknaden. En sådan omstrukturering av bostaden

kan innebära att bostaden tillfälligt tillförs lånade möbler och inredningsdetaljer, att befintligt möblemang arrangeras om eller tas bort från bostaden. Enligt utredningens mening bör hemstajling inte ingå i möbleringstjänsten. Det bör gälla både det planeringsarbete som föregår hemstajlingen och själva förflyttningen av bohaget. Ett rutavdrag för hemstajling bedöms ha betydande dödviktseffekter och inte i någon nämnvärd utsträckning öka hushållens arbetsutbud eller sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet.

Det kan i sammanhanget tydliggöras att utredningens bedömning att hemstajling inte ska ge rätt till rutavdrag, inte ska påverka nuvarande möjligheter att få rutavdrag för flyttkostnader av bohag till och från magasineringen i samband med hemstajling av bostaden inför en försäljning av denna. Det kan också tilläggas att kostnader för en hemstajlingstjänst i samband med en försäljning normalt kan dras av vid kapitalvinstberäkningen.

Det kan i vissa fall vara svårt att dra en tydlig gräns mellan en hemstajlingstjänst och den möbleringstjänst som utredningen nu föreslår. Några utmärkande drag som man kan ta fasta på vid en avgränsning är att hemstajling sker inför en försäljning, det är fråga om en förändring som avses vara tillfällig och att bostaden tillförs bohag som inte ägs av den som bor i bostaden.

Utredningen har övervägt hur hemstajling lagtekniskt kan uteslutas från en möbleringstjänst. Ett förslag som har diskuterats är att möblering ska ske med hushållets egna möbler för att omfattas av rutavdrag. Ett annat förslag som övervägts är det ska vara bohag som används för stadigvarande bruk i hushållet. Flera invändningar kan dock resas mot förslagen. I stället föreslår utredningen ett mer allmänt krav för avdrag nämligen att bohaget och lösöret som möbleringen eller förflyttningen görs med ”hör till hushållet”. Den närmare innebörden av detta kriterium får utmejslas i tillämpningen. Det primära syftet med att införa detta krav är dock att utesluta hemstajling från rutavdraget. Innebörden av kravet behandlas närmare i författningskommentaren (kapitel 14).

Även förflyttning av bohag i bostaden ska omfattas av möbleringstjänsten

Det är svårt att ange hur omfattande en förflyttning av bohaget behöver vara för att kunna betraktas som möblering. För att minska avgränsningsproblemen och underlätta för hushållen anser därför utredningen att även förflyttning av bohag och annat lösöre i bostaden, t.ex. kartonger från bostadsdelen till ett vindsförråd eller ett garage, ska omfattas av möbleringstjänsten. Det kan också handla om att flytta enstaka möbler eller inredningsdetaljer, såsom gardiner, tavlor etc.

Utredningen föreslår således att även annan förflyttning av bohag och annat lösöre än möblering ska omfattas av rutavdrag.

Inte bara i bostaden utan också i nära anslutning till den

Vad som avses med bostad framgår av 67 kap. 14 § inkomstskattelagen. Där anges att med bostad avses utrymme som med nyttjande- eller äganderätt helt eller till väsentlig del används för boende. Till bostad räknas även biutrymmen som garage, förråd och tvättstuga. Om en del av bostaden används för näringsverksamhet omfattas dock inte arbete som utförs där av rutavdrag.⁸ Genom att möbleringstjänsten ska utföras inom bostaden kommer den, redan med befintliga regler, att omfatta nämnda biutrymmen.

Det finns dock skäl att inte begränsa tjänsten till bostaden. En tänkbar situation som rimligen bör kunna omfattas av rutavdraget är när någon anlitas för att flytta in eller ut trädgårdsmöbler. För att även täcka in sådana förflyttningar anser utredningen att tjänsten ska utföras *i nära anslutning* till bostaden, alltså inkludera förflyttningar till och från t.ex. trädgård eller altan.

Nämnda arbeten kan framstå som relativt obetydliga men genom att utvidga rutavdraget så att det också omfattar förflyttningar inte bara inom bostaden, utan också i nära anslutning till den, kan reglerna bli mer användarvänliga och gränserna mot såväl rutavdragsberättigande städtjänster som flyttjänster suddas ut. En sådan rumslik avgränsning ansluter också till vad som gäller för rutavdrag för trädgårds- och it-installationstjänster.

⁸ Prop. 2006/07:94 s. 60.

Mot den bakgrunden föreslår utredningen att möbleringstjänsten ska omfattas av rutavdrag om den utförs i eller i nära anslutning till bostaden.

Vad menas med bohag och annat lösöre?

Utredningen föreslår ovan att möblering och annan förflyttning av bohag och annat lösöre i och i nära anslutning till bostaden ska omfattas av rutavdrag. Frågan är vad som avses med bohag och annat lösöre?

Enligt tidigare förarbeten avses med bohag och annat lösöre möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för hemmet.⁹ Vad som menas med annat lösöre förklaras dock inte. Nedan utvecklar därför utredningen sin syn på hur ”bohag” och ”annat lösöre” bör förstås när det gäller möbleringstjänsten.

Vid bestämmande av vad som utgör *bohag* är ovan nämnda förarbetsuttalande vägledande. Bohag är sådant som normalt förekommer i ett hem, dvs. möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för hemmet. Däremot är möbler och annat lösöre som tillhör en näringsverksamhet inte att se som bohag.

Med hushållsmaskiner avses större maskiner som t.ex. tvättmaskin, torktumlare och torkskåp, kyl, frys, diskmaskin, spis, spishällar och inbyggnadsugnar samt mikrovågsugn. Detta gäller oavsett om maskinerna är inbyggda eller fristående. Även köksfläkt och spiskåpa räknas som hushållsmaskiner. Denna förklaring av vad som menas med större hushållsmaskiner stämmer överens med vad som avses med vitvaror i bestämmelsen om rutavdrag för reparation och underhåll av vitvaror i 63 kap. 13 § 9 inkomstskattelagen.

Som hushållsmaskiner räknas också mindre apparater som t.ex. dammsugare, strykjärn, kaffebryggare, vattenkokare, brödrost och matberedare.

Däremot ses inte t.ex. luftvärmepump, varmvattenberedare eller element som hushållsmaskiner.¹⁰

För att få en uppfattning om vad som menas med *annat lösöre* har utredningen sökt vägledning i förarbetena till äktenskapsbalken. Här anges att bl.a. linne, textilier, konst och prydnadsföremål, radio- och

⁹ Prop. 2015/16:99 s. 35.

¹⁰ Jfr Budgetpropositionen för 2017, *Förslag till statens budget för 2017, finansplan och skattefrågor* (prop. 2016/17:1) s. 201.

tv-apparater och annan sådan elektrisk utrustning, köksutrustning samt böcker räknas till annat inre lösöre. Enligt nämnda förarbeten kan någon fullständig uppräknning inte göras.¹¹ Sedan dessa förarbetsuttalanden gjordes har utvecklingen emellertid gett oss nya produkter. Numera bör även annan hemelektronik som t.ex. datorer och filmanläggningar, kunna ses som inre lösöre.

Utredningen anser vidare att kläder och andra personliga tillhörigheter ska räknas som annat lösöre i rutavdragsammanhang. Även arbetsredskap som finns i hushållet, t.ex. symaskin eller skruvdragare, bör ses som lösöre som hör till hushållet. Detta gäller dock inte om redskapet tillhör en näringsverksamhet.

En av de centrala utgångspunkterna för rutavdraget är, som tidigare nämnts, att arbetet huvudsakligen ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden. Som bostad räknas även t.ex. fritidshus, andelslägenhet eller stuga som hyrs för begränsad tid och sådan bostad där man vistas en begränsad del av året.¹²

Mot den bakgrunden faller det sig naturligt att även vissa yttre lösören, t.ex. uppblåsbar barnpool, studsatta och utemöbler ses som annat lösöre i rutavdragssammanhang. Detsamma gäller hobbyredskap och träningsutrustning för hemmabruk.¹³

Det kan tilläggas att möbleringstjänsten inte inkluderar bil, båt, husvagn och liknande yttre lösöre.

Exempel på arbeten som bör omfattas av den nya tjänsten möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre

De arbetsmoment som främst bör omfattas av möbleringstjänsten är givetvis ny- och ommöblering inom en och samma bostad, t.ex. mellan olika våningar eller rum. Däremot omfattas inte möblering och annan förflyttning av bohag och annat lösöre i del av bostad där näringsverksamhet bedrivs.

När det gäller arbete med förflyttning av bohag och annat lösöre inom bostaden menas bl.a. förflyttning mellan biutrymmen och

¹¹ Propositionen om äktenskapsbalk m. m. (prop. 1986/87:1) s. 133.

¹² Prop. 2006/07:94 s. 40 f. och 58.

¹³ Jfr prop. 1986/87:1 s. 133 där departementschefen uttalar att allt inre lösöre som finns i hemmet ska räknas till bohaget.

bostadsdelen. Som tidigare nämnts räknas till bostad även biutrymmen till denna, t.ex. garage och förråd.¹⁴ Ett exempel som kan illustrera ett sådant arbete är en flytt av en motionscykel mellan förrådet och bostadsdelen.

Utredningen anser att också arbete med packning i lådor eller annat iordningsställande av bohag och annat lösöre för att kunna flytta detta inom bostaden ska ingå i underlaget för rutavdrag. Det samma gäller arbete med att flytta bohag och annat lösöre mellan skåp och lådor.

Exempel på förflyttning av bohag i nära anslutning till bostaden är att ta fram trädgårdsmöbler eller ställa tillbaka möblemanget när utesäsongen är över.

När det gäller montering och demontering bör arbetsmomenten i den nya tjänsten spegla de arbetsmoment som innefattas i rutavdraget för flyttjänster, bl.a. uppsättning och nedtagning av t.ex. tavlor, gardiner, armaturer och tv. Det handlar naturligtvis också om att sätta ihop monteringsfärdiga möbler av olika slag.

Arbete med montering och demontering ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden, vilket innebär att avdraget inte omfattar montering och demontering av föremål i utförarens lokaler. Inte heller ingår montering och demontering – eller förflyttning – av inredning som inte ingår i bohaget och annat lösöre, t.ex. köks- och badrumsinredning och fasta garderober.

Gränsdragningen mot rotavdraget

Utredningens förslag är inte avsett att innebära någon ändring av tillämpningsområdet för rotavdraget som lämnas för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder. Däremot medför förslaget en viss gränsdragningsproblematik mot rotavdraget.

Gränsdragningen mot rotarbete är viktig att upprätthålla mot bakgrund av att rotavdraget är begränsat till 30 procent av arbetskostnaden till skillnad mot rutavdragets 50 procent. Det finns därmed incitament att hänföra fler arbetsmoment till rotarbete än vad som motsvarar de verkliga förhållandena i syfte att få ett större avdrag. Det kan medföra ett behov av ökade kontrollinsatser från Skatteverkets sida. Risken för detta slag av fusk kopplat till den nya

¹⁴ 67 kap. 14 § inkomstskattelagen.

möbleringstjänsten bedöms dock inte större än för rut- och rotavdragen generellt.

Som vägledning för gränsdragningen kan följande nämnas. För det fall en stor hushållsmaskin, t.ex. en spis, flyttas i samband med en köksrenovering ska det arbetet inte ge rätt till rutavdrag utan hänföras till renoveringsarbetet och, på samma sätt som i dag, kunna ge rätt till rotavdrag. I renoveringsarbetet kan också ingå montering av inredning, t.ex. köksskåp eller garderober, som avses att bli fast inredning (byggnadstillbehör) i bostaden. Ett sådant monteringsarbete ska inte ingå i möbleringstjänsten då det inte avser montering av bohag eller annat inre lösöre. Det arbetet kan däremot, beroende på omständigheterna, ge möjlighet till rotavdrag. En självständig förflyttning utan samband med rotarbete av t.ex. en frysbox från ett våningsplan till ett annat inom bostaden, bör däremot omfattas av den föreslagna möbleringstjänsten.

Arbetsmoment som till sin karaktär är reparation och underhåll av bohag och annat lösöre ska inte heller innefattas i montering och demontering av bohag. Reparation av en möbel ska således inte ge rutavdrag oavsett om reparationen sker i bostaden eller någon annanstans.

I sammanhanget kan dock noteras att reparation och underhåll av vitvaror som utförs i bostaden enligt nuvarande bestämmelser omfattas av rutavdrag.¹⁵

För det fall arbete som ger rätt till rotavdrag utförs samtidigt med arbete som omfattas av det utvidgade rutavdraget är det viktigt att arbetena redovisas var för sig.

Villkor och underlag för rutavdraget

Utredningen ser inget behov av att föreslå några särskilda bestämmelser för den nya möbleringstjänsten. Det innebär att samma bestämmelser om vilka som kan få rutavdrag, hur en begäran om rutavdrag ska göras, villkor och underlag samt subventionsgraden för rutavdraget kommer att gälla för möbleringstjänsten som för övriga arbeten som ger rätt till skattereduktion.

När det gäller underlaget för rutavdraget är det endast arbetskostnaden för den föreslagna tjänsten som omfattas. Utgifter för

¹⁵ 67 kap. 13 § 9 inkomstskattelagen.

material, utrustning och resor ska därför inte räknas in i underlaget för rutavdraget. Detta följer av 67 kap. 18 § inkomstskattelagen.

Exempel på utgifter som inte ska räknas in när det gäller möblering och annan förflyttning av bohag och annat lösöre är utgifter för handtruck eller annan lyftanordning, t.ex. pallyftare, elektrisk låglyftare eller lyftvagn.

I fråga om taket för rut- och rotavdragen gäller enligt nuvarande bestämmelser att skattereduktion för rut- och rotarbeten sammanlagt får tillgodoräknas med maximalt 50 000 kronor per person och beskattningsår. Utredningen föreslår emellertid i kapitel 10 att taket för rutavdraget ska höjas från 50 000 kronor till 75 000 kronor per person och beskattningsår samt att rotavdraget får uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår. Se närmare om utredningens förslag i denna del i avsnitt 10.3.

Förslagets konsekvenser

När det gäller förslagets offentligfinansiella kostnader och konsekvenser för enskilda, företag, sysselsättning, svartarbete m.m. redovisar utredningen sina bedömningar i kapitel 13.

Den lagtekniska lösningen

Utvidgningen av rutavdraget till att omfatta en möbleringstjänst i eller i nära anslutning till bostaden, bör lagtekniskt infogas som en ny punkt i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen.

Lagförslag

Förslaget föranleder en ändring i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen.

8 Transporttjänster

8.1 Inledning

När det gäller rutavdrag för transport så innebär det ett avsteg från principen att arbetet ska vara utfört i eller i nära anslutning till bostaden. Rutavdraget omfattar dock redan i dag vissa arbeten som utförs på längre avstånd från bostaden, nämligen flyttjänster, lämning och hämtning av barn till och från förskola, skola, fritidsaktiviteter eller liknande som sker som ett led i barnvaksarbetet eller liknande.

Enligt direktivet ska utredningen lämna förslag om att rutavdraget ska inkludera olika slags transporterings tjänster som kan underlätta för hushållen, med undantag för sådan bortforsling av hushållsavfall för vilken kommunen eller producent ansvarar. Kommunernas och producenternas ansvar på avfallsområdet kommer således att sätta gränserna för vad som överhuvudtaget kan bli föremål för sådana transporttjänster som utredningen enligt direktivet ska lämna förslag om.

I detta kapitel behandlas uppdraget om transporttjänster.

8.2 EU:s avfallsreglering

Den nu gällande EU-regleringen om avfall som Sverige är skyldigt att följa och förhålla sig till, finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet).¹ I direktivet fastställs åtgärder som syftar till att skydda miljön och människors hälsa genom att förebygga eller minska de negativa följderna av generering och hantering av avfall samt minska resursanvändningens allmänna påverkan och få till stånd en effektivisering av denna användning.²

¹ EUT L 312, 22.11.2008, s. 3, Celex 32008L0098.

² Artikel 1.

I avfallsdirektivet slås den s.k. avfallshierarkin fast som anger den prioriteringsordning för politik och lagstiftning som medlemsstaterna ska ha avseende förebyggande och behandling av avfall. Medlemsstaterna ska eftersträva att vidta åtgärder så högt upp i hierarkin som möjligt. Avfallshierarkins prioriteringsordning är

1. förebygga avfall
2. återanvändning
3. materialåtervinning
4. annan återvinning, till exempel energiåtervinning
5. bortskaffande.

Avfallsdirektivet kompletteras med direktiv inriktade på specifika avfallsströmmar och hantering av avfall.³ I juli 2018 trädde fyra EU-direktiv i kraft som ändrar sex direktiv på avfallsområdet (ändringsdirektiven).⁴ En stor del av de nya och ändrade bestämmelserna ska vara genomförda senast den 5 juli 2020.

I Miljödepartementets promemoria *Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet*⁵ lämnas förslag på lag- och förordningsändringar som bedöms nödvändiga för att genomföra ändringsdirektiven.

³ Direktiv (94/62/EG) om förpackningar och förpackningsavfall (förpackningsdirektivet), direktiv (1999/31/EG) om deponering av avfall (deponidirektivet), direktiv (2000/53/EG) om uttjänta fordon, direktiv (2006/66/EG) om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer samt direktiv (2012/19/EU) om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE-direktivet).

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 2008/98/EG om avfall, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/850 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 1999/31/EG om deponering av avfall, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/852 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/849 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiven 2000/53/EG om uttjänta fordon, 2006/66/EG om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer och 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller elektrisk och elektronisk utrustning.

⁵ Oktober 2019, dnr M2019/01776/R.

8.3 Svensk avfallsreglering

EU-direktiven som nämns ovan är genomförda i svensk rätt genom i huvudsak miljöbalken, avfallsförordningen,⁶ förordningen om producentansvar för förpackningar (förpackningsförordningen),⁷ förordningen om producentansvar för returpapper (returpappersförordningen),⁸ förordningen om deponering av avfall (deponiförordningen),⁹ förordningen om producentansvar för bilar,¹⁰ bilskrotningsförordningen,¹¹ förordningen om producentansvar för batterier¹² och förordningen om producentansvar för elutrustning (elavfallsförordningen).¹³

8.3.1 Vad är hushållsavfall?

Miljöbalkens bestämmelser syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö.¹⁴ Vad detta är konkretiseras bl.a. genom generationsmålet och miljökvalitetsmålen.¹⁵

Reglerna som berör avfallsområdet finns i första hand i 15 kap. miljöbalken. Kapitlet inleds med att definiera att avfall är varje föremål eller ämne som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med. Det finns vidare bestämmelser om avfallsinnehavares, kommuners och producenters ansvar för hushållsavfall.

I miljöbalken finns en förklaring av termen hushållsavfall (15 kap. 3 §). Med hushållsavfall avses avfall som kommer från hushåll samt

⁶ SFS-nummer 2011:927.

⁷ SFS-nummer 2018:1462.

⁸ SFS-nummer 2018:1463.

⁹ SFS-nummer 2001:512.

¹⁰ SFS-nummer 2007:185.

¹¹ SFS-nummer 2007:186.

¹² SFS-nummer 2008:834.

¹³ SFS-nummer 2014:1075.

¹⁴ 1 kap. 1 § miljöbalken.

¹⁵ Målen för miljöpolitiken utgörs av det s.k. miljömålssystemet (prop. 2009/10:155 s. 17–20). Utgångspunkten är ett övergripande generationsmål som innebär att det samhälle som överlämnas till nästa generation ska vara ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att detta har orsakat ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Generationsmålet ska vara vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället (prop. 2009/10:155 s. 21–26). Miljömålssystemet omfattar även 16 miljökvalitetsmål med preciseringar som anger vilket miljötillstånd som ska uppnås ur ett generationsperspektiv.

därmed jämförligt avfall från annan verksamhet. I förarbetena till bestämmelsen anges följande.

Som exempel på avfall som kommer från hushåll kan nämnas sopor, köksavfall, latrin och slam från slambrunnar och slamtankar. Till hushållsavfall räknas också skrymmande avfall som exempelvis utrangerade möbler, cyklar och liknande föremål. Dit räknas även överblivna läkemedel samt miljöfarliga batterier, oljerester, färgrester, rester av bekämpningsmedel och annat farligt avfall som ingår som beståndsdel i avfall som kommer från hushåll. I enlighet med gällande rätt bör begreppet hushållsavfall ges en sådan omfattning att det svarar mot det behov av borttransport av avfall som regelmässigt uppkommer vid nyttjande av mark och byggnad för bostadsändamål. Med avfall från annan verksamhet som är jämförligt med hushållsavfall menas avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet som i renhållningssammanhang är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Det är sådant avfall som uppkommer som en direkt följd av att människor oavsett ändamål eller verksamhet uppehåller sig inom en lokal eller i en anläggning. Som exempel kan nämnas avfall från personalmatsalar, restaurangavfall och toalettavfall.¹⁶

I Naturvårdsverkets vägledning till vad som avses med hushållsavfall anges att avfall från mindre underhållsarbeten och reparationer i bostaden bör räknas som en normal del av boendet och att sådant avfall därför är hushållsavfall. Om ett byggarbete är omfattande anser Naturvårdsverket däremot att avfallet inte ska anses som hushållsavfall.¹⁷

Miljödepartementet anger i promemorian *Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet* att det i flera sammanhang har påpekats att förklaringen av vad som avses med hushållsavfall är oklar. I promemorian föreslås därför att termen hushållsavfall ska ersättas med uttrycket kommunalt avfall.

En annan term i miljöbalken som bör belysas i detta sammanhang är återanvändning. Med återanvändning menas enligt 15 kap. 4 § miljöbalken att något som inte är avfall används igen för att fylla samma

¹⁶ Propositionen *Miljöbalk* (prop. 1997/98:45 del 2) s. 184 f.

¹⁷ Naturvårdsverket (2008-01-16), *Vägledning till definitionen av hushållsavfall*.

funktion som det ursprungligen var avsett för. Det behöver inte innebära att funktionen är identisk med den ursprungliga men den bör i allt väsentligt motsvara den ursprungliga funktionen. Återanvändning syftar bl.a. till att minska mängden avfall genom att något som inte är avfall används igen, dvs. det är en avfallsförebyggande åtgärd.

Exempel på återanvändning är när cyklar, möbler eller kläder köps begagnade på andrahandsmarknaden och fortsätter att användas som cyklar, möbler resp. kläder (se avsnitt 8.4). Något som är avfall kan inte återanvändas förrän det har återvunnits och därmed har upphört att vara avfall, t.ex. använda plast- och glasförpackningar som genom sortering och ytterligare bearbetningar blir en del av nya plats- och glasförpackningar.

8.3.2 Vem ansvarar för vad i avfallshanteringen?

Alla som ger upphov till avfall är skyldiga att se till att det hanteras enligt gällande regler. Det gäller både privatpersoner och verksamhetsutövare. För en privatperson handlar det om att sortera hushållsavfallet och lämna det på rätt insamlingsplats. Ansvaret för insamlingen av hushållsavfall i Sverige är fördelat på tre aktörer:

- kommunerna (hushållsavfall),
- producenterna (sina respektive produktgrupper inom producentansvaret), samt
- övriga avfallsinnehavare, (när ansvaret för avfallet inte faller på de två övriga).

Kommunerna

Enligt miljöbalken ska alla kommuner ha en gällande renhållningsordning som antagits av kommunfullmäktige. Renhållningsordningen består av en avfallsplan och föreskrifter för avfallshanteringen. Avfallsplanen ska omfatta allt slags avfall inom kommunen och visa vilka åtgärder som behövs för att hantera avfallet. Avfallsplanen ska också innehålla uppgifter om kommunens åtgärder för att minska avfallets mängd och farlighet.¹⁸ I renhållningsordningen bör det klart

¹⁸ 15 kap. 41 § miljöbalken.

framgå hur kommunen avser att fullgöra sina skyldigheter. Av den ska också framgå under vilka förutsättningar fastighetsinnehavare och nyttjanderättsinnehavare själva får ta hand om sitt avfall.

Kommunernas ansvar för hushållsavfall

Varje kommun ansvarar för att hushållsavfall inom kommunen återvinns eller bortskaffas. Kommunen ska transportera bort avfallet från den fastighet där avfallet finns, om borttransport behövs för att tillgodose såväl skyddet för människors hälsa, miljön eller enskilda intressen. Avfallet ska även transporteras bort om fastighetsinnehavaren begär att kommunen ska transportera bort avfallet och det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna.¹⁹ Den avfallshandtering som omfattas får inte utföras av någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar.²⁰ Kommunen har alltså inte bara ansvar för, utan även ägorätt till, avfallet.²¹

Hanteringen av avfall inom kommunernas ansvar finansieras oftast inte via kommunalskatten utan via en separat avgift från berörda fastighetsägare. Kommunerna får meddela föreskrifter om att avgift ska betalas för insamling, transport, återvinning och bortskaffande av avfall (avfallsavgift). Avgiften får inte överstiga den totala kostnaden för planering, drift och kapital i samband med renhållningen.²²

År 2018 var avfallsavgiften för villa i genomsnitt 2 164 kronor per hushåll och år i kommuner med egen regi och 2 130 kronor per hushåll och år i kommuner med insamling på entreprenad.²³

Kommunens roll som utförare

Den kommunala renhållningsskyldigheten innebär ett operativt ansvar för att samla in, transportera bort och återvinna eller bortskaffa hushållsavfall som har uppkommit inom kommunen. För visst pro-

¹⁹ 15 kap. 20 § miljöbalken.

²⁰ 15 kap. 24 § miljöbalken.

²¹ Naturvårdsverket (december 2018) *Att göra mer med mindre, Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018–2023* s. 68. Rapport 6857.

²² 27 kap. 4 § miljöbalken.

²³ Uppgift per mail från Avfall Sverige den 6 november 2019.

ducentansvarsavfall (se vidare nedan) som inte lämnas i producenternas system har kommunen ett ansvar för att säkerställa att det samlas in, återvinns och bortskaffas. Omhändertagandet av avfallet utförs på det sätt som kommunen bestämmer, genom egen förvaltning, eget bolag, kommunalförbund eller genom en eller flera upphandlade entreprenörer. Det operativa ansvaret omfattar både insamling som drift av avfallsanläggningar som i många fall utförs av olika aktörer. Huvudmannaskapet för den kommunala renhållningsskyldigheten kan dock inte överföras till ett bolag.

I praktiken innebär det kommunala renhållningsansvaret att kommunerna anordnar särskild insamling av hushållens utsorterade avfall. Det sker genom olika metoder för fastighetsnära insamling, mobila insamlingsenheter eller vid kommunernas återvinningscentraler.

Hushållens större avfall (grovavfall) som inte kan hanteras tillsammans med brännbart avfall tas vanligtvis emot vid kommunens s.k. återvinningscentraler eller kretsloppscentraler, dvs. större kommunala anläggningar för sorterat större avfall. Det rör sig t.ex. om kasserade möbler, trädgårdsavfall, cyklar och metallskrot. Upp till ett tjugotal olika fraktioner tas om hand och transporteras vidare till avsedd återvinning och ibland deponering (bortskaffande). Det finns 583 återvinningscentraler i hela landet och sammantaget får de årligen 28 miljoner besök.²⁴ Under 2018 lämnade hushållen in 165 kg grovavfall per person.²⁵

Systemen för den fastighetsnära insamlingen av grovavfall varierar från kommun till kommun. Det kan röra sig om hämtning från särskilda grovsoprum som fastighetsägaren inrättat eller om särskilda insamlingsbilar som uppsöker bostadsområden eller orter en eller ett par gånger per år. Det förekommer även att kommunen erbjuder hämtning efter beställning eller budning.²⁶

²⁴ Avfall Sverige, *Svensk Avfallshantering 2018* s. 14.

²⁵ Avfall Sverige, *Svensk Avfallshantering 2018* s. 9.

²⁶ Förbränningsskatteutredningens betänkande *Brännbeta skatter! Bör avfallsförbränning och utsläpp av kväveoxider från energiproduktion beskattas?* (SOU 2017:83) s. 131.

Kommunens insamling för återanvändning

Kommunerna arbetar i varierande utsträckning och på många olika sätt med avfallsförebyggande och hållbar konsumtion och produktion. När det gäller arbetet mot medborgarna finns flera exempel på kommuner som initierat projekt för att kommunicera och stimulera till mer hållbara beteenden när det gäller exempelvis att minska mängden avfall.

På fler och fler återvinningscentraler finns möjlighet för hushållen att lämna saker, som kan komma till nytta för någon annan, till återanvändning.²⁷ Det kan t.ex. vara möbler, prydnadsföremål och kläder. Insamlingen kan ske i samarbete med olika organisationer genom tillhandahållande av återbrukscontainrar.

En del återvinningscentraler har s.k. kretsloppsparkar, som ofta är en sorteringshall där personal hjälper till att sortera ut olika typer av material. Det kan vara sådant som går att återanvända och sälja men även farligt avfall som är särskilt viktigt att ta hand om. I anslutning till kretsloppsparken kan det finnas en återvinningsverkstad som renoverar t.ex. möbler och cyklar samt även producerar nya möbler och inredning av återvunnet material som trä, metall och betong.

Av den nationella avfallsplanen för 2018–2023 framgår att två tredjedelar av kommunerna upplåter plats till andrahandsaktörer för textilinsamling i anslutning till återvinningscentraler. Hälften av kommunerna upplåter även plats till andrahandsaktörer att samla in textil i anslutning till producenternas återvinningsstationer.²⁸

Producenterna

Producentansvaret utgör en särreglering där kommunens monopol för hushållsavfallet inte gäller. Producenterna ges genom särskilda förordningar om producentansvar skyldigheter och rättigheter avseende de utpekade produkterna samt för det avfall som uppstår när produkterna är förbrukade. De flesta av de befintliga svenska producentansvaren grundar sig på EU-rättsliga direktiv (se avsnitt 8.2).

²⁷ Avfall Sverige, *Svensk avfallsbattering 2017*.

²⁸ Naturvårdsverket (december 2018) *Att göra mer med mindre, Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018–2023* s. 71–72. Rapport 6857.

I dag finns ett obligatoriskt producentansvar för förpackningar, returpapper, batterier, elutrustning (inklusive glödlampor och viss belysningsarmatur), bilar, däck, läkemedel och radioaktiva produkter och herrelösa strålkällor. Med ansvaret följer såväl äganderätten till avfallet som skyldigheten att samla in och hantera avfallet på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.²⁹

Syftet med producentansvaret är att motivera producenterna att ta fram produkter som är mer resurssnåla, lättare att återvinna och som inte innehåller miljöfarliga ämnen. Producentansvaret är ett styrmedel för att uppnå miljömålen.³⁰

Producenternas ansvar för insamlingen av förpackningsavfall och returpapper

Inom alla producentansvar har producenterna skyldighet att tillhandahålla insamling, även om de uppdrar detta åt någon annan part. Producenterna har möjlighet, eller enligt producentansvaret för elutrustning, skyldighet att gå samman i insamlingssystem, även kallade materialbolag, och genom sådana tillhandahålla lämpliga insamlingsystem.

Praktiskt har producentansvaret lösts genom att några producenter har gått samman och bildat bolag fördelat på olika producentslag. De två övergripande materialbolagen, Förpacknings- och tidningsinsamlingen AB (FTI) och TMR AB, tar hand om genomförandet av enskilda företags producentansvar. Insamlingen av förpackningar finansieras av s.k. förpackningsavgifter medan insamlingen av returpapper finansieras gemensamt av pappersproducenterna.

Materialbolagen organiserar insamlingen från hushåll främst genom obemannade återvinningsstationer. Det finns uppemot 6 000 återvinningsstationer och andra insamlingspunkter i Sverige. Utöver det har flera frivilliga privata entreprenörer erbjudit fastighetsnära insamlingstjänster till flerbostadshus som kompletterar producenternas återvinningsstationer. Ett antal kommuner har även byggt ut fastighetsnära insamlingssystem för villahushåll.³¹

²⁹ Naturvårdsverket (december 2018) *Att göra mer med mindre, Nationell avfallsplan och avfallsförebyggande program 2018–2023* s. 71–72. Rapport 6857.

³⁰ Målen för miljöpolitiken utgörs av det s.k. miljömålssystemet (prop. 2009/10:155) s. 17–20.

³¹ Miljö- och energidepartementets promemoria *Mer fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper – utveckling av producentansvaren* s. 67.

För att producentansvaret ska fungera måste hushåll och andra förbrukare eller konsumenter uppfylla sin skyldighet att sortera ut förpackningar och returpapper från hushållsavfall och annat avfall för insamling i det insamlingssystem som producenterna tillhandhåller. En stor andel av återvinningsstationerna i dagens insamlings-system för förpackningsavfall och returpapper är placerade där mark relativt enkelt har kunnat upplåtas, såsom på vändplaner och parkeringsplatser vid köpcentrum. Återvinningsstationernas placering innebär att många kör bil till dem. Placeringen riskerar att leda till att de som inte har tillgång till bil, men även de som har det, väljer att slänga förpackningsavfall och returpapper i restavfallet i stället för att lämna det på återvinningsstationerna.

Producenter har fr.o.m. den 1 januari 2019 fått ett utökat ansvar för att samla in och ta hand om uttjänta produkter genom förordningarna om bostadsnära insamling av förpackningar och returpapper.³² Målet är att underlätta för hushållen att källsortera förpackningar och returpapper och därmed minska den totala miljöbelastningen från dessa produkter.

Fr.o.m. den 1 januari 2021 till och med den 31 mars 2025 ska tillståndspliktiga insamlingssystem transportera bort hushållens förpackningsavfall av de vanligast förekommande materialen, (papp, papper, kartong, wellpapp, plast, glas och metall) från minst 60 procent av alla bostadsfastigheter.

Fr.o.m. den 1 april 2025 ska detta ske från alla bostadsfastigheter. Kravet på transport från bostadsfastigheter av de vanligast förekommande materialen gäller dock inte i de fall när en transport från bostadsfastigheten inte är skälig med hänsyn till en fastighetsutformning, belägenhet eller andra omständigheter som gör det svårt att ordna transport från fastigheten. Om borttransport från bostadsfastigheten inte bedöms skälig ska förpackningsavfallet av de vanligast förekommande materialen samlas in på en plats som med hänsyn till omständigheterna ligger så nära bostadsfastigheten som möjligt.³³

³² Bestämmelserna om den bostadsfastighetsnära insamlingen finns i förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar och förordningen (2018:1463) om producentansvar för returpapper.

³³ 45 § förpackningsförordningen och 14 § returpappersförordningen.

Producenternas ansvar för insamling av elutrustning

Sedan producentansvaret för elektriska och elektroniska produkter infördes i Sverige har kommuner och producenter samarbetat för att samla in elavfall. Avfall Sverige, Sveriges Kommuner och Regioner samt elproducenternas servicebolag El-Kretsen samarbetar i systemet El-retur. Kommunerna åtar sig att mot ersättning ansvara för insamling av el-avfall från hushåll och producenterna ansvarar för behandlingen. El-Kretsen har i sin tur samverkan med Recipo, en ekonomisk förening som också företräder producenter.

Alla produkter med sladd eller batteri ska lämnas som elavfall när de är förbrukade. Större elavfall är t.ex. kyl, frys, diskmaskiner, tvättmaskiner och spisar. Insamling av elavfall från hushållen sker främst på kommunernas bemannande återvinningscentraler runt om i landet. En majoritet av kommunerna har flera olika insamlingssystem för elavfall, både fastighetsnära och konsumentnära.

Sedan den 1 oktober 2015 har även butiker ett ansvar för att ta emot elavfall. Större butiker med elektronikförsäljning tar emot all typ av konsumentelektronik av mindre slag, även om konsumenten inte köper något. För övriga butiker gäller principen en mot en, det vill säga när du köper en ny produkt har man möjlighet att lämna en motsvarande gammal produkt i butiken.³⁴

Avfallsinnehavarens ansvar för hushållsavfall

I miljöbalken anges att den som innehar avfall ska se till att avfallet hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.³⁵ Detta gäller alla som innehar avfall. Om bestämmelsen läses tillsammans med andra bestämmelser om avfallshantering innebär den för hushåll att avfallet ska lämnas till kommuners eller producenters insamlingssystem. Hushållen ska följa kommunens regler för avfallshantering och kan inte på egen hand bestämma att någon annan aktör ska få i uppdrag att hantera hushållsavfallet.³⁶

³⁴ Information hämtad på webbplatsen www.avfallsverige.se den 18 oktober 2019.

³⁵ 15 kap. 11 § miljöbalken.

³⁶ Betänkandet *Brännbeta skatter! Bör avfallsförbränning och utsläpp av kväveoxider från energiproduktion beskattas?* (SOU 2017:83) s. 133.

8.4 Återanvändning

I miljöbalken anges att med återanvändning avses att något som inte är avfall används igen för att fylla samma funktion som det ursprungligen var avsett för.³⁷

Frågan om ett föremål som en person vill göra sig av med är att betrakta som hushållsavfall eller som återanvändbart, och vem som i så fall får transportera det, avgörs av vilket syfte innehavaren har när denne lämnar föremålet ifrån sig. Har innehavaren ett kvittblivnings-syfte har föremålet blivit till avfall som kommunen har ensamrätt att hantera, om det inte handlar om sådant avfall för vilket producenterna ansvarar. Om innehavaren har ett annat syfte med föremålet än att lämna det som avfall, t.ex. ge det som gåva eller att sälja det, får vem som helst transportera bort föremålet.

8.4.1 Tre huvudkategorier för återanvändning

Den svenska andrahandsmarknaden har under senare år vuxit sig allt starkare. Nya privata initiativ utvecklas ständigt. Förutom Blocket finns bl.a. Tradera.se, E-bay.com, Byggigen.se, Sellpy.se och Inrego.se. En tydlig tendens är att andrahandsmarknaden har flyttat från tidigare välbesökta loppmarknaden till nya kanaler, t.ex. online. När det gäller begagnade kläder ser den totala marknaden inte ut att öka avsevärt, men den har bytt form och återfinns nu i t.ex. appar, sociala medier eller auktioner på internet.³⁸

För de flesta typer av föremål kan formen för återanvändning delas in i tre huvudkategorier; *formell* t.ex. andrahandsbutiker, loppmarknader, auktionsverk och antikvariat, *semiformell* t.ex. överlåtelse via internet och *informell* t.ex. arv och överlåtelse mellan släktingar och vänner.³⁹

Omsättningen för företag och ideella organisationer med handel av begagnade konsumentprodukter som huvudsaklig inriktning, exklusive bilar, uppgick 2017 till nästan 2,5 miljarder, se tabell 8.1.

³⁷ 15 kap. 4 § miljöbalken.

³⁸ Information hämtad från webbplatsen www.mistrafuturefashion.com den 6 november 2019.

³⁹ Avfallsutredningens betänkande *Mot det hållbara samhället – resurseffektiv avfallshantering* (SOU 2012:56) s. 126.

Tabell 8.1 Nettoomsättning för företag inom begagnathandel

Miljoner kronor efter näringsgren SNI 2007

	År 2016	År 2017
Antikvitetsaffärer och antikvariat	717	710
Andrahandsbutiker m.m.	457	449
Auktioner i butik	387	426
Auktioner på internet	797	854
Auktioner ej i butik eller på internet	47	48
	2 405	2 487

Källa: SCB, Företagens ekonomi.

Utöver de ovan nämnda formerna för återanvändning finns det, som framgår av avsnitt 8.3.2 (under rubriken *Kommunens insamling för återanvändning*) på fler och fler av kommunernas återvinningscentraler möjlighet för hushållen att lämna saker, som kan komma till nytta för någon annan, till återanvändning.

8.4.2 Andrahandsmarknaden

Mot bakgrund av uppdraget i denna del – att föreslå transporterings-tjänster som kan underlätta för hushållen – är det främst av intresse att närmare undersöka vad som innefattas i den ovan nämnda formella kategorin för återanvändning, dvs. andrahandsbutiker, loppmarknader, auktionsverk och antikvariat.

De *ideella andrahandsbutikerna* drivs ofta av ideella föreningar och registrerade trossamfund. Återanvändningstanken i dessa verksamheter innebär bl.a. att skänkta föremål kan lämnas på flera olika sätt och att föremålen sedan tas om hand med målet att ingenting ska slängas. Föremål som inte kan säljas direkt kan behöva tvättas och lagas eller i vissa fall göras om till nyskapade föremål för att sedan kunna säljas och återanvändas. Det som inte går att sälja lämnas för återvinning.

Insamlingen kan ske på olika sätt, dels med hjälp av lastbilar som åker och hämtar föremålen hos givaren eller så uppsöker givaren själv butikerna och lämnar sina gåvor. Givarna kan också lämna föremålen i samlingsbehållare. De ideella verksamheterna kan även få gåvor från företag. Det finns även ideella verksamheter som samarbetar med kommuner och samlar in gåvor via olika återvinningscentraler

Förutom att arbetet med återanvändningen är positivt i miljöhänseende bidrar de ideella föreningarnas och registrerade trossamfundens verksamhet även med arbetstillfällen för personer som annars kan ha svårt att ta sig in på arbetsmarknaden.⁴⁰

De *vinstdrivande andrahandsbutikerna* drivs av företag som köper in sina varor eller säljer varor på kommission. När det handlar om textilier och mindre husgeråd är det inte ovanligt att föremålen lämnas direkt till andrahandsbutiken men det finns även butiker som hämtar föremål hemma hos den enskilde för ett timpris om knappt 1 000 kronor. När det gäller begagnade möbler är det däremot vanligt att någon från butiken åker till säljaren för att titta på det som är till salu och vid köp transporterar möblerna till verksamhetslokalen utan extra kostnad för säljaren.⁴¹

En annan plats där det handlas med begagnade föremål är *loppmarknad*. Ofta dominerar mindre objekt som köksutrustning, porslin, kläder, böcker, cd och lp-skivor m.m. Det finns större och mindre varianter av loppmarknader som anordnas tillfälligt eller regelbundet. Där kan privatpersoner och företag hyra ett bord för en eller flera dagar och sköta sin egen försäljning. Dessa loppmarknader kan hålla till i parkeringsgarage, i centrumbyggnader eller utomhus. I beskrivna fall transporterar oftast säljarna sina egna föremål till loppmarknaden.

En annan typ av loppmarknad äger rum i traditionella butikslokaler men sortimentet består av begagnade varor som är för enkla och för vanliga för att betecknas som antikviteter. En variant som är vanlig på landsbygden är bondloppisen eller prylbod: en gårdsägare fyller någon eller några av sina ekonomibyggnader med gamla föremål och lockar kunder genom skyltar vid vägkanten. Insamlingen sker både genom att den som driver verksamheten åker runt och köper upp saker och att enskilda söker upp verksamheten och lämnar föremål på plats.

Vidare finns *auktionsverk* där allehanda ting säljs vid olika former av auktioner; online auktioner, klubbauktioner samt specialauktioner inom en rad olika områden. För att underlätta för säljaren av föremål erbjuds privatpersoner i vissa fall fri transport inom ett visst

⁴⁰ *Budgetpropositionen för 2016* (prop. 2015/16:1) s. 257.

⁴¹ Intervju med Elisabeth Hoem, Gothia Antik i Göteborg den 22 oktober 2019.

område. Mer omfattande transporter debiteras vanligen för faktisk kostnad, normalt cirka 1 000 kronor per timme.⁴²

Slutligen kan omnämnas *antikevariat*. Detta är en bokhandel, vid vilka handel bedrivs med bl.a. äldre, sällsynta böcker, men även med nyare, utsålda eller begagnade böcker samt manuskript, brev och kartor.⁴³

8.5 Yrkesmässig godstrafik

Som tidigare nämnts ska utredningen föreslå hur olika transporttjänster som kan underlätta för hushållen kan inkluderas i rutavdrags-systemet. Nedan redogörs därför för reglerna om yrkesmässig godstrafik och vad som krävs för att få utföra sådan.

8.5.1 Rätten att bedriva yrkesmässig godstrafik

Bara den som har tillstånd får bedriva yrkesmässig trafik med gods-transporter. Rätten att bedriva yrkesmässig trafik regleras i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1071/2009 om gemensamma regler beträffande de villkor som ska uppfyllas av personer som bedriver yrkesmässig trafik och om upphävande av rådets direktiv 96/26/EG (den s.k. trafikstillstånds-förordningen). Med yrkesmässigt bedrivande av godstransporter på väg avses enligt förordningen verksamhet som bedrivs av ett företag som med motorfordon eller fordonskombinationer transporterar gods för annans räkning.

Trafikstillstånds-förordningen tillämpas som huvudregel på alla företag som är etablerade inom EU och som bedriver, eller har för avsikt att bedriva, yrkesmässig trafik. Förordningen gäller även i övriga medlemsstater inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Förordningen anger vilka krav som ett företag ska uppfylla för att få bedriva yrkesmässig trafik. För att få bedriva sådan trafik ska ett företag vara faktiskt och fast etablerat i en medlemsstat, ha gott anseende, ha tillräckliga ekonomiska resurser och ha erforderligt yrkeskunnande. I förordningen anges vidare vilka villkor som ska vara

⁴² Information hämtad på webbplatsen www.auktionsverket.se den 15 oktober 2019.

⁴³ Nationalencyklopedin, antikvariat. www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/antikvariat, hämtad den 15 oktober.

uppfyllda för att dessa olika krav ska anses vara uppnådda. Förordningen innehåller även bestämmelser om kontroller av att de företag som beviljats tillstånd fortlöpande uppfyller kraven för att få bedriva yrkesmässig trafik. Om företaget inte längre uppfyller kraven, ska tillståndet tillfälligt dras in eller återkallas.

Yrkestrafiklagen (2012:210) innehåller kompletterande bestämmelser till trafikstillstånds-förordningen och bestämmelser om vissa internationella vägtransporter. Lagen innehåller bl.a. regler om de villkor som ska vara uppfyllda för att kravet på gott anseende ska anses vara uppnått. Transportstyrelsen är den myndighet i Sverige som prövar ansökningar om tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik, utövar tillsyn över tillståndshavare och prövar frågor om indragning eller återkallelse av tillstånd. Yrkestrafiklagen innehåller även bestämmelser om straffansvar om yrkesmässig trafik har bedrivits utan tillstånd.

Transportstyrelsen erbjuder en e-tjänst – *Kontrollera trafikstillstånd* – genom vilken man kan beställa uppgifter om ett företag har tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik på väg.

8.5.2 Typexempel på vissa transporttjänster på marknaden

På marknaden i dag finns ett antal företag som erbjuder transport av bl.a. grovsopor och trädgårdsavfall. Av de företag vars tjänster utredningen studerat anger vissa att företaget är godkänt som avfallsinsamlare av kommunen. Ett exempel får illustrera hur en tjänst typiskt sett beskrivs.

Två personer kommer till köparen med en liten lastbil eller bil med släp. De bär, lastar och forslar bort avfallet. För det fall företaget står under kommunens tillsyn rapporterar företaget till kommunen insamlad avfallsmängd, typ av avfall och på vilken avfallsanläggning avfallet lämnats. Prissättningen utgår från mängden avfall (volymen uttryckt i kubikmeter). Viss tid för lastning på platsen ingår i grundpriset. Det blir pristillägg om det tar längre tid att lasta, eller är tyngre, än vissa angivna intervall.

Det finns vidare företag som tillhandahåller tjänster i form av en applikation för mobiltelefoner som syftar till att koppla samman enskilda som vill bli av med något, antingen i kvittblivningssyfte eller för återanvändning. Gemensamt för plattformsföretagen är att de säger sig sakna anställda.

Tjänsten fungerar typiskt sett så att den som vill bli av med något lägger upp en annons i appen och anger hur mycket annonsören är beredd att betala för hämtningen. Enskilda som är intresserade av att genomföra hämtningen i utbyte mot ersättningen hör av sig. För att säkerställa att föremålet når en återvinningscentral måste den som lämnar av föremålet ta en bild på platsen för återvinningen. Till bilden sparas även GPS-koordinater och tidpunkt för fotot. Transportören får inte betalt förrän det på detta sätt har visats att återvinning skett. Ägaren till appen tar ut ett arvode om en viss procent av det avtalade beloppet för nyttjandet av applikationen.

Osäkerhet råder dock kring om den sist beskrivna tjänsten är förenlig med avfallsregleringen. Miljöförvaltningen i Stockholms stad har i ett fall bedömt att företaget bakom appen är mäklare av avfall och beslutat att förbjuda företaget att förmedla hushållsavfall till annan än de entreprenörer som kommunen själv anlitar eller har gett koncession för transport av avfall. Företaget överklagade beslutet. Länsstyrelsen avlog överklagandet den 23 oktober 2019.⁴⁴ Av länsstyrelsens beslut framgår att företagets verksamhet bedömts utgöra hantering av avfall enligt miljöbalken.⁴⁵ Vidare ansåg länsstyrelsen att denna hantering omfattas av det kommunala avfallsmonopolet enligt miljöbalken⁴⁶ och att företagets verksamhet, i den del som omfattas av det överklagade beslutet, därför strider mot miljöbalken⁴⁷ och de kommunala renhållningsföreskrifterna.

8.5.3 Problem inom transportbranschen

Ofta beskrivs att det inom transportbranschen finns en omfattande problematik med svartarbete, olagliga yrkestransporter, osund konkurrens, företag som dumpar villkoren och utnyttjande av lönebidragsanställda. Gods transporteras utan yrkestrafiktillstånd och det förekommer skatteundandragande i form av ”svartkörningar” i hyrbilar. Hyrbilar är i sammanhanget anonyma och därigenom kan transporttjänster utföras utan att det syns.

Det finns vidare nätverk mellan speditörer och underleverantörer som är så invecklade att det är svårt att skilja mellan de svarta och

⁴⁴ Länsstyrelsen Stockholm, beteckning 505-47922-2018.

⁴⁵ Enligt 15 kap. 5 §.

⁴⁶ Enligt 15 kap. 20 §.

⁴⁷ 15 kap. 24 §.

vita jobben. Oseriösa underentreprenörer pressar kostnaderna genom att tillämpa för låga löner, inte betala in skatter osv. En huvudentreprenör kan inte hållas ansvarig för villkoren hos en underentreprenör. Företag som själva följer både lagar och avtal kan tämligen riskfritt sätta i system att anlita oseriösa underentreprenörer. Förutom att det orsakar en osund konkurrens och minskade skatte- och avgiftsintäkter skapas en parallell arbetsmarknad med villkor som är långt sämre än vad lag och avtal föreskriver. Det sätter press på löner och arbetsvillkor också på den legala arbetsmarknaden.

Den beskrivna problematiken kan till viss del förklaras med att det är förhållandevis låg lönsamhet inom transportbranschen. Detta till följd av överetablering samt priser som är för låga i förhållande till kostnadsbildningen. Kostnaden för fordonen i sig samt kostnader för drivmedel, försäkringar, fordonsskatt etc. är inte obetydliga.

Gigekonomin har vidare medfört att det finns många ”giggare” inom budbranschen. Gigekonomi betecknas marknader där en digital plattform kopplar ihop den som ska utföra en tjänst med den som efterfrågar den. Ubers taxiverksamhet är kanske det mest kända exemplet. Arbetstagarna är antingen anställda, vilket främst förekommer i de nordiska länderna, eller egna företagare. De får ofta betala all sin arbetsutrustning själva och saknar arbetsplats. Den som är egen företagare tar alla risker själv, medan den som är anställd har rätt att förhandla.⁴⁸ Uppdragen som förmedlas är ofta extremt tillfälliga. Sättet på vilket arbetet är organiserat inom gigekonomin innebär generellt stora risker för de som arbetar med det i och med att det inte finns någon inkomstgaranti, och ibland inte heller kollektivavtal genom vilka arbetsförhållanden och lön regleras. Enligt uppgift från Transportarbetarförbundet har det hänt att lönen gått ned så långt som till 28 kronor per timme.

När det gäller plattformsföretagen har utländska plattformsföretag som etablerat sig i Sverige mötts av en del kritik som bl.a. handlat om dåliga villkor och arbetsmiljö. Facket har haft svårt att nå giggarna som arbetar åt plattformsföretagen eftersom de inte är anställda i traditionell mening. Men spektrumet av plattformsföretag är brett. De plattformsföretag som startats i Sverige präglas mer av den svenska modellen. Sverige är också det land med högst andel plattformsföretag som valt att teckna kollektivavtal.⁴⁹

⁴⁸ Transportarbetaren, *Gig-jobb så in i Norden*, publicerad den 3 oktober 2019.

⁴⁹ Arbetsliv, *App-företaget som konkurrerar med schyssta villkor*, publicerad 30 oktober 2018.

8.6 Utredningens överväganden och förslag

Utredningens bedömning: Rutavdrag för transporttjänster ska inriktas på transporter från bostaden och transporter av bohag eller annat lösöre som hör till hushållet.

Varutransporter till hushållen ska inte inkluderas i rutavdraget. Detsamma gäller persontransporter.

Skälen för utredningens bedömning

Utredningen har fått i uppdrag att lämna förslag om att rutavdraget ska inkludera en bred palett av olika slags transporterings tjänster som kan underlätta för hushållen, med undantag för sådan bortforsling av hushållsavfall för vilken kommunen eller producent ansvarar. Enligt dagens bestämmelser omfattas exempelvis inte bortforsling av avfall till återvinningsstation eller avfallsanläggning och rutavdraget för trädgårdsarbete omfattar inte bortforsling av trädgårdsavfall.⁵⁰ Av direktiven till utredningen framgår vidare att som allmän utgångspunkt ska de förslag som lämnas så långt som möjligt utformas så att det inte uppstår s.k. dödviktseffekter, dvs. subvention av tjänster som skulle ha utförts även utan subvention, och undanträngning av befintliga tjänster. I direktiven sägs också att det ur ett tillämpningsperspektiv kan vara en fördel om en utvidgning av rutavdraget bidrar till minskade gränsdragningsproblem.

Vilka slags transporter som kan underlätta för hushållen bör då kunna komma i fråga för rutavdrag? Ett exempel på en transport som skulle kunna underlätta för hushållen är hemkörning av bl.a. livsmedel. Hushållen skulle då inte behöva besöka butiken utan det skulle räcka med att beställa varor via nätet. En transport av livsmedel kan dock i praktiken vara svår att särskilja från transport av andra konsumtionsvaror som säljs tillsammans med livsmedel i större butiker, vilket talar för att rutavdraget i så fall skulle omfatta i princip alla typer av varor som levereras till hushållet för att inte skapa betydande gränsdragningsproblem.

⁵⁰ Propositionen *Skattelättnader för hushållstjänster* (prop. 2006/07 :94) s. 41 och propositionen *Vårändringsbudget för 2016* (prop. 2015/16 :99) s. 34.

Redan i dag utförs många transporter av konsumtionsvaror till hushållen utan rutavdrag. Det innebär att rutavdrag för sådana transporter skulle medföra betydande dödviktstkostnader. Som anges ovan framgår av direktiven till utredningen att som allmän utgångspunkt ska de förslag som lämnas så långt som möjligt utformas så att det inte uppstår dödviktseffekter. Stora dödviktseffekter medför vidare att det bedöms vara en kostnadsineffektiv åtgärd för att skapa en ökad efterfrågan på personer med svag förankring på arbetsmarknaden och en ökad sysselsättning i ekonomin i sin helhet.

En annan komplikation med rutavdrag för varutransporter till bostaden är att det är svårt att fastställa vad som är kostnaden för själva transporten och vad som är kostnaden för varorna. I dag inkluderas ofta transportkostnaden i priset för varan och kunden betalar inte till transportören utan till den som säljer varan. Om kostnaden för transporten debiteras separat är kostnaden ofta förhållandevis låg.

Om rutavdrag medges för transporten men inte för varorna skulle det med dagens affärsmodeller ge incitament till att förskjuta kostnaden för varorna till kostnaden för transporten, dvs. transporten skulle bli dyrare och varorna billigare. På sikt skulle det kunna medföra att rutavdrag indirekt ges för inköp av varor, förutsatt att dessa transporteras till bostaden med undanträngning av befintliga tjänster som följd. Detta gäller särskilt då arbetskostnaden för en enskild transport är svår att bestämma eftersom den avgörs utifrån hur många andra kunder som kan dela på transporten.

Transporter och transportsystem är vidare komplexa och det är svårt att hänföra vissa slag av transporter till endast hushåll. I dagsläget ökar transporterna till hushållen till följd av bl.a. e-handel. Någon tydlig gräns finns inte mellan å ena sidan en transport mellan företag, t.ex. från en godsterminal till en butik, och å andra sidan en transport från en butik till ett hushåll. Transporten kan lika gärna gå direkt till hushållet från godsterminalen. Det skulle vara näst intill omöjligt att göra en ändamålsenlig avgränsning mellan olika slags transporter utan allvarliga undanträngningseffekter och andra oönskade konkurrenssnedvridningar. Om inte rutavdrag i princip ges för alla slags transporttjänster där privatpersoner direkt eller indirekt är berörda måste åtskillnad göras mellan transporter som sker direkt till hushållen, transporter till butiker, post- och budtransporter osv. Av lätt insedda skäl är det inte görligt utan negativa

konsekvenser för bl.a. transportbranschen med betydande administration, uppdelning av transporter för olika ändamål och snedvridningar av konkurrensen, som knappast skulle uppväga fördelen med att vissa transporter till hushållen skulle ge ett rutavdrag.

Sammanfattningsvis anser utredningen att något förslag om att inkludera varustransporttjänster till hushållen i rutavdragssystemet inte bör lämnas eftersom ett sådant förslag inte kan anses svara upp mot de allmänna utgångspunkterna för uppdraget.

Inte heller anser utredningen att persontransporttjänster, såsom taxi, ska inkluderas i rutavdraget. Även för persontransporter finns betydande dödviktskostnader och avgränsningsproblem med undanträngningseffekter och konkurrenssnedvridningar som följd. Det är exempelvis oklart hur man ska behandla transport med allmänna kommunikationer i förhållande till andra persontransporter.

Utredningen bedömer således att en betydande del av de transporttjänster som kan underlätta för hushållen inte bör inkluderas i rutavdraget givet de krav på förslagen som de allmänna utgångspunkterna för uppdraget ställer. Några förslag om att utvidga rutavdraget med varu- och persontransporter lämnas därför inte. Det kan i sammanhanget noteras att sådana tjänster varken omfattas av Danmarks eller Finlands system för skattelättnader för hushållstjänster.

Det ingår dock i utredningens uppdrag att undersöka om det kan finnas andra transporttjänster som rutavdraget kan utvidgas med.

I det följande behandlas därför några transporttjänster som utredningen bedömer kan underlätta för hushållen. Dessa tar sikte på transport av bohag från bostaden (bortforsling). Transporter som tar sikte på bortforsling kan införlivas i rutavdraget utan de betydande nackdelar som gäller för varu- och persontransporter. Tjänsterna är tillräckligt avgränsningsbara för att betydande dödvikts- och undanträngningseffekter ska kunna undvikas. Transport för bortforsling är förvisso inte lika vanligt förekommande som varu- och persontransporter men kan ändå till viss del underlätta för hushållen. Transporter för bortforsling av olika slag behandlas i följande avsnitt.

8.6.1 Bortforsling av hushållsavfall

Utredningens bedömning: Bortforsling av grovavfall och trädgårdsavfall faller inom kommunens ansvar enligt avfallsregleringen. Något förslag om att inkludera en sådan tjänst i rutavdraget lämnas därför inte.

Bortforsling av förpackningar och returpapper samt elavfall faller inom producenternas ansvar enligt avfallsregleringen. Något förslag om att inkludera en sådan tjänst i rutavdraget lämnas därför inte.

Skälen för utredningens bedömning

Inget förslag lämnas om rutavdrag för bortforsling av trädgårdsavfall och grovavfall

I dag omfattar rutavdraget för trädgårdstjänster arbete i form av häck- och gräsklippning samt krattning och ogrärensning som utförs på tomt eller i trädgård i nära anslutning till bostaden. Att forsla bort trädgårdsavfallet omfattas emellertid inte av rutavdrag. En sådan bortforslingstjänst skulle enligt utredningens mening kunna underlätta för hushållen.

Trädgårdsavfall klassificeras dock som avfall från hushåll, dvs. hushållsavfall. Det är endast kommunerna och de som kommunerna anlitar som har rätt att yrkesmässigt transportera hushållsavfall enligt avfallsregleringen. Vid sådana förhållanden ingår det inte i utredningens uppdrag att lämna något förslag om rutavdrag för bortforsling av trädgårdsavfall.

När det gäller grovavfall föreslog Avfallsutredningen redan 2012 att även andra aktörer än kommunen skulle ges rätt att samla in och hantera grovavfall för att det skulle bli enklare för hushållen att lämna material och produkter för återanvändning av hushållsavfall. Förslaget innebar att aktörer som godkänts av den myndighet regeringen bestämt skulle få samla in och omhänderta grovavfall.⁵¹ Med grovavfall avsågs sådant som var skrymmande eller icke brännbart hushållsavfall. Till detta räknades bl.a. trädgårds- och inomöbler,

⁵¹ Avfallsutredningens betänkande *Mot det hållbara samhället – resurseffektiv avfallshantering* (SOU 2012:56) s. 161–166.

husgeråd, hand- och trädgårdsverktyg, metallskrot som inte är förpackningar, cyklar, större leksaker och dylikt liksom avfall från ombyggnad i bostaden. Förslaget har inte genomförts.

I dag, liksom 2012, är enskilda i stor utsträckning hänvisade till kommunens bemannade återvinningscentraler för avlämning av grovavfall, även om det förekommer fastighetsnära insamling. Det är dock många gånger svårt och tidskrävande för enskilda att forsla bort föremål, särskilt skrymmande föremål som t.ex. soffa, bokhylla och skåp. Tveklöst finns det en efterfrågan på bortforslingstjänster av sådana föremål. Detta har vissa aktörer även uppfattat och affärsmodeller har utvecklats som går ut på att snabbt, enkelt och billigt hämta och frakta bort det som den enskilde inte längre vill ha (se avsnitt 8.5.2). Trots att transport av grovavfall faller inom kommunens monopol så sker insamling i privat regi. I många fall transporteras föremålen till återvinningscentral eller återanvändning i enlighet med uppdragsgivarens beställning men det händer också att föremål dumpas. Oavsett om den verksamhet som bedrivs handlar om ren insamling av hushållsavfall eller insamling av föremål till återanvändning sker verksamheten i en gråzon för vad som är lagligt på grund av en komplex avfallslagstiftning och oklara definitioner.

Den otydliga gränsdragningen mellan vad som ingår och vad som inte ingår i kommunens ensamrätt gör det svårt att veta vad som får och vad som inte får hämtas av någon annan. Exempelvis kan avfall från underhåll, reparation, ombyggnad eller rivning av bostad eller fastighet antingen vara hushållsavfall eller inte. Naturvårdsverket definierar mindre underhållsarbeten och reparationer i bostaden som en normal del av boendet och anser därför att sådant avfall bör räknas som hushållsavfall (se avsnitt 8.3.1). Om ett byggarbete i stället är omfattande (större reparation, renovering, ombyggnad, rivning etc.) uppstår avfallet främst på grund av byggverksamhet och inte av boende och bör därför inte klassas som hushållsavfall. I det senare fallet kan en annan aktör än kommunen hantera avfallet. Detta resulterar i att en avfallsentreprenör som hämtar avfall från en renovering inte har rätt att ta med soffor, bord och liknande varor som hushållet vill bli av med. I stället hänvisas hushållet till kommunens återvinningscentral. Systemet är inte enkelt att förstå vare sig för den enskilde eller för avfallsentreprenören.

Svårigheten för enskilda att få hjälp med bortforsling kan också drabba andra, t.ex. bostadsrättsföreningar och hyresvärdar, eftersom

grovavfall som cyklar och möbler allt som oftast lämnas kvar i fastigheten vid t.ex. flytt.

Enligt Avfall Sverige skulle en lösning på den ovan beskrivna problematiken kunna vara en bättre fastighetsnära insamling. Alternativt kan en generell systemlösning tas fram som det sedan är upp till kommunerna att tillämpa. Det finns också kommuner som i dagsläget tittar närmare på lösningar i fråga om bortforsling av grovavfall, som dock kan bli dyra att genomföra.⁵²

Utifrån redogörelsen ovan kan konstateras att det finns en mångårig problematik kring insamling och transport av grovavfall och klart är att det finns en efterfrågan på tjänster i form av bortforsling av grovavfall. Av avfallsregleringen följer dock att kommunen har ensamrätt avseende borttransport av grovavfall.

Vid sådana förhållanden ingår det inte i utredningens uppdrag att lämna något förslag om rutavdrag för bortforsling av grovavfall.

Inget förslag lämnas om rutavdrag för bortforsling av förpackningar och returpapper samt elavfall

En stor del av hushållsavfallet utgörs av förpackningsavfall och returpapper. Hushållen är enligt lag skyldiga att sortera ut avfallet från hushållsavfall och annat avfall för insamling i det insamlingssystem som producenterna tillhandhåller. Som beskrivs i avsnitt 8.3.2 är emellertid en stor andel av återvinningsstationerna i dagens insamlingssystem för förpackningsavfall och returpapper placerade på ställen som vändplaner och parkeringsplatser vid köpcentrum. Återvinningsstationernas placering innebär att många kör bil till dem. Placeringen riskerar att leda till att de som inte har tillgång till bil, men även de som har det, väljer att slänga förpackningsavfall och returpapper i restavfallet i stället för att lämna det på återvinningsstationerna.

Det ska emellertid bli lättare för alla att agera miljövänligt i vardagen.⁵³ Som beskrivs i avsnitt 8.3.2 ska insamlingssystem fr.o.m. den 1 april 2025 transportera bort hushållens returpapper och förpackningsavfall av de vanligast förekommande materialen från alla

⁵² Uppgifter lämnade av Avfall Sverige vid möte med Rut-utredningen den 16 september 2019.

⁵³ Miljö- och energidepartementet promemoria den 19 mars 2018 *Mer fastighetsnära insamling av förpackningsavfall och returpapper – utveckling av producentansvaren* s. 66.

bostadsfastigheter. För att aktörerna ska få tid att anpassa sig så kommer servicen på insamlingen att höjas gradvis till 2025, med start 2021 då 60 procent av alla bostadsfastigheter omfattas.⁵⁴

När det gäller konsumentelavfall får bara den som har tillstånd samla in sådant avfall, förutom kommuner eller den som tar emot i butik. Större elavfall är t.ex. kyl, frys, diskmaskiner, tvättmaskiner och spisar.

Avfall Sverige, Sveriges Kommuner och Regioner samt elproducenternas servicebolag El-Kretsen samarbetar i systemet El-retur. Kommunerna åtar sig att mot ersättning ansvara för insamling av el-avfall från hushåll och producenterna ansvarar för behandlingen. El-Kretsen har i sin tur samverkan med Recipo, en ekonomisk förening som också företräder producenter.

Av det ovan angivna framgår att insamling och transport av förpackningar och returpapper samt elavfall faller inom producenternas ansvar. Även om det i dagsläget skulle underlätta för vissa hushåll att få hjälp med sådan bortforsling till återvinningsstation eller insamlingsystem av någon annan aktör ger avfallsregleringen inte utrymme för detta.

Vid den bedömningen ingår det inte i utredningens uppdrag att lämna något förslag om rutavdrag för bortforsling av varken förpackningar, returpapper eller elavfall.

Värt att framhålla är emellertid att insamling av förpackningar och returpapper i eller vid bostadsfastigheter framöver kommer att vara huvudregel. Det kommer därmed att bli avsevärt lättare för alla att agera miljövänligt i vardagen vad gäller förpackningsavfall och returpapper.

⁵⁴ Bestämmelserna om den bostadsfastighetsnära insamlingen finns i förordningen (2018:1462) om producentansvar för förpackningar och förordningen (2018:1463) om producentansvar för returpapper.

8.6.2 Bortforsling av bohag och annat lösöre i syfte att främja återanvändning

Utredningens förslag: Rutavdraget ska utvidgas med en transporttjänst som avser bortforsling av bohag och annat lösöre från bostaden till försäljningsverksamhet som drivs i syfte att främja återanvändning.

Med försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning avses auktioner, loppmarknader, andrahandsbutiker och liknande.

Skälen för utredningens förslag

Frågan om ett föremål som en person vill göra sig av med är att betrakta som hushållsavfall eller som återanvändbart, och vem som får transportera det, avgörs i dagsläget av vilket syfte innehavaren har när denne lämnar föremålet ifrån sig. Har innehavaren ett kvittblivningssyfte har föremålet blivit till avfall som kommunen har ensamrätt att hantera, om det inte handlar om sådant avfall för vilket producenterna ansvarar. Som framgår av föregående avsnitt lämnar utredningen inte något förslag om rutavdrag för bortforsling av sådant som är hushållsavfall. Detta oavsett om avfallet faller inom kommunens eller producenternas ansvar att transportera.

När det gäller bortforsling av föremål som inte är avfall är däremot förutsättningarna sådana att utredningen kan föreslå rutavdrag för sådana transporter. Om innehavaren har ett annat syfte med föremålet än att lämna det som avfall, t.ex. ge det som gåva eller att sälja det, får vem som helst transportera föremålet till mottagaren.

Att transportera bohag och annat lösöre till t.ex. insamlingsplatser eller försäljningslokaler kan i vissa fall vara en tidskrävande uppgift. I glesbygd kan det vara fråga om åtskilliga mil att ta sig för att kunna sälja eller ge bort återanvändbara föremål. Om det är för komplicerat eller tidskrävande att transportera sådana föremål som man vill sälja eller ge bort ökar risken för att det lämnas som avfall. Ett sådant beteende kan möjligen motverkas om det blir lättare för hushållen att lämna bohag och annat lösöre till återanvändning. En transporttjänst av det slaget skulle således både kunna underlätta för hushållen och stimulera till ökad återanvändning. Tjänsten antas vara

av det slaget att den skulle kunna öka sysselsättning hos personer med svag anknytning till arbetsmarknaden och dessutom frigöra viss tid för hushållen.

Mot den bakgrunden föreslår utredningen att en transporttjänst i form av bortforsling av bohag och annat lösöre till återanvändning ska införas i rutavdragssystemet. Att inkludera transport av föremål som förekommer i handel mellan privatpersoner på bl.a. virtuella marknadsplatser är dock inte, enligt utredningens mening, lämpligt. I dessa fall anlitas inte så ofta fristående transportörer och om man gör det blir varan prissatt utifrån den kostnaden.

För att undvika att rutavdraget för en bortforslingstjänst missbrukas är det dock nödvändigt att närmare precisera slutmålet för transporten. Detta är inte helt enkelt. En alltför generös avgränsning kan skapa tillämpningsproblem och innebära att det blir svårt att kontrollera att det handlar om transport av återanvändbara föremål och inte hushållsavfall. Om det i stället blir en för snäv avgränsning finns det en risk för att tjänsten inte kommer att bidra till några särskilda positiva effekter i form av ökad sysselsättning hos personer med svag anknytning till arbetsmarknaden.

Det är vidare problematiskt att avgöra om en transport av föremål för återanvändning också genomförts till en plats där föremålen kan återanvändas, t.ex. till en loppmarknad eller ett auktionshus. För att det överhuvudtaget ska gå att kontrollera en transporttjänst måste det finnas någon som kan bekräfta att föremålen levererats till det ställe som köparen uppgett vid beställningen av tjänsten. Den tänkta transporttjänsten måste således avslutas på ett ställe där det finns personer på plats som kan ta emot de transporterade föremålen och där verksamhet bedrivs i syfte att främja återanvändning.

Detta leder utredningen till slutsatsen att bortforsling av återanvändbart bohag och annat lösöre bör ske till verksamheter som bedrivs av organisationer och företag i syfte att främja återanvändning, nämligen andrahandsbutiker, loppmarknader, auktionsverk och liknande. Det bör inte spela någon roll om verksamheten är ideell eller vinstdrivande. Inte heller om transporten sker till en loppmarknad där privatpersoner själva säljer föremålen eller om de lämnas till någon utomstående.

Som redogörs för i avsnitt 8.4.2 erbjuder emellertid ett antal ideella organisationer hämtning av föremål som hushållen vill skänka

för återanvändning. Transporter erbjuds gratis, främst i storstadsområden. Det finns även företag som erbjuder gratis hämtning av återanvändbara föremål men inte sällan transporterar hushållen själva sina föremål till ställen som tar emot föremål för återanvändning. Även med beaktande av att det finns transporttjänster som erbjuds gratis, anser utredningen att det finns anledning att göra det lättare för alla att vara en del i den cirkulära ekonomin⁵⁵ genom att främja återanvändning av bohag och annat lösöre.

Återanvändning är även en hantering som ligger högt upp i avfallshierarkin. Sverige är enligt EU:s avfallsdirektiv skyldigt att vidta åtgärder för att främja åtgärder som gör att hanteringen av föremål görs på ett sätt som gynnar återanvändning och därmed bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi. Att utvidga rutavdraget med en transporttjänst som avser bortforsling av bohag och annat lösöre från bostaden till försäljningsverksamhet som drivs i syfte att främja återanvändning skulle således också kunna vara en del av det svenska genomförandet av kraven i EU:s avfallsdirektiv (se avsnitt 8.2).

Utredningen föreslår sammanfattningsvis att transport i form av bortforsling av bohag och annat lösöre från bostaden till försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återvinning, ideell som vinstdrivande, ska omfattas av rutavdrag.

För att det ska bli tydligt anser utredningen att uttrycket försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning bör förklaras i lagtexten. Det bör framgå att med sådan försäljningsverksamhet avses auktion, loppmarknad, andrahandsbutik och liknande.

Exempel på arbeten som bör omfattas av den nya bortforslingstjänsten

Det arbete som bör omfattas av den nya transporttjänsten är bortforsling av bohag och annat lösöre från bostaden i syfte att främja återanvändning. Uttrycket bohag och annat lösöre ska ges samma innebörd när det gäller bortforslingstjänsten som när det gäller

⁵⁵ Vad är en cirkulär ekonomi? Enkelt uttryckt kan man enligt Naturvårdsverket säga att en cirkulär ekonomi är motsatsen till den traditionella, linjära ekonomin som vi har i dag. I stället för att tillverka, köpa, använda och sedan slänga sakerna, utnyttjar man i en cirkulär ekonomi allt som man tillverkat så länge det går. Och när sakerna är förbrukade återanvänds och återvinns så mycket som möjligt om och om igen – allt för att tära mindre på jordens resurser och minska vårt avfall. Ett modernt ord för kretslopp helt enkelt. Informationen hämtades på webbplatsen www.naturskyddsforeningen.se den 6 november 2019.

möbleringstjänsten som föreslås i kapitel 7. Bortforsling av bohag och annat lösöre som innehas av en näringsverksamhet omfattas dock inte.

Arbetsmoment som ingår i tjänsten bör vara bärning, lyft och lastning vid bostaden, själva arbetstiden för transporten samt lossning och inforsling hos den mottagare (försäljningsverksamhet) som köparen uppgett.

De flesta transporter för att bortforsla bohag kommer sannolikt att utföras med en för ändamålet lämplig bil. Transport med annat fordon, t.ex. cykel eller moped, bör emellertid också omfattas av rutavdrag.

8.6.3 Transport av bohag till och från magasinering

Utredningens förslag: Rutavdraget ska utvidgas med en transporttjänst som avser transport av bohag till och från utrymmen för magasinering av bohaget, även om magasineringen inte har samband med flytt mellan bostäder.

Skälen för utredningens förslag: Enligt nuvarande regler ges rutavdrag för transport av bohag och annat lösöre mellan bostäder samt till och från magasinering i samband med flytt mellan bostäder. I praktiken tillämpas en maxgräns på två år för magasinering för att sambandet ska anses uppfyllt mellan magasineringen och flytten mellan bostäder.

Det blir dock allt vanligare att magasinering av bohag och annat lösöre sker utan samband med flytt. Ett rutavdrag för transport till och från magasineringen skulle kunna underlätta för hushållen. En sådan utvidgning av rutavdraget skulle också minska gränsdragningsproblemen när det gäller flytttjänsten och därmed underlätta tillämpningen. Det skulle dessutom kunna leda till ökad efterfrågan av enklare transporttjänster som kan utföras av personer med svag anknytning till arbetsmarknaden.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen att transport av bohag och annat lösöre till och från magasinering, utan att magasineringen har samband med flytt mellan bostäder, ska inkluderas i rutavdraget.

8.6.4 Underlaget för rutavdraget – en schablonberäknad arbetskostnad

Utredningens förslag: Arbetskostnaden för bortforsling och transport av bohag och annat lösöre för återanvändning ska beräknas enligt schablon. Arbetskostnaden ska beräknas till 50 procent av det debiterade beloppet för tjänsten i sin helhet inklusive mervärdesskatt.

Utredningens bedömning: När det gäller transport av bohag och annat lösöre till och från magasinering ska underlaget utgöras av arbetskostnaden enligt nuvarande regler.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

Bakgrund

Rätten till rutavdrag knyts i dag till den del av priset som utgörs av faktiska arbetskostnader, inklusive mervärdesskatt. Varken kostnader för material, maskiner eller restid ska ingå i underlaget för skattereduktion (67 kap. 18 § andra stycket inkomstskattelagen [1999:1229]). För arbeten som i princip endast omfattar arbetskostnad, exempelvis hushållsstädning och fönsterputsning, har timpriset stor betydelse i konkurrensen om kunderna. Det medför att timpriset som regel motsvarar det pris som en kund normalt är beredd att betala för det aktuella arbetet.

För arbeten där priset även inkluderar material och kostnader för dyra maskiner eller fordon är det betydligt svårare att fastställa hur stor del av priset som avser arbetskostnad. Hur arbetskostnaden ska beräknas eller hur de totala kostnaderna ska fördelas mellan arbetskostnader och andra kostnader har inte reglerats. I samband med en översyn av bestämmelserna har lagstiftaren uttryckligen avvisat tanken på att införa en sådan reglering.⁵⁶

⁵⁶ Propositionen *Förbättringar av busavdragets fakturamodell* (prop. 2014/15:10) s. 24 f.

Arbetskostnaden för bortforslingstjänsten ska beräknas enligt en schablon

Om transporttjänster inkluderas i rutavdraget bör det närmare undersökas hur arbetskostnaden ska kunna fastställas så att inte rutavdraget i för stor utsträckning används för att täcka fordonskostnader. Nedan diskuterar utredningen tre metoder som kan användas för att bestämma arbetskostnaden för tjänster som säljs till ”paketpris”, dvs. innehåller både kostnad för arbete och andra kostnader som t.ex. kostnad för fordon och drivmedel.

Den första metoden är den som gäller i dag med arbetskostnaden som underlag. Att beräkna underlaget på arbetskostnaden fungerar bra för arbetsintensiva tjänster som använder sig av rörligt pris kopplat till arbetsinsatsen, exempelvis städning av en bostad. Till metodens nackdelar hör att den kan vara svår att tillämpa i praktiken när det gäller tjänster där priset ska täcka en rad olika kostnader och där fast pris tillämpas. Den har visat sig svår att använda för bl.a. flytttjänsten,⁵⁷ som innefattar transport, där priset ska täcka investeringar i t.ex. fordon, arbetskostnader, service och administration.

Systemet ska vidare vara lätt att administrera för företagen. När det gäller den föreslagna bortforslingstjänsten kan det, särskilt i städer, bli fråga om många, korta transportsträckor till inte så höga belopp. Att särskilja arbetskostnaderna från övriga kostnader vid varje köp av en bortforslingstjänst där köparen vill använda sin rätt till rutavdrag kan bli administrativt besvärligt för utförarna. Även för Skatteverket skulle det bli administrativt svårhanterligt. Sammantaget bedömer utredningen att den metod som gäller i dag med arbetskostnaden som underlag för rutavdraget inte är lämplig att använda när det gäller bortforslingstjänsten.

Den andra metoden som utredningen diskuterat går ut på att använda en schablon för att beräkna arbetskostnaderna. I korthet innebär den att arbetskostnaderna schablonmässigt antas stå för en viss andel av priset för tjänsten i sin helhet, oavsett hur det ser ut i det specifika fallet. Den övriga delen antas då avse kostnader för fordon, service, lokaler, administration etc.

En schablon gör det lättare att göra rätt och svårare att göra fel. Däremot är metoden mindre precis i sin styrning mot arbetskostnaden. Detta kan dock antas ha mindre betydelse. Arbetskostnaden

⁵⁷ 67 kap. 13 § 7 inkomstskattelagen.

för en transporttjänst kommer med en schablon inte specificeras för kunden men såväl arbetstid som arbetskostnaden för att utföra tjänsten kommer naturligtvis avspeglade sig i priset för tjänsten. Företag med lägre lönenivåer kommer därmed, på samma sätt för övriga rutarbeten, kunna erbjuda tjänsten till ett lägre pris än ett företag med högre lönenivåer.

En tredje metod som kan vara användbar för att fastställa underlaget för den nya bortforslingstjänsten är den som anges i Skatteverkets ställningstagande *Rutarbete – beräkning av arbetskostnad vid flyttjänster*.⁵⁸ Med arbetskostnad avses i det sammanhanget utbetalad lön per timme multiplicerat med 250 procent plus moms. Om uppgift om utbetalad lön per timme saknas kan i stället en för branschen genomsnittlig timkostnad för den som utfört arbetet användas. Av ansökan om utbetalning för utfört hushållsarbete ska framgå hur många arbetstimmar som har utförts. Debiterat belopp utöver det uppräknade timpriset multiplicerat med antalet arbetade timmar ger normalt inte rätt till skattereduktion. Om arbetskostnaden beräknats på annat sätt måste utföraren vid förfrågan kunna visa hur arbetskostnaden räknats fram. Om underlag för beräkning av arbetskostnaden för utfört arbete saknas eller är bristfälligt ska Skatteverket medge ett skäligt belopp och i förekommande fall återkräva för mycket utbetalat belopp.

Enligt Skatteverket är den stora svårigheten med tillämpningen av ställningstagandet att få in uppgifter om antalet arbetade timmar. När det gäller rotarbete finns ett annat ställningstagande som anger att när det är frågan om renovering till fast pris och verket är tveksamt till hur arbetskostnaden har beräknats så ska verket försäkra sig om att kunden har betalat marknadspris för materialet för att säkerställa att materialkostnad inte gjorts om till arbetskostnad. En motsvarande beräkning är enligt Skatteverket omöjlig att göra när det handlar om flytt eftersom verket inte kan ha någon uppfattning om hur stor kostnad för fordon, drivmedel och andra kostnader, som inte utgör arbetskostnad, som ingår i priset.⁵⁹

Sammantaget anser utredningen att metoden som går ut på att använda en schablon för att beräkna arbetskostnaderna är att föredra. Den främsta fördelen är att den är lätt att tillämpa och förstå, såväl för köparna som utförarna samt Skatteverket. Den största

⁵⁸ Datum: 2017-09-11, dnr: 202 331999-17/111.

⁵⁹ Information per mail från Skatteverket den 21 oktober 2019.

nackdelen är att den inte styr så precist mot arbetskostnaderna och därmed riskerar att inte fullt ut ge de positiva sysselsättningseffekter som annars skulle kunna förväntas. Schablonen kommer också att överkompensera de företag som har lönekostnader under schablonen, och underkompensera de företag som har lönekostnader över schablonen.

Schablonen för arbetskostnadens andel av priset

Inom transportbranschen beräknas ersättningar för transporter på olika sätt. Vissa transportörer arbetar på provision, andra är anställda och har månadslön och vissa debiterar milersättning. Lönenivåerna varierar kraftigt. Enligt uppgift från Transportarbetarförbundet kan lönen gå ned så långt som till 28 kronor per timme.

Enligt statistik från Företagens ekonomi från Statistiska centralbyrån (SCB) är arbetskostnadens andel av de totala rörelsekostnaderna för näringsgrenen vägtransport, godstrafik i genomsnitt 31 procent för 2007–2017.⁶⁰ I denna näringsgren ingår alla olika typer av vägtransporter av gods förutom flyttjänster. Inom näringsgrenen fanns 2018, enligt statistik från Trafikanalys, 9 360 personbilar, 16 244 lätta lastbilar och 35 816 tunga lastbilar (över 3,5 ton) i trafik. Arbetskostnadsandelen omfattar således många olika typer av transporter och det är troligt att den skiljer sig åt mellan de olika transporttyperna.

De varor som ska transporteras enligt utredningens förslag kommer troligen främst att transporteras med lätt lastbil. För mindre varor som ryms i en bil (eller cykel med lastmöjlighet) bör behovet av tjänsten vara litet, och transport med tung lastbil förkommer sannolikt inte i någon betydande utsträckning. Det är troligt att arbetskostnadens andel är lägre ju större fordon som används.

Fordonsstorleken för de här aktuella tjänsterna (lätt lastbil) finnas i mittenspannet av de fordon som ingår i näringsgrenen och utifrån det kan man anta att även arbetskostnadens andel bör ligga någonstans i mitten. Mer exakt än så är det dock svårt att vara utifrån denna statistik, eftersom det är oklart hur stor skillnad det är i arbetskostnadens andel mellan de olika fordonstyperna.

⁶⁰ SNI 2007 49.410. I arbetskostnad inkluderas lönekostnader och övriga personalkostnader. Åren 2007–2017 utgör alla tillgängliga år på SCB:s hemsida.

SCB tar vidare fram ett Lastbilstransportindex på uppdrag av bl.a. Sveriges Åkeriföretag som är avsett att användas för justering av priser i olika typer av avtal för transporter. Till grund för dessa serier beräknas bl.a. andelen förarkostnader, av de totala kostnaderna, för tio olika typtransporter.⁶¹ Förarkostnaden avser inte faktiska kostnader utan avser kostnad för förare med lön enligt kollektivavtal mellan Biltrafikens arbetsgivarförbund och Transportarbetarförbundet, och arbetsgivaravgifter enligt lagar och avtal.

På Sveriges Åkeriföretags hemsida finns statistik över andelen förarkostnader 2018 enligt Lastbilstransportindex för de olika typtransporterna.⁶² Andelen förarkostnader för typtransporten lokal distribution uppgår till 57 procent. Denna kategori avser exempelvis lastbilar med två axlar som distribuerar paket till främst företag och butiker inom tätbebyggt område.⁶³ Det finns ingen officiell mätning av kostnadsutvecklingen för transportbilar (lätta lastbilar). Enligt inhämtade uppgifter använder företaget som utför denna typ av transporter en inofficiell beräkning baserad på SCB:s mätningar. I den beräkningen är andelen förarkostnad i stort sett samma som för typtransportserien lokal distribution.⁶⁴ Arbetskostnadsandelen 57 procent bedöms således väl motsvara den typ av bortforslingstjänster som förväntas utföras med rutavdrag enligt utredningens förslag.

Baserat på en jämförelse med arbetskostnadsandelen enligt Företagens ekonomi för näringsgrenen vägtransport, godstrafik finns det dock anledning att tro att den faktiska arbetskostnadsandelen kan vara lägre än andelen enligt Lastbilstransportindex, dvs. andelen vid kollektivavtalade löner. Lastbilstransportindex har för samtliga typtransporter högre arbetskostnadsandel än den genomsnittliga arbetskostnadsandelen inom vägtransport, godstrafik, enligt Företagens ekonomi.

De tyngsta transporterna har således en högre arbetskostnadsandel enligt Lastbilstransportindex än det faktiska genomsnittet inom vägtransport, godstrafik.⁶⁵ Med tanke på att arbetskostnadsandelen bör vara högst för de minsta bilarna och lägst för de största, och att

⁶¹ De totala kostnaderna inkluderar kostnader för däck, diesel, reparationer, förare, värdeminskning, fordonskatter, ränta, administration och övrigt.

⁶² Se www.akeri.se/sv/transportekonomi/index#paragraph-2430.

⁶³ Uppgifter om vad som ingår i kategorin har lämnats per mail av Lars Aspholmer AB den 18 november 2019.

⁶⁴ Uppgifter har lämnats per mail av Lars Aspholmer AB den 18 november 2019.

⁶⁵ För de typtransporterna med lägst personalkostnadsandel enligt Lastbilstransportindex (partigods och skogsråvara) är arbetskostnadsandelen cirka 35 procent.

även personbilar ingår i det faktiska genomsnittet, indikerar detta betydligt lägre faktiska löner än kollektivavtalade löner. Även uppgifterna från Transportarbetarförbundet om att det förekommer mycket låga löner inom branschen talar för en lägre faktisk arbetskostnadsandel än arbetskostnadsandelen baserad på kollektivavtalade löner. Detta talar för att den faktiska arbetskostnadsandelen inom lokal distribution, och de bortforslingstjänster som föreslås omfattas av utredningen, är betydligt lägre än 57 procent.

Mot bakgrund av statistiken och resonemanget ovan, samt med beaktande av att det ska vara lätt att beräkna rutavdraget utifrån schablonen, föreslår utredningen att arbetskostnadens andel av priset för bortforsling bestäms till 50 procent.

Ett exempel kan illustrera förslaget. Ett företag hämtar ett skåp för transport till en andrahandsbutik för 200 kronor (inklusive mervärdesskatt). Utföraren bär, lastar och forslar detta till angiven plats och lastar där av skåpet. Enligt schablonen fastställs arbetskostnaden till 50 procent av 200 kronor, dvs. 100 kronor. Den övriga delen (50 procent) antas då omfatta övriga kostnader som utföraren har för t.ex. fordon. Rutavdraget blir därmed 50 kronor (100 kronor \times 50 procent). I praktiken innebär det att rutavdraget blir 25 procent av priset.

I sammanhanget kan det noteras att rutavdraget per transport, såsom visas i exemplet ovan, kan bli förhållandevis lågt. Det skulle kunna innebära att administrationen för en transport kan överstiga nyttan för transportören att erbjuda transport med rutavdrag. Den tillkommande administrativa bördan kan antas vara så pass omfattande att fördelen med rutavdraget inte alltid överväger. Den administrativa bördan för transportörer beskrivs närmare i avsnitt 13.6.

Underlaget för transport till och från magasinering ska utgöras av arbetskostnaden

När det gäller transport av bohag och annat lösöre till och från magasinering föreslår utredningen att arbetskostnaden ska beräknas på samma sätt som för flytttjänsten, dvs. enligt befintlig huvudregel och med tillämpning av Skatteverkets ovan nämnda ställningstagande. Detta motiveras främst av att det slaget av transport bör behandlas på samma sätt som flytttjänsten.

Det finns emellertid skäl som talar för att arbetskostnaden för flyttjänsten också skulle beräknas efter schablon på det sätt utredningen nu föreslår i fråga om bortforsling av bohag för återanvändning. Det är dock tveksamt om det ryms inom utredningens uppdraget att lämna ett sådant förslag och, även om det skulle ingå, har utredningen inte möjlighet att utreda frågan inom tiden för uppdraget.

8.6.5 Följdändringar och lagtekniska lösningar

När det gäller vilka som kan få skattereduktion för de nya transporttjänsterna, villkor samt subventionsgraden för skattereduktion, ska samma bestämmelser gälla som för övriga rutarbeten.

I fråga om taket för rut- och rotavdragen gäller enligt nuvarande bestämmelser att skattereduktionen sammanlagt får uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår. Utredningen föreslår emellertid i kapitel 10 att taket för rutavdraget ska höjas från 50 000 kronor till 75 000 kronor per person och beskattningsår samt att rotavdraget får uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår. Se närmare om utredningens förslag i denna del i avsnitt 10.3.

Förslagets konsekvenser

När det gäller förslagets offentligfinansiella kostnader och konsekvenser för företag, sysselsättning, svartarbete, m.m. redovisar utredningen sina bedömningar i kapitel 13.

Den lagtekniska lösningen

Utvidgningen av rutavdraget till att omfatta en tjänst som avser bortforsling av bohag och annat lösöre från bostaden för återanvändning bör lagtekniskt infogas som en ny punkt i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen.

Utredningen föreslår att arbetskostnaden för bortforslingstjänsten ska beräknas enligt schablon. Det bör regleras i lag. Bestämmelserna

om schablonen för arbetskostnaden bör sammanföras med bestämmelserna om utgifterna för hushållsarbete och bilda en ny paragraf i 67 kap. inkomstskattelagen.

Vad som avses med försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning bör också anges i lag. Bestämmelserna bör införas i en ny paragraf i 67 kap. inkomstskattelagen.

I och med att arbetskostnaden för bortforslingstjänsten ska beräknas enligt schablon ska kravet på redovisning av antalet arbetade timmar i 9 § 4 lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete slopas för utförare av en sådan tjänst.

Utvidgningen av rutavdraget till att omfatta transport till magasinering föranleder en ändring i punkten 7 om flytt i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen.

Lagförslag

Utvidgningen av rutavdraget till att omfatta transport till magasinering föranleder en ändring i 67 kap. 13 § 7 inkomstskattelagen och i 9 § 4 lagen om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete.

Förslagen föranleder vidare en ny punkt 13 i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen och två nya paragrafer i samma kapitel, 11 a § och 14 a §.

8.6.6 Skatteverkets kontrollmöjligheter

Utredningens bedömning: Det bör inte införas krav på uppgift om tillstånd för yrkesmässig godstrafik i begäran om utbetalning.

Inte heller bör några andra åtgärder för att motverka fusk och missbruk av rutavdraget införas med anledningen av de nya transporttjänsterna.

Skälen för utredningens bedömning

Som huvudregel utförs rutarbete i eller i anslutning till en köparens bostad. En transporttjänst i form av bortforsling av bohag och annat lösöre till återanvändning, liksom den befintliga flytttjänsten och den föreslagna transporttjänsten till och från magasinering innebär ett avsteg från denna princip. Frågan är därför om det bör införas några

ytterligare krav på vad en begäran om utbetalning ska innehålla för att motverka fusk och missbruk.

Köparen ansvarar för att underlaget för slutligt rutavdrag är korrekt

Det ligger i sakens natur att ju bättre underlag som utförarna lämnar i sin begäran om utbetalning, desto bättre blir det underlag för skattereduktion för hushållsarbete som kommer att förtryckas på köparnas självdeklarationer. Skatteverket har ett ansvar för att kontrollera såväl att korrekta utbetalningar görs till utförarna som att köparna tillgodoräknas preliminär skattereduktion med korrekta belopp.

Begäran om skattereduktion görs i köparens självdeklaration. Köparens ansvar har slagits fast i förarbetena i huvudsak enligt följande.⁶⁶

Köparen ansvarar för att uppgifterna om skattereduktion i deklARATIONEN är korrekta och att det är fråga om arbete som kan ge skattereduktion. Är det frågan om ett utländskt företag och arbetet har utförts utomlands, ska det finnas ett intyg eller annan handling som visar att företaget genomgår motsvarande kontroll som en innehavare av godkännande av F-skatt här i Sverige. För att enkelt kunna styrka sin rätt till slutlig skattereduktion kan köparen ställa krav på utföraren när det t.ex. gäller vilka uppgifter en faktura ska innehålla.

Utföraren ansvarar naturligtvis för att riktiga uppgifter förs in i begäran om utbetalning. Se vidare avsnitt 3.2.6 under rubriken Fakturamodellen om vad som krävs av utföraren för att köparen ska få rutavdrag.

Krav på yrkestrafiktillstånd bör inte införas

Ett förslag som diskuterats inom utredningen är att det skulle kunna krävas att den som utför den nya transporttjänsten ska ha yrkestrafiktillstånd för godstrafik. Som framgår av avsnitt 8.5.1 får bara den som har ett sådant tillstånd bedriva yrkesmässig trafik med gods-transporter. Enligt Transportstyrelsens register över tillstånd finns i dagsläget nästan 16 500 giltiga yrkestrafiktillstånd för godstrafik.⁶⁷

⁶⁶ Propositionen *Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete* (prop. 2008/09:77) s. 56.

⁶⁷ Information per mail från Transportstyrelsen den 9 december 2019.

Alltsedan flyttjänsten infördes i rutavdragssystemet har frågan om yrkestrafiktillstånd varit uppe till diskussion. I samband med införandet av flyttjänsten avvisade regeringen tanken på att införa ett sådant krav.⁶⁸ Regeringen anförde bl.a. att ett sådant tillstånd behövs för yrkesmässiga transporter men inte för bärning, packning och andra flyttmoment. Det behövs inte heller för transport när den enskilde själv sköter transporter. Det anfördes vidare att ett krav på yrkestrafiktillstånd skulle utgöra ett hinder för den enskilde att anlita privatpersoner. En sådan inskränkning skulle också utgöra en avvikelse från vad som gäller för rutavdraget i övrigt, där det regleras vilket arbete som utförs och inte vem som utför det. Det ansågs inte heller vara en uppgift för Skatteverket att utgöra ytterligare tillsynsmyndighet vid sidan av andra sådana myndigheter.

Utredningen anser att dessa skäl mot ett införande av krav på yrkestrafiktillstånd för flyttjänsten också har bäring vad gäller de nu föreslagna transporttjänsterna, även om dessa antagligen, till skillnad från de flesta flyttjänster, kommer att handla om bortforsling av enstaka eller en mindre mängd föremål.

Den omfattande problematik inom transportbranschen som ofta beskrivs med dumpade löner, svartarbete, dåliga arbetsvillkor och utnyttjande av lönebidragsanställda beror inte primärt på skatte-reglernas utformning eller på att Skatteverket inte har tillräckliga kontrollverktyg. Genom att inkludera fler transporter i rutavdraget skulle det dock kunna leda till bättre ordning och kontroll i denna del av branschen, bl.a. till följd av krav på F-skatt, registrering av utbetalningar för utförda tjänster och det nyligen införda kravet på elektronisk betalning för att kunna få skattereduktion.

Inte heller bedömer utredningen att de nya transporttjänsterna behöver förenas med andra krav för att motverka att fusk och missbruk, såsom kontroll av att utföraren är registrerad som arbetsgivare eller har relevant verksamhetsbeskrivning inom standarden för svensk näringsgrensindelning.

⁶⁸ Prop. 2015/16:99 s. 36.

Krav på uppgift om underleverantör bör inte införas

En möjlighet att förbättra vissa kontrollmöjligheter skulle kunna vara att ställa krav på att utföraren i sin begäran till Skatteverket om utbetalning av rutavdraget ska uppge vem som *faktiskt* utförde transporten; näringsidkaren själv, en anställd eller en underleverantör. Om det är en underleverantör som utförde tjänsten skulle kunna krävas att utföraren, i samband med en begäran om utbetalning, lämnar uppgifter om underleverantören.

Frågan är vad Skatteverket kan göra med sådana uppgifter. Det är nämligen svårt att hitta ett lämpligt sätt att koppla ihop ett missförhållande hos en underleverantör med utförarens rätt till rutavdrag. Om en sådan koppling inte görs behövs inte uppgiften för att bedöma rätten till rutavdrag utan uppgiften skulle i så fall endast lämnas i syfte att kontrollera underleverantören. Enligt utredningen skulle dock den administrativa bördan av att lämna sådana uppgifter betydligt överstiga värdet av den ökade kontrollmöjligheten som uppgiften skulle kunna ge. Ett krav på uppgift om underleverantör bör därför inte införas.

Krav på att mottagningsbevis bifogas en begäran om utbetalning bör inte införas

En begäran om utbetalning ska enligt 9 § lagen om förfarandet för skattereduktion för hushållsarbete⁶⁹ innehålla uppgifter om antalet arbetade timmar, debiterad ersättning för material och debiterad ersättning för annat än hushållsarbete och material samt vilken typ av arbete som har utförts. Syftet med denna uppgiftsskyldighet är att ge Skatteverket ett fylligt underlag för urval av vilka utförare som ska kontrolleras närmare.⁷⁰

För att motverka fusk och missbruk av rutavdraget för den nya bortforslingstjänsten skulle man kunna införa ett krav på att utföraren ska bifoga någon form av mottagningsbevis som utfärdats av mottagaren av transporten av de återanvändbara föremålen, dvs. ett bevis på att föremålen kommit fram till rätt ställe.

Mot ett krav på mottagningsbevis kan anföras att detta sannolikt skulle innebära en ökad administrativ börda för såväl utförarna som

⁶⁹ SFS-nummer 2009:194.

⁷⁰ Se propositionen *Förbättringar av busavdragets fakturamodell* (prop. 2014/15:10).

Skatteverket. Det skulle ställa stora krav på alla utförarna att se till att bevisen finns tillgängliga på elektronisk väg. Ett krav på mottagningsbevis skulle också innebära en ökad administrativa börda för mottagarna. Att organisationer och företag som driver försäljningsverksamhet i syfte att främja återanvändning av bohag och annat lösöre ska utforma system och rutiner för utfärdande av mottagningsbevis för att enskilda ska få rutavdrag för transporten är knappast försvarbart.

Mot bakgrund av det angivna anser utredningen att det inte bör införas ett krav på att mottagningsbevis bifogas en begäran om utbetalning. Däremot måste utföraren i samband med eventuell kontroll kunna uppvisa dels de fakturor eller annat underlag som ligger till grund för begäran, dels när och hur mycket som köparen har betalat av fakturabeloppet.⁷¹ Köparen kan också ställa krav på utföraren att visa att det bortforslade bohaget nått rätt mottagare, exempelvis på sätt som beskrivs i avsnitt 8.5.2 att plattformsföretag gör i dag.

⁷¹ Propositionen *Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete* (prop. 2008/09:77) s. 39.

9 Trygghetstjänster – tillsyn av bostad

9.1 Inledning

Rutavdraget har sedan det infördes den 1 juli 2007 i omgångar utökats med nya tjänster. Utredningens uppdrag är att utreda och föreslå hur rutavdraget kan utökas med fler tjänster i form av tvättarbete som utförs utanför bostaden, ommöblerings- och bortforslings-tjänster samt trygghetstjänster. I detta kapitel behandlas frågan om hur rutavdraget kan utökas med trygghetstjänster, eller tillsyn av bostad som utredningen benämner tjänsten.

Rutavdraget omfattar i dag flera typer av skötsel- och underhålls-arbeten avseende bostaden med tillhörande tomt eller trädgård men däremot inte någon form av tillsyn av bostaden som sådan. Utredningsuppdraget är preciserat till att lämna förslag på hur tillsyn av bostaden kan inkluderas i rutavdraget, som t.ex. att ta hand om post, sköta om växter eller kontrollera om det har uppkommit skador i bostaden medan man är bortrest.

9.2 Utredningens överväganden och förslag

Utredningens förslag: Rutavdraget ska utvidgas med en tjänst som avser tillsyn av bostaden.

Tillsynen ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden och vara av enklare slag.

Utredningens bedömning: Rätten till rutavdrag för tillsyn av bostad bör inte begränsas till permanentbostaden.

Anledningen till eller längden på frånvaron från bostaden bör inte påverka rätten till rutavdrag men frånvaro från bostaden bör vara en förutsättning för rutavdrag.

Skälen för utredningens förslag och bedömning

En tjänst som avser tillsyn av bostad ska inkluderas i rutavdraget

I utredningens direktiv talas i denna del om *trygghetstjänster*. Hur detta uttryck ska förstås är inte självklart. Trygghet är ett omfattande och i sammanhanget något oklart begrepp. Det kan föra tankarna till anlåtande av t.ex. väktare eller installation av larm, kameror eller säkerhetsanordningar för barn i bostaden. Man kan också associera till olika trygghetstjänster som erbjuds äldre personer, t.ex. trygghetslarm. Sådana tjänster kräver dock vissa formella kvalifikationer och teknisk utrustning och kan normalt inte utföras av hushållen själva. Dessutom ansvarar kommunerna för trygghetstjänster för äldre.

Enligt tidigare förarbeten ska rutavdraget som utgångspunkt inte heller omfatta tjänster som kräver särskild utbildning eller avancerad teknisk utrustning.¹ Som framgår av direktiven ska det i stället utformas på ett sådant sätt att efterfrågan ökar på tjänster som bidrar till ökad sysselsättning för personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden.

I direktivet preciseras att utredningen ska lämna förslag på hur *tillsyn av bostad* kan inkluderas i rutavdraget och direktiven exemplifierar detta med att ta hand om post, sköta om växter eller kontrollera om det uppkommit skador i bostaden medan man är bortrest.

¹ I budgetpropositionen för 2016, *Förslag till statens budget för 2016, finansplan och skattefrågor* (prop. 2015/16:1) s. 189 nämns pooldammsugare och golvboningsmaskin som exempel på avancerad utrustning.

Mot den bakgrunden och för att undvika missuppfattningar och diskussion om uttrycket trygghetstjänster, väljer utredningen att i stället benämna tjänsten tillsyn av bostad, vilket enligt utredningens bedömning bättre återspeglar vilken tjänst det är fråga om.

I enlighet med direktiven föreslår utredningen att rutavdraget utökas med en tjänst som avser tillsyn av bostad. Som framgår i det följande föreslås att det ska vara fråga om tillsyn av enklare slag och att det i tjänsten kan ingå att ta emot leveranser till bostaden. Hur tjänsten bör avgränsas, vilka arbeten som ska ingå och därmed förknippade frågor behandlas närmare i följande avsnitt.

Hur bör tillsynstjänsten avgränsas?

Avsikten med en tjänst i form av tillsyn av bostad är att ersätta arbete som i dag utförs av hushållet självt, gratis av grannar, släktingar och vänner eller utanför den reguljära marknaden, dvs. svart, med en tjänst som produceras på marknaden, och därmed bidra till ökad sysselsättning för personer med svag anknytning till arbetsmarknaden och möjligen till minskat svartarbete.

De arbetsuppgifter som enligt utredningens mening bör ingå i den nya tjänsten ska då vara av enklare slag som inte kräver någon särskild utbildning eller särskilda språkkunskaper och som kan utföras efter en kortare instruktionstid. Såvitt utredningen har funnit erbjuds inte sådana tjänster i någon större omfattning på marknaden i dag.

En tjänst som däremot är etablerad på marknaden, och som riktar sig till hushåll, är bevakningstjänster genom t.ex. hemmalarm. Företag som erbjuder bevakningstjänster omfattas av lagen om bevakningsföretag.² Med sådant företag avses den som yrkesmässigt åtar sig att för annans räkning bl.a. bevaka fastighet, anläggning, viss verksamhet, offentlig tillställning eller något annat sådant.³ Bevakningsföretag får inte bedriva verksamhet utan tillstånd (auktorisering).⁴

Den tjänst som utredningen har i åtanke och som kan ha förutsättningar att växa fram med hjälp av ett rutavdrag befinner sig i gränslandet mellan säkerhetsföretagens tillståndspliktiga verksamhet och gratistjänster grannar och vänner emellan.

² SFS-nummer 1974:191.

³ 1 § lagen om bevakningsföretag.

⁴ 2 § lagen om bevakningsföretag.

Hur tillväxten för denna marknad kan komma att utvecklas går inte att förutspå men ett scenario är att säkerhetsföretagen utvecklar en enklare tillsynstjänst vid sidan av hemmalarm. Ett annat är att personer, kanske med erfarenhet från vaktmästeriverksamhet eller bevakning, etablerar företag i områden med större efterfrågan på bostadstillsyn som i sin tur anställer personer med svag anknytning till arbetsmarknaden. Ett ytterligare scenario är att städföretag börjar erbjuda denna tjänst till hushåll som i dag anlitar företaget för hemstädning.

En variant på tillsyn som utredningen noterat är att det, när man hyr en tillfällig bostad, t.ex. för semester, kan ingå att se till bostaden i utbyte mot en lägre hyra. Detta reser en del gränsdragningsfrågor, som t.ex. pris och tidsåtgång, för en tillsynstjänst som behöver hanteras i tillämpningen.

En annan gränsdragningsproblematik gäller tillsyn som görs inom ramen för ett abonnemang av hemmalarm. I detta fall bör gränsen för rutavdrag dras vid att det ska vara enklare slag av tillsyn och att den inte utförs inom ramen för en tillståndspliktig verksamhet enligt lagen om bevakningsföretag. Tjänsten ska alltså mot den bakgrunden inte omfatta vakt- eller bevakningstjänster som avses i den lagen. Utryckningar och övervakningar som har sin grund i installerade larm kopplade till larmcentraler och som ingår i abonnemang ska då, oavsett om kostnaden för uttryckningen eller övervakningen ingår i abonnemangskostnaden eller debiteras särskilt, inte ge rätt till rutavdrag. Detta även om det kan finnas inslag av enklare tillsyn i det arbetet. Inte heller ska arbete som utförs på distans, t.ex. kameraövervakning i och utanför bostaden, omfattas av rutavdrag.

Utredningen har uppmärksammat på att det finns särskilda skattelättnader för installation av bl.a. larm i Danmark och Tyskland och att det kan finnas positiva trygghetsskapande effekter av ökad användning av bl.a. hemmalarm.⁵ Det faller dock utanför utredningens uppdrag att närmare gå in på frågan om ett rutavdrag för installation av hemmalarm.

⁵ Möte med Säkerhetsföretagen den 28 november 2019. Som utredningen redogör för i avsnitt 5.2.2 omfattas installation av hemmalarm i Danmark av ett avdrag som motsvarar det svenska rotavdraget.

Vilka arbeten som bör ingå i tillsyn av bostaden

Ett exempel på arbetsmoment som bör ingå i en enklare tillsyn av bostad är, som redan nämnts, att ta hand om post till hushållet. Andra exempel är att vattna blommor, vädra, spola kranar och toaletter och liknande uppgifter för att se till att allt i bostaden fungerar och omhändertas. Det kan också handla om att tända och kontrollera lampor i och utanför bostaden.

I tjänsten bör även ingå att ta hand om vissa typer av skador eller annat som inträffat i bostaden, t.ex. vid eller efter strömavbrott. Även arbeten som kan behöva vidtas för att öppna upp eller stänga ner en bostad bör ingå.

Under en bortavaro kan det inträffa att hantverksarbete eller liknande behöver utföras i bostaden, t.ex. om något gått sönder. Det är då naturligt att det i tillsynstjänsten kan ingå att möta upp hantverkare på uppdrag av köparen. Ett närliggande arbete, som kan underlätta vardagen och dessutom minska gränsdragningsproblemen, är vidare att ta emot bud eller transporter till bostaden, när köparen av olika anledningar inte har möjlighet att göra det själv. Utredning anser att den typen arbetsmoment, även om de inte direkt avser tillsyn av bostaden, också bör kunna ingå i tillsynstjänsten.

Det är inte möjligt att ge en uttömmande beskrivning av vilka arbeten som bör omfattas av rutavdrag inom ramen för den nya tjänsten. Det kommer fortlöpande att ske förändringar av vad enskilda har för behov av hjälp i hushållet. Den närmare gränsdragningen bör därför överlämnas till rättstillämpningen. Ett grundläggande krav för rutavdraget bör dock vara att tillsynen utförs medan man är borta från bostaden.

Eftersom rutavdraget är en skattelättnad för utgifter för hushållsarbete, ska tillsynsarbeten som utförs i näringsverksamhet inte omfattas av rutavdrag. Som exempel kan nämnas en privatperson som i sin villa dels driver näringsverksamhet i viss del av villan, dels bor i den övriga delen. Rutavdraget ska endast omfatta sådana arbeten som utförts i bostadsdelen.

Inte bara i bostaden utan också i nära anslutning till den

Ett rutavdrag för tillsyn av en bostad bör rimligen inte begränsas till att enbart se till bostaden invändigt utan även tillsyn av bostaden utvändigt bör omfattas av rutavdrag. När det är fråga om bl.a. småhus, kan det bli aktuellt att exempelvis kontrollera om det uppstått några skador på utsidan av huset. Vad som avses med bostad framgår av 67 kap. 14 § inkomstskattelagen (1999:1229). Till bostad räknas även biutrymmen som garage, förråd och tvättstuga.

För att tjänsten ska bli ändamålsenlig bör även tillsyn som utförs på tomt, trädgård, gårdsplan och uppfart omfattas av rutavdrag. Tillsyn av hus som funktionellt hör samman med bostaden, exempelvis ett växthus eller liknande, bör också omfattas.

Däremot bör inte tillsyn som utförs på grannens fastighet, kommunal mark, allmänningar och samfälld mark omfattas av rutavdrag. Tillsyn av mark och byggnader som används i näringsverksamhet omfattas naturligtvis inte heller.

För att rama in var tillsynsuppgifterna får utföras är det alltså enligt utredningen lämpligt att använda samma begränsning som gäller för trädgårds- och it-installationstjänsterna i rutavdraget, dvs. att tillsynen ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden.

Sammanfattningsvis föreslår utredningen således att arbete som avser tillsyn av en bostad ska omfattas av rutavdrag inte bara när tillsynen utförs i bostaden utan även när den utförs i nära anslutning till bostaden.

Vilken bostad ska tillsynen avse?

Det föreslagna rutavdraget för tillsyn av bostad kommer, om inga andra ändringar görs, omfattas av den generella bostadsdefinitionen för rutavdraget. Bostad definieras vid tillämpning av rutavdraget som utrymme som med nyttjande- eller äganderätt helt eller till väsentlig del används för boende inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES).⁶ Som bostad räknas alltså även fritidsbostäder av olika slag.

Enligt utredningens mening kan det antas att efterfrågan på bostadstillsyn, till skillnad från övriga rutarbeten, blir störst i fråga

⁶ 67 kap. 14 § inkomstskattelagen.

om just fritidsbostäder. Därmed kan man också anta att tillsynstjänsten i större utsträckning än andra rutarbeten efterfrågas för att utföras utomlands (men inom EES).

Om rutavdrag ges för tillsyn av en bostad utanför Sverige innebär detta att en del av syftet med rutavdraget inte nås, nämligen att bidra till en ökad sysselsättning i Sverige. Ligger bostaden där arbetet utförs utomlands skapas ju endast få, om ens några, arbetstillfällen i Sverige.

En begränsning av rutavdraget till att omfatta endast tjänster som utförs i Sverige är med största sannolikhet oförenlig med den fria rörligheten inom EU. Däremot skulle det kunna övervägas att begränsa tillsynstjänsten till permanentbostaden. Med en sådan begränsning skulle rutavdraget i högre grad inriktas på att skapa sysselsättning i Sverige. Flertalet fritidshus som innehas av skattskyldiga i Sverige är emellertid belägna här i landet. Enligt statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) fanns det närmare 600 000 fritidshus i Sverige i januari 2018. Hur många fritidsbostäder utanför Sverige men inom EES som innehas av skattskyldiga i Sverige har utredningen inte haft möjlighet att ta reda på. Med tanke på det stora antalet fritidsbostäder som finns i Sverige skulle en begränsning av rutavdraget som ovan diskuteras innebära att man också begränsar möjligheterna att skapa arbetstillfällen för personer med svag anknytning till arbetsmarknaden här i landet.

Som tidigare sagts antar utredningen att potentialen för att skapa en ökad efterfrågan på tillsynstjänster är störst för fritidsbostäder. För fritidshus kan det vara frågan om en frekvent återkommande tjänst som utförs under stora delar av året. Att inkludera enklare tillsyn av fritidshus i den nya tjänsten kan även bidra till fler arbetstillfällen i glesbefolkade områden, eftersom många fritidshus ligger i den typen av områden.

Någon avgörande fördel med att begränsa rätten till rutavdrag för tillsyn av bostaden till den enskildes (eller dennes förälders) permanentbostad har inte kommit fram. Den omständigheten att sysselsättningen i någon mån kan komma att gynnas i utlandet om rutavdraget gäller för tillsyn av t.ex. fritidsbostad är enligt utredningens mening inte ett tillräckligt skäl för att avvika från vad som avses med bostad inom rutavdragssystemet. En begränsning av rutavdraget till enbart permanentbostad skulle dessutom försvåra tillämpningen och kontrollen av rutavdraget för Skatteverket.

Sammanfattningsvis anser utredningen att det inte finns skäl att begränsa rätten till rutavdrag till permanentbostaden. Samma krav på bostaden som gäller för övriga rutarbeten bör därför gälla för tillsyn av bostad.

Anledningen till och längden på frånvaron från bostaden bör inte påverka rätten till rutavdrag

I utredningens direktiv anges att utredningen ska lämna förslag på hur tillsyn av bostaden, t.ex. att ta hand om post, sköta om växter eller kontrollera om det har uppkommit skador i bostaden *medan man är bortrest*, kan inkluderas i rutavdraget. Detta har väckt frågan om anledningen till varför den enskilde (eller dennes förälder) är borta från bostaden och om längden på frånvaron bör påverka rätten till rutavdrag.

Det kan finnas olika anledningar till varför man är borta från sin bostad, t.ex. resa, sjukhusvistelse, arbete och utbildning på annan ort. Vidare kan längden på bortavaron variera. Det kan handla om en kortare semesterresa eller en resa som varar under flera månader. Även när det gäller arbete kan frånvaron vara av mycket varierande längd. Avseende fritidsbostad kan frånvaron utgöra stora delar av året.

Frågan är om det ens är möjligt att närmare bestämma vilka anledningar till frånvaron som skulle ge rätt till rutavdrag och hur lång en frånvaro i så fall måste vara. Att ange vad som skulle kunna anses vara giltiga anledningar och acceptabel tid är knappast görligt utan att göra avkall på legitimiteten och rättvisan i rutavdragssystemet. Man får i stället utgå från att en enskild som väljer att betala för att få hjälp med att se till bostaden under en viss period har skäl för det. Detta oavsett anledningen till eller längden på frånvaron.

Till detta kommer att det skulle vara närmast omöjligt för Skatteverket att kontrollera anledningen till att en person väljer att köpa en tjänst av nu aktuellt slag.

Det anförda leder till slutsatsen att rätten till rutavdrag inte bör göras beroende av anledningen till eller längden på den enskildes (eller dennes föräldrars) frånvaro från sin bostad vid köp av tjänsten tillsyn av bostad. Däremot ska det vara ett grundläggande krav att tillsynen sker under den enskildes frånvaro från bostaden.

Utredningen har övervägt om detta krav bör framgå av lagtexten. Det är dock svårt att utforma ett generellt krav på frånvaro utan att det leder till tillämpningssvårigheter och gränsdragningsproblem. Det får i stället bedömas från fall till fall om kravet på frånvaro är uppfyllt. Det är vidare sannolikt att behovet av tjänsten i de allra flesta fall uppstår när den enskilde inte är i bostaden, varför eventuella problem med att kravet inte lagfästs borde vara små.

Villkor och underlag för rutavdraget

Utredningen ser inget behov av att föreslå några särskilda bestämmelser för den nya tillsynstjänsten. Det innebär att samma bestämmelser om vilka som kan få skattereduktion, hur en begäran om skattereduktion ska göras, villkor och underlag samt subventionsgraden för skattereduktion, kommer att gälla för tjänsten om tillsyn av bostad som för övriga rutarbeten.

När det gäller underlaget för rutavdraget bör endast arbetskostnaden för den föreslagna tjänsten omfattas. Utgifter för material, utrustning och resor ska därför inte räknas in i underlaget för rutavdraget. Detta följer av 67 kap. 18 § inkomstskattelagen.

I fråga om taket för rut- och rotavdragen gäller enligt nuvarande bestämmelser att skattereduktion sammanlagt får uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår. Utredningen föreslår emellertid i kapitel 10 att taket för rutavdraget ska höjas från 50 000 kronor till 75 000 kronor per person och beskattningsår samt att rotavdraget får uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår. Se närmare om utredningens förslag i denna del i avsnitt 10.3.

Förslagets konsekvenser

När det gäller förslagets offentligfinansiella kostnader och konsekvenser för enskilda, företag, sysselsättning, svartarbete m.m. redovisar utredningen sina bedömningar i kapitel 13.

Den lagtekniska lösningen

Utvidgningen av rutavdraget till att omfatta en tjänst i form av tillsyn av bostad bör lagtekniskt infogas som en ny punkt i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen.

Lagförslag

Förslaget föranleder en ändring i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen.

10 Höjt tak för rutavdraget

10.1 Inledning

Mellan regeringen, Centerpartiet och Liberalerna finns en överenskommelse om att taket för rutavdraget ska tredubblas. Ett första steg mot detta togs genom att taket höjdes till 50 000 kronor från och med den 1 juli 2019.¹

Regeringen har gett utredningen i uppdrag att lämna förslag om höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor i samband med att utredningen lämnar förslag om att utvidga rutavdraget med ytterligare tjänster.

I detta kapitel behandlas uppdraget.

10.2 Bakgrund

Den 1 juli 2007 trädde rutavdraget i kraft. Det följdes av rotavdraget som gäller från och med den 8 december 2008.

De materiella bestämmelserna om rut- och rotavdragen, dvs. skatte-reduktion för hushållsarbete finns i 67 kap. 11–19 §§ inkomstskattelagen (1999:1229). Dessa beskrivs närmare i avsnitt 3.2.

Ursprungligen fick rut- och rotavdragen uppgå till sammanlagt 50 000 kronor per person och år. Den 1 januari 2016 infördes ett tak på 25 000 kronor för rutavdraget för personer som inte hade fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång. Taket innebar att av maximala 50 000 kronor för rut- och rotavdrag fick högst 25 000 kronor avse sådant arbete som inrymdes i rutavdraget. Något motsvarande tak för rutavdraget för personer som fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång infördes inte. För dessa personer gällde endast begränsningen att den sammanlagda skattereduktionen för rut- och rotarbeten högst

¹ Prop. 2018/19:89 *Höjt tak för rutavdrag*, bet. 2018/19:SkU20, rskr. 2018/19:247.

kunde uppgå till 50 000 kronor per person och beskattningsår. Från och med den 1 juli 2019 är taket för rutavdraget återigen 50 000 kronor för alla.²

10.3 Utredningens överväganden och förslag

Utredningens förslag: Det sammanlagda taket för rut- och rotavdragen ska höjas från 50 000 kronor till 75 000 kronor per person och beskattningsår.

Rotavdraget får uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår.

Skälen för utredningens förslag

Taket för rutavdraget ska höjas till 75 000 kronor

Utredningen har i kapitel 6–9 lämnat förslag på hur rutavdraget kan utvidgas med tjänster som avser möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre, tvätt vid tvättinrättning inklusive hämtning och lämning av tvätt, enklare tillsyn av bostad samt vissa transporttjänster. Förslagen är utformade främst för att bidra till ökad efterfrågan på enkla tjänster och därmed ökad sysselsättning för personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden. Förslagen har vidare utformats så långt som möjligt så att det inte uppstår s.k. dödviktseffekter, dvs. subvention av tjänster som skulle ha utförts även utan subvention, och undanträngning av befintliga tjänster.

Få personer använder i dag den sammanlagda skattereduktionen för rut- och rotavdrag fullt ut, dvs. 50 000 kronor per person och beskattningsår (se tabell 4.5 om antal personer som använde rutavdraget maximalt 2017). Med fler tjänster i rutavdraget kan man dock, som anges i direktivet, fråga sig om taket för rutavdraget är tillräckligt högt för den som vill köpa ruttjänster i större omfattning. För den som använder sig av rotavdraget för större byggnadsarbeten kan också den situationen uppkomma att det inte finns något utrymme kvar för köp av rutarbete och att sådana köp således trängs ut trots ett behov.

² Prop. 2018/19:89, bet. 2018/19:SkU20, rskr. 2018/19:247.

Det gemensamma taket för rut- och rotavdragen har sedan införandet av rut- och rotsystemet inte höjts över dess initiala nivå. I enlighet med direktivet föreslår emellertid utredningen nu att taket för rutavdraget ska höjas från 50 000 kronor till 75 000 kronor per person och beskattningsår.

Rotavdraget ska även i fortsättningen uppgå till högst 50 000 kronor

Frågan är hur det ska säkerställas att den föreslagna höjningen av rutavdraget enbart finns tillgänglig för köp av rutarbete och inte förbrukas genom köp av rotarbete. För en person som använder sig av rotavdrag för större byggnadsarbeten kan i dag, som ovan nämnts, den situationen uppkomma att det inte finns något utrymme kvar för köp av rutarbete. Att rotarbeten tränger ut rutarbeten är olyckligt ur ett sysselsättningsperspektiv, då rutarbeten förväntas på ett mer effektivt sätt bidra till positiva långsiktiga sysselsättningseffekter i ekonomin i sin helhet.

Situationen skulle kunna lösas genom att reglera om ett särskilt utrymme inom det gemensamma taket som enbart kan användas för köp av rutarbeten, alternativt ange ett tak för köp av rotarbeten.

Utredningens möjligheter att fritt föreslå storleken på ett sådant utrymme eller tak begränsas dock genom direktivet. Där anges att utredningens förslag inte ska innebära någon ändring av vilka tjänster som i dag ingår rotavdraget eller andra förändringar av rotavdragets utformning eller omfattning. Det innebär att utredningen inte ska lämna något förslag som inkräktar på det nuvarande taket för rotavdrag, dvs. högst 50 000 kronor per person och beskattningsår. Till detta kommer, som tidigare sagts, att det är taket för rutavdraget som ska höjas till 75 000 kronor.

För att förhindra att omfattande köp av rotarbeten tränger ut möjligheterna till köp av rutarbeten är det enligt utredningens mening lämpligast att införa en begränsning för köp av rotarbeten. Det ger också den tydligaste lagtekniska lösningen.

Mot den bakgrunden föreslår utredningen att taket för rotavdraget ska vara 50 000 kronor av det gemensamma taket på 75 000 kronor. Detta påverkar inte rotavdragets nuvarande omfattning. Genom att fördela skattereduktionen för rut- och rotarbete på detta sätt undviker man risken att en enskild, som använder sig av rotavdraget

för större byggnadsarbeten, ska förbruka hela sitt utrymme för skattereduktion på hushållsarbete genom köp av rotarbeten.

Den omständigheten att rotavdraget även i fortsättningen ska få uppgå till högst 50 000 kronor per person och beskattningsår och att taket för rutavdraget höjs med 25 000 kronor per person och beskattningsår kommer givetvis öka komplexiteten i rut- och rotavdrags-systemet men eftersom Skatteverket relativt nyligen hade att hantera en uppdelning av rutavdraget utifrån ålder (se avsnitt 10.2) bör den separata beräkningen av rotavdraget som förslaget innebär inte möta några större problem med systemanpassning och tillämpning hos verket. Vidare bedömer utredningen att de beloppsmässiga skillnaderna mellan rut- och rotavdragen, som förslaget innebär, inte kommer att orsaka några större svårigheter för köpare och utförare att tillämpa och förstå.

Exempel på hur många timmar rutavdraget räcker till

Enligt gällande regler kan skattereduktion för såväl köp som förmån av hushållsarbete sammanlagt tillgodoräknas med maximalt 50 000 kronor per person och beskattningsår. Skattereduktionen för hushållsarbete har bedömts få störst effekt om tjänsterna kan köpas in mer regelmässigt i stället för vid enstaka tillfällen.³

Det nuvarande taket på 50 000 kronor per beskattningsår innebär att den skattskyldige, vid en subvention på 50 procent, får en skattelättnad för arbetskostnader inklusive mervärdesskatt upp till 100 000 kronor under ett år. Exempelvis kan den enskilde för 100 000 kronor vid en timkostnad på 450 kronor köpa cirka 220 timmar rotarbete per år eller knappt 19 timmar i månaden per person, givet att inget rotarbete köps.

En höjning av taket på rutavdraget med 25 000 kronor per beskattningsår innebär att den skattskyldige, vid en subvention på 50 procent, får en ytterligare skattelättnad för arbetskostnader inklusive mervärdesskatt på rotarbeten upp till 50 000 kronor under ett år. Exempelvis kan den enskilde för 50 000 kronor vid en timkostnad på 450 kronor köpa ytterligare cirka 110 timmar per år eller drygt 9 timmar i månaden per person.

³ Propositionen *Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.* (prop. 2006/07:94) s. 39.

Utifrån givna förutsättningar innebär alltså en höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor, att en skattskyldig kan köpa 28 timmar rotarbete i månaden, motsvarande cirka 7 timmar per vecka, givet att inga rotarbeten köps.

Förslagets konsekvenser

När det gäller förslagets konsekvenser för företag, sysselsättning, svartarbete, m.m. redovisar utredningen sina bedömningar i kapitel 13.

Den lagtekniska lösningen

Storleken på det gemensamma taket för rut- och rotavdragen om 50 000 kronor regleras i 67 kap. 19 § andra stycket inkomstskattelagen. Höjningen av taket för rutavdraget bör lagtekniskt utformas så att det gemensamma taket för rut- och rotavdragen ska vara 75 000 kronor men av detta belopp får högst 50 000 kronor avse rotarbete.

Vid bedömning av rätten till skattereduktion kommer det således att behöva göras en beloppsmässig skillnad beroende på om det är rut- eller rotarbete som det är fråga om. Begränsningen av rotavdraget medför behov av ändringar av bestämmelserna om storleken på Skatteverkets utbetalningar till utföraren och på den preliminära skattereduktionen som köparen ska tillgodoräknas i lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete. Ändringar behöver vidare göras i bestämmelserna i samma lag om utformningen av Skatteverkets meddelanden till köparen om gjorda utbetalningar och tillgodoräknad preliminär skattereduktion.

I skatteförfarandelagen (2011:1244) behöver ändringar göras i bestämmelserna om avdrag för preliminär skatt för löneförmån. Detta eftersom dessa bestämmelser i dag inte gör några beloppsmässiga skillnader på om det är fråga om rut- eller rotarbeten.

I den förenklade arbetsgivardeklarationen som används när en privatperson anlitas görs redan i dag åtskillnad mellan rut- och rotarbeten när avdrag görs för belopp motsvarande redovisade arbetsgivaravgifter. Skatteverket får enligt 6 kap. 3 a § skatteförfarandeförordningen (2011:1261) meddela föreskrifter om vilka uppgifter

en förenklad arbetsgivardeklaration ska innehålla. Varken skatteförfarandelagen eller skatteförfarandeförordningen behöver därför ändras för att möjliggöra att de beloppsmässiga skillnaderna mellan rut- och rotarbete kan hanteras vid anlitande av en privatperson.

Lagförslag

Förslaget föranleder ändringar i 67 kap. 19 § inkomstskattelagen (1999:1229) och 7, 17 och 19 §§ lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete samt 11 kap. 14 § skatteförfarandelagen (2011:1244).

11 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

11.1 Utredningens överväganden och förslag

Utredningens förslag: Ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2021.

De ska tillämpas första gången i fråga om hushållsarbete som har utförts och betalats efter den 31 december 2020. Motsvarande ska gälla för förmån av hushållsarbete och sådant arbete som har redovisats i en förenklad arbetsgivardeklaration.

Den nya bestämmelsen om meddelanden om skattereduktion ska tillämpas första gången på meddelanden för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2020.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen anser att det är betydelsefullt att åtgärder som ger rätt till rutavdrag enligt de nu föreslagna bestämmelserna kommer i gång så snabbt som möjligt. Det är alltså angeläget att de föreslagna lagändringarna träder i kraft vid närmaste lämpliga tidpunkt.

Hänsyn behöver tas till den tid som kan beräknas gå åt för remissförfarande och beredningsarbete inom Regeringskansliet och för riksdagsbehandling. Skatteverket behöver också tid för att anpassa system och rutiner till de nya bestämmelserna samt för att ta fram information till köpare och utförare om förändringarna av rutavdraget. Även utförare kan behöva tid för anpassningar.

Utredningen föreslår mot den bakgrunden att ändringarna i inkomstskattelagen (1999:1229) bör träda i kraft den 1 januari 2021 och tillämpas på arbete som har utförts och betalats efter den 31 december

2020, förmån av arbete som har tillhandahållits efter den 31 december 2020 samt arbete som har utförts efter den 31 december 2020 och för vilket ersättning har betalats ut och redovisats i en förenklad arbetsgivardeklaration efter detta datum. Med tanke på förslaget om höjt tak för rutavdraget är det också att föredra att förslagen träder i kraft i samband med ett nytt beskattningsår, eftersom det underlättar tillämpningen.

Bestämmelserna om skatteavdrag för förmån av hushållsarbete i 11 kap. 14 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska med anledning av det höjda taket för rutavdraget tillämpas i fråga om förmåner som kommit den skattskyldige till del efter den 31 december 2020.

När det gäller de meddelanden om bl.a. den totala skattereduktionen som tillgodoräknats köparen och som Skatteverket ska lämna enligt 19 § lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete, innebär förslaget att de nya bestämmelserna ska tillämpas för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2020.

Vid tillämpning av fakturamodellen kommer äldre bestämmelser att tillämpas på arbeten som betalats i förskott under 2020 men som utförts under januari 2021, eftersom skattereduktionen enligt 67 kap. 12 § 1 inkomstskattelagen hänförs till det beskattningsår då betalning har skett.

Utredningen anser att det inte finns behov av ytterligare övergångsbestämmelser.

12 Överensstämmelse med EU-rätten

12.1 Inledning

EU-rättens betydelse på området för direkt beskattning är, till skillnad från området för indirekt beskattning, begränsat, så till vida att det i princip inte regleras i direktiv eller förordningar på unionsnivå. EU:s grundfördragsbestämmelser om fri rörlighet och upprätthållande av den inre marknaden sätter emellertid de yttre ramarna även för medlemsstaternas nationella direkta beskattning. Unionsrättslig hänsyn måste tas vid utformning av nya skatteregler.

Utredningen lämnar i betänkandet förslag om utvidgningar av och höjt tak för rutavdraget. I detta kapitel ska de föreslagna bestämmelsernas utformning i förhållande till EU:s regler om den fria rörligheten och statsstöd analyseras. I avsnitt 3.2.7 finns en allmän beskrivning av aktuella regler.

12.2 Fri rörlighet för personer inklusive etableringsfriheten

Utredningens bedömning: Förslagen om att utvidga rutavdraget med nya tjänster och att höja taket för rutavdraget är förenliga med EU-rättens regler om fri rörlighet för personer inklusive etableringsfriheten.

Skälen för utredningens bedömning

Bakgrund

Den fria rörligheten för personer omfattar etableringsfrihet (artikel 49 fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, EUF-fördraget) och fri rörlighet för arbetstagare (artiklarna 45 EUF-fördraget). För fysiska personer gäller både etableringsfriheten och den fria rörligheten för arbetstagare, medan enbart etableringsfriheten kan aktualiseras för juridiska personer. Av bestämmelserna om unionsmedborgarskap i artikel 21 i EUF-fördraget följer vidare att fysiska personer som är unionsmedborgare har en generell rätt till fri rörlighet inom EU.

Fördragsbestämmelserna är i första hand inriktade på att förbjuda öppen diskriminering av medborgare från andra medlemsstater. Nationella inkomstskattebestämmelser gör emellertid sällan skillnad mellan olika skattesubjekt beroende på deras nationalitet. I skattelagstiftningen är det i stället regelmässigt de skattskyldigas hemvist som är den avgörande faktorn för hur de beskattas. I de flesta länder beskattas i landet bosatta respektive utomlands bosatta personer olika i vissa avseenden. Sådana bestämmelser kan emellertid komma i konflikt med fördragsbestämmelserna eftersom de kan anses dolt diskriminerande.

Diskriminering föreligger när skilda regler tillämpas på jämförbara fall eller när samma regel tillämpas på skilda fall. EU-domstolen har uttalat att förhållandena för de personer som är respektive inte är bosatta i en viss stat vanligtvis inte är jämförbara, eftersom det ofta finns objektiva skillnader mellan de båda kategorierna skattskyldiga. Om det däremot inte föreligger någon objektiv skillnad som motiverar en skillnad i behandlingen, kan det föreligga diskriminering om en fördel förvägras den som inte är bosatt i staten i fråga.

När det gäller skatteregler som syftar till att beakta den skattskyldigas personliga situation, t.ex. grundavdrag, pensionsparavdrag och skattelättnad för hushållsarbete, har EU-domstolen funnit att det oftast inte strider mot EU-rätten att låta endast personer bosatta inom landet komma i åtnjutande av sådana förmåner. En förutsättning för att personer bosatta inom och utom landet ska anses befinna sig i jämförbara situationer med avseende på skatteregler som beaktar den skattskyldiges personliga situation är nämligen att personen

som är bosatt utomlands tjänar hela eller nästan hela sin inkomst i verksamhetsstaten.¹

För att inte de svenska reglerna om beskattning av utomlands bosatta ska strida mot EU-rätten i det fall en begränsat skattskyldig person i förhållande till en i Sverige obegränsat skattskyldig person kan anses befinna sig i en jämförbar situation, har reglerna anpassats. Som beskrivs i avsnitt 3.2.2 har en begränsat skattskyldig möjlighet att välja att bli beskattad enligt inkomstskattelagen (1999:1229) i stället för enligt lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, SINK.² Motsvarande valmöjlighet finns för begränsat skattskyldiga som omfattas av lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatt artister, A-SINK.³ Begränsat skattskyldiga kan därmed göra olika avdrag enligt de vanliga inkomstskatterättsliga reglerna men de träffas då också av de ordinarie progressiva skattesatserna. Förutsättningen för att kunna bli beskattad enligt inkomstskattelagen är dock att den skattskyldigas inkomster uteslutande eller så gott som uteslutande härrör från Sverige.⁴

I sammanhanget kan även noteras att när det gäller avdrag som klassificeras som personliga, exempelvis grundavdrag, pensionssparavdrag och skattereduktion för hushållsarbete, så påverkas inte dessa, till skillnad från ränteavdrag, av att avdrag också medgivits i hemviststaten.⁵

Förslagets förenlighet med den fria rörligheten för personer inklusive etableringsrätten

I de bestämmelser som utredningen har utformat rörande rutavdrag för tjänsterna möblering, tillsyn av bostad, tvätt vid tvättinrättning, inklusive transport av tvättgods, transport av bohag och annat lösöre till magasinering och försäljningsverksamhet i syfte att främja återanvändning samt höjt tak för rutavdraget, finns inga kriterier som negativt särbehandlar personer från andra medlemsstater inom EU. Detta särskilt då utredningens förslag inte innebär någon ändring av bestämmelserna i 67 kap. 16 och 17 §§ inkomstskattelagen, om vad

¹ Se Ståhl, Kristina m.fl., *EU-skatterätt*, s. 136 med där angivna hänvisningar.

² Se 4 § SINK och 3:18 första stycket 1 inkomstskattelagen.

³ Se 5 a § A-SINK.

⁴ Se 62 kap. 9 §, 63 kap. 2 § första stycket och 67 kap. 11 § andra stycket inkomstskattelagen.

⁵ Propositionen *Beskattningsregler för utomlands bosatta* (prop. 2004/05:19) s. 49.

som krävs av utföraren, oavsett om denne är fysisk eller juridisk person.

Rutavdraget beräknas vidare på samma sätt för alla skattskyldiga som omfattas av bestämmelserna. När det gäller utredningens förslag om tvätteritjänst och transporttjänst till försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning beräknas rutavdraget enligt schablon (se avsnitt 6.7.3 och 8.6.4) och vad gäller de andra tjänsterna som utredningen föreslår beräknas dessa utifrån arbetskostnaden på sätt som görs enligt befintliga regler (se avsnitt 7.3 och 9.2) Beräkningen sker utifrån objektiva grunder och den föreslagna höjningen av taket för rutavdraget är lika för alla som i övrigt uppfyller förutsättningarna för rutavdrag.

Eftersom utredningens förslag således inte, direkt eller indirekt, leder till en mindre förmånlig skattemässig behandling av en fysisk eller juridisk person som kommer från en annan medlemsstat är förslagen förenliga med den fria rörligheten i artikel 45 och 49 EUF-fördraget.

12.3 Den fria rörligheten för tjänster

Utredningens bedömning: Förslagen om att utvidga rutavdraget med nya tjänster och att höja taket för rutavdraget är förenliga med EU-rättens regler om fri rörlighet för tjänster.

Som redogörs för i avsnitt 3.2.7 regleras i artikel 56 i EUF-fördraget att alla inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom unionen är förbjudna. Det innebär att skatteregler som negativt särbehandlar tjänster som tillhandahålls från en medlemsstat till en annan löper en klar risk att komma i konflikt med fördraget.

EU-domstolen har slagit fast att det är otillåtet att skattemässigt missgynna tjänstesäljare som är medborgare, etablerade eller bosatta i andra medlemsstater.⁶ Det är på motsvarande sätt otillåtet att missgynna tjänsteköpare på grund av att dessa vänder sig till tjänstesäljare etablerade i andra stater.⁷ Den negativa särbehandlingen behöver inte vara direkt kopplad till tjänstesäljarens nationalitet eller etableringsort för att komma i konflikt med fördraget, utan även skatteregler

⁶ Se t.ex. mål C-153/08 *Kommissionen mot Spanien* och C-234/01 *Gerritse*.

⁷ Se mål C-42/02 *Lindman*.

där den negativa skattebehandlingen inte alls är kopplad till tjänstesäljarens situation utan till var (inom eller utom landet) själva tjänsten tillhandahålls kan vara fördragsstridiga.⁸

Sammantaget följer av EU-domstolens praxis att en skatteregel inte får, direkt eller indirekt, leda till en mindre förmånlig skattebehandling av en tjänst på grund av att den tillhandahålls från eller i ett annat medlemsland jämfört med om den tillhandahålls inom det egna landet.

För att pröva om en åtgärd står i strid med EU:s fördrag eller inte har EU-domstolen i sin praxis utvecklat ett test som kallas för Gebhard-testet.⁹ Testet innehåller fyra förutsättningar som ska vara uppfyllda nämligen att de ska vara tillämpliga på ett icke-diskriminerande sätt, de ska framstå som motiverade med hänsyn till ett tvingande allmänintresse, de ska vara ägnade att säkerställa förverkligandet av den målsättning som eftersträvas genom dem och de ska inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå denna målsättning.

Förslagets förenlighet med den fria rörligheten för tjänster

Utredningen föreslår att rutavdraget ska utvidgas med ett antal tjänster och att taket för rutavdraget ska höjas.

Det svenska regelsystemet för rutavdrag är i dag tillämpligt när rutarbete utförs i och i nära anslutning till en bostad som är belägen inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, givet att övriga förutsättningar för rutavdrag är uppfyllda. Någon ändring avseende denna lagfästa geografiska begränsning föreslår inte utredningen.

När det gäller utredningens förslag om rutavdrag för tvätter- och transporttjänster, som utförs utanför bostaden, föreslås en motsvarande begränsning. Den innebär att rutavdrag kan medges om övriga förutsättningar är uppfyllda för rutavdrag och det finns skatt att reducera, förutsatt att tjänsten utförs inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

⁸ Se Ståhl, Kristina m.fl., EU-skatte rätt, s. 99–100 med där angivna hänvisningar.

⁹ EU-domstolen tillämpade detta test i målet C-55/94 *Reinhard Gebhard mot Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano*, REG 1995 I-04165, punkt 37, och angav att nationella åtgärder som kan hindra eller göra det mindre attraktivt att utöva de grundläggande friheter som garanteras av fördraget ska uppfylla fyra förutsättningar.

Enligt dagens regler om rutavdrag gäller vidare att utföraren ska vara godkänd för F-skatt när avtalet om arbetet träffas eller när ersättning betalas ut av Skatteverket. Kravet på godkännande för F-skatt gäller för både svenska och utländska näringsidkare. Om arbetet utförs utomlands krävs dock inte alltid sådant godkännande. Om rutarbete har utförts utomlands och utföraren inte har bedrivit någon näringsverksamhet i Sverige, ska utföraren när avtalet om arbetet träffas eller när ersättning betalas ut ha ett intyg eller någon annan handling som visar att företaget i fråga om skatter och avgifter i sitt hemland genomgår motsvarande kontroll som den som är godkänd för F-skatt.¹⁰ Bestämmelsen har införts för att undvika att utländska näringsidkare diskrimineras genom kravet på F-skatt.¹¹

Utredningens förslag innebär inte någon ändring i förhållande till det nuvarande regelverket avseende den geografiska begränsningen var arbetet ska vara utfört, kravet på godkännande för F-skatt när tjänster utförs i Sverige och vad som krävs av utförare som inte bedrivit näringsverksamhet i Sverige om arbetet utförs utomlands.

Förslagen kan därmed enligt utredningens bedömning inte anses diskriminerande. Inte heller innebär förslagen någon inskränkning av den fria rörligheten för tjänster enligt artikel 56 EUF-fördraget.

12.4 Statligt stöd

Utredningens bedömning: Förslagen om att utvidga rutavdraget med nya tjänster och att höja taket för rutavdraget är förenliga med EU-rättens regler om statligt stöd.

Europeiska unionens statsstödsregler finns i artiklarna 107–109 EUF-fördraget. Statsstödsreglerna utgår från ett generellt förbud för medlemsstaterna att ge statligt stöd men det finns undantag. Ett stöd omfattas enligt artikel 107.1 av statsstödsbestämmelserna om det uppfyller fyra kriterier samtidigt. Stödet ska

¹⁰ 67 kap. 17 § inkomstskattelagen. Godkännande för F-skatt utfärdas efter prövning av om verksamheten kan antas uppfylla kriterierna för näringsverksamhet. Vidare kontrolleras bl.a. att personen i fråga inte brister i redovisning eller betalning av skatter och avgifter, se vidare 9 kap. 1 § skatteförfarandelagen. Med motsvarande kontroll avses enligt propositionen *Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete* (prop. 2008/09:77) s. 97 båda dessa prövningar.

¹¹ Proposition *Skattelättnader för hushållstjänster, m.m.* (prop. 2006/07:94) s. 47.

1. ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är,
2. snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen genom att
3. gynna vissa företag eller viss produktion, och
4. påverka handeln mellan medlemsstaterna.

Åtgärder som inte uppfyller dessa fyra kriterier samtidigt utgör inte ett statligt stöd enligt artikel 107 EUF-fördraget och är därmed tillåtna enligt EU:s statsstödsregler. Ett stöd kan emellertid efter prövning av Europeiska kommissionen bedömas vara förenligt med den gemensamma marknaden efter anmälan av stödordningen av medlemsstaten (artikel 108.3 EUF-fördraget).

Förslagets förenlighet med statsstödsreglerna

När det gäller de svenska bestämmelserna om skattereduktion för hushållsarbete har lagstiftaren genom propositionen *Ett enklare system för skattereduktion för hushållsarbete*¹² bedömt att skattereduktionen för hushållsarbete inte utgör statsstöd enligt EU:s statsstödsregler. Ställningstagandet motiveras med att det inte handlar om ett stöd riktat till utföraren utan att det i stället handlar om ett stöd som riktar sig till privatpersoner, dvs. personer som inte driver näringsverksamhet och som köper hushållsarbete.

Stödet tillgodoräknas i form av skattereduktion, vilket innebär att köparens slutliga skatt sänks med ett belopp motsvarande skattereduktionen för hushållsarbete. För att få del av skattelättnaden redan i samband med köpet tillgodoräknas köparen en preliminär skattereduktion. För att förenkla hanteringen har detta lösts på så sätt att köparen till utföraren inte behöver betala ett belopp som motsvarar den preliminära skattereduktionen. Det innebär att köparen endast betalar halva fakturabeloppet till utföraren.

Utföraren får genom detta förfarande betalt med endast ett belopp motsvarande fakturabeloppet minskat med köparens preliminära skattereduktion. För att få full betalning för sitt arbete måste utföraren hos Skatteverket begära att få utbetalning med ett belopp som motsvarar denna skattereduktion. Utföraren får alltså betalt för

¹² Prop. 2008/09:77 s. 60–61.

fakturerat belopp dels av köparen, dels av Skatteverket genom att verket utbetalar ett belopp som motsvarar köparens preliminära skatte-reduktion. Någon ersättning eller subvention till utföraren utbetalas inte. Rutavdraget är således en skattelättnad som ges till köparna som är privatpersoner.

Utredningens förslag innebär inte någon ändring av det ovan beskrivna förfarandet som låg till grund för regeringens ställningstagande år 2008. Utredningen ansluter sig därför till den bedömning som tidigare gjorts av skattereduktionens förenlighet med EU:s statsstödsregler.

En fråga som dock behöver belysas är om utredningens förslag om montering av möbler kan anses utgöra ett indirekt gynnande av vissa företag. Även företag som indirekt gynnas genom en annan direkt stödmottagare kan nämligen omfattas av statsstödsreglerna. I princip saknar det betydelse om den första transaktionen utgör statligt stöd eller inte.

EU-domstolen har i ett mål funnit att ett ekonomiskt stöd från den italienska staten till konsumenter, i form av skattereduktion vid köp av vissa typer av tv-dekodrar, utgjorde ett indirekt statligt stöd till säljare av sådana tv-dekodrar. I det aktuella fallet fann domstolen att subventioner till konsumenter avseende deras köp av en viss produkt var selektiva när köp av motsvarande produkter från andra företag inte berättigade till motsvarande subventioner.¹³

För att en åtgärd ska anses utgöra ett stöd i EU-rättslig mening krävs, förutom att åtgärden konstituerar ett statligt stöd, att den är selektiv. För att avgöra om en åtgärd är selektiv måste man först fastställa huruvida åtgärden utgör ett undantag från det normala skattesystemet, i detta fall rutavdragssystemet. Bedömningen av om en åtgärd är selektiv ska vidare göras med utgångspunkt i företag som befinner sig i motsvarande legala och faktiska situation. Jämförelsen ska göras med företag i den egna medlemsstaten.

Av den ovan refererade domen följer att en skattereduktion till enskilda indirekt kan utgöra statligt stöd till företag i den mening som avses i EU:s statsstödsregler. Utredningens förslag är emellertid neutralt utformat, dvs. det är inte en viss typ av omonterade möbler som omfattas av bestämmelsen. Förslaget subventionerar alltså inte enskildas köp av arbete för att montera möbler köpta från ett visst

¹³ Mål C-403/10 *P Mediaset*, REU 2011 I-117.

företag eller av visst slag medan köp av arbete för att montera motsvarande möbler som säljs av ett annat företag eller av annat slag inte subventioneras. Selektivitetsrekvisitet är därmed inte uppfyllt. Rutavdrag för montering av möbler utgör således inte ett statligt stöd, i den mening som avses i fördraget.

Sammanfattningsvis anser utredningen att förslagen är förenliga med artikel 107 i EUF-fördraget.

13 Konsekvenser av förslagen

13.1 Inledning

Enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474) ska konsekvenserna i olika avseende av utredningsförslag beräknas och redovisas. I utredningens direktiv anges att utredaren särskilt ska belysa förslagets potential att möjliggöra fler arbetstillfällen för personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden och därmed bidra till ökad sysselsättning samt förslagets potential att öka köparnas arbetsutbud. Utredaren ska föreslå finansiering av förslagen enligt gällande finansieringsprinciper. Av direktiven framgår även att de administrativa konsekvenserna av förslagen för Skatteverket, andra myndigheter, kommuner, landsting och företag ska belysas, liksom eventuella kostnadsökningar och finansiering av dessa. Valet av branscher har främst styrts av uppdraget. De val som utredningen har ställts inför och gjort redovisas under respektive förslagskapitel, se kapitlen 6, 7, 8, 9 och 10. Gällande hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande hänvisas till kapitel 11. Utredningen föreslår att lagändringarna bör träda i kraft den 1 januari 2021. Vissa informationsinsatser behövs, vilket redogörs för i avsnitt 13.10 nedan.

13.2 Offentligfinansiella effekter

I detta avsnitt beräknas de offentligfinansiella effekterna av utredningens förslag. För alla förslag där den offentligfinansiella effekten bedöms överstiga 5 miljoner kronor görs en beräkning av den offentligfinansiella effekten vid ett ikraftträdande den 1 januari 2021. Dessa beräkningar är statiska och beaktar således inga förändringar i efterfrågan eller utbudet av tjänsten till följd av införandet av ett rutavdrag. Utredningen presenterar även beräkningar av en mer långsiktig offentligfinansiell kostnad som är en bedömning av kostnaden

när marknaden har anpassats till det nya lägre priset. Det är viktigt att notera att denna typ av beräkningar är behäftade med stor osäkerhet. De faktiska kostnaderna på lång sikt kan komma att avvika från dessa beräkningar i betydande grad. För att belysa detta presenteras alternativa beräkningar som baseras på andra antaganden. Beräkningarna bör ses som utredningens bästa bedömning givet tillgänglig information och kunskap.

Beräkningar som beaktar offentligfinansiella effekter av eventuella öknings av sysselsättningen och antalet arbetade timmar i ekonomin i sin helhet presenteras inte. Detta mot bakgrund av den mycket stora osäkerhet som råder kring denna typ av beräkningar. Dock kan noteras att i den mån sådana effekter förekommer blir den offentligfinansiella kostnaden på lång sikt lägre än enligt de beräkningar som presenteras här. Om stora öknings av sysselsättningen sker, i synnerhet då de som sysselsätts är arbetslösa i utgångsläget, kan de offentligfinansiella effekterna t.o.m. vara positiva. Huruvida det är troligt för de här aktuella förslagen tar utredningen inte ställning till.

Utredningen beräknar att ifrågavarande utvidgning av rutavdraget har en offentligfinansiell kostnad på totalt 270 miljoner kronor, vid ett införande den 1 januari 2021. På längre sikt, då efterfrågan och utbud anpassats till det nya lägre priset på tjänsterna, bedöms kostnaden uppgå till 1 019 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.

Beräkningen och kostnaden för respektive förslag redogörs för i de följande avsnitten. Först redogörs för de kortsiktiga offentligfinansiella effekterna och därefter de mer långsiktiga offentligfinansiella effekterna.

13.2.1 Kortsiktig offentligfinansiell effekt

Tvätt vid tvättinrättning

Utredningen föreslår i avsnitt 6.7 att rutavdraget utvidgas med en tjänst som avser tvätt av kläder och hemtextilier vid tvättinrättning. Rutavdraget ska även omfatta torkning och efterbehandling av kläder och hemtextilier samt mindre reparationer av sådana textilier. Hämtning och lämning av tvätt till och från tvättinrättningen ska också omfattas av rutavdrag.

För att beräkna den offentligfinansiella effekten av införandet av tvätteritjänster har utredningen utgått från omsättningen inom konsumenttvätterier. Konsumenttvätterierna utgör SNI 96.012 som omfattar tvätt, kemtvätt, strykning, pressning o.d. av olika beklädnadsvaror (inklusive skinn- och pälsvaror) och textilier för privatkunder, genom maskinutrustning, handtvätt eller tvättautomat, mattrengöring samt tvätt av draperier och gardiner för privatkunder, lagning och smärre ändringar av kläder, linne o.d. i anslutning till konsumenttvätt.

Konsumenttvätterierna hade under 2017 en nettoomsättning om totalt cirka 900 miljoner kronor.¹ Omsättningen omfattar hushållstvätt, kemtvätt, mattvätt, skrädleri m.m. Som framgår av kapitel 6 är utredningens förslag att enbart vattentvätt för konsumenter ska omfattas av aktuell utvidgning, dvs. varken kem- eller mattvätt ska omfattas av rutavdraget. Det framgår också att utredningen antar att vattentvätt utgör 50 procent av total omsättning inom tvätteribranschen.² Vidare framgår av avsnitt 6.7.3 att utredningen föreslår att arbetskostnadens andel av priset för tvättning, efterbehandling samt hämtning och lämning av tvätt bestäms till 50 procent.

För att kostnaden ska motsvara 2021 års pris- och lönenivå används KPI med fast bostadsränta (KPIF³) enligt statistik från SCB och prognos från Konjunkturinstitutet i oktober 2019. Utredningen anser att det är rimligt att anta att prisutvecklingen för tvätteritjänster följer prisutveckling i ekonomin i sin helhet.

Utredningen beräknar sammantaget att den kortsiktiga offentligfinansiella kostnaden för att införa tvätteritjänster uppgår till 121 miljoner kronor vid ett införande den 1 januari 2021.⁴

¹ Från SCB:s databas företagens ekonomi.

² Antagandet baseras på uppgifter från Sveriges Tvätteriförbund om en uppskattad fördelning av tvätt i olika kategorier (mätt i kilogram). Det finns inga uppgifter i den officiella statistiken angående andelen vattentvätt i förhållande till total tvättmängd.

³ Enligt SCB är det vanligaste måttet på inflation KPI. Ett annat mått på inflation är förändringen i KPIF (KPI med fast ränta). Det visar samma prisutveckling som KPI, men utan de direkta effekterna av en ändrad penningpolitik. Den enda skillnaden mellan KPI och KPIF är hanteringen av hushållens räntekostnader.

⁴ Tvätteritjänster i 2017 års priser beräknas uppgå till 112,5 miljoner kronor ((900 mnkr × 50 procent vattentvätt) × 50 procent arbetskostnad × 50 procent rutavdrag).

Möblering

Som framgår av avsnitt 7.3 föreslår utredningen att rutavdraget utvidgas med en tjänst som avser möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre som hör till hushållet samt montering och demontering av sådana föremål.

Det finns ingen statistik över i vilken omfattning möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre som hör till hushållet köps i dag men utredningen gör bedömningen att det sker i mycket liten omfattning. Den offentligfinansiella effekten bedöms därför vara försumbar för denna del. Det samma gäller för demontering av möbler.

Avseende montering av möbler finns det däremot en marknad. För denna tjänst utgår utredningen från omsättning inom SNI 47.591 (specialiserad butikshandel med möbler för hemmet) som under 2017 uppgick till 41 111 miljoner kronor.⁵ Vidare utgår utredningen från hur stor andel av möbelföretagens totala omsättning som utgörs av monteringstjänster. Utredningen har inhämtat uppgifter om detta från ett stort möbelföretag som angett att deras andel monteringstjänster av total omsättning under en tolv månadersperiod uppgår till 0,36 procent.⁶ Utredningen antar att denna andel gäller för hela branschen.

För att kostnaden ska motsvara 2021 års pris- och lönenivå görs en framräkning av omsättningen med KPI med fast bostadsränta (KPIF), enligt statistik från SCB och prognos från Konjunkturinstitutet i oktober 2019. Utredningen anser att det är rimligt att anta att prisutvecklingen inom den aktuella branschen följer prisutvecklingen i stort.

Den kortsiktiga offentligfinansiella kostnaden för att införa rutavdrag för de föreslagna möbleringstjänsterna beräknas därmed uppgå till totalt 82 miljoner kronor vid ett införande den 1 januari 2021.⁷

Transporttjänster

Utredningen föreslår i avsnitt 8.6 att rutavdraget utvidgas med en bortforslingstjänst av bohag och annat lösöre från bostaden till försäljningsverksamhet som drivs i syfte att främja återanvändning

⁵ Från SCB:s databas företagens ekonomi.

⁶ Uppgifter från Mio inhämtade 2019-11-27.

⁷ Monteringstjänster i 2017 års priser beräknas uppgå till 74 miljoner kronor (41 111 mnkr × 0,36 procent montering × 50 procent i rutavdrag).

samt transport av bohag till och från utrymmen för magasinering även då magasineringen inte har samband med flytt mellan bostäder.

Det finns ingen statistik över i vilken omfattning denna typ av tjänster köps i dag. Som framgår av avsnitt 8.4 erbjuds transporter av andrahandsvaror gratis, främst i storstadsområden. Det finns även företag som erbjuder gratis hämtning av återanvändbara föremål. Behovet av att köpa denna tjänst torde därför vara litet. Utredningen bedömer därmed att antalet hushåll som köper transport av andrahandsvaror till t.ex. en andrahandsbutik i dagsläget är mycket litet.

Vad gäller flyttjänster framgår av tabell 4.8 att det under 2017 köptes totalt 1 350 000 timmar flyttjänst, vilket motsvarar 6 procent av samtliga rutköp. Sannolikt avser en mycket liten del av detta transport till magasin. Även transport i samband med magasinering som inte sker i samband med flytt, bedöms ske i mycket begränsad omfattning. Transport till magasinering i samband med flytt är redan rutavdragsberättigande och det finns företag som erbjuder transport till magasin med rutavdrag. Det är sannolikt att rutavdrag till viss del redan i dag ges för transport till magasin, även då det inte sker i samband med en flytt.

Den offentligfinansiella kostnaden införandeåret bedöms sammantaget bli försumbar (under 5 miljoner).

Trygghetstjänster – tillsyn av bostad

Utredningen föreslår i avsnitt 9.2 att rutavdraget utvidgas med en tjänst som avser tillsyn av bostad. Utredning föreslår att det ska vara fråga om tillsyn av enklare slag.

Utredningen gör bedömningen att denna typ av tjänster i dag köps i liten omfattning. Utredningen känner inte till att det finns någon betydande marknad för denna typ av tjänster, utöver att det finns enstaka webbsidor som förmedlar enklare tillsyn. Det är dock möjligt att hushållen köper tjänsterna utanför den reguljära marknaden, dvs. svart. Utöver detta gör utredningen bedömningen att denna typ av tjänster i princip uteslutande i dag utförs av hushållet självt eller av grannar, vänner och släktingar. Den offentligfinansiella kostnaden införandeåret bedöms därför bli försumbar (under 5 miljoner kronor).

Höjt tak för rutavdraget

Utredningen föreslår i avsnitt 10.3 att taket för rutavdraget höjs till 75 000 kronor. Beräkningen av den offentligfinansiella effekten för denna takhöjning baseras på STAR-urvalet i SCB:s modell FASIT. År 2017, som utgör det sista utfallsåret, var taket för rutavdraget 25 000 kronor för personer som inte fyllt 65 år vid årets ingång och 50 000 kronor för personer som fyllt 65 år vid årets ingång.⁸ År 2017 beräknades 11 900 personer slå i taket för rutavdraget.⁹ Av dessa var det 7 900 personer som hade en sambo eller make/maka med såväl utrymme som skatt kvar att reducera (se även avsnitt 4.2.4). De personer som slår i taket och som har en sambo eller make/maka med utrymme kvar skulle, om de velat, kunnat utnyttja rutavdraget i högre utsträckning genom sin sambo eller make/maka. Således antas att det var 4 000 personer som skulle ha utnyttjat rutavdraget i större utsträckning om möjlighet funnits. Dessa utgörs nästan uteslutande av personer som inte fyllt 65 år vid årets ingång. Utredningen fokuserar därför på personer under 65 år då den offentligfinansiella effekten beräknas.

För att beräkna kostnaden behöver ett antagande göras kring hur stora rutavdrag de 4 000 personerna hade gjort givet att det då befintliga taket inte hade funnits. Utredningen antar att antalet personer som önskade göra rutavdrag vid olika belopp mellan 26 000 och 75 000 kronor minskar linjärt med ökande rutavdrag, och att ingen önskar göra större rutavdrag än 75 000 kronor. Dessa antaganden medför att antalet personer som vill göra ett rutavdrag vid olika belopp minskar succesivt mellan 26 000 kronor och 75 000 kronor. Vid 26 000 kronor är det t.ex. 157 personer som antas ha velat göra ett rutavdrag, vid 27 000 kronor 154 personer och vid 75 000 kronor två personer. Det medför att kostnaden för rutavdraget 2017 hade varit 169 miljoner kronor högre om taket hade varit 75 000 kronor i stället för 25 000 respektive 50 000 kronor. Kostnaden att höja

⁸ Det finns ingen data på hur många som slår i taket givet dagens tak på 50 000 kronor för alla åldersgrupper och dagens regler inom rot- och rutavdragen. År 2015 var taket 50 000 kronor för alla åldersgrupper. År 2015 var dock subventionsgraden inom rotavdraget fortfarande 50 procent, jämfört med dagens 30 procent, och taket var gemensamt. Den högre subventionsgraden medför större rotavdrag, vilket gör att fler slår i det gemensamma taket. Andelen som då slog i taket är således inte jämförbart med dagens situation. I stället utgår utredningen från senast tillgängliga utfallsår.

⁹ Siffran avser antalet med ett avdraget rutavdrag, utan kontroll av om det funnits tillräckligt med skatt att reducera, som uppgick till 25 000 kronor för dem under 65 år och 50 000 kronor för dem 65 år och äldre.

taket för rutavdraget från 50 000 till 75 000 kronor kan vid dessa antaganden beräknas till 60 miljoner kronor i 2017 års pris- och lönenivå.

För att motsvara 2021 års pris- och lönenivå räknas siffran för 2017 fram med utvecklingen av arbetskostnaden per timme i privat sektor enligt statistik från SCB och Konjunkturinstitutets prognos i oktober 2019. Det är rimligt att anta att prisutvecklingen för rutavdraget i stort följer utvecklingen för arbetskostnaden i privat sektor. Den kortsiktiga offentligfinansiella kostnaden för att höja taket för rutavdraget till 75 000 kronor beräknas till 67 miljoner kronor vid ett införande den 1 januari 2021.

Om utredningen i stället antagit att fördelningen av antalet köpare varit uniform mellan 26 000 och 75 000 kronor (lika många köpare i varje 1000-kronorsintervall), hade kostnaden för en höjning av taket till 75 000 kronor uppgått till 140 miljoner kronor vid ett införande den 1 januari 2021.

13.2.2 Offentligfinansiell effekt när marknaden har anpassats till det nya priset

Tvätt vid tvättinrättning

I avsnittet om sysselsättningseffekter, som följer i avsnitt 13.3, görs en beräkning av i vilken omfattning sysselsättningen inom tvätteritjänster kan öka på lång sikt till följd av ett införande av ett rutavdrag. Ökningen av antalet sysselsatta antas vara 300 procent. Givet denna ökning för omsättningen skulle en mer långsiktig offentligfinansiell kostnad uppgå till cirka 484 miljoner kronor, i 2021 års pris- och lönenivå.

Om i stället ökningen i omsättningen endast skulle bli hälften så stor skulle den offentligfinansiella kostnaden på sikt uppgå till 303 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.

Möblering

Den föreslagna möbleringstjänsten avser dels möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre som hör till hushållet, dels montering och demontering av sådana föremål. Det finns inget underlag

att basera en beräkning av den mer långsiktiga offentligfinansiella kostnaden för möblering inom bostaden på. Utredningen gör dock bedömningen att få kommer att köpa tjänsten även på sikt. Det bedöms inte finnas en stor latent efterfrågan på denna typ av tjänster. Beräkningen av den långsiktiga offentligfinansiella effekten görs utifrån ett enkelt antagande. Under 2017 var det knappt 900 000 personer som köpte ruttjänster. Utredningen gör antagandet att cirka 1 procent av rutköparna kommer att köpa den nya tjänsten på sikt, alltså cirka 9 000 personer. Detta med i snitt 1 timme per person, vilket motsvarar 9 000 timmar.

Vad gäller timpris för detta så utgår utredningen från en rapport från Skatteverket från 2011. Där framgår att 350 kronor motsvarade mediantimkostnaden för ruttjänsterna städning och trädgårdarbete 2010.¹⁰ Detta timpris skrivs fram till 2021 års lönenivå baserat på timlöneutvecklingen inom tjänstebranschen från 2010–2020 och i privat sektor 2021, baserat på statistik från Nationalräkenskaperna och Konjunkturinstitutets prognos i oktober 2019. För 2021 finns ingen prognos för utvecklingen i tjänstebranschen, varför timprisutvecklingen i privat sektor i stort används. Timpriset i 2021 års lönenivå beräknas utifrån detta till 457 kronor. Utredningen antar att samma timpris gäller för de här aktuella tjänsterna.

Den offentligfinansiella kostnaden på sikt för möblering och förflyttning av möbler, bohag och annat lösöre beräknas uppgå till 2 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.¹¹

Tjänsten avseende montering förväntas öka på sikt till följd av det lägre priset. Omfattningen av tjänsten demontering bedöms däremot vara liten både på kort och lång sikt. För att bestämma omfattningen på ökningen av monteringstjänsten kan man utgå från ökningen i antalet sysselsatta för nuvarande rutavdrag baserat på tidigare utvärderingar (se vidare avsnitt 13.3). Om utredningen skulle anta samma priskänslighet för monteringstjänster som för rutavdraget i stort, och att ökningen i omsättning är lika stor i procentuella termer som ökningen i sysselsättning, skulle ökningen i omsättning uppgå till 600 procent. För att detta ska vara rimligt krävs att marknaden i utgångsläget är förhållandevis liten och det finnas en stor underliggande efterfrågan på denna tjänst, på samma sätt som bedöms ha varit fallet för en stor del av nuvarande ruttjänster. Det är

¹⁰ Se rapport 2011:1 från Skatteverket "Om RUT och Rot och VITT och SVART", s. 10.

¹¹ 9 000 timmar × 457 kronor per timme × 50 procent i rutavdrag = 2 miljoner kronor.

osäkert om dessa förutsättningar är uppfyllda. En ökning med 600 procent skulle innebära en offentligfinansiell kostnad på 574 miljoner kronor för monterings tjänster i 2021 års pris- och lönenivå (576 miljoner kronor för möbleringstjänster sammantaget). Detta utgör omkring en tiondel av nuvarande rutavdrag. Mot bakgrund av att antalet timmar monterings tjänster i genomsnitt per kund och år bedöms bli betydligt lägre än det genomsnittliga antalet timmar städtjänster per kund och år, som utgör den absoluta merparten av nuvarande rutavdrag, skulle en så hög andel förutsätta att en betydligt större andel av befolkningen köper monterings tjänster jämfört med andelen som i dag utnyttjar rutavdraget. Detta bedöms inte vara troligt.

Utredningen bedömer mot denna bakgrund att den procentuella ökningen blir mindre för monterings tjänster än för nuvarande tjänster inom rutavdraget. Det kan bero på en mer etablerad marknad i utgångsläget, eller mindre latent efterfrågan. Utredningen bedömer att ökningen i omsättningen för monterings tjänster blir hälften så stor som för rutavdraget i stort, dvs. 300 procent. Vid detta antagande uppgår den offentligfinansiella kostnaden på sikt för monterings tjänster till 328 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.

För möbleringstjänster sammantaget beräknas den offentligfinansiella kostnaden uppgå till 330 miljoner kronor på sikt i 2021 års pris- och lönenivå.

Transporttjänster

Utredningen har inhämtat uppgifter om andrahandsbranschen från SCB:s databas företagens ekonomi avseende 2017 som är det senast tillgängliga året, se tabell 13.1 nedan. Det framgår att under 2017 fanns det inom branschen totalt 1 991 företag registrerade med totalt 1 568 anställda och en omsättning om totalt 2 487 miljoner kronor.

Tabell 13.1 Andrahandsbranschen 2017 (SNI-kod inom parentes)

	Antal företag	Antal anställda	Löne- kostnad, mnkr	Netto- omsättning, mnkr
Antikvitetsaffärer och antikvariat (47.791)	965	292	60	710
Andrahandsbutiker m.m. (47.792)	734	427	95	449
Auktioner i butik (47.793)	67	374	151	426
Auktioner på internet (47.917)	175	455	164	854
Auktioner ej i butik eller på internet (47.994)	50	20	5	48
Totalt	1 991	1 568	475	2 487

Källa: Statistiska centralbyrån.

Av Myrornas hållbarhetsrapport för 2017¹² framgår att de är en av Sveriges största butikskedjor för andrahandsvaror. Enligt uppgift från Myrorna gör de cirka 10 300 hämtningar av andrahandsvaror hos givare per år. Myrornas omsättning utgör 254 miljoner kronor, vilket står för cirka 10 procent av omsättningen inom branschen. Med den uppgiften som utgångspunkt uppskattar utredningen att det görs totalt cirka 100 000 hämtningar per år. Vidare antas att en hämtning motsvarar 1 arbetstimme i snitt. Det är oklart i vilken utsträckning branschen kommer att ta betalt för hämtningar om rutavdrag införs för arbetet. Utredningen antar att branschen kommer att börja ta betalt i 10 procent av fallen vid ett införande av rutavdrag. Efterfrågan antas inte öka för denna tjänst. Det enda som antas hända är således att vissa aktörer börjar ta betalt för tjänsten, vilket medför en offentligfinansiell kostnad.

Vad gäller transporter till magasinering bedömer utredningen att framförallt äldre kan komma att utnyttja rutavdraget för transport till magasin. Vad gäller uppskattning av hur många som kan tänka sig att köpa transport till magasinering tar utredningen utgångspunkt i uppgifter från Sveriges Radio där det framgår att 350 000 personer hyrde förråd under 2017.¹³ Utredningen antar att det inte skett någon större förändring av detta och att personerna hyr ett

¹² Informationen hämtad 2019-11-15 på webbplatsen www.myrorna.se.

¹³ Hämtad 2019-11-29 på webbplatsen sverigesradio.se, *Branschen som växer när vi flyttar*, publicerad 2017-02-02.

förråd vardera. Under 2017 var det cirka 11 procent av de folkbokförda i Sverige över 20 år som köpte ruttjänster. Utredningen antar att andelen rutköpare är lika stor bland dem som hyr ett förråd som bland dem som inte gör det och att de som i dag köper ruttjänster och som hyr ett förråd även kommer att köpa en transporttjänst till förrådet på sikt. Utredning antar således att 11 procent av de som hyr förråd kommer att köpa en transporttjänst till magasin på lite längre sikt, alltså cirka 38 500 personer. Detta med i snitt 1 timme per person och år.

Vad gäller timpris för tjänsterna i fråga så utgår utredningen även här från en rapport från Skatteverket från 2011 där det framgår att 350 kronor motsvarade mediantimkostnaden för ruttjänsterna städning och trädgårdarbete.¹⁴ Detta timpris skrivs fram till 2021 års lönenivå baserat på timlöneutvecklingen inom tjänstebranschen från 2010–2020 och i privat sektor 2021, baserat på statistik från Nationalräkenskaperna och Konjunkturinstitutets prognos i oktober 2019. För 2021 finns ingen prognos för utvecklingen i tjänstebranschen, varför timprisutvecklingen i privat sektor i stort används. Timpriset i 2021 års lönenivå beräknas utifrån detta till 457 kronor. Utredningen antar att samma timpris gäller för de här aktuella transporttjänsterna.

Vad gäller arbetskostnad anser utredningen att den schablonmässigt ska beräknas till 50 procent av det debiterade beloppet för tjänsten i sin helhet inklusive mervärdesskatt. När det gäller transport av bohag och annat lösöre till och från magasinering ska rutavdrag utgöras av arbetskostnaden enligt befintliga bestämmelser.

Utredningen beräknar därmed att en utvidgning av rutavdraget till att även omfatta transporter till återanvändning samt till magasinering ger en offentligfinansiell kostnad på lång sikt om cirka 11 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.¹⁵

Om andrahandsbranschen skulle börja ta betalt i 30 procent av fallen, i stället för i 10 procent, skulle den offentligfinansiella kostnaden på sikt uppgå till 16 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.

¹⁴ Se rapport 2011:1 från Skatteverket "Om RUT och Rot och VITT och SVART", s. 10.

¹⁵ Transporter till verksamheter som säljer varor för återanvändning beräknas till 2 miljoner kronor ((100 000 hämtningar × 457 kr per timme för arbetskostnaden × 10 procent som tar betalt × 50 procent i rutavdrag). Transporter till magasinering beräknas till knappt 9 miljoner kronor (38 500 timmar × 457 kr per timme i arbetskostnad × 50 procent i rutavdrag).

Trygghetstjänster – tillsyn av bostad

Under 2018 fanns det drygt tio miljoner invånare i Sverige fördelade på 4,7 miljoner hushåll.¹⁶ För att kunna beräkna hur många hushåll som kan tänka sig att köpa tillsynstjänster inom ramen för rutavdrag, samt för att beräkna den offentligfinansiella effekten av detta, så antar utredningen att tillsynstjänsten framförallt kommer i fråga vid tillsyn av fritidshus samt när man reser bort på semester. Det kan också tänkas att tjänsten kan komma i fråga vid frånvaro från bostaden vid vistelse på t.ex. korttidsboende efter sjukhusvistelse eller i väntan på plats på äldreboende men eftersom antalet sådana vistelser är begränsat bedöms den offentligfinansiella effekten för tillsyn av bostaden vid denna typ av vistelser vara försumbar.¹⁷

Vid beräkning av de offentligfinansiella effekterna är utredningens utgångspunkt svenska folkets semesterresor samt antalet fritidshus i Sverige under 2018. Utredningen begränsar sig till fritidshus i Sverige då utredningen inte haft möjlighet att ta reda på hur många fritidsbostäder som finns utanför Sverige men inom EES som innehas av skattskyldiga i Sverige.

Vad gäller semesterresor används SCB:s sammanställning av statistik om levnadsförhållande under 2018.¹⁸ Enligt rapporten var totalt 5 037 000 personer i åldersgruppen 16–84 år på semesterresa minst en vecka under 2018. Av dessa 5 037 000 personer levde 1 867 000 personer som ensamstående, antingen med barn eller utan barn, och 3 169 000 personer levde som sammanboende, antingen med barn eller utan barn.

Utredningen antar att de 1 867 000 personer som levde som ensamstående utgör ett hushåll. Vidare antar utredningen att de 3 169 000 personer som levde som sammanboende bor i hushåll med två personer, vilket motsvarar 1 584 500 hushåll med sammanboende (3 169 000/2). Utifrån detta rör det sig alltså om cirka 3 400 000 hushåll totalt som reste på semester minst en vecka under 2018. Detta är grovt räknat då SCB:s sammanställning omfattar personer mellan 16–84 år där det kan antas att en stor del fortfarande bor kvar i föräldrahemmet.

¹⁶ Hämtad 2019-11-29 på webbplatsen www.scb.se, *Hushåll i Sverige*, artikel uppdaterad senast 2019-03-22.

¹⁷ Det var drygt 9 000 äldre och personer med funktionsnedsättning som bodde på korttidsboende under 2018. Informationen är hämtad 2019-12-12 på webbplatsen www.socialstyrelsen.se, *Statistik om socialtjänstinsatser till äldre 2018*, daterad 2019-05-07.

¹⁸ Tabell från SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden under (ULF/SILC) 2018.

Många företag som i dag erbjuder städning till hushåll kan komma att erbjuda denna nya tillsynstjänst. För dessa företag finns det ett etablerat förtroende med kunden, vilket krävs för att ge tillgång till bostaden vid frånvaro. Utredningen gör bedömningen att det är troligt att en hög andel av de som i dag köper städtjänster kommer att anlita samma företag för tillsyn av bostaden vid semester. Även personer som inte köper städtjänster kan komma att köpa tillsynstjänsten vid semester. Sammantaget bedöms det vara rimligt att anta att lika många som köper rutjtjänster i dag, och som reser på semester mer än en vecka, köper den nya tillsynstjänsten på sikt. Utredningen antar vidare att andelen rutköpare är lika stor bland dem som reser på semester mer än en vecka och de som inte gör det, dvs. 11 procent. Utredningen antar därför att cirka 11 procent av hushållen som reser på semester mer än en vecka, alltså 374 000 hushåll, kommer att köpa tillsynstjänst inom ramen för rutavdrag. Detta med i snitt 1 timme per resa, alltså totalt 374 000 timmar. Det är troligt att tillsynsbehovet i normalfallet är större för personer med hus, än personer med lägenhet. Det vägda genomsnittet bedöms dock kunna motsvara en timme. Det framgår inte av SCB:s rapport hur många semesterresor som personerna i undersökningen har gjort på ett år. Utredningen anser dock att det kan vara rimligt att anta att det rör sig om en resa per hushåll under 2018.

Vad gäller fritidshus framgår det av statistik från SCB att det fanns närmare 600 000 fritidshus i Sverige i januari 2018. Av dessa hade drygt 37 000 utländskt ägande.¹⁹ SCB definierar utländskt ägande såsom att den deklarationsansvariga taxerade ägaren inte har en svensk adress och inte har svenskt personnummer. Detta innebär alltså att cirka 550 000 fritidshusägare har adress i Sverige och svenskt personnummer.

Vad gäller intresset för att köpa aktuella tillsynstjänster anser utredningen att det är rimligt att även här anta att cirka 11 procent, alltså 60 500, av fritidshusägarna kommer att köpa tjänsterna. På samma sätt som för tillsyn av bostaden vid semesterresa baseras detta på att utredningen antar att andelen rutköpare är lika hög bland fritidshusägare som bland icke fritidshusägare, och att de som i dag köper rutjtjänster och har ett fritidshus kommer att köpa den nya tillsynstjänsten. Detta med i snitt tre timmar per fritidshus och år. Enligt

¹⁹ Hämtad 2019-11-20 på webbplatsen www.scb.se, *Det norska ägandet av fritidshus fortsätter att öka*, publicerad 2019-03-21.

utredningen kommer alltså 60 500 fritidshusägare att köpa totalt 181 500 timmar tillsynstjänster ($60\,500 \times 3$ timmar).

Vad gäller timpris för tjänsterna utgår utredningen även här från en rapport från Skatteverket från 2011 där det framgår att 350 kronor motsvarade mediantimkostnaden för ruttjänsterna städning och trädgårdsarbete under 2010.²⁰ Detta timpris skrivs fram till 2021 års lönenivå baserat på timlöneutvecklingen inom tjänstebranschen från 2010–2020 och i privat sektor 2021, baserat på statistik från Nationalräkenskaperna och Konjunkturinstitutets prognos i oktober 2019. För 2021 finns ingen prognos för utvecklingen i tjänstebranschen, varför timprisutvecklingen i privat sektor i stort används. Timpriset i 2021 års lönenivå beräknas utifrån detta till 457 kronor. Utredningen antar att samma timpris gäller för de här aktuella tillsynstjänsterna.

Utredningen beräknar sammantaget att en utvidgning av rutavdraget till att även omfatta tillsynstjänster på sikt ger en offentligfinansiell kostnad om totalt cirka 127 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.²¹

Som beskrivs ovan utgår denna beräkning bl.a. från att andelen rutköpare är lika hög bland dem som åker på semester och som är fritidshusägare, som för befolkningen i stort. Mot bakgrund av att andelen rutköpare ökar med inkomst samt att sannolikheten för semesterresor och att äga ett fritidshus även det bör öka med inkomst, kan beräkningen vara en underskattning av den långsiktiga offentligfinansiella kostnaden. Om 50 procent, i stället för 11 procent, av dem som reser bort och har fritidshus skulle köpa tjänsten skulle den offentligfinansiella kostnaden på sikt uppgå till 560 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.

Höjt tak för rutavdraget

Eftersom denna del rör tjänster som funnits under en längre tid och där efterfrågan i stor utsträckning redan bör ha anpassats till det lägre priset till följd av rutavdraget, antas den mer långsiktiga

²⁰ Se rapport 2011:1 från Skatteverket "Om RUT och Rot och VITT och SVART", s. 10.

²¹ Tillsyn av permanentbostad beräknas uppgå till 85,5 miljoner kronor ($(3\,400\,000 \text{ hushåll} \times 11 \text{ procent som gör avdrag}) \times 1 \text{ köpt ruttimme per hushåll} \times 457 \text{ kr per timme} \times 50 \text{ procent rutavdrag}$). Tillsyn i fritidshus beräknas till 41,5 miljoner kronor ($(550\,000 \text{ fritidshus} \times 11 \text{ procent}) \times 3 \text{ köpta ruttimmar} \times 457 \text{ kr per timme} \times 50 \text{ procent rutavdrag}$).

offentligfinansiella kostnaden vara lika stor som den kortsiktiga. Den offentligfinansiella kostnaden på sikt beräknas således till 67 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå.

Som beskrivs i avsnittet om kortsiktiga offentligfinansiella effekter hade kostnaden för en höjning av taket för rutavdraget uppgått till 140 miljoner kronor om utredningen i stället antagit att fördelningen av antalet köpare mellan 26 000 och 75 000 kronor varit uniform.

13.3 Effekter på sysselsättning och arbetade timmar

Som beskrivs i avsnitt 4.3 är de förväntade effekterna på sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet helt beroende av vilka som utför tjänsterna. I den mån personer med svag förankring på arbetsmarknaden sysselsätts kan man förvänta sig vissa långsiktiga positiva effekter på sysselsättningen i ekonomin i sin helhet. Avgörande är också i vilken grad personer sysselsätts som initialt, dvs. innan de sysselsätts, är bosatta i Sverige.

Utifrån detta är det intressant att, i den mån det är möjligt, studera bakgrundsfaktorer bland dem som i dag är sysselsatta inom de aktuella branscherna eller yrkena. För att kunna göra detta behöver man kunna identifiera en näringsgren eller ett yrke som bedöms påverkas av de respektive förslagen. Det är möjligt att identifiera en näringsgren för tvätteritjänster och höjningen av taket för rutavdraget, eftersom det där finns en befintlig bransch och användbara SNI-koder. För dessa två förslag kommer sysselsättningseffekterna att illustreras i räkneexempel. Det är möjligt att göra denna typ av räkneexempel, med en acceptabel osäkerhet, eftersom det finns en befintlig bransch att utgå från. Avseende övriga föreslagna utvidgningar finns det i dag ingen etablerad bransch med en egen SNI-kategorisering. Räkneexempel kommer därför inte att presenteras för dessa delar. Däremot kommer effekterna att diskuteras i kvalitativa termer. För tillsynstjänster kan man tänka sig att en stor del av de tjänster som kan ingå här kan likställas med vaktmästeri. Utredningen kommer därför att presentera statistik över genomsnittliga egenskaper för personer inom yrket vaktmästare, vilka utredningen kommer att utgå ifrån i den kvalitativa bedömningen.

13.3.1 Tvätt vid tvättrinrättning

Sysselsättningseffekter

Vilka arbetar inom konsumenttvätt i dag?

För tvätteritjänsterna finns en användbar näringsgren inom standard för svensk näringsgrensuppdelning från 2007 (SNI 2007), nämligen konsumenttvätt (SNI 96.012). Det är därför möjligt att presentera relevant statistik för personer som arbetar inom den aktuella näringsgrenen. I näringsgrenen ingår tvätt, kemtvätt, strykning, pressning o.d. av olika beklädnadsvaror och textilier för privatkunder. Det ingår även mattrengöring samt tvätt av draperier och gardiner för privatkunder. I näringsgrenen ingår således fler än de tjänster som föreslås omfattas av rutavdrag (t.ex. ingår mattvätt och kemtvätt), men kategorin bedöms ändå vara representativ för de rutavdragsberättigade tjänsterna.²² Kategoriseringen efter näringsgren avser den sysselsattes arbetsställe.²³

På samma sätt som gjordes för lokalvård och flyttjänster i avsnitt 4.3 används mikrodatatabasen STATIV från SCB.²⁴ Databasen innehåller detaljerad information för alla folkbokförda i Sverige inom en mängd olika områden. Utredningen studerar även här egenskaperna för personer som är anställda eller enmansföretagare i den aktuella branschen. Som enmansföretagare räknas den som arbetar i enskild firma, handelsbolag eller i eget fåmansbolag utan andra anställda. Utredningen avgränsar sig även till privat sektor, då rutavdrag endast är aktuellt där.

Som även beskrivs i avsnitt 4.3 är bakgrundsfaktorer som utredningen är särskilt intresserade av utbildningsnivå, härkomst, när och varför man anlant till Sverige samt arbetslöshetshistoria. Detta beror på att personer som har låg utbildningsnivå, är utrikes födda, i synnerhet utomeuropeiskt födda, och anlant nyligen till Sverige ofta har en sämre anknytning till arbetsmarknaden. Även arbetslöshetshistorien indikerar hur stark anknytningen till arbetsmarknaden är. En person

²² Enligt utredningens förslag ska rutavdrag även i vissa fall ges för bl.a. hämtning och lämning av tvättgods. I den mån denna typ av tjänster utförs på arbetsställen för konsumenttvätt inkluderas även denna typ av tjänster i den aktuella statistiken.

²³ För individer som arbetar på flera ställen avses det huvudsakliga arbetsstället, i normalfallet för november månad. Det arbetsställe som har gett den högsta inkomsten i november månad anses vara det huvudsakliga arbetsstället. Ett företag kan ha fler arbetsställen.

²⁴ Notera att eftersom registerbaserad statistik används finns endast de med som arbetar vitt. Analysen rör således uteslutande vit arbetskraft.

med svag förankring på arbetsmarknaden kan generellt sett förväntas att i högre omfattning ha t.ex. fler och längre perioder av arbetslöshet än en person med god förankring. Huruvida utrikes födda personer har kommit till Sverige som flykting, arbetskraftskraftsinvandrare eller EU/EES-medborgare är intressant då det säger något generellt om anknytningen till arbetsmarknaden, men även mot bakgrund av att det är avgörande för effekterna på arbetslöshet och sysselsättning i Sverige.

I tabell 13.2 presenteras ett antal egenskaper för anställda och enmansföretagare på arbetsställen som utför konsumenttvätt i privat sektor. I jämförande syfte redovisa även siffror för privat sektor totalt sett för samtliga näringsgrenar.

Tabell 13.2 Anställda och enmansföretagare i privat sektor inom konsumenttvätt och samtliga näringsgrenar 2017 (2016 för föregående år)

Andel om inget annat anges

	Konsumenttvätt	Alla näringsgrenar
Genomsnittlig ålder, år	44	42
Kvinnor	0,43	0,39
Har barn	0,34	0,37
Svensk medborgare	0,72	0,93
Utländsk bakgrund	0,66	0,22
Utomeuropeiskt född	0,48	0,11
Nyanländ	0,17	0,05
Anlänt inom 10 år	0,32	0,09
Anlänt inom 15 år	0,38	0,12
Arbetskraftsinvandrare	0,04	0,01
EU/EES-medborgare	0,03	0,01
Flykting eller anhörig till flykting	0,33	0,08
Förgymnasial	0,35	0,12
Gymnasial	0,46	0,51
Eftergymnasial	0,16	0,36
Lågkvalificerat yrke	0,03	0,06
Inskrivna AF	0,35	0,11
Öppet arbetslös	0,24	0,08
Långtidsarbetslös	0,01	0,01
Arbete med stöd	0,16	0,03
Arbetsmarknadsåtgärd	0,10	0,02
Etableringsersättning	0,04	0,00
Inskrivna AF, föregående år	0,29	0,10
Öppet arbetslös, föregående år	0,18	0,07
Långtidsarbetslös, föregående år	0,01	0,01
Arbete med stöd, föregående år	0,16	0,03
Arbetsmarknadsåtgärd, föregående år	0,05	0,02
Etableringsersättning, föregående år	0,04	0,00
Antal observationer	1 007	3 346 837

Källa: Egna beräkningar baserat på databasen STATIV från Statistiska centralbyrån.

Som kan utläsas från tabell 13.2 är det en kraftig överrepresentation av personer med utländsk bakgrund inom konsumenttvätt. Andelen är lika hög som inom lokalvård, vilket redogjordes för i avsnitt 4.3. Nästan hälften av dem som arbetar inom denna näringsgren är födda

utanför Europa. Vidare är 17 procent nyanlända (anlänt till Sverige inom de senaste fem åren) och 38 procent har anlänt till Sverige inom de senaste 15 år, vilket är avsevärt mycket högre än för privat sektor i stort. Det finns olika skäl till varför man kommit till Sverige och bosatt sig här. Här redovisas tre olika skäl för bosättning: flyktingar och deras anhöriga, arbetskraftsinvandrare och EU/EES-medborgare. För alla dessa kategorier är andelen högre än i privat sektor i stort. Inom konsumenttvätt har 33 procent kommit till Sverige som flyktingar eller anhöriga till flyktingar, att jämföra med 8 procent i privat sektor i stort.

Utbildningsnivån är lägre än i privat sektor i stort och 35 procent har som högst förgymnasial utbildning. Endast 3 procent anses dock enligt SCB:s klassificering ha ett lågkvalificerat yrke (kvalifikationsnivå 1). De flesta yrken tillhör i stället kvalifikationsnivå 2.²⁵ Enligt klassificeringen är det yrken som normalt sett kräver gymnasiekompetens. Baserat på den höga andelen med endast förgymnasial utbildning är det dock uppenbart att dessa yrken i praktiken kan utföras av personer utan gymnasiekompetens.

När man studerar arbetslöshetshistoria och deltagande i arbetsmarknadsåtgärder m.m. kan man notera att en betydligt högre andel i dessa näringsgrenar har varit inskrivna på Arbetsförmedlingen, varit öppet arbetslösa, haft arbete med stöd och deltagit i arbetsmarknadspolitiska åtgärder någon gång under det senaste året, i jämförelse med i privat sektor i stort.²⁶ Andelen som varit inskrivna på Arbetsförmedlingen under året är hela 35 procent, att jämföra med 11 procent i privat sektor i stort. För långtidsarbetslöshet är det dock ingen skillnad. När man studerar föregående års arbetsmarknadsstatus ges en snarlik bild.²⁷ Man kan även notera att en förhållandevis

²⁵ Standard för svensk yrkesklassificering, SSYK, är ett system för att gruppera individers yrken eller arbetsuppgifter. SSYK används inom arbetsmarknads- och individstatistiken. Från och med 2014 redovisas yrkesuppgifter i den officiella statistiken enligt SSYK 2012. Vanliga yrkeskoder inom konsumenttvätt är SSYK 8151 Maskinoperatörer, blekning, färgning och tvättning och SSYK 8159 Övriga maskinoperatörer, textil-, skinn- och läderindustri. Dessa hör till kvalifikationsnivå 2.

²⁶ Följande anställningsformer ingår i arbete med stöd: Utvecklingsanställning, Trygghetsanställning, Lönebidrag, Offentligt skyddat arbete, Trainee, Extratjänster, Utbildningsvikariat, Kultur- och yrkeslyftet, Utvecklingsanställning Samhall, Instegsjobb och Nystartsjobb.

²⁷ Notera att det inte finns statistik för föregående år (2016) för samtliga individer som finns i data 2017. De siffror som presenteras avser således endast de individer som fanns i data även 2016. Att utredningen inte exkluderar de individer som inte finns i data både 2016 och 2017 beror på att utredningen är mån om att fånga även sådana individer som folkbokförs först 2017, och således inte är med 2016.

stor andel har erhållit etableringsersättning, både innevarande och föregående år.

Överlag är det stora likheter med lokalvård (se avsnitt 4.3). Dock är det intressant att notera att andelen med flyktingbakgrund är större och andelen EU/EES-medborgare är lägre inom konsumenttvätt. Vidare kan man konstatera att personernas arbetsmarknadshistoria indikerar en än svagare position på arbetsmarknaden för personer inom konsumenttvätt i förhållande till lokalvård. Till exempel är andelen som under året varit inskrivna på Arbetsförmedlingen inom lokalvård 26 procent medan motsvarande andel för konsumenttvätt är 35 procent. Slutligen kan utredningen konstatera att det är cirka 1 000 personer som 2017 arbetade på ett arbetsställe i privat sektor inom konsumenttvätt.

Sammantaget indikerar siffrorna i tabell 13.2 att personer som arbetar inom konsumenttvätt i stor utsträckning har en svag ställning eller anknytning till arbetsmarknaden. En jämförelse med personer som arbetar inom lokalvård indikerar att anknytningen kan vara än svagare inom konsumenttvätt och att fler är flyktingar (inklusive anhöriga) och färre någon typ av arbetskraftsinvandrare (arbetskraftsinvandrare och EU/EES-medborgare).

Sysselsättning i branschen

Ett enkelt räkneexempel kan ge en uppfattning om storleksordningen av den förväntade sysselsättningseffekten. Baserat på tabell 13.2 antas 1 000 personer i dag vara sysselsatta inom konsumenttvätter i privat sektor.²⁸ Alla dessa utför dock inte den typ av tvätt som kommer att inkluderas i rutavdraget, dvs. vattentvätt (inte kem- och mattvätt). Många utför sannolikt både och. På samma sätt som i beräkningen av den offentligfinansiella kostnaden antar utredningen att 50 procent utgör konsumenttvätt exklusive kem- och mattvätt. Det motsvarar 500 personer.

Både Tillväxtanalys och Arbetsmarknadsekonomiska rådet har tidigare uppskattat ökningen av antalet sysselsatta till följd av rutavdraget inom de där aktuella branscherna (se avsnitt 4.4). Deras

²⁸ Noteras bör att näringsgrensuppdelningen avser huvudsaklig inriktning. Fler företag kan t.ex. arbeta med både konsumenttvätt och industritvätt, där den senare är en egen näringsgrenskod. Även personer inom industritvätt arbetar sannolikt med konsumenttvätt och tvärtom. Att det är 1 000 personer som arbetar med konsumenttvätt är således en uppskattning.

resultat är en ökning på 8 500 sysselsatta respektive 9 000 helårssysselsatta med rutarbeten. Baserat på uppskattningen av Arbetsmarknadsökonomiska rådet av antalet 2015 som arbetade med rutarbeten (9 000), och antalet som arbetade med rutarbeten innan införandet (1 500), är ökningen i sysselsättningen 600 procent.²⁹

Utredningen antar att efterfrågan på tvätteri-tjänster är lika pris-känslig som nuvarande ruttjänster. Prisminskningen för tvätteri-tjänster blir 25 procent (schablonen för arbetskostnadsandelen är 50 procent). För övriga tjänster antas den vara 50 procent. Antalet sysselsatta inom tvätteri-tjänster antas således öka med 300 procent. Det medför en sysselsättningsökning inom branschen med 1 500 personer (500 personer \times 300 procent).

Detta är en mycket grov uppskattning, men visst stöd för dess rimlighet ges av en jämförelse mellan hushållens tidsanvändning för de olika sysslorna och antalet sysselsatta innan införandet av rut-avdrag. Enligt uppskattningen i Arbetsmarknadsekonomiska rådets rapport var 1 500 personer sysselsatta med ruttjänster före införandet, vilket är tre gånger så många som utredningen antar är sysselsatta med de tvätteri-tjänster som föreslås inkluderas i rutavdraget. Enligt SCB:s tidsanvändningsstudie lägger hushållen knappt tre gånger så mycket tid på att städa jämfört med att tvätta (se tabell 4.10). Förhållandet mellan hushållens tidsanvändning och antalet sysselsatta för städning och tvättning före ett rutavdrag införs är således ungefär det samma, vilket kan tala för att det finns samma potential i relativa termer för tjänsterna.³⁰ Utredningen gör vidare bedömningen att det kan finnas en stor latent efterfrågan på denna typ av tjänst.

Samtidigt finns det eventuellt skäl för att förvänta sig en mindre effekt för tvätteri-tjänster än för övriga rutarbeten. Det bör vara

²⁹ Utredningen använder här den procentuella ökningen från Arbetsmarknadsekonomiska rådets rapport, se avsnitt 4.4.7. Detta eftersom denna procentuella ökning rör antalet personer som arbetar heltid med ruttjänster. Den procentuella ökningen i Tillväxtnalys rapport avser ökningen av antalet sysselsatta i företag som någon gång under den studerade perioden mottagit rutavdrag. Beräkningarna avser helårsarbetskrafter medan utredningen söker antalet sysselsatta. Eftersom det är den procentuella förändringen som används bedöms ingen anpassning behöva göras baserat på detta.

³⁰ Uppgifterna från tidsanvändningsstudien i avsnitt 4.2 rör hushållens vanor 2010. Vid denna tidpunkt fanns redan rutavdraget för städtjänster, vilket medför att tidsanvändningen redan kan vara påverkad. Tiden som lades ned på städning 2000, dvs. före införandet av rutavdraget, är dock mycket snarlik och ger samma bild (se "Nu för tiden. En undersökning om svenska folkets tidsanvändning 2010/2011", SCB). Man kan även notera att rutavdraget var betydligt mycket mindre omfattande 2010 jämfört med nu.

lättare att expandera i hemstädbranschen än tvätteribranschen, eftersom i den senare krävs tillgång till lokaler och kapital för att investera i maskiner. I vilken mån detta påverkar storleken på effekten på lång sikt, eller endast expansionstakten, är dock osäkert.

Man kan slutligen notera att beräkningen av ökningen av antalet sysselsatta inom konsumenttvätt ligger väl i linje med Sveriges tvätteriförbunds beräkningar. De beräknar att sysselsättningen i branschen skulle öka med 1 600 personer till följd av ett införande av ett rutavdrag på tvätteritjänster.³¹

Olika scenarier för sysselsättning på lång sikt i ekonomin i sin helhet

Utifrån de genomsnittliga bakgrundsfaktorerna för personer som arbetar inom konsumenttvätt (se tabell 13.2), och arbetsuppgifternas karaktär, finns det goda förutsättningar för att en utvidgning av rutavdraget till att innefatta tvätteritjänster i förhållandevis hög utsträckning kommer att tillfalla personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Utifrån siffrorna i tabell 13.2 antas att 30 procent av dem som sysselsätts har en så svag förankring på arbetsmarknaden att det inte kommer innebära en press uppåt på lönerna då de sysselsätts. Särskild vikt vid denna bedömning läggs på andelen som är eller har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen, andelen utomeuropeiskt födda, andelen nyanlända och andelen med endast förgymnasial utbildning. Detta antagande innebär att utredningen antar att 70 procent av ökningen i tvätteribranschen leder till att arbeten i andra branscher trängs undan på lång sikt.

Som beskrivs i avsnitt 4.3 behöver även hänsyn tas till i vilken mån de nya arbetena tillfaller personer som redan innan sysselsättningen är bosatta i Sverige. Det finns indikationer på att dagens rutavdrag i många fall lett till arbetstillfällen för personer som initialt inte var bosatta i Sverige. Som visas i Rickne (2019)³² (sammanfattas i avsnitt 4.4.2) är andelen sysselsatta kvinnor födda i övriga Europa och utan flyktingbakgrund i dagens rutföretag mycket stor. I företag som är starkt rutnischade (hög subventionsgrad) är andelen kvinnor som är födda i övriga Europa utan flyktingbakgrund t.o.m. större än

³¹ Se rapporten "Tvätt och textilservicebranschen samhällsvärde – I dag och imorgon" från Sveriges tvätteriförbund.

³² J. Rickne (2019), "Kvinnor med flyktingbakgrund i rutsubventionerade företag", SNS Analys nr 56, juni 2019.

andelen födda i Sverige. Andelen sysselsatta som är födda i övriga Europa utan flyktingbakgrund sticker ut kraftigt vid en jämförelse med privat sektor i stort. I rutnischade företag är andelen mellan 24 och 32 procent (uppskattat utifrån figur i rapporten) och i starkt rutnischade företag mellan 32 och 42 procent, att jämföra med privat sektor i stort där motsvarande andel ligger mellan 1 och 3 procent. Även kvinnor födda utanför Europa utan flyktingbakgrund är kraftigt överrepresenterade. Andelen i de rutnischade företagen är uppskattningsvis mellan 6 och 12 procent, jämfört med privat sektor i stort där andelen tycks vara mellan noll och 3 procent. Det framgår inte av studien i vilken grad dessa kvinnor var bosatta i Sverige innan de började arbeta inom det rutnischade företaget, eller om de kommit hit till följd av ett jobberbjudande, men det är rimligt att anta att en förhållandevis stor andel tillhör den senare kategorin. I linje med siffrorna i Rickne (2019) visar siffrorna i tabell 4.11 att andelen EU/EES-medborgare och arbetskraftsinvandrare som arbetar inom lokalvård sammantaget är betydligt högre än i privat sektor i stort. Man kan även notera att det redan i dag är en högre andel medborgare inom övriga EU/EES och arbetskraftsinvandrare inom konsumenttvätt än i privat sektor i stort, se tabell 13.2. Noteras bör dock att det inte heller utifrån utredningens egna statistik går att säga huruvida EU/EES-medborgarna var bosatta i Sverige initialt (arbetskraftsinvandrarerna har däremot invandrat till följd av arbete). Att en stor andel av de utrikes födda som anställs för rutarbete förefaller utgöras av någon form av arbetskraftsinvandring är även något som lyfts fram av Tjänstemännens centralorganisation (TCO) i en skrivelse som lämnats in till utredningen.³³

Det kan tyckas överraskande att näringsgrenar som förknippas med låga krav på kvalifikationer i jämförelsevis hög utsträckning tycks använda sig av arbetskraftsinvandring, mot bakgrund av att arbetskraftsinvandring brukar förknippas med brist på arbetskraft och att det finns en uppfattning om att det råder ett arbetskraftsutbudsöverskott bland lågkvalificerade. Här bör noteras att nuvarande lagstiftning kring arbetskraftsinvandring inte innebär några restriktioner till yrken där det råder arbetskraftsbrist utan företaget avgör

³³ Skrivelsen mottogs den 12 december 2019.

själv behovet av arbetskraft.³⁴ Det enda krav som ställs på arbetsgivare är att jobbet först läggs ut på Arbetsförmedlingens platsbank under minst tio dagar.³⁵ Enligt Migrationsverkets statistik beviljades under 2018 20 814 arbetstillstånd och av dessa utgjorde cirka en tredjedel (7 036) lågkvalificerad arbetskraft (kvalifikationsnivå 1 enligt SSYK-klassificeringen).³⁶ Om även kvalifikationsnivå 2, som normalt kräver gymnasiekompetens enligt klassificeringen, inkluderas (där den stora merparten av yrkena inom konsumenttvätt ingår) är andelen mer än hälften. Inom kategorin städare, hemtjänstpersonal m.fl. beviljades cirka 700 tillstånd. I detta sammanhang bör även noteras att det enligt Arbetsförmedlingens bedömning rådde en viss brist på städare under 2019.³⁷

Det finns sammantaget anledning att tro att en ökning av antalet arbetstillfällen inom tvätteribranschen till följd av ett rutavdrag till en icke försumbar del skulle tillfalla arbetskraftsinvandrare och medborgare i andra EU/EES-länder som ej är bosatta i Sverige initialt. Det är därför högst relevant att beakta detta vid en uppskattning av de långsiktiga sysselsättningseffekterna. Antagande kring detta blir helt avgörande för resultatet och osäkerheten är betydande. Utredningen kommer därför att redovisa ett antal olika alternativa räkneexempel.

I det första alternativet tillfaller alla nya arbetstillfällen personer som initialt är bosatta i Sverige. I alternativ två blir andelen som inte är initialt bosatta i Sverige lika hög inom konsumenttvätt (den del som berättigar till rutavdrag) som andelen utrikes födda utan flyktingbakgrund bland etablerade kvinnliga anställda inom starkt rutnischade företag i Rickne (2019) (uppskattningsvis 54 procent).

³⁴ Nya regler för arbetskraftsinvandring infördes i december 2008 med syftet att underlätta för arbetsgivare att rekrytera arbetskraft från tredje land, dvs. från länder utanför EU (Prop. 2007/08:147, s. 1). Detta åstadkoms i huvudsak genom att avskaffa den dåvarande ordningen för prövning av behov av att rekrytera från tredje land, den s.k. myndighetsbaserade arbetsmarknadsprövningen. I stället ska arbetsgivarens bedömning av behovet av en sådan rekrytering vara utgångspunkten vid handläggningen av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd.

³⁵ Arbetsgivaren måste annonsera ut tjänsten så att personer bosatta i Sverige, EU/EES och Schweiz kan söka jobbet. En annons ska läggas ut under minst tio arbetsdagar på Arbetsförmedlingens platsbank och därmed automatiskt också i den europeiska platsbanken, EURES (Migrationsverket). Se vidare Delegationen för Migrationsstudier Ju 2013:17.

³⁶ Standard för svensk yrkesklassificering, SSYK, är ett system för att gruppera individers yrken eller arbetsuppgifter. SSYK används inom arbetsmarknads- och individstatistiken. Från och med 2014 redovisas yrkesuppgifter i den officiella statistiken enligt SSYK 2012.

³⁷ Rapport från Arbetsförmedlingen "Var finns jobben? Bedömning för 2019 och på fem års sikt".

Detta alternativ kan möjligen ses som ett troligt övre tak för antalet som inte är bosatta i Sverige i utgångsläget.³⁸ Det medför att cirka 1 000 av de 1 500 nya jobben tillfaller personer som inte är bosatta i Sverige initialt.³⁹ I alternativ tre ges en mellanvariant, där 500 av de nya jobben tillfaller personer som inte är bosatta i Sverige i utgångsläget. Alla beräkningar utgår från antagandet att ökningen av antalet sysselsatta i branschen är 1 500, baserat på räkneexemplet ovan. Utredningen antar vidare att de som var bosatta i Sverige och blir sysselsatta till följd av rutavdraget var arbetslösa dessförinnan. Som beskrivs ovan antas undanträngningen bland dem som initialt var bosatta i Sverige uppgå till 70 procent (100–30). Resultatet av detta räkneexempel presenteras i tabell 13.3.

Tabell 13.3 Räkneexempel på effekt på sysselsättningen på lång sikt i ekonomin i sin helhet av rutavdrag för tvätteritjänster

Förändring i antal om inget annat anges

	Alla initialt bosatta i Sverige (alt 1)	Hög andel ej bosatta i Sverige (alt 2)	Medelhög andel ej initialt bosatta i Sverige (alt 3)
Sysselsatta	450	1150	800
Sysselsatta bland initialt bosatta i Sverige	450	150	300
Arbetslöshet	-450	-150	-300

Anm. I ej initialt bosatta i Sverige inkluderas arbetskraftsinvandring och personer som är medborgare i annat EU/EES land som ej var bosatta initialt i Sverige.

Källa: Egna beräkningar.

Utifrån siffrorna i tabell 13.3 kan två intressanta saker noteras. För det första blir effekten på arbetslöshet störst då alla nya jobb tillfaller personer som bodde i Sverige initialt. För det andra blir effekten på sysselsättning större ju fler som inte var bosatta i Sverige initialt. Det

³⁸ Notera att i kategorin utrikes födda utan flyktingbakgrund i SNS Analys nr 56 ingår andra personer än arbetskraftsinvandrare och personer från EU/EES som kommer hit för ett arbete. Ett exempel är anhöriginvandrare utan flyktingbakgrund. Det kan t.ex. handla om make/maka som invandrar från ett annat land. Utredningen har valt den definition inom studien där andelen utrikes födda utan flyktingbakgrund är som högst. Mot denna bakgrund kan detta alternativ ses som ett troligt övre tak för antalet av de nya arbetena som tillfaller arbetskraft som inte är bosatt i Sverige initialt.

³⁹ Utredningen antar att det är 500 som arbetar i branschen i dagsläget. Av dessa är 7 procent (utifrån tabell 13.2) antingen arbetskraftsinvandrare eller medborgare i annat EU/EES-land, dvs. 35 stycken. För att de 2 000 (500 + 1 500) till 54 procent ska utgöras av personer som flyttar till Sverige för arbete, ska denna grupp utgöra 1 080 personer. Av dessa fanns 35 där från början. Ökningen blir således cirka 1 000 personer (avrundat till jämnt hundratal).

senare kan tyckas överraskande. Anledningen till detta är att vid arbetskraftsinvandring, eller då EU/EES medborgare kommer till Sverige, ökar arbetsutbudet i samma utsträckning som sysselsättningen, vilket leder till att ingen undanträngning sker av sysselsättning i andra branscher (ökat arbetsutbud förväntas leda till en lika stor ökning av sysselsättningen även på lång sikt, se vidare avsnitt 4.3). Samtidigt påverkas inte arbetslösheten i Sverige av personer som inte var bosatta här i utgångsläget.

I utredningens direktiv framgår att utredaren särskilt ska belysa förslagets potential att möjliggöra fler arbetstillfällen för personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden och därmed bidra till ökad sysselsättning. Det är oklart om man avser all sysselsättning eller endast sysselsättning som leder till att fler som är bosatta i Sverige sysselsätts. Det senare motsvaras av effekten på sysselsättning bland initialt bosatta i Sverige.

Arbetsutbudseffekter bland köparna

En bedömning av arbetsutbudseffekterna för köparna kan göras utifrån SCB:s tidsanvändningsdata och resultaten i Halldén och Stenberg (2015).⁴⁰ Enligt statistiken i tabell 4.10 lägger kvinnor i genomsnitt 1 timme och 37 minuter på tvättning och strykning per vecka. Motsvarande siffra för män är 31 minuter. Uppräknat till år motsvarar det för kvinnor cirka 84 timmar och för män cirka 27 timmar. Baserat på en rapport från Skatteverket uppskattas en timmes ruttjänst motsvara cirka 2,1 timmar hemarbete (företagen utför tjänsterna mer effektivt).⁴¹ Om hela individens tvättande skulle köpas in uppgår då antalet inköpta ruttimmar till cirka 40 för den genomsnittliga kvinnan och 13 för den genomsnittliga mannen. Resultaten i Halldén och Stenberg (2015)⁴² indikerar positiva arbetsutbudseffekter (för gifta kvinnor) för ruttjänster som omfattar minst 40 timmar per år. För den genomsnittliga kvinnan som börjar köpa in hela sitt egna tvättandet bör vi således förvänta oss vissa positiva arbetsutbudseffekter. Det är även möjligt att sjukfrånvaron till följd

⁴⁰ K. Halldén och Stenberg, A. (2015), "Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?", Ekonomisk debatt nr 2.

⁴¹ Se "Om RUT och ROT och VITT och SVART", Rapport Skatteverket, SKV 2011:1, s. 76–77.

⁴² K. Halldén och Stenberg, A. (2015), "Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?", Ekonomisk debatt nr 2.

av stressrelaterad psykisk ohälsa kan minska om mer hemarbete byts ut mot marknadsarbete. Sammanfattningsvis är det rimligt att förvänta sig vissa positiva arbetsutbudseffekter för köparna, och då i synnerhet bland gifta kvinnor, men effekterna har för utredningen inte varit möjliga att kvantifiera.

13.3.2 Möblering

Sysselsättningseffekter

I möbleringstjänsten ingår framför allt möblering och montering av möbler. Arbete med montering förväntas växa i en icke försumbar utsträckning, varför vissa sysselsättningseffekter i branschen kan förväntas. För att kunna göra en bedömning av sysselsättningseffekterna i ekonomin i sin helhet behöver utredningen, som beskrivs ovan, göra en bedömning av vilka som kan tänkas utföra dessa tjänster.

Avseende möblering är det rimligt att anta att det är ungefär samma personer som utför dessa tjänster som i dag utför flytttjänster. Utifrån tabell 4.11 kan man konstatera att inom flytttjänster tycks det vara en överrepresentation av personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden. Detta indikeras samstämmigt av arbetslöshetshistoria, härkomst och utbildningsnivå.

För montering av möbler finns det ingen riktigt relevant statistik att tillgå. Statistik kan tas fram för en yrkeskategori (enligt SSYK 2012) som inkluderar både möbel- och fönstermonterare men dessa bedöms inte vara helt jämförbara med det som efterfrågas här. Det som avses här är enkel montering som kan utföras av hushållen själva, medan det som ingår inom den nämnda yrkeskategorin är montering på fabriker som bör kräva en högre kompetens. Utifrån att de enskilda hushållen förväntas klara av den montering som avses här bedöms arbetet som lågkvalificerat och att man därför kan förvänta sig att personer med en svag anknytning till arbetsmarknaden kan utföra dessa tjänster i stor utsträckning. Att båda typerna av tjänster förväntas kunna utföras av personer med svag förankring på arbetsmarknaden förväntas leda till långsiktiga effekter på sysselsättningen i ekonomin i sin helhet.

Sammantaget bedöms förslaget leda till en ökning av sysselsättningen i ekonomin i sin helhet på lång sikt. Effekten bedöms inte

vara försumbar. Detta mot bakgrund av att omfattningen på monterings-tjänsten på sikt bedöms bli betydande (se den långsiktiga offentliga finansierade kostnaden) och att arbetet, som beskrivs ovan, till en betydande del förväntas utföras av personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Eftersom det inte finns några uppgifter på hur många som i dagsläget är sysselsatta med montering är det dock inte möjligt att ta fram ett räkneexempel för att illustrera effekterna. Effekten på arbetslösheten bedöms som mindre än effekten på sysselsättningen och är helt beroende av i vilken mån de nya jobb-tillfällena tillfaller personer som var bosatta i Sverige i utgångsläget, dvs. före sysselsättningen.

Arbetsutbudseffekter bland köparna

Arbetsutbudseffekterna bland köparna bedöms vara försumbara. Baserat på resultaten i Halldén och Stenberg (2015)⁴³ krävs att tjänster köps in om minst 40 timmar per år för att positiva arbetsutbudseffekter ska uppstå. De här aktuella tjänsterna bedöms inte köpas in i denna omfattning. Detta gäller även bland de köpare som utnyttjar de nya tjänsterna i högst utsträckning. Samtidigt bör noteras att den sammanlagda ökningen av inköpta tjänster för alla förslag i utredningen kan vara så stor för vissa individer att vi kan förvänta oss vissa effekter på arbetsutbudet, även om de olika förslagen var för sig inte hade gjort det. Men effekten förväntas bli marginell även då hänsyn tas till detta.

13.3.3 Transporttjänster

Transporttjänster kan till viss del tänkas utföras av personer med svag förankring på arbetsmarknaden. För att kunna utföra denna typ av tjänster behövs dock, i de fall då transporten inte sker med cykel med lastmöjlighet, körkort som är giltigt för aktuellt transportfordon. Det medför att arbetet blir mer kvalificerat än arbeten utan sådana krav. Som beskrivs ovan förväntas omfattningen av rutberättigade transporttjänster bli begränsat. Den långsiktiga effekten på

⁴³ K. Halldén och Stenberg, A. (2015), "Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?", Ekonomisk debatt nr 2.

sysselsättningen i ekonomin i sin helhet bedöms därför bli försumbar. Av samma anledning bedöms effekterna på arbetsutbudet vara försumbara.

13.3.4 Trygghetstjänster – tillsyn av bostad

Sysselsättningseffekter

Tillsynstjänsterna kan sägas bestå av två olika delar som sannolikt kommer att sysselsätta olika grupper av individer. Den första delen rör sysslor så som t.ex. att vattna trädgård samt krukväxter, ta emot leveranser och att ta in post. Denna typ av sysslor bör ses som lågkvalificerade och bör i hög grad kunna utföras av personer med svag förankring på arbetsmarknaden. Som beskrivs ovan är det troligt att vissa städföretag börjar erbjuda denna tjänst till de kunder som de utför hushållstädning hos. I det fallet kan man förvänta sig att det är samma personal som utför tillsynen som utför städningen. Denna typ av sysslor kan komma att efterfrågas till permanentbostaden vid kortare bortavaro men även delvis till fritidshus där bortavaron normalt sett är längre.

Den andra delen rör tjänster så som att stänga av eller sätta på vatten eller värme, eller att kontrollera att skador på bygganden inte uppstått. Dessa sysslor är något mer kvalificerade men bör i stor utsträckning kunna utföras utan formell utbildning. Även dessa sysslor kan utföras både i permanentbostaden och i fritidsbostaden, även om omfattningen bedöms bli större i det senare fallet. Detta eftersom bortavaron är längre och behoven troligen normalt sett är större för fritidshus. I fritidshus bör det även, i synnerhet under lågsäsong, finnas färre grannar att tillfråga. Den senare typen av sysslor kan till viss del likställas med vaktmästeri. Av denna anledning presenteras statistik för två yrkeskategorier som till stor del utgör yrket vaktmästare. Sysslorna kan även angränsa till bevakningstjänster men det har inte varit möjligt att inom ramen för uppdraget närmare studera denna bransch.

Vilka arbetar som vaktmästare?

I denna del kommer statistik för personer inom SSYK 2012, koderna 9622 och 5152 att presenteras. SSYK 9622 inkluderar bl.a. vaktmästare på sjukhus och kontor. SSYK 5152 inkluderar bl.a. vaktmästare på skola och sporthall men även besiktningsman i lägenhet och tillsynsman. Dessa två yrkeskategorier bedöms vara relevanta för tjänsten tillsyn av bostad.⁴⁴ Yrken inom SSYK 9622 klassificeras som att tillhöra kvalifikationsnivå 1 medan 5152 har kvalifikationsnivå 2. Kvalifikationsnivå 1 innebär att det normalt krävs inga eller små krav på utbildning och kvalifikationsnivå 2 att det normalt krävs gymnasiekompetens.

På samma sätt som tidigare används mikrodatan STATIV från SCB. Utredningen studerar även här bakgrundsfaktorer för personer som är anställda eller enmansföretagare inom de aktuella yrkena. Som enmansföretagare räknas den som arbetar i enskild firma, handelsbolag eller i eget fåmansbolag utan andra anställda. Även offentligt anställda inkluderas, eftersom utredningen nu inte studerar en bransch utan ett yrke.

I tabell 13.4 presenteras ett antal egenskaper för anställda och enmansföretagare inom yrkeskategorierna SSYK 5152 och 9622. I jämförande syfte redovisas även siffror för privat sektor totalt sett (samtliga yrken och näringsgrenar).

⁴⁴ Vaktmästare förekommer även i andra yrkeskoder. De som inte inkluderats är orkester-vaktmästare (3433), krematorievaktmästare (5161) och kyrkogårdsvaktmästare (6113).

Tabell 13.4 Anställda och enmansföretagare inom yrkena med SSYK 2012, kod 5152 och 9622, samt hela privata sektorn 2017 (2016 för föregående år)

Andel om inget annat anges

	SSYK 5152	SSYK 9622	Hela privata sektorn
Genomsnittlig ålder, år	47	46	42
Kvinnor	0,14	0,19	0,39
Har barn	0,28	0,24	0,37
Svensk medborgare	0,94	0,94	0,93
Utländsk bakgrund	0,20	0,21	0,22
Utomeuropeiskt född	0,11	0,10	0,11
Nyanländ	0,03	0,03	0,05
Anlänt inom 10 år	0,07	0,06	0,09
Anlänt inom 15 år	0,09	0,08	0,12
Arbetskraftsinvandrare	0,00	0,01	0,01
EU/EES-medborgare	0,01	0,01	0,01
Flykting eller anhörig till flykting	0,09	0,07	0,08
Förgymnasial	0,21	0,18	0,12
Gymnasial	0,65	0,64	0,51
Eftergymnasial	0,13	0,17	0,36
Lågkvalificerat yrke	0,00	1,00	0,06
Inskrivna AF	0,29	0,28	0,11
Öppet arbetslös	0,13	0,11	0,08
Långtidsarbetslös	0,01	0,00	0,01
Arbete med stöd	0,19	0,18	0,03
Arbetsmarknadsåtgärd	0,06	0,04	0,02
Etableringsersättning	0,01	0,00	0,00
Inskrivna AF, föregående år	0,24	0,27	0,10
Öppet arbetslös, föregående år	0,11	0,10	0,07
Långtidsarbetslös, föregående år	0,00	0,00	0,01
Arbete med stöd, föregående år	0,16	0,20	0,03
Arbetsmarknadsåtgärd, föregående år	0,04	0,04	0,02
Etableringsersättning, föregående år	0,00	0,00	0,00
Antal observationer	40 614	6 603	3 346 837

Källa: Egna beräkningar baserat på databasen STATIV från Statistiska centralbyrån.

Utifrån tabell 13.4 kan konstateras att överlag är skillnaden mellan de två yrkeskategorierna inom vaktmästeri liten. Per definition har alla inom 9622 ett lågkvalificerat yrke (kvalifikationsnivå 1) och ingen

inom 5152. När man studerar bakgrundsfaktorerna bland dem som arbetar inom dessa två yrkeskategorier ser man dock att deras bakgrundsfaktorer är mycket snarlika.

I jämförelse med hela privata sektorn kan ett antal skillnader av betydelse konstateras. För det första är utbildningsnivån lägre inom båda de studerade yrkeskategorierna. Större andel har förgymnasial eller gymnasial utbildning, och färre har eftergymnasial inom de studerade yrkeskategorierna. Den största andelen har gymnasial utbildning. För de olika arbetsmarknadsvariablerna är skillnaderna stora. Bland vaktmästare m.fl. är andelen som varit inskrivna på Arbetsförmedlingen under året 28 respektive 29 procent, medan motsvarande andel i hela privata sektorn är 11 procent. Avseende öppet arbetslösa och i arbetsmarknadspolitiska åtgärder är andelen något större medan andelen är mycket större för arbete med stöd (subventionerade anställningar). Hela 18 respektive 19 procent inom de två yrkeskategorierna har under året haft en subventionerad anställning, att jämföra med 3 procent i hela den privata sektorn. Andelen är således omkring 6 gånger så stor. Föregående års arbetsmarknadsvariabler ger en liknande bild.

Sysselsättning på lång sikt i ekonomin i sin helhet

Utifrån tabell 13.4 kan man konstatera att inom de två yrkeskategorierna som representerar vaktmästare m.fl. tycks anknytningen till arbetsmarknaden, mätt utifrån arbetslöshetsvariablerna, vara klart sämre än för privat sektor i stort. Baserat på statistiken tycks anknytningen bland vaktmästare m.fl. vara ungefär lika stark som inom lokalvård och eventuellt något starkare än inom konsumenttvätt. En skillnad jämfört med övriga analyserade förslag är att vaktmästeri inte tycks sysselsätta en högre andel utrikes födda än i privat sektor i stort. Utbildningsnivån är även högre än inom lokalvård och konsumenttvätt. Som beskrivs ovan utgör de arbetsuppgifter inom tillsynstjänsten som kan likställas med vaktmästeri endast en del av den föreslagna tjänsten. De andra arbetsuppgifterna bedöms, som sägs ovan, var mer lågkvalificerade.

Sammantaget indikerar detta att personer med svag anknytning till arbetsmarknaden kan komma att sysselsättas till följd av en ut-

vidgning av rutavdraget till att innefatta tillsynstjänster. Detta indikerar ökad sysselsättning i ekonomin i sin helhet även på lång sikt. I vilken mån även arbetslösheten sjunker beror på, som diskuterats tidigare, i vilken mån personer som är initialt bosatta i Sverige (och arbetslösa) sysselsätts med de nya tjänsterna.

Utredningen gör bedömningen att denna typ av tjänster kan komma att öka i en inte försumbar omfattning till följd av ett införande av rutavdrag. I den offentligfinansiella beräkningen bedöms kostnaden på lång sikt uppgå till 127 miljoner kronor. Denna kostnad är dock inte större än att sysselsättningseffekten i ekonomin i sin helhet förväntas bli liten (jämför räkneexempel för höjt tak för rutavdraget i avsnitt 13.3.5).

Arbetsutbudseffekter bland köparna

Tillsyn av permanentbostad utförs uteslutande av andra personer än köparen av tjänsten (då denne är bortrest) medan tillsyn av fritidshus sannolikt hade utförts av köparen själv i stor omfattning. Baserat på resultaten i Halldén och Stenberg (2015)⁴⁵ krävs att tjänster köps in om minst 40 timmar per år för att positiva arbetsutbudseffekter ska uppstå. De här aktuella tjänsterna bedöms inte köpas in i den omfattningen.

13.3.5 Höjt tak för rutavdraget

Sysselsättningseffekter

Den föreslagna höjningen av taket för rutavdraget förväntas leda till ökad sysselsättning men av försumbar storlek. I det följande räkneexemplet illustreras detta. Utredningen utgår från en bedömning av sysselsättningseffekterna av befintliga ruttjänster och bedömningen av i vilken utsträckning rutavdraget ökar till följd av det höjda taket. Som i beräkningen för tvätteritjänster antas, utifrån tidigare utvärderingar, att effekten av befintligt rutavdrag på antalet sysselsatta inom rutbranscherna är 9 000. Rutavdraget uppgick totalt till 4 639 miljoner kronor under 2017. Höjt tak för rutavdraget innebär,

⁴⁵ K. Halldén och Stenberg, A. (2015), "Ökar RUT-avdrag kvinnors arbetsmarknadsutbud?", Ekonomisk debatt nr 2.

enligt de offentligfinansiella beräkningarna, en utökning av rutavdraget med 60 miljoner kronor i 2017 års pris- och lönenivå. Förslaget leder således till en ökning av omfattningen av rutavdraget med cirka 1,3 procent. 1,3 procent av 9 000 är cirka 120. Denna siffra reflekterar en möjlig effekt i de aktuella branscherna.

Utifrån tabell 4.11 kan antas att 25 procent har en så svag anknytning till arbetsmarknaden att de kan sysselsättas utan att det medför en press uppåt på lönerna. Med andra ord är undanträngningen 75 procent, vilket gör att effekten i ekonomi i sin helhet blir cirka 25 personer. Hänsyn ska även tas till att alla nya arbeten sannolikt inte tillfaller initialt bosatta i Sverige. Omfattningen av detta är osäker men baserat på resonemangen i avsnitt 13.3.1 om tvätteritjänster kan den vara betydande. Om man antar att hälften inte var bosatta i Sverige i utgångsläget, blir effekten på sysselsättningen i ekonomin i sin helhet avseende initialt bosatta 15 personer. Om alla var initialt bosatta blir effekten 30 fler sysselsatta i ekonomin i sin helhet. Detta räkneexempel visar att sysselsättningseffekten i ekonomin i sin helhet är försumbar.

Höjningen av taket påverkar dock även de nya tjänsterna. Beräkningarna och resonemangen för övriga förslag förutsätter att köparna inte begränsas utan köper de nya tjänsterna utifrån deras egna behov. Utan en takhöjning kan effekterna av de andra förslagen ha blivit mindre. Denna effekt bedöms dock som marginell mot bakgrund av att få slår i taket och att den sammanlagda omfattningen av de andra förslagen är förhållandevis liten.

Arbetsutbudseffekter bland köparna

Vissa positiva arbetsutbudseffekter kan uppstå bland de köpare som i dag slår i taket. Eftersom det är få som slår i taket bedöms dock dessa effekter som försumbara för ekonomin i sin helhet.

13.4 Effekter för hushållen

För de individer som i dag köper tjänster som föreslås omfattas av rutavdrag förväntas kostnaden minska. I och med det lägre priset är det också troligt att fler personer kommer att efterfråga tjänsterna.

Det är dock svårt att uppskatta exakt hur många individer som kommer att köpa tjänsterna och således påverkas av rutavdraget. Resonemang kring antalet som kan förväntas att köpa de olika tjänsterna förs i avsnitt 13.2. Man kan notera att under 2017 var det knappt 900 000 personer som medgavs rutavdrag, vilket motsvarar cirka 11 procent av samtliga folkbokförda i Sverige över 20 år.

Enskilda äldre påverkas på samma sätt som yngre av de föreslagna utvidgningarna, eftersom samma regler gäller oavsett ålder. Dock kan noteras att andelen som i dag nyttjar rutavdraget är förhållandevis hög bland de äldre. Högst andel rutköpare fanns 2017 i åldersgruppen över 75 år (se tabell 4.2). I denna grupp utnyttjade knappt 20 procent rutavdraget, att jämföra med genomsnittet på cirka 11 procent för alla åldersgrupper. Det är möjligt att äldre även kommer att utnyttja rutavdraget i högre omfattningen än genomsnittet för de av utredningen föreslagna utvidgningarna. Förslaget om höjt tak för rutavdraget bedöms dock inte påverka äldre i någon betydande utsträckning, mot bakgrund av att mycket få äldre slår i taket i dag.

Som beskrivs i avsnitt 4.2 är barnfamiljer överrepresenterade i användningen av rutavdraget. Det är rimligt att anta att det samma kommer att gälla för de föreslagna utvidgningarna, i synnerhet avseende tvätteritjänster. Hushåll med barn kan således komma att gynnas i särskilt hög utsträckning av de föreslagna utvidgningarna.

Effekterna för enskilda illustreras här med två typfall. I det ena fallet leder förslagen till en kraftig ökning av nyttjandet av ruttjänster och i det andra fallet endast till en liten ökning.

Typfall ett är en kvinna med ett genomsnittligt tvättbehov (utifrån SCB:s tidsanvändningsstudie) som väljer att sluta tvätta själv och i stället helt köpa in tjänsten. Kvinnan tvättar i utgångsläget 1 timme och 37 minuter per vecka. Tvätteriet förväntas tvätta mer effektivt. Baserat på tabell 34 i en rapport från Skatteverket uppskattas den genomsnittliga inköpta ruttimmen motsvaras av 2,1 timmar hemarbete.⁴⁶ Utredningen antar att det samma gäller för tvätt. På månadsbasis medför detta att hon köper in 3 timmar och 20 minuters tvättning. Vid ett totalpris från tvätteriet per timme för hennes tvätt på 914 kronor per månad (arbetskostnad på 457 kronor per

⁴⁶ Se ”Om RUT och ROT och VITT och SVART”, Rapport Skatteverket, SKV 2011:1, s. 76–77.

timme)⁴⁷ kommer hennes skattereduktion per månad bli cirka 761 kronor ($914 \times 3,33 \times 0,5 \times 0,5$). Kvinnans arbetsinkomst per månad är 30 000 kronor, vilket innebär en nettoinkomst på cirka 23 000 kronor per månad vid genomsnittlig kommunalskattesats. Förslagen leder för detta typfall till en ökning av inkomst efter skatt med 9 132 kronor per år (761×12 månader) eller 3,3 procent av nettoinkomsten ($761 / 23\,000$).

Typfall två är en man som väljer att köpa hjälp med tillsyn av sin bostad under en utlandsresa. Tillsynen uppgår till en timme med ett timpris på 457 kronor, och mannen erhåller en skattereduktion på 228 kronor. I övrigt utnyttjar inte mannen de nya tjänsterna och skattereduktionen för de föreslagna utvidgningarna uppgår därför till 228 kronor totalt sett under året. Mannens arbetsinkomst uppgår till 40 000 kronor i månaden, vilket innebär en nettolön på cirka 29 800 kronor vid genomsnittlig kommunalskattesats. Mannens inkomst efter skatt ökar till följd av förslagen med 228 kronor per år eller 0,06 procent av nettoinkomsten.

13.5 Fördelningseffekter

Det är rimligt att anta att det för de tillkommande tjänsterna kommer att vara ungefär samma typ av köpare som för rutavdraget i stort. Som beskrivs i tabell 4.3, ökar det genomsnittliga beloppet för rutavdraget och andelen köpare ju högre upp man kommer i inkomstintervallen. I det lägsta inkomstintervallet är andelen köpare 7,4 procent (0–199 000 kronor i inkomst), medan andelen i det högsta inkomstintervallet (1 miljon i inkomst och mer) uppgår till 42,2 procent. Det genomsnittliga beloppet ökar från 3 600 för det lägsta inkomstintervallet, till 10 700 för det högsta. Detta indikerar att nuvarande rutavdrag i större utsträckning utnyttjas av och gynnar personer med högre inkomster och kan även ses som en indikation

⁴⁷ Enligt rapport 2011:1 från Skatteverket ("Om RUT och ROT och VITT och SVART") motsvarar 350 kronor mediantimkostnaden för både städning och trädgårdarbete 2010. Detta timpris skrivs fram till 2021 års lönenivå baserat på timlöneutvecklingen inom tjänstebranschen från 2010–2020 och i näringslivet 2021, baserat på statistik från Nationalräkenskaperna och Konjunkturinstitutets prognos i oktober 2019. För år 2021 finns ingen prognos för utvecklingen i tjänstebranschen, varför timprisutvecklingen i näringslivet i stort används. Timpriset i 2021 års lönenivå beräknas utifrån detta till 457 kronor. Utredningen antar att samma timpris gäller för de här aktuella tjänsterna.

på att de föreslagna tjänsterna kommer att användas mer av höginkomsttagare än av låginkomsttagare. Det är dock viktigt att notera att det i statistiken inte framgår storleken på hushållens inkomster, utan endast köparens inkomst. Hushållens inkomster kan avvika på ett betydande sätt från köparens, och det kan argumenteras för att det är hushållets inkomst som är mest relevant. I ett hushåll med två inkomsttagare kommer båda nyttja tjänsten men enbart en betalar den och erhåller skattereduktion. I många hushåll är det troligen på det sättet att den med högst inkomst betalar tjänsten, även om tjänsten är till lika stor nytta för båda. Den som får skattereduktionen är dock den som gynnas i ett skattemässigt perspektiv.

De utbetalda beloppen i relativa termer ger vidare en något annorlunda bild än vad som beskrivs ovan. Det genomsnittliga beloppet i förhållande till medianinkomsten inom de olika inkomstintervallen innebär att nyttjandet minskar i procent av inkomsten med stigande inkomst. I det lägsta inkomstintervallet (0–199 000) är det genomsnittliga beloppet för rutavdraget 3 600 kronor. Detta motsvarar 3,6 procent av medianinkomsten i detta intervall (99 000). Det genomsnittliga beloppet som andel av medianinkomsten sjunker sedan med ökande inkomst, och är 1 procent i det näst högsta inkomstintervallet.⁴⁸ Detta talar för att i procentuella termer gynnas enskilda med lägre inkomster mer än enskilda med högre inkomster. Om man beaktar att en högre andel utnyttjar rutavdraget vid högre inkomster är mönstret dock det samma som tidigare, dvs. att höginkomsttagare har större nytta av rutavdrag.

Denna analys rör köparna av de nya tjänsterna. En vidare fördelningsanalys bör dock även beakta effekterna för dem som förväntas gå från arbetslöshet till arbete till följd av förslagen. Dessa effekter är dock behäftade med mycket stor osäkerhet. Dels eftersom det är mycket svårt att veta omfattningen på den eventuella sysselsättningsökningen, och dels för att det är osäkert vilka som får de nya jobben. I synnerhet råder det osäkerhet kring i vilken mån personer som är initialt bosatta i Sverige påverkas. Dock kan noteras att för en person som går från arbetslöshet till sysselsättning är den ekonomiska vinsten mycket stor. En arbetslös person befinner sig normalt sett långt ner i inkomstfördelningen och ett arbete innebär i normalfallet en avsevärd förbättring av den disponibla inkomsten.

⁴⁸ Notera dock att det översta intervallet inte är med i denna analys, eftersom det inte finns någon median att utgå från där.

För att belysa detta ges här några exempel baserat på beräkningarna i ESO-rapporten 2018:2.⁴⁹ I rapporten beräknas bl.a. ersättningsgrader, dvs. den disponibla inkomsten när man inte arbetar som andel av den disponibla inkomsten man skulle få när man arbetar. Enligt typfallsberäkningarna för ensamstående utan barn, som erhåller en månadslön på 20 000 vid anställning, är ersättningsgraden 82 procent för en person med arbetslöshetsersättning och avtalsersättningar och 64 procent för en person utan egen försörjning (ekonomiskt bistånd). Utifrån siffrorna i rapporten kan man beräkna den ekonomiska vinsten av att börja arbeta. En ensamstående med arbetslöshetsersättning och avtalsersättning som går från arbetslöshet till ett arbete med en månadslön på 20 000 kronor ökar sin disponibla inkomst med 2 870 kronor eller 22 procent, motsvarande siffror för den utan egen försörjning är 5 700 kronor eller 57 procent. Detta kan jämföras med vinsten för en köpare av tjänsterna. Som illustrerades med typfallen i föregående avsnitt kommer vinsten per köpare att variera stort och bero både på köparens inkomst, kostnaden och omfattningen för de inköpta tjänsterna. I de redovisade typfallen, där en person utnyttjar de nya tjänsterna i hög grad och den andra i låg grad, ökade inkomsten efter skatt med 3,3 respektive 0,06 procent. Den ekonomiska vinsten av att få en sysselsättning kommer i normalfallet vida överstiga den ekonomiska vinsten för en köpare. Antalet köpare kommer dock vara betydligt större än antalet som blir sysselsatta.

Bara sett utifrån de direkta mer kortsiktiga effekterna av förslagen förväntas de således främst gynna höginkomsttagare framför låginkomsttagare (baserat på köparens inkomst), även om det procentuella beloppet kan bli högre för låginkomsttagare. Då mer långsiktiga effekter beaktas kan slutsatserna se helt annorlunda ut, mot bakgrund av den stora ökningen i disponibel inkomst som förväntas för en individ som går från arbetslöshet till arbete. Om tillräckligt många personer som är bosatta i Sverige går från arbetslöshet till sysselsättning som en följd av förslagen kommer den senare delen att dominera och förslagen kan då innebära en mer jämn inkomstfördelning på lång sikt. Om effekterna på sysselsättningen endast blir mindre förväntas det omvända gälla även på lång sikt. Utredningen har inte haft möjlighet att ta ställning till vilken effekt som kommer att dominera på lång sikt.

⁴⁹ E. Löfbom (2018), "Lönar sig arbete 2.0?", rapport 2018:2, ESO.

13.6 Effekter för företag

Valet av branscher har främst styrts av uppdraget, se kapitel 2. De alternativa lösningar som utredningen övervägt redovisas under respektive förslagskapitel (kapitel 6–9).⁵⁰

Utredningen bedömer att utvidgningarna av rutavdraget kommer få till följd att efterfrågan på dessa tjänster kommer att öka och att den ökade efterfrågan framförallt tillkommer mindre företag. Utredningen baserar detta på att de aktuella tjänsterna främst bedöms tillhandahållas av mindre företag vilket grundar sig på uppgifter om antalet anställda inom respektive bransch som berörs.⁵¹

Vad gäller konsumenttvätterierna så fanns det totalt 425 registrerade konsumenttvätterier under 2018. Av dessa hade 85 procent mellan 0–4 anställda. Inom SNI 81.100, fastighetsserviceföretag, som kan komma i fråga vad gäller tillsynstjänster, fanns det totalt 4 206 registrerade företag under 2018 varav 90 procent hade mellan 0–4 anställda. Inom SNI 68.203, uthyrning och förvaltning av lokaler, fanns det totalt 21 900 registrerade företag under 2018 varav 98 procent hade mellan 0–4 anställda. Inom SNI 47.591, specialiserad butiks-handel med möbler, fanns totalt 1 165 registrerade företag under 2018 varav 80 procent hade mellan 0–4 anställda. 1,7 procent av möbelföretagen hade från 50 till över 500 anställda varav ett av företagen har mer än 500 anställda.

Ökad efterfrågan på tjänster leder, allt annat lika, till ökad omsättning och vinst för befintliga företag som erbjuder tjänsterna. Den ökade efterfrågan bedöms även leda till att nya, främst mindre, företag etableras. Omsättningen för de nya företagen och den ökade omsättningen för befintliga företag utgör tillsammans den totala ökningen av omsättningen för de olika arbetena. Omsättningen förväntas öka inom samtliga branscher som berörs av utredningens förslag, men i varierande omfattning.

För vattentvätt för konsumenter bedöms omsättning på sikt öka med 300 procent (se beräkningen av den offentligfinansiella effekten på lång sikt). Vattentvätt antas utgöra hälften av konsumenttvätteriernas totala omsättning. Det innebär att omsättningen inom näringsgre-

⁵⁰ Se sidorna 101–130, 131–144, 145–185, 187–195 och 197–203.

⁵¹ Uppgifter från SCB:s databas Företagsdatabasen från 2018.

nen konsumenttvättereri ökar med 150 procent, eller knappt 1 500 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå. Ökningen i branschens omsättning bedöms således bli omfattande.

Inom transportbranschen förväntas ökningen vara mer modest. Utifrån de offentligfinansiella beräkningarna kan man grovt räkna med en fördubbling av omsättningen för de aktuella transporttjänsterna på sikt. Dessa transporttjänster bedöms dock utgöra en mycket liten del av alla transporter inom transportbranschen, varför effekten för branschen totalt sett blir liten. För enskilda företag som specialiserat sig på de aktuella tjänsterna kan dock den ökade omsättningen vara av stor betydelse.

Efterfrågan på tillsynstjänster bedöms öka kraftigt. Utifrån de offentligfinansiella beräkningarna och resonemangen om hur dessa tjänster kan tänkas utvecklas på sikt (se avsnitt 13.2.2.) kan ökningen antas utgöra ett par tusen procent. Den kraftiga ökningen är dock främst en effekt av en bedömning om en i princip obefintlig marknad i utgångsläget med stor potential att växa, snarare än att marknaden för dessa tjänster bedöms bli mycket stor på sikt.

Eftersom antalet företag som utför både transport- och tillsynsarbete mot betalning i utgångsläget bedöms vara försumbart, antas ökningen i omsättningen komma från nya företag eller befintliga företag som börjar inrikta sig på denna typ av tjänster.

Baserat på beräkningen av den offentligfinansiella effekten bedöms omsättningen för möbleringstjänster öka med omkring 300 procent på sikt. Ökningen förväntas uteslutande ske för den del som avser montering. För företag där denna typ av arbeten utgör en stor del av verksamheten kan ökningen i omsättningen därför bli stor. För större möbelföretag som erbjuder denna tjänst som en tilläggstjänst vid köp av deras möbler, bör effekten bli relativt sett liten.

Även för företag inom befintliga rutbranscher bedöms förslagen medföra en ökad omsättning. Omfattningen är dock begränsad. Baserat på beräkningen av den offentligfinansiella effekten för förslaget om höjt tak för rutavdraget utgör ökningen 1,3 procent, eller 134 miljoner kronor i 2021 års pris- och lönenivå. Eftersom städtjänster utgör den största delen av samtliga rutarbeten, följt av trädgårdstjänster och flyttjänster, förväntas omsättningen öka inom främst dessa branscher.

Antalet nya anställda inom olika branscher kan tänkas fördelas på ungefär samma sätt som ökningen i omsättning. Det samma gäller i

stort antalet nya företag. Dock ska noteras att för de arbeten där det inte bedöms finnas någon marknad i utgångsläget, bedöms ökningen av antalet företag blir större i relation till de andra förslagen än ökningen i omsättning. Sammantaget förväntas förslagen leda till ökad omsättning, fler anställda och fler företag inom tvätt-, transport-, tillsyns-, möblering-, städ-, trädgårds- och flyttbranschen. Ökningen bedöms främst uppstå inom tvätt-, tillsyns-, och möbleringsbranschen.

Förslaget kommer även innebära att administrationen ökar för företagen. För att omfattas av rutavdrag ska köparen uppge sitt personnummer och företaget behöver därefter begära utbetalning från Skatteverket. För många av de här aktuella tjänsterna handlar deras försäljning ofta om förhållandevis många och små belopp. Det finns därför risk för att den administrativ bördan kan bli förhållandevis stor för många företag. Detta bedöms i synnerhet kunna drabba mindre företag med mindre utvecklade kassasystem.

Vad gäller administrativa kostnader för företagen har detta tidigare för rutavdraget beräknats enligt uppgifter från Tillväxtverkets databas MALIN (se prop. 2015/16:99). Av propositionen framgår att man beräknat tidsåtgången per köp till cirka 2 minuter. Vidare framgår att timlönen uppgick till 226 kronor under 2015 vilket motsvarar en timlön om 323 kronor 2021 (den genomsnittliga löneökningstakten är 3,3 procent per år). Detta motsvarar således en administrativ kostnad om 11 kronor per rutköp.

Vid små och många rutköp är denna administrativa kostnad inte försumbar. Ett exempel kan illustrera detta. Ett tvätteri erbjuder skjorttvätt för 100 kronor och ger kunden rutavdrag för detta på 25 kronor (50 procent av arbetskostnadsdelen som enligt schablonen är 50 procent). Den administrativa kostnaden antas uppgå till 11 kronor för att hantera rutavdraget. Den administrativa kostnaden motsvarar i detta fall 11 procent av priset och 44 procent av rutavdraget.

Utöver den administrativa kostnaden uppstår även en viss fördröjning innan hela fakturan är betald eftersom företaget måste vända sig till Skatteverket för att få utbetalningen. Utbetalningen sker vanligtvis inom några dagar och företagen har även möjlighet att välja att använda en kortare kredittid för att minska betalningstiderna.

Utredningen anser att den ökade administrationen samt likviditetspåfrestningen kan vara särskilt betungande för mindre företag.

Detta ska ställas i relation till fördelen att ökad efterfrågan medför ökad omsättning. Vad gäller ökad administration för småbelopp, som bl.a. kan drabba transportörer och tvätterier, bedömer utredningen att administrationen för tvätterierna på sikt kan komma att bli mindre betungade med tanke på att den tekniska utvecklingen bör ge möjlighet till skräddarsydda kassaapparater som kan hantera ett rutavdrag på ett enkelt och automatiserat sätt. Man kan också tänka sig att det inom tvätteribranschen växer fram nya typer av abonnemangstjänster, som minskar kostnaden för administrationen i förhållande till priset. Inom transportbranschen är det svårt att se att abonnemangstjänster skulle kunna växa fram för den typ av transporttjänster som föreslås av utredningen, eftersom dessa tjänster troligen inte kommer att vara frekvent återkommande.

13.7 Särskild hänsyn till små företag

Som framgår av föregående avsnitt anser utredningen att den ökade administrationen kommer att vara särskilt betungande för små företag men att det borde finnas möjligheter för tekniska lösningar och abonnemangstjänster som kan minska bördan. Utredningen anser dock att utvidgningen av rutavdraget sammantaget kommer att medföra positiva effekter för små företag eftersom de tjänster som förslaget avser i regel utförs av små företag.

13.8 Effekter för jämställdhet

Under 2017 var andelen kvinnliga rutköpare 56,8 procent medan andelen manliga var 43,2 procent, alltså är det fler kvinnor än män som köper rutarbeten. Tendensen är dock att andelen kvinnliga rutköpare sjunker medan andelen manliga ökar (se vidare avsnitt 4.2). Statistiken visar att en högre andel kvinnor erhåller skattereduktion för rutarbeten och således gynnas i ett skattemässigt perspektiv. Noteras bör dock att detta inte säger något om huruvida män eller kvinnor främst drar nytta av själva tjänsten. I ett hushåll med två inkomsttagare kommer i normalfallet båda nyttja tjänsten men enbart en betalar den och erhåller skattereduktion.

Av tidsanvändningsundersökningen från SCB, som beskrivits i avsnitt 4.2, framgår att kvinnor ägnade fem timmar mer i veckan åt

hushållsarbete jämfört med män. I hushållsarbete ingår bl.a. tvättning och strykning som kvinnor i genomsnitt ägnar 1 timme och 37 minuter åt per vecka. Motsvarande siffra för män är 31 minuter. Uppräknat till år motsvarar det för kvinnor cirka 84 timmar och för män cirka 27 timmar.

Vad gäller underhållsarbete, där skötsel av tomt och trädgård, reparationer och underhåll i hemmet tar mest tid i anspråk, så ägnade män fyra timmar i veckan åt detta, vilket är dubbla tiden jämfört med kvinnor.

De av utredningen föreslagna utvidgningarna av rutavdraget är av olika karaktär. Tjänsterna i fråga sorterar in under både hushållsarbete, där kvinnor har ägnat mer tid än män, och underhållsarbete, där män har ägnat mer tid än kvinnor. Den del som bedöms bli störst av de nya tjänsterna är tvätteritjänster. På tvättning ägnar kvinnor, som beskrivs ovan, i genomsnitt betydligt mer tid än män. Det talar för att kvinnors hushållsarbete kan komma att minska i större utsträckning och att de kan komma att köpa tjänsterna, och erhålla skattereduktion, i högre omfattning.

Vad gäller sysselsättning är den ekonomiska vinsten normalt sett mycket stor för en person som går från arbetslöshet till sysselsättning, som beskrivs i avsnitt 13.5. I den mån kvinnor eller män är överrepresenterade bland dem som får en sysselsättning kan detta således påverka den ekonomiska jämställdheten. I detta fall bedöms dock denna effekt som försumbar. Inom tvätt är det i dag en svag överrepresentation av män. Inom möblering finns ingen statistik att tillgå men troligen finns en överrepresentation av män. För höjningen av taket av rutavdraget, och möjligen även tillsynstjänster, kan det vara en överrepresentation av kvinnor. Avseende transporttjänster förväntas effekten vara helt försumbar på sysselsättningen. Sammantaget bedöms denna effekt vara mycket svårbedömd och sannolikt är nettoeffekten liten.

Avseende arbetsutbudseffekter bedöms det främst vara kvinnor som kan komma att öka antalet arbetade timmar till följd av de föreslagna utvidgningarna, se vidare avsnitt 13.3. Fler arbetade timmar innebär en högre disponibel inkomst.

Sammantaget bedöms utvidgningarna ha en något positiv effekt på den ekonomiska jämställdheten.

13.9 Effekter på svartarbete

I avsnitten 6.5 och 8.5 uppmärksammas det svartarbete som finns inom både tvätter- och transportbranschen. För att minska svartarbete och osund konkurrens inom tvätteribranschen infördes personalliggare under 2013. Utöver personalliggare omfattas konsumenttvätteriverksamhet även av krav på kassaregister. Som framgår av avsnitt 8.5 så finns det inom transportbranschen en omfattande problematik med svartarbete, olagliga yrkestransporter, osund konkurrens, företag som dumpar villkoren och utnyttjande av lönebidragsanställda. Gods transporteras utan yrkestrafiktillstånd och det förekommer skatteundandragande i form av ”svartkörningar” i hyrbilar.

Skatteverket genomför generella kontroller, s.k. skrivbordskontroll samt revision. Dock är revision en mycket dyr kontrollform och i nuläget finns det inte någon laglig möjlighet för Skatteverket att göra revision enbart för att kontrollera utbetalningar i rut-systemet. Utöver detta har det införts krav på elektronisk betalning (kontokort, inbetalningskort, BankID eller Swish) för att motverka felaktiga utbetalningar i samband med rutavdrag. Detta ska komplettera befintliga regler och ge Skatteverket ökade möjligheter att kontrollera att utbetalningen sker på korrekt grund då uppgifterna i underlaget kan verifieras genom exempelvis kontoutdrag från banken.

De föreslagna utvidgningarna av rutavdraget skulle kunna ha en positiv inverkan på svartarbete, dvs. leda till att det minskar. Detta då ett rutavdrag minskar priset på den vita tjänsten i förhållande till den svarta, varför efterfrågan på den vita tjänsten torde öka och efterfrågan på den svarta minska. Det svarta priset kan i många fall understiga det vita priset även efter ett rutavdrag, men på marginalen förväntas en effekt. I vissa fall, så som vid illegal arbetskraft, utgör inte den vita marknaden ett alternativ till den svarta. Möjligen kan man tänka sig att en minskad efterfrågan på svarta arbetskraft leder till att färre söker sig till Sverige för att arbeta svart.

Två rapporter som undersökt attityderna till svartarbete har beskrivits i avsnitt 4.4. I en rapport från Skatteverket framgår det att 26 procent skulle fortsätta köpa vitt i samma utsträckning om rutavdraget inte funnits, medan 8 procent av de tillfrågade uppgav att de skulle köpa svart.⁵² Rutavdraget beräknas i rapporten ha inneburit

⁵² Se ”Om RUT och ROT och VITT och SVART”, Rapport Skatteverket, SKV 2011:1, s. 76–77.

en minskning av antalet svarta städtimmar med drygt 10 procent. I en senare rapport från Skatteverket⁵³ framgår att Demoskop genomfört en undersökning under 2017 där det visat sig att 37 procent av Sveriges befolkning skulle anlita svart arbetskraft om de visste att det inte skulle få någon påföljd.

Utredningen anser sammantaget att förslaget om utvidgning av rutavdraget kan komma att ha en något positiv effekt på svartarbete. Omfattningen bedöms vara i samma storleksordning som för rutavdraget i stort i förhållande till prisminskningen för den aktuella tjänsten.

13.10 Effekter för Skatteverket och domstolar

Föreslagna utvidgningar av rutavdraget innebär att Skatteverket måste anpassa sitt it-system. Kostnaden för detta beräknar Skatteverket till 1,1 miljoner kronor. Utöver dessa kostnader uppkommer årliga it-kostnader för vidare anpassningar med 586 000 kronor år ett, 480 000 kronor år två, 370 000 kronor år tre, 266 000 kronor år fyra och 160 000 kronor år fem. Vidare behöver informationsmaterial m.m. tas fram. Kostnaden för detta beräknas till 110 000 kronor.

Ett utvidgat rutavdrag medför att antalet rutärenden kommer att öka. Det innebär en ökad belastning på samtliga delar som berör rot- och rutverksamheten, allt från service och bemötande till rättsligt stöd och kontroll. Kostnader för dessa uppgifter beräknas uppgå till sammanlagt 4,1 miljoner kronor per år.

Vidare ser Skatteverket att det finns ett stort intresse av statistik för rututbetalningarna. Både privata och offentliga aktörer efterfrågar statistik per tjänst för att kunna följa tjänsternas utveckling. När rutavdraget utvidgas med fler tjänster kommer antalet frågor till Skatteverket att öka ytterligare. Om Skatteverket ska kunna tillhandahålla efterfrågad statistik med hög kvalitet måste nuvarande rutiner ses över och utvecklas. Detta arbete kommer att kräva utvecklingsstimmar (engångskostnader) men även årliga underhållskostnader.

Utredningen bedömer att ovanstående kostnadsökningar för Skatteverket kan behandlas inom befintliga ramar.

⁵³ Se Skatteverkets rapport "Resultat från de årliga attitydundersökningarna 2017" daterad den 6 februari 2018.

Vad gäller de allmänna förvaltningsdomstolarna har antalet mål rörande rutavdrag varit relativt begränsat under 2018. Utredningen bedömer att en utvidgning av rutavdraget med aktuella tjänster inte nämnvärt kommer att påverka måltillströmningen hos domstolarna. Förslagen bedöms sammantaget inte påverka de allmänna förvaltningsdomstolarna annat än marginellt. Eventuella kostnadsökningar får därför behandlas inom befintliga ramar.

13.11 Effekter för miljön

Utredningen finner att de miljömässiga konsekvenserna av en utvidgning av rutavdraget är svåra att uppskatta. Utredningen bedömer att utvidgningen av rutavdraget kommer att innebära en ökad efterfrågan på framförallt tvätter-, möblerings- och tillsynstjänster. Tvätterierna kan öka sina transporter något men samtidigt kan tvättandet bli mer effektivt genom att större volymer kan tvättas på en och samma gång. Vad gäller tillsyn av bostäder sker detta redan i form av släkt, vänner och bekanta eller på den svarta marknaden. Dessutom utövar hushåll med fritidsbostäder själva tillsyn av dessa. Vad gäller bortforsling är detta också något som hushållen själva utför genom att forsla bohag och lösöre till förråd och till verksamheter för återanvändning. Om hushållen inte själva forslar till återanvändning så sker upphämtning av verksamheter inom andrahandsbranschen. Att hushållen lämnar föremål till andrahand är dessutom något som i sig är positivt för miljön då man i stället för att tillverka, köpa, använda och sedan slänga bohag och lösöre återanvänder så mycket som möjligt. Då minskar man avfallet och tär mindre på jordens resurser. Vad gäller möbleringstjänsten anser utredningen att detta inte heller torde generera någon större påverkan på miljön.

13.12 Förslagets överensstämmelse med EU-rätten

Riksdagen antog våren 2015 riktlinjer för skattepolitiken (prop. 2014/15:100 avsnitt 5.5). Av riktlinjerna framgår att en viktig princip för skattepolitiken är att regelverket ska vara förenligt med EU-rätten. De föreslagna bestämmelserna om utvidgningar av rutavdraget och höjt tak för rutavdraget är enligt utredningens bedömning förenliga med det EU-rättsliga regelverket (se kapitel 12).

13.13 Övriga konsekvenser

Ett införande av rutavdrag för de av utredningen föreslagna tjänsterna kan eventuellt påverka i vilken grad äldre söker bistånd i form av hemtjänst eller annat stöd från kommunerna. Detta bör främst röra utvidgningen med en tvätteritjänst. Socialtjänstlagen (2001:453) eller lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ger äldre rätt till bistånd i form av hemtjänst eller annan hjälp och stöd som den äldre kan behöva och som den inte kan få på annat sätt. Denna rätt påverkas inte av rutavdraget. Rutavdraget leder dock till att skillnaden i pris för att få hjälp med tvätt genom hemtjänsten, jämfört med att köpa tjänsten privat, minskar. Hemtjänsten blir således i relativa termer mindre ekonomiskt fördelaktig. De äldre kan då i större utsträckning komma att köpa hjälp med tvättning privat i stället för att ansöka om bistånd. Detta kan förväntas ske i synnerhet om den äldre har en uppfattning om att det är svårt att få hemtjänst beviljat. Det kan även uppstå situationer där kommunerna justerar sina taxor för att ytterligare uppmuntra de äldre att köpa tvätteritjänsten med rutavdrag i stället för att ansöka om bistånd hos kommunen. På detta sätt skulle tjänster, som egentligen den äldre har rätt att få bistånd för, i stället utföras privat utan stöd från kommunerna (men med stöd från staten).

I fallet med högre taxor kan de äldre som får bistånd påverkas negativt genom högre kostnader. I kommuner som tillämpar max-taxa för hemtjänst berörs dock endast de med få antal beviljade timmar. En eventuell förflyttning från hemtjänst till rutarbete innebär även en kostnadsöverföring från kommunal till statlig sektor.

Det är svårt att kvantifiera effekterna. Man kan dock notera att det redan i dag är möjligt att få hjälp med tvättning i hemmet, vilket talar för små effekter. Det är också värt att notera att nuvarande rutavdrag, i synnerhet avseende städning, redan kan ha medfört t.ex. justerade taxor.

I avsnitt 4.2 presenterades statistik över användandet av rutavdrag i olika län och kommuner. Högst antal rutköpare finns i de största städernas kommuner, dvs. Stockholm, Göteborg och Malmö kommun. Högst andel är det i Stockholms, Hallands och Skånes län. Det är sannolikt att även de nya tjänsterna kommer att fördelas på ungefär samma sätt. På så sätt kan de större städerna komma att gynnas i högre utsträckning än landsbygden. Dock ska noteras att

rutavdraget utnyttjas i hög omfattning i princip hela landet och att skillnaderna mellan län och kommuner ofta är små (se vidare avsnitt 4.2).

Utredningen bedömer att förslagen om att utvidga rutavdraget med flera tjänster och att höja taket för rutavdraget inte har några mer betydande effekter för företag, enskilda och offentlig sektor utöver vad som beskrivits tidigare i denna konsekvensanalys.

13.14 Finansiering av förslagen

Utredningen beräknar att utvidgningen av rutavdraget har en offentligfinansiell kostnad på totalt 270 miljoner kronor, vid ett införande den 1 januari 2021. Utredningen föreslår att finansiering sker genom höjd flygskatt.

Flygskatten föreslogs i budgetpropositionen för 2018 och trädde i kraft den 1 april 2018. Enligt budgetpropositionen för 2018 innebar den vid införandet att en flygresor inom Europa beskattades med ett belopp på 60 kronor per passagerare (ej barn under två år) och att övriga resor beskattades med ett belopp på 250 eller 400 kronor per passagerare beroende på land. Flygskatten beräknades ge en offentligfinansiell nettointäkt på 1,37 miljarder kronor i 2018 års prisnivå på helårsbasis. Skattens storlek indexerades med konsumentprisindex (KPI) för att upprätthålla styreffekten av skatten. En framräkning av intäkten till 2021 års prisnivå (med KPI enligt statistik från SCB och prognos från Konjunkturinstitutet i oktober 2019) ger en offentligfinansiell nettointäkt på 1,44 miljarder kronor. Notera att beräkningen baseras på oförändrat antal flygresor i förhållande till bedömningen i budgetpropositionen för 2018. För att finansiera utredningens förslag behöver flygskatten höjas med cirka 19 procent, givet dessa antaganden (0,27/1,44).

Enligt förordning (2019:685) om fastställande av omräknade belopp för flygskatt för 2020 ska skatten 2020 uppgå till 62, 260 eller 416 kronor per passagerare beroende på slutdestination. Vid en lika stor procentuell ökning för alla slutdestinationer, och uppräknat med KPI till 2021 års prisnivå, skulle en finansiering genom flygskatten innebära att en flygresor skulle beskattas med 75, 314 eller 502 kronor per passagerare beroende på slutdestination.

14 Författningskommentar

14.1 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

67 kap.

11 §

Ändringen i paragrafen innebär att det fjärde stycket flyttas till nya 11 a §.

Ändringen är en lagteknisk följdändring med anledning av förslagen som behandlas i avsnitt 6.7 och 8.6.4 om att arbetskostnaden för rutavdraget avseende tvätteri- respektive bortforslingstjänsten ska beräknas enligt schablon.

11 a §

I paragrafen, som är ny, anges vad som avses med utgifter för hushållsarbete.

Ändringarna föranleds av förslagen som behandlas i avsnitt 6.7.3 och 8.6.4 om att arbetskostnaden för rutavdraget avseende tvätterirespektive bortforslingstjänsten ska beräknas enligt schablon.

Första stycket motsvarar nuvarande 11 § fjärde stycket, dvs. att utgifterna för hushållsarbetet utgörs av det debiterade beloppet för arbetet inklusive mervärdesskatt.

I *andra stycket* anges att utgifter för sådant hushållsarbete som anges i 13 § 12 och 13, dvs. tvätteri- och bortforslingsarbete, utgörs av 50 procent av det debiterade beloppet för tjänsten i sin helhet inklusive mervärdesskatt. Det innebär att arbetskostnaden för rut-

avdraget avseende tvätter- respektive bortforslingstjänsten ska beräknas enligt schablon. Följande exempel kan illustrera schablonberäkningen.

Ett företag tvättar två kilogram hushållstvätt för 200 kronor. Torkning och strykning ingår, liksom transport för hämtning och lämning av tvättgodset. Enligt schablonen står arbetskostnaden för 50 procent av priset, dvs. 100 kronor. Den andra hälften (50 procent) anses finansiera företagets övriga kostnader, för t.ex. tvättmaskiner och lokalhyror. Rutavdrag medges med 50 procent av 100 kronor, dvs. 50 kronor. I praktiken innebär det att rutavdraget blir 25 procent av priset.

13 §

Paragrafen definierar hushållsarbete.

Ändringarna föränleds av förslagen som behandlas i avsnitt 6.7, 7.3, 8.6 och 9.2 om utvidgningar av rutavdraget med nya tjänster.

Punkt 7

Ändringen i punkten föränleds av förslaget som behandlas i avsnitt 8.6.3 och innebär att även transport mellan bostad och utrymme för magasinering utan samband med flytt ska räknas som rutarbete.

Genom ändringen slopas förutsättningen att magasinering måste utgöra ett led i flytten mellan bostäder för att omfattas av rutavdrag. Alla transporter av bohag och annat lösöre som utförs mellan bostaden och magasinering omfattas därmed av rutavdrag.

Det ska vara den skattskyldiges eller dennes förälders bostad. Vad som avses med bostad framgår av 14 §. Transport mellan magasinering och t.ex. en möbelåterförsäljare eller från eller till en annan privatperson omfattas inte.

Den nya transporttjänsten omfattar, liksom dagens flyttjänst, arbete med packning eller annat iordningställande för transport, upp- packning, lastning och lossning samt själva arbetstiden för transporten av bohaget. Andra kostnader, t.ex. transportkostnaden eller kostnad för flyttkartonger, omfattas inte.

Med bohag avses möbler, hushållsmaskiner och annat inre lösöre som är avsett för hemmet.

Punkt 10

Den nya punkten föränleds av förslaget som behandlas i avsnitt 7.3. Av punkten framgår att möblering och förflyttning av bohag och annat lösöre som hör till hushållet samt montering och demontering av sådana föremål, när arbetet utförs i eller i nära anslutning till bostaden, ska räknas som rutarbete.

Vad som avses med bostad framgår av 14 §. Tjänsten är dock inte begränsad till bostaden. Även förflyttning av bohag och annat lösöre som utförs i nära anslutning till bostaden, t.ex. mellan bostad och tomt, trädgård, balkong eller altan, ingår.

De arbetsmoment som främst omfattas av möbleringstjänsten är ny- och ommöblering inom en och samma bostad. Vid tillämpningen av punkten ska arbetsmoment som uppsättning och nedtagning av t.ex. tavlor, gardiner, armaturer och tv, ge rätt till rutavdrag. Möblering och annan förflyttning av bohag och annat lösöre i del av en bostad där näringsverksamhet bedrivs omfattas däremot inte.

Som rutarbete räknas inte inredningsarbete i form av att ta fram en skiss, plan eller likande för hur en bostad ska inredas. Det praktiska arbetet med att möblera och flytta bohag inom en bostad som är en del i en större och mer omfattande inredningstjänst, och som inte är föränledd av en försäljning av bostaden, kan dock ge rätt till rutavdrag.

Vidare är inte hemstajling ett rutarbete. Varken det planeringsarbete som föregår en hemstajling eller själva förflyttningen av bohaget inom bostaden utgör rutarbete. För att markera detta finns i bestämmelsen intaget ett allmänt krav på att det bohag och lösöre som är föremål för möblering eller förflyttning ”hör till hushållet”.

Med detta uttryck avses att bohaget eller lösöret används i hushållet under normala förhållanden och inte endast tillfälligt i samband med hemstajlingen. Att hushållet äger föremålen är förstås en tydlig indikation på att de hör till hushållet. Det kan emellertid även handla om bohag och lösöre som ägs av någon utanför hushållet när omständigheterna är sådana att det klart framgår att det aktuella bohaget eller lösöret inte har något samband med hemstajlingen, t.ex. om det regelmässigt och under längre tid används i hushållet. Även sådana föremål ska anses höra till hushållet.

När det gäller arbete med förflyttning av bohag och annat lösöre inom bostaden menas bl.a. förflyttning mellan biutrymmen och

bostadsdelen. Ett exempel som kan illustrera ett sådant arbete är en flytt av en motionscykel mellan förråd och bostadsdel. Det kan också handla om att flytta kartonger från en bostadsdel till ett vindsförråd eller ett garage eller flytt av enstaka möbler eller inredningsdetaljer, såsom gardiner, tavlor etc. inom bostaden. Arbete med packning i lådor eller annat iordningsställande av bohag och annat lösöre för att kunna flytta detta inom bostaden räknas också som rutarbete. Det samma gäller arbete med att flytta bohag och annat lösöre mellan skåp och lådor.

Exempel på förflyttning av bohag i nära anslutning till bostaden är att ta fram trädgårdsmöbler från förråd och placera möblemanget i trädgården.

Möbleringstjänsten omfattar även arbete med montering och demontering av bohag som hör till hushållet, nytt som gammalt, och som utförs i bostaden. Montering och demontering av föremål som utförs i utförarens lokaler omfattas alltså inte av bestämmelsen. Inte heller ingår montering och demontering – eller förflyttning – av inredning som inte ses som bohag eller annat lösöre, t.ex. köks- och badrumsinredning och fasta garderober, dvs. sådant som kan ingå i rotarbete.

Gränsdragningen mot rotarbete enligt 13 a § och 13 b § utvecklas närmare i avsnitt 7.3 under rubriken *Gränsdragningen mot rotavdraget*.

Arbetsmoment som till sin karaktär är reparation och underhåll av bohag och annat lösöre ska inte innefattas i montering och demontering av bohag. Reparation av en möbel ska således inte ge rutavdrag oavsett om reparationen sker i eller i närheten av bostaden eller någon annanstans. Reparation och underhåll av vitvaror som utförs i bostaden omfattas emellertid av rutavdrag enligt nuvarande punkten 9.

Vad som avses med bohag och annat lösöre utvecklas närmare i avsnitt 7.3 under rubriken *Vad menas med bohag och annat lösöre?*

Punkt 11

Den nya punkten föräns av förslaget som behandlas i avsnitt 9.2. Av bestämmelsen framgår att enklare tillsyn av bostaden när tillsynen utförs i eller i nära anslutning till bostaden ska räknas som rutarbete.

Vad som avses med bostad framgår av 14 §. Till bostad räknas även biutrymmen som garage, förråd och tvättstuga. Tillsynsarbeten som utförs i näringsverksamhet omfattas inte av rutavdrag. Som exempel kan nämnas en privatperson som i sin villa dels driver näringsverksamhet i viss del av villan, dels bor i den övriga delen. Rutavdraget omfattar bara sådana arbeten som utförs i bostadsdelen.

Med ”i nära anslutning till bostaden” avses tomt, trädgård, gårdsplan och uppfart. Även tillsyn av hus som funktionellt hör samman med bostaden, exempelvis ett växthus eller liknande, omfattas. Där emot omfattas inte tillsyn som utförs på grannens fastighet, kommunal mark, allmänningar och samfällad mark av rutavdrag. Inte heller tillsyn av mark och byggnader som används i näringsverksamhet omfattas. Eftersom tillsynen ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden omfattas inte t.ex. kameraövervakning eller annan övervakning som utförs på distans.

Tillsynen ska vara av enklare slag. Tillsyn som kräver tillstånd (auktorisering) enligt lagen (1974:191) om bevakningsföretag omfattas inte av rutavdrag.

Ett grundläggande krav för rutavdrag för den nya tillsynstjänsten är att tillsynen sker under den enskildes (eller dennes förälders) frånvaro från bostaden. Anledningen till eller längden på frånvaron från bostaden påverkar dock inte rätten till rutavdrag.

Tillsynstjänsten omfattar arbete med att ta hand om post, sköta om blommor, vädra, spola kranar och toaletter och liknande uppgifter för att se till att allt i bostaden fungerar och omhändertas. Det kan också handla om att tända och kontrollera lampor i och utanför bostaden. I tjänsten ingår även att ta hand om vissa typer av skador som kan ha inträffat i bostaden, t.ex. vid eller efter strömavbrott, som att ta hand om smältvatten och matvaror i kyl och frys. Även arbeten som kan behöva vidtas för att öppna upp eller stänga ner en bostad, t.ex. att sätta på eller stänga av vatten och värme, ingår.

Tillsynstjänsten omfattar även enklare tillsyn av bostaden utvändigt. När det är fråga om t.ex. ett småhus, kan det bli aktuellt att kontrollera om det uppstått skador på utsidan av huset.

Om det under en frånvaro från bostaden behöver utföras ett hantverksarbete eller liknande i bostaden, t.ex. om en vattenskada upptäckts eller att något har gått sönder, räknas även arbete med att möta upp hantverkare på uppdrag av köparen som rutarbete. Ett närliggande arbete är vidare att ta emot bud eller transporter till bostaden, när köparen av olika anledningar inte har möjlighet att göra det själv. Den typen av arbete ingår också i tillsynstjänsten även om det inte direkt avser tillsyn av bostaden.

Uppräkningen ovan är inte en uttömmande beskrivning, utan endast en exemplifiering, av vilka arbeten som omfattas av tillsynstjänsten.

Punkt 12

Den nya punkten föranleds av förslaget som behandlas i avsnitt 6.7. I bestämmelsen anges att vattentvätt och vård av kläder och hemtextilier vid tvättinrättning samt hämtning och lämning av sådant tvättgods till och från tvättinrättningen, om det ingår i tjänsten, ska räknas som rutarbete.

Kemtvätt och mattvätt som utförs med särskild skurmaskin eller mattvättmaskin omfattas inte av rutavdrag. Detta utesluter dock inte all tvätt av mattor vid tvättinrättning från rutavdrag. Tvätt av mindre mattor, t.ex. trasmattor som kan tvättas i en vanlig tvättmaskin, bör omfattas.

Tvätteritjänsten omfattar arbete med torkning och annan efterbehandling samt mindre reparationer av kläder och hemtextilier. Med annan efterbehandling avses t.ex. mangling, strykning och stärkning. Med mindre reparationer avses både lagning och ändring. Sådana arbeten kan bestå av t.ex. att laga hål och förslitningar, byta dragkedjor och knappar, upp- och nedläggning av byxben och ärmar samt omsömnad om kläderna har blivit för stora eller för små.

För att arbete med tvätt, efterbehandling och mindre reparationer av kläder och hemtextilier ska omfattas av rutavdrag krävs att det utförs vid tvättinrättningen. Begreppet tvättinrättning definieras i nya 14 a §.

Även hämtning och lämning av kläder och hemtextilier (tvättgods) vid bostaden eller annan plats, t.ex. arbetsplatsen, för transport till och från tvättinrättningen räknas som rutarbete. En förutsättning för att transporten ska ses som rutarbete är att den utgör en del av tvätteritjänsten och att köparens betalning för tjänsten i sin helhet sker till tvättinrättningen, eller i sin helhet utgör löneförmån.

Underlaget för rutavdraget avseende tvätteritjänsten beräknas enligt schablon enligt nya 11 a §.

Punkt 13

Den nya punkten föranleds av förslaget som behandlas i avsnitt 8.6.2. I bestämmelsen anges att transport av bohag och annat lösöre från bostaden till försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning ska räknas som hushållsarbete. Vad som avses med försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning definieras i nya 14 a §.

Bortforslingstjänsten omfattar arbete med att bära, lyfta och lasta vid bostaden, själva arbetstiden för transporten samt lossning och inforsling hos mottagaren (försäljningsverksamheten) som köparen uppgett. Fordon som används för transporten kan vara en för ändamålet lämplig bil men också t.ex. en cykel eller moped.

Uttrycket bohag och annat lösöre har samma innebörd avseende bortforslingstjänsten som när det gäller den nya möbleringstjänsten i punkten 10. Uttrycket utvecklas närmare i avsnitt 7.3 under rubriken *Vad menas med bohag och annat lösöre?* Bortforsling av bohag och annat lösöre som innehas av en näringsverksamhet omfattas dock inte.

Underlaget för rutavdraget avseende bortforslingstjänsten beräknas enligt schablon enligt nya 11 a §.

14 a §

I paragrafen, som är ny, definieras dels tvättinrättning, dels försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning. Begreppen har betydelse vid tillämpningen av tvätteritjänsten i 13 § 12 och bortforslingstjänsten i 13 § 13.

Förslagen behandlas i avsnitt 6.7.1 och 8.6.2.

Av *första stycket första meningen* framgår att med tvättinrättning avses vid tillämpningen av 13 § 12 lokaler som används för sådan tvätteriverksamhet, som avses i 39 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244), inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Med tvätteriverksamhet avses i rutavdragssammanhang näringsverksamhet som avser vattentvätt och vård av kläder och hemtextilier samt lagning eller ändring av textilier eller därmed jämförbara material som sker i samband med den näringsverksamheten. Med tvätteriverksamhet avses inte sådan verksamhet som är ett led i textilproduktionen eller i produktionen av sådana material som jämföras med textilier i detta sammanhang.

Lokalerna som används för tvätteriverksamhet ska disponeras av den som bedriver verksamheten. Det saknar betydelse om verksamhetsutövaren bedriver verksamheten äger eller hyr lokalerna. Tillämpningsområdet är avgränsat till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Tvättombud, dvs. företag som samarbetar med tvätterier såsom skräddare, livsmedelsbutik, skivaffär eller heminredningsaffär, anses normalt inte bedriva tvätteriverksamhet enligt definitionen.

Av *andra meningen* framgår att till tvättinrättning räknas även andra lokaler som huvudsakligen används i verksamheten. Det innebär att arbete som utförs i annan lokal än tvätteriets huvudlokaler, som t.ex. i en butik som tar emot och lämnar ut tvättgods, omfattas av rutavdrag under förutsättning att lokalen huvudsakligen används i tvätteriverksamheten.

Av förarbetena till inkomstskattelagen framgår att med huvudsaklig del avses i inkomstskattelagen cirka 75 procent.¹ Arbete som utförs i en lokal där både tvätteriverksamhet och annan verksamhet, t.ex. skrädderverksamhet bedrivs självständigt omfattas således endast av rutavdrag om mer än cirka 75 procent av lokalerna disponeras av tvätteriverksamheten. Lokaler där annan näringsverksamhet än tvätteriverksamhet bedrivs i en större del än cirka 25 procent av lokalerna omfattas således inte av definitionen.

I *andra stycket* anges vad som menas med försäljningsverksamhet som bedrivs i syfte att främja återanvändning vid tillämpning av 13 § 13. Här avses försäljningsverksamhet vid auktion, loppmarknad, andrahandsbutik och liknande, dvs. verksamheter som bedrivs av organisationer och företag i syfte att främja återanvändning inom

¹ Prop. 1999/2000:2 del 1 s. 498 f.

Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Med liknande försäljningsverksamhet avses bl.a. antikvariat. Några krav på att verksamheten ska vara vinstdrivande ställs inte utan försäljningsverksamheten kan även bedrivas ideellt.

Verksamheten ska vara inriktad på försäljning av bohag och annat lösöre men detta bör inte tolkas för strikt. Även om vissa föremål i slutet av t.ex. en loppmarknad bortskänkes bör kravet på försäljningsverksamhet anses vara uppfyllt.

19 §

I paragrafen regleras skattereduktionens storlek.

Ändringen i *andra stycket* föranleds av förslaget som behandlas i avsnitt 10.3 om höjt tak för rutavdraget.

Första meningen ändras så att den sammanlagda skattereduktionen för rut- och rotavdrag höjs till 75 000 kronor per beskattningsår.

Ändringen i *andra meningen* innebär att den sammanlagda skattereduktionen för sådant hushållsarbete som anges i 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen, dvs. rotarbete, får uppgå till högst 50 000 kronor för ett beskattningsår. Det innebär att det alltid kommer att finnas ett utrymme om minst 25 000 kronor per skattskyldig och beskattningsår att använda för köp av rotarbete.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2021.

Av *andra punkten* framgår att lagen tillämpas första gången för hushållsarbete som har utförts och betalats efter den 31 december 2020, förmån av hushållsarbete som har tillhandahållits efter den 31 december 2020 samt hushållsarbete som har utförts efter den 31 december 2020 och för vilket ersättning har betalats ut och redovisats i en förklarad arbetsgivardeklaration efter detta datum.

14.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:194) om förfarandet vid skattereduktion för hushållsarbete

7 §

Paragrafen reglerar utbetalningens storlek.

Ändringen i *tredje stycket* föränleds av förslaget som behandlas i avsnitt 10.3 om höjt tak för rutavdraget.

Ändringen innebär att den sammanlagda skattereduktionen för sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen, dvs. rotarbete, får uppgå till högst 50 000 kronor för ett beskattningsår. Bestämmelsen ändras med anledning av ändringen i 17 § tredje stycket av storleken på den maximala preliminära skattereduktionen för rotarbete.

9 §

I paragrafen anges vad en begäran om utbetalning ska innehålla.

Ändringen i *fjärde punkten* föränleds av att arbetskostnaden för sådant arbete som anges i de nya punkterna 12 och 13 i 67 kap. 13 § inkomstskattelagen, dvs. tvätteri- och bortforslingstjänsterna, ska beräknas enligt schablon enligt nya 11 a § samma kapitel.

Ändringen innebär att en begäran som avser tvätteri- eller bortforslingstjänsten inte ska innehålla uppgifter om antalet arbetade timmar. Vad hushållsarbetet avsett, vilket regleras i första delen i fjärde punkten, ska däremot redovisas. Eventuell ersättning för material och ersättning för annat än hushållsarbete i samband med tjänsten ska liksom för övriga rut- och rotarbeten redovisas och ingår inte i underlaget för rutavdrag.

17 §

I paragrafen regleras den preliminära skattereduktionens storlek.

Ändringen i *tredje stycket* föränleds av förslaget som behandlas i avsnitt 10.3 om höjt tak för rutavdraget.

Första meningen ändras så att den sammanlagda preliminära skattereduktionen för rut- och rotavdrag höjs till 75 000 kronor för ett beskattningsår.

Ändringen i *andra meningen* innebär att den sammanlagda preliminära skattereduktionen för rotarbete får uppgå till högst 50 000 kronor för ett beskattningsår.

19 §

I paragrafen regleras Skatteverkets meddelande till köpare av rut- och rotarbete.

Ändringarna i *andra stycket tredje punkten* och *tredje stycket* för- anleds av förslaget som behandlas i avsnitt 10.3 om höjt tak för rut- avdraget.

Ändringen av taket för rut- och rotavdragen innebär att det i Skatte- verkets meddelande till köparen ska anges hur stor del av den preli- minära skattereduktionen som tillgodoräknats köparen som avser sådant hushållsarbete som anges i 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomst- skattelagen, dvs. rotarbete.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2021.

Av *andra punkten* framgår att bestämmelserna tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2020.

14.3 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

11 kap.

14 §

Paragrafen reglerar skatteavdrag vid förmån av hushållsarbete enligt 67 kap. inkomstskattelagen.

Ändringen i paragrafen för- anleds av förslaget som behandlas i avsnitt 10.3 om höjt tak för rutavdraget.

Andra stycket ändras på så sätt att reduceringen av skatteavdraget enligt första stycket gäller upp till ett belopp motsvarande maximal skattereduktion för rut- och rotarbete för ett beskattningsår. Enligt

nya 67 kap. 19 § andra stycket inkomstskattelagen får den sammanlagda skattereduktionen uppgå till högst 75 000 kronor för ett beskattningsår.

Sista meningen är ny och innebär att det införs ett tak för förmån av sådant arbete som anges i 67 kap. 13 a § och 13 b § inkomstskattelagen, dvs. rotarbete, om 50 000 kronor per beskattningsår.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2021.

Av *andra punkten* framgår att lagen tillämpas första gången i fråga om skattepliktig förmån av hushållsarbete som kommit den skattskyldige till del efter den 31 december 2020.

Särskilda yttranden

Särskilt yttrande av experten Pia Blank Thörnroos

Jag delar inte uppfattningen att rutavdraget ska utökas med tvättarbete som utförs vid tvättinrättning.

Av kommittédirektivet Utvidgningar av rutavdraget, dir. 2019:26, framgår att en särskild utredare bland annat ska utreda utvidgningen av rutavdraget och hur rutavdraget kan utökas med fler tjänster i form av tvättarbete som utförs utanför bostaden.

Enligt nuvarande regler medges skattereduktion för rutarbete (rutavdrag) för arbete som utförts i eller i nära anslutning till bostaden. Från denna regel finns ett undantag och det är arbetskostnad för flytt som medges för flytt mellan bostäder. Eftersom det handlar om flytt mellan bostäder utförs merparten av arbetet i bostäderna som den som begär skattereduktion disponerar i samband med flytten.

En utvidgning av rutavdraget till att omfatta tvättarbete vid tvättinrättning skiljer sig helt från övriga arbeten som ger rätt till rutavdrag. Arbete som utförs vid en tvättinrättning är helt frikopplat från arbete som utförs i bostaden och är i stället kopplat till den tjänst som utförs. I och med att kopplingen till arbete i bostaden tas bort blir tvättarbete som utförs vid tvättinrättning en ny form av skattereduktion som har mycket lite gemensamt med de arbeten som utförs i bostaden och som för närvarande ger rätt till rutavdrag.

I samband med att betalning för arbetet vid tvättinrättning sker kommer kunden att betala sin del av fakturan och utföraren ska därefter ansöka om resterande del från Skatteverket. Det är omöjligt för utföraren att veta om den som betalar för tvättarbetet är den för vars räkning arbetet utförts eller om arbetet egentligen utförts för någon annans räkning. Kopplingen till vem man har utfört arbetet åt (vem arbetet är hänförligt till) försvagas och kommer i stället att

kopplas till den som har betalat vilket helt motsäger rutavdragets konstruktion.

I konsekvens med utredningsuppdraget föreslår utredningen att skattereduktion för rutarbete ska medges för en tjänst i form av tvätt av kläder och hemtextilier som utförs vid en tvättinrättning. I tjänsten ska även ingå närliggande arbeten i form av torkning och efterbehandling av kläder och hemtextilier samt mindre reparationer av sådana textilier. Utredningen föreslår också att skattereduktion för rutarbete utökas med hämtning och lämning av tvätt till och från tvättinrättningen.

Utredningen föreslår att arbetskostnaden för tvätt vid tvättinrättningen inklusive hämtning och lämning av tvätt ska värderas enligt en schablon som beräknas till 50 procent av det totala priset. Om en skattereduktion för tvätt vid tvättinrättning ska införas är det nödvändigt att arbetskostnaden fastställs enligt schablon för att rutavdraget ska bli hanterbart för köpare, utförare och Skatteverket.

Att lämna in tvätt vid tvättinrättning är oftast inte förenat med någon större kostnad för köparen av tjänsten. Eftersom rutavdrag kan medges från första kronan innebär det att utförare av tvättarbete vid tvättinrättning kan komma att få ansöka om utbetalning för en stor mängd förhållandevis låga belopp. Det finns en risk för att den föreslagna utvidgningen av rutavdraget till tvätt vid tvättinrättning kommer att medföra en ökad administrativ börda för utföraren. Rätten till rutavdrag bör när det gäller tvättarbete som utförs vid tvättinrättning, vägas mot den ökade administrativa bördan för utföraren.

Särskilt yttrande av Johan Lidefelt och Evelina Kogsta

När det gäller förslaget offentligfinansiella effekter samt finansiering vill vi allmänt framhålla att sunda offentliga finanser är ett grundkrav för utformningen av finanspolitiken. Det förutsätter en samlad bedömning samt beaktande av eventuella andra åtgärder inom området och politikens effekter för ekonomins funktionssätt. I första hand bör finansiering sökas bland de omfattande offentliga utgifterna. Först i andra hand bör skattehöjningar övervägas och då på så breda baser som möjligt.

Kommittédirektiv 2019:26

Utvidgningar av rutavdraget

Beslut vid regeringssammanträde den 5 juni 2019

Sammanfattning

En särskild utredare ska utreda utvidgningar av rutavdraget.

Utredaren ska bl.a.

- föreslå hur rutavdraget kan utökas med fler tjänster i form av tvättarbete som utförs utanför bostaden, ommöblerings- och bortforslingstjänster samt trygghetstjänster,
- föreslå en höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor,
- föreslå en särskild ordning för rutavdrag för äldre personer, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 januari 2020.

Rutavdraget i dag

Den 1 juli 2007 trädde rutavdraget i kraft. Det följdes av rotavdraget som gäller från och med den 8 december 2008. Syftet med rut- och rotavdragen, gemensamt benämnda husavdraget, är bl.a. att öka arbetsutbudet och därigenom stimulera sysselsättningen och tillväxten genom att omvandla sådant arbete som utförs av hushållen själva till marknadsarbete.

Rotavdraget lämnas för reparation, underhåll samt om- och tillbyggnad av vissa bostäder. Rutavdraget lämnas för följande arbeten.

1. Enklare städarbete eller annat rengöringsarbete samt flyttstädning som utförs i bostaden.
2. Vård av kläder och hemtextilier när vården utförs i bostaden.
3. Snöskottning som utförs i nära anslutning till bostaden.
4. Häck- och gräsklippning, krattning och ogräsrensning samt beskärning och borttagande av träd och buskar som utförs på tomt eller i trädgård i nära anslutning till bostaden.
5. Barnpassning som inte mer än i ringa omfattning innefattar hjälp med läxor och annat skolarbete och som utförs i eller i nära anslutning till bostaden samt lämning och hämtning till och från förskola, skola, fritidsaktiviteter eller liknande.
6. Annan omsorg och tillsyn än barnpassning som en fysisk person behöver och som utförs i eller i nära anslutning till bostaden eller i samband med promenader, bankbesök, besök vid vårdcentral eller andra liknande enklare ärenden.
7. Flytt av bohag och annat lösöre mellan bostäder samt till och från magasinering i samband med flytt mellan bostäder.
8. Arbete som avser installation, reparation och underhåll av data- och informationsteknisk utrustning, dataprogram och dataförbindelser samt handledning och rådgivning i samband med sådant arbete, när arbetet, handledningen och rådgivningen utförs i eller i nära anslutning till bostaden.
9. Reparation och underhåll av vitvaror som utförs i bostaden.

En av de centrala utgångspunkterna för rutavdraget vid valet av tjänster har varit att arbetet huvudsakligen ska utföras i eller i nära anslutning till bostaden (se bl.a. prop. 2006/07:94 s. 40, prop. 2015/16:99 s. 33 och 38 samt prop. 2016/17:1 Budgetpropositionen för 2017 Förslag till statens budget för 2017, finansplan och skattefrågor s. 202). Rutavdraget omfattar bl.a. mot den bakgrunden inte t.ex. tvätt vid en tvättinrättning (prop. 2006/07:94 s. 42).

Husavdraget ges genom skattereduktion. Skattereduktionen räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt, statlig fastighetsskatt samt kommunal fastighetsavgift. De personer som har rätt till skattereduktion är de som vid beskattningsårets utgång har fyllt

18 år och är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret eller, i vissa fall, begränsat skattskyldiga. Dödsbon har rätt till skattereduktion för arbete som har utförts före dödsfallet. För rätt till skattereduktion krävs att det utförda arbetet är hänförligt till den som begär skattereduktion eller dennes förälders hushåll. Föräldern måste vara bosatt i Sverige. Den som begär skattereduktionen kan däremot ha sin bostad i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Arbetet får inte utföras av den som begär skattereduktion eller av en närstående till denne. Det går däremot bra att anlita ett eget bolag så länge inte den anställde som utför arbetet är den som begär reduktion eller någon närstående till denne.

Eftersom husavdragets subvention riktas mot arbete omfattar avdraget bara kostnader för arbete, inklusive mervärdesskatt, och inte kostnader för material, utrustning och resor. Detta innebär att när rut- eller rotarbete utförs måste arbetskostnaden särskiljas från övriga kostnader.

Det finns tre olika spår inom husavdragssystemet. För det första kan man anlita en näringsidkare som, när avtalet om arbetet träffas eller när ersättningen betalas ut, är godkänd för F-skatt (eller, om arbetet utförs utanför Sverige och utföraren inte har bedrivit näringsverksamhet i Sverige, har intyg eller någon annan handling som visar att företaget i fråga om skatter och avgifter i sitt hemland genomgår motsvarande kontroll som den som är godkänd för F-skatt). För det andra kan man anlita en privatperson som inte är godkänd för F-skatt (däremot inte en näringsidkare som av någon anledning inte är godkänd för F-skatt). För det tredje kan man få tjänsterna tillhandahållna som en skattepliktig löneförmån av sin arbetsgivare.

När en näringsidkare anlitas eller arbete tillhandahålls som en löneförmån är skattereduktionen 50 procent av arbetskostnaderna inom ramen för rutavdraget och 30 procent av arbetskostnaderna för arbete inom ramen för rotavdraget. När en privatperson anlitas motsvarar i stället skattereduktionen de arbetsgivaravgifter som redovisas för privatpersonen i en förenklad arbetsgivardeklaration.

Rut- och rotavdragen ges som nämnts genom skattereduktion. Avdragen fick ursprungligen uppgå till sammanlagt 50 000 kronor per person och år. Den 1 januari 2016 infördes ett tak på 25 000 kronor för rutavdraget för personer som inte har fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång. Från och med den 1 juli 2019 kommer taket att återigen vara 50 000 kronor för alla.

Allmänna utgångspunkter för uppdraget

Som en allmän utgångspunkt för utredaren gäller att uppdraget ska utföras med beaktande av de vägledande principer för skattepolitikens utformning som riksdagen antog våren 2015 (prop. 2014/15:100 avsnitt 5.5, rskr. 2014/15:254).

Utredaren ska lämna nödvändiga författningsförslag. De förslag som lämnas ska inte innebära någon ändring av rutavdragets inriktning mot arbetskostnader. Utredaren bör därför vid förslagets utformning beakta att det för vissa typer av tjänster kan vara svårt att särskilja vad som är kostnader för arbete.

Förslagen ska inte heller innebära någon ändring av vilka tjänster som i dag ingår i rotavdraget eller andra förändringar av rotavdragets utformning eller omfattning.

De förslag som lämnas ska så långt möjligt utformas för att bidra till ökad efterfrågan på tjänster och därmed ökad sysselsättning hos personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden. Förslagen ska vidare så långt möjligt utformas så att det inte uppstår s.k. dödviktseffekter, dvs. subvention av tjänster som skulle ha utförts ändå utan subvention, och undanträngning av befintliga tjänster. Förslagen bör även så långt möjligt bidra till att köparna ökar sitt arbetsutbud, dvs. ökar antalet arbetade timmar.

Rutavdrag för fler tjänster

Av riksdagens riktlinjer för skattepolitiken framgår att skattepolitiken bl.a. ska stödja en utveckling där produktiviteten och det totala antalet arbetade timmar i ekonomin ökar, och där fler jobb skapas.

Rutavdraget bedöms leda till att fler arbetstillfällen tillkommer för personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden och därmed bidra till ökad sysselsättning. Arbetstillfällena kan ta formen av såväl anställning som eget företagande. Det kan därför finnas skäl att utvidga rutavdraget till att omfatta fler tjänster. Rutavdraget har också sedan det infördes i omgångar utökats med nya tjänster. Rätt utformade utvidgningar av rutavdraget kan öka arbetsutbudet bland köparna samt den varaktiga sysselsättningen i ekonomin i dess helhet. De kan även vara till fördel ur ett tillämpningsperspektiv i

den utsträckning det bidrar till minskade gränsdragningsproblem. Utvidgningar av rutavdraget kan också bidra till minskat svartarbete.

Utredaren ska mot denna bakgrund lämna förslag på införande av flera tjänster i rutavdraget enligt vad som anges i det följande. Förslagen kan ges formen av såväl helt nya tjänster som justeringar av befintliga tjänster. Förslagen får dock inte innebära någon inskränkning av det nuvarande tillämpningsområdet. Uppdraget omfattar i denna del inte att föreslå någon ändring av rutavdragets subventionsgrad på 50 procent av arbetskostnaden.

Tvätteritjänster

Rutavdraget omfattar i dag vård av kläder och hemtextilier när vården utförs i bostaden. I detta inryms bl.a. tvättning och strykning (prop. 2006/07:94 s. 41). Med bostad avses såväl permanentbostad som fritidsbostad och i begreppet bostad ingår även biutrymmen som t.ex. tvättstuga. Detta gäller även när utrymmet disponeras gemensamt med andra, exempelvis vid boende i flerfamiljshus. Eftersom det varit en utgångspunkt att arbetet huvudsakligen ska vara utfört i eller i nära anslutning till bostaden omfattas inte arbete som utförs vid en extern tvättinrättning, t.ex. kemtvätt. Tvätteritjänster kan också betraktas som mindre arbetsintensiva än andra ruttjänster exempelvis eftersom arbetet i stor utsträckning utförs av tvättmaskiner. Det arbete som ändå utförs kan dock antas vara av sådan karaktär att även personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden kan utföra det. Vidare kan det antas att tvätteritjänster i dag i hög grad bedrivs i den obeskattade hemmasektorn. Detta kan bero på att skillnaden i produktivitet mellan privata och professionella utförare är låg, vilket gör att beskattningen av marknadsproduktionen försvårar för denna att hävda sig. En ökad grad av marknadsproduktion av de aktuella tjänsterna skulle därför kunna öka köparens arbetsutbud. Storleken på dessa effekter är dock osäker.

Utredaren ska därför

- lämna förslag på hur tvättarbete, inklusive närliggande tjänster som t.ex. transporter av textilier, som sker utanför bostaden kan inkluderas i rutavdraget.

Ommöblerings- och bortforslingstjänster

En annan tjänst som i dag omfattas av rutavdraget är flytt av bohag och annat lösöre mellan bostäder samt till och från magasinering i samband med flytt mellan bostäder. Den del av rutavdraget som avser städarbete innefattar även ommöblering som ingår som ett led i städningen (prop. 2006/07:94 s. 59). I övrigt omfattar rutavdraget inte förflyttningar av möbler och bohag inom en bostad. Städ- och annat rengöringsarbete samt flyttstädning ska för att ge rätt till rutavdrag utföras i bostaden. Det innebär att t.ex. bortforsling till återvinningsstation eller avfallsanläggning inte omfattas. Rutavdraget för trädgårdsarbete omfattar inte bortforsling av trädgårdsavfall (prop. 2006/07:94 s. 41 och prop. 2015/16:99 s. 34). När det gäller bortforsling av hushållsavfall finns bestämmelser om kommuners och producenters ansvar för borttransport.

Utredaren ska därför

- lämna förslag på hur ommöblering och andra förflyttningar av möbler och bohag inom en bostad kan inkluderas i rutavdraget, och
- lämna förslag om att rutavdraget ska inkludera en bred palett av olika slags transporterings tjänster som kan underlätta för hushållen, med undantag för sådan bortforsling av hushållsavfall för vilken kommunen eller producent ansvarar.

Trygghetstjänster

Rutavdraget omfattar i dag barnpassning liksom viss annan omsorg och tillsyn som en fysisk person behöver. Avdraget omfattar flera olika typer av skötsel- och underhållsarbete avseende bostaden med tillhörande tomt eller trädgård men däremot inte i någon form av tillsyn av bostaden som sådan.

Utredaren ska därför

- lämna förslag på hur tillsyn av bostaden kan inkluderas i rutavdraget, som t.ex. att ta hand om post, sköta om växter eller kontrollera om det har uppkommit skador i bostaden medan man är bortrest.

Höjt tak för rutavdraget

Med fler tjänster i rutavdraget kan man fråga sig om taket för rutavdraget är tillräckligt högt för den som vill köpa ruttjänster i större omfattning. För den som använder sig av rotavdraget för större byggnadsarbeten kan också den situationen uppkomma att det inte finns något utrymme kvar för köp av rutavdragsberättigande tjänster och att sådana köp således trängs ut trots ett behov.

Utredaren ska därför i samband med de ytterligare tjänster som föreslås enligt ovan

- även lämna förslag om höjning av taket för rutavdrag till 75 000 kronor.

Utökad rutavdrag för äldre

Taket för rutavdraget har under en tid varit sänkt för personer som inte fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång. För äldre personer har det högre taket behållits oförändrat med motiveringen att dessa personer kan ha ett förhöjt behov av hushållsarbete (prop. 2015/16:1 Förslag till statens budget för 2016, finansplan och skattefrågor s. 190). Det är också vanligare bland äldre personer att göra rutavdrag än bland yngre personer. Det finns med hänsyn till äldres behov anledning att analysera om det bör finnas särskilda regler för dessa.

Utredaren ska därför

- analysera behovet av och lämpligheten av en särskild utvidgning av rutavdraget för äldre personer. Det bör i första hand handla om att låta fler tjänster ge rätt till rutavdrag, t.ex. genom att ta som utgångspunkt att fler tjänster som utförs inom bostaden kan omfattas av rutavdrag för personer över en viss ålder. Det kan även handla om att låta äldre ha en högre subventionsgrad eller ett högre tak för maximal skattereduktion. När det gäller höjd subventionsgrad ska utredaren särskilt beakta risken för att avdraget vid en viss subventionsgrad blir till en nettoutbetalning för staten, dvs. att skattereduktionen överstiger de skatteintäkter i form av mervärdesskatt, arbetsgivar- eller egenavgift, och inkomstskatt som tjänsten genererar. Utredaren ska i sin analys liksom vid utformningen av sina förslag beakta de möjligheter

som redan i dag står till buds för äldre i form av offentlig-finansierade insatser och tjänster som kommuner är ålagda, eller ges möjlighet till, att erbjuda med stöd av lag, exempelvis hemtjänstens serviceinsatser som ges med stöd av socialtjänstlagen (2001:453) eller sådana tjänster som ges med stöd av lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. Utredaren ska belysa hur höjningen av taket för rutavdraget, liksom eventuella förändringar av taket för äldre personer, påverkar olika inkomstgrupper i fråga om tillgång till service.

Utredaren ska

- lämna lagförslag om en särskild ordning för rutavdrag för äldre personer. Förslaget ska inte innebära någon förändring av kommuners, landstings eller statens ansvar för äldre personer eller andra grupper enligt socialtjänstlagen (2001:453), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) eller annan lagstiftning.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska beräkna och redovisa offentligfinansiella och samhälls-ekonomiska konsekvenser av förslagen inklusive effekter för berörda myndigheter, den ekonomiska jämlikheten liksom konsekvenserna i övrigt av eventuella förslag i enlighet med 14–15 a §§ kommitté-förordningen (1998:1474). Utredaren ska särskilt belysa förslagets potential att möjliggöra fler arbetstillfällen för personer med svagare anknytning till arbetsmarknaden och därmed bidra till ökad syssel-sättning samt förslagets potential att öka köparnas arbetsutbud. Utredaren ska föreslå finansiering av förslagen enligt gällande finansieringsprinciper.

De administrativa konsekvenserna av förslagen för Skatteverket, andra myndigheter, kommuner, landsting och företag ska belysas, liksom eventuella kostnadsökningar och finansiering av dessa.

Utredaren ska även redovisa eventuella konsekvenser för kvinnor och män som har beviljats insatser från kommunen, och hur förslagen påverkar kommunernas utbud av tjänster enligt 7 och 8 §§ lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska i sitt arbete inhämta synpunkter från berörda myndigheter, pensionärs- och anhörigorganisationer och andra intresseorganisationer.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 januari 2020.

(Finansdepartementet)

Kommittédirektiv 2019:100

Tilläggsdirektiv till Rut-utredningen (Fi 2019:03)

Beslut vid regeringssammanträde den 11 december 2019

Förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 5 juni 2019 kommittédirektiv om att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda utvidgningar av rutavdraget (dir. 2019:26).

Utredaren ska föreslå bl.a. hur rutavdraget kan utökas med fler tjänster i form av tvättarbete som utförs utanför bostaden, ommöblerings- och bortforslingstjänster samt trygghetstjänster, en höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor samt analysera behovet av och lämpligheten av en särskild ordning för rutavdrag för äldre personer. Enligt direktiven skulle utredaren redovisa uppdraget senast den 15 januari 2020.

Utredningstiden förlängs. I ett delbetänkande, som ska lämnas senast den 31 januari 2020, ska utredaren lämna förslag om hur rutavdraget kan utökas med fler tjänster i form av tvättarbete som utförs utanför bostaden, ommöblerings- och bortforslingstjänster samt trygghetstjänster och en höjning av taket för rutavdraget till 75 000 kronor.

Utredaren ska slutredovisa uppdraget senast den 1 september 2020.

(Finansdepartementet)

Statens offentliga utredningar 2020

Kronologisk förteckning

1. Översyn av yrket personlig assistent
– ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor. S.
2. Skärpta regler om utländska månggiften. Ju.
3. Hållbar slamhantering. M.
4. Vägen till en klimatpositiv framtid. M.
5. Fler ruttjänster och höjt tak för rutavdraget. Fi.

Statens offentliga utredningar 2020

Systematisk förteckning

Finansdepartementet

Fler ruttjänster och höjt tak
för rutavdraget. [5]

Justitiedepartementet

Skärpta regler om utländska
månggiften. [2]

Miljödepartementet

Hållbar slamhantering. [3]

Vägen till en klimatpositiv framtid. [4]

Socialdepartementet

Översyn av yrket personlig assistent – ett
viktigt yrke som förtjänar bra villkor.
[1]